

Suzana
KRALJIĆ

Katja
DRNOVŠEK

Praktikum za dedno pravo

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

Univerza v Mariboru

Pravna fakulteta

Praktikum za dedno pravo

Avtorici

Suzana Kraljić

Katja Drnovšek

November 2024

Naslov <i>Title</i>	Praktikum za dedno pravo <i>Practicum for Succession Law</i>
Avtorji <i>Authors</i>	Suzana Kraljić (Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta) Katja Drnovšek (Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta)
Recenzija <i>Review</i>	Viktorija Žnidaršič Skubic (Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta) Nana Weber (Nova univerza, Evropska pravna fakulteta)
Tehnična urednika <i>Technical editors</i>	Marina Bajić (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba) Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba)
Oblikovanje ovitka <i>Cover designer</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba)
Grafike na ovitku <i>Cover graphics</i>	Pot, foto: Suzana Kraljić, 2024
Grafične priloge <i>Graphic material</i>	Vsi viri so lastni, če ni navedeno drugače. Kraljić, Drnovšek (avtorici), 2024
Založnik <i>Published by</i>	Univerza v Mariboru Univerzitetna založba Slomškovo trgo 15, 2000 Maribor, Slovenija https://press.um.si , zalozba@um.si
Izdajatelj <i>Issued by</i>	Univerza v Mariboru Pravna fakulteta Mladinska ulica 9, 2000 Maribor, Slovenija https://www.fs.um.si , pf@um.si
Izdaja <i>Edition</i>	Prva izdaja
Vrsta publikacije <i>Publication type</i>	E-knjiga
Izdano <i>Published at</i>	Maribor, Slovenija, november 2024
Dostopno na <i>Available at</i>	https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/6pf24

Besedilo/ Text © Kraljić, Drnovšek (avtorici), 2024

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav 4.0 Mednarodna. / *This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercialNoDerivs 4.0 International License.*

Uporabnikom je dovoljeno reproduciranje brez predelave avtorskega dela, distribuiranje, dajanje v najem in priobčitev javnosti samega izvirnega avtorskega dela, in sicer pod pogojem, da navedejo avtorja in da ne gre za komercialno uporabo.

Vsa gradiva tretjih oseb v tej knjigi so objavljena pod licenco Creative Commons, razen če to ni navedeno drugače. Če želite ponovno uporabiti gradivo tretjih oseb, ki ni zajeto v licenci Creative Commons, boste morali pridobiti dovoljenje neposredno od imetnika avtorskih pravic.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

347.65/.68(497.4) (075.8) (0.034.2)

KRALJIĆ, Suzana

Praktikum za dedno pravo [Elektronski vir] / Suzana Kraljić, Katja Drnovšek. - 1. izd. - E-publikacija. - Maribor : Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, 2024

Način dostopa (URL): <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/6pf24>

ISBN 978-961-286-933-5 (Pdf)

doi: 10.18690/um.pf.6.2024

COBISS.SI-ID 215922691

ISBN 978-961-286-933-5 (pdf)

DOI <https://doi.org/10.18690/um.pf.6.2024>

Cena Brezplačni izvod

**Odgovorna oseba
založnika**
For publisher

Prof. dr. Zdravko Kačič
rektor Univerze v Mariboru

Citiranje Kraljić, S., Drnovšek, K. (2024). *Praktikum za dedno pravo*. Univerza v Mariboru,
Attribution Univerzitetna založba. doi: 10.18690/um.pf.6.2024

Kazalo

Predgovor	1
1 Splošno o dedovanju	3
I. Vprašanja.....	5
II. Vaje za utrjevanje	13
III. Iz sodne prakse	21
Zapiski.....	24
2 Pogoji za dedovanje	25
I. Vprašanja.....	27
II. Vaje za utrjevanje	34
III. Iz sodne prakse	50
Zapiski.....	56
3 Zapuščina	57
I. Vprašanja.....	59
II. Vaje za utrjevanje	65
III. Iz sodne prakse	79
4 Dedovanje na podlagi zakona	91
I. Vprašanja.....	93
II. Vaje za utrjevanje	101
III. Iz sodne prakse	121
Zapiski.....	126
5 Dedovanje na podlagi oporoke	127
I. Vprašanja.....	129
II. Vaje za utrjevanje	137
III. Iz sodne prakse	173

IV. Vzorci obrazcev in pravnih aktov	194
6 Nujni delež	203
I. Vprašanja.....	205
II. Vaje za utrjevanje	210
III. Iz sodne prakse	228
Zapiski.....	238
7 Razdedinjenje in dedna nevrednost	239
I. Vprašanja.....	241
II. Vaje za utrjevanje	245
III. Iz sodne prakse	266
8 Pridobitev dediščine in odpoved dediščini.....	273
I. Vprašanja.....	275
II. Vaje za utrjevanje	284
III. Iz sodne prakse	300
IV. Vzorci obrazcev in pravnih aktov	313
Zapiski.....	314
9 Odgovornost za zapustnikove dolgove.....	315
I. Vprašanja.....	317
II. Vaje za utrjevanje	323
III. Iz sodne prakse	333
Zapiski.....	342
10 Dednopravne pogodbe.....	343
I. Vprašanja.....	345
II. Vaje za utrjevanje	357
III. Iz sodne prakse	371
IV. Vzorci obrazcev in pravnih aktov	388
Zapiski.....	406
11 Zapuščinski postopek.....	407
I. Vprašanja.....	409
II. Vaje za utrjevanje	417

III. Iz sodne prakse	425
12 Dedovanje kmetijskih gospodarstev	433
I. Vprašanja.....	435
II. Vaje za utrjevanje	441
III. Iz sodne prakse	455
Zapiski.....	458
13 Latinski izrazi - za lažje ponavljanje	459
Zapiski.....	464
14 Roki – za lažje ponavljanje.....	465
Zapiski.....	468

Predgovor

Dedno pravo, kot eno izmed temeljnih področij pravnih ved, ima pomembno vlogo pri urejanju prehoda premoženja in pravic umrle osebe na druge osebe. Praktikum za dedno pravo, ki ga imate v rokah, služi kot neprecenljiv vir znanja in praktičnih izkušenj za tiste, ki želijo razumeti ali poglobiti svoje znanje s področja dednega prava in se pri tem spopasti z izzivi, ki se lahko pojavljajo pri dedovanju.

Praktikum za dedno pravo predstavlja rezultat združevanja teoretičnega znanja s praktičnimi primeri, ki so značilni za sodobno dedno pravo. Njegova vsebina vas vodi skozi osnovne koncepte dednega prava in pravne postopke, ki spremljajo dedovanje. Dodano vrednost dajejo praktikumu sodobni primeri iz sodne prakse ter različni obrazci, ki približajo uporabniku vpogled v področje dednega prava ter mu pomagajo pri reševanju dednopravnih vprašanj, tako tradicionalnih/klasičnih kakor tudi vprašanj, ki so odraz vpliva tehnoloških (npr. digitalizacije) in družbenih (npr. enakost in pravičnosti) sprememb in ki predstavljajo sodobne izzive, s katerimi se soočamo danes na področju dednega prava. Praktikum dednega prava je torej orodje, ki bo lahko pomagalo premostiti vrzeli med teorijo in prakso.

Praktikum za dedno pravo predstavlja dobrodošel pripomoček študentom prve stopnje bolonjskega študijskega programa Pravo pri predmetu Družinsko in dedno pravo na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru.. Praktikum za dedno pravo tako ponuja skrbno izbrane teme ter pri tem tudi spodbuja k razvoju kritičnega razmišljanja in analitičnih veščin, kar so vrline dobrega pravnika. Vsekakor pa bo zanimiv tudi za sodnike, odvetnike,

notarji oziroma druge, ki se pri svojem delu srečujejo s področjem dednega prava. Nenazadnje pa bo praktična usmerjenost Praktikuma za dedno pravo lahko okrepila tudi sposobnost razumevanja in reševanja dednopravnih vprašanj, ki se lahko vsakomur pojavijo v praksi.

§

Splošno o dedovanju

1

3. Kateri zakoni urejajo dedovanje?

4. Katere mednarodnopravne pogodbe so pomembne za področje dednega prava?

5. Kaj je univerzalna sukcesija in kaj je singularna sukcesija?

6. Opredelite pojme: zapustnik, oporočitelj, dedič, volilojemnik.

7. Opišite glavne razlike med dedičem in volilojemnikom.

8. Opišite glavne značilnosti dedne pravice.

9. Kakšna upravičenja ima dedič?

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotim preverjanjem trenutne ureditve.

Načelo enakopravnosti

VSL sklep I Cp 2477/2017 z dne 7. 3. 2018: Drugi odstavek 10. člena ZD, ki je veljal v času zapustnikove smrti, je določal, da kot zakonca dedujeta drug po drugem tudi moški in ženska, ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti in nista sklenila zakonske zveze, vendar le v primeru, če ni razlogov, iz katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju je v 2. členu določil, da se doda nov 4. a člen, ki določa, da določbe tega zakona, ki urejajo pravice, obveznosti, omejitve in položaj zakoncev, veljajo enako tudi za moškega in žensko, ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti in nista sklenila zakonske zveze, če ni razlogov, iz katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna, v 5. členu pa je določil, da se črta drugi odstavek 10. člena ZD. Prejšnji drugi odstavek 10. člena ZD in sedanji 4. a člen ZD sta torej vsebinsko enaka. Po teh določbah je zunajzakonska skupnost glede pravice do dedovanja izenačena z dedno pravico zakonca. /.../

Zapuščinsko sodišče v izpodbijanem sklepu navaja, da se E. E., ki izpodbija dedno pravico zapustnikovi vdovi, smiselno sklicuje na 22. člen ZD. Ta v tretji točki drugega odstavka določa, da zakonec nima dedne pravice, če je njegova življenjska skupnost po njegovi krivdi ali v sporazumu z zapustnikom trajno prenehala. Zapuščinsko sodišče se pravno zmotno sklicuje na navedeno materialno pravno podlago. Izguba dedne pravice zakonca zaradi trajnega prenehanja zakonske skupnosti po tem določilo ne pomeni vzpostavitev dedne pravice zunajzakonskega partnerja zapustnika po drugem odstavku 10. člena ZD, sedaj po 4. a členu ZD. Med navedenima določbama ZD ni povezave, ker urejata povsem različni situaciji. Ta določba na odločitev v obravnavani zapuščinski zadevi ne more imeti nikakršnega vpliva. Citirana določba bi prišla v poštev le, če bi zakonita dediča, torej otroka zapustnika, oporekala njegovi zakoniti ženi dedno pravico. Tudi v primeru, če bi se izkazalo, da zapustnikova žena nima dedne pravice, to ne pomeni, da bi se s tem vzpostavila dedna pravica zunajzakonske partnerice zapustnika. Dodatni argument za takšno pravno tolmačenje pritožbenega sodišča je ta, da tudi če bi bilo v konkretnem primeru

E. E., ki zatrjuje izgubo dedne pravice zapustnikove žene po 22. členu ZD, dopustno vložiti takšno tožbo, v primeru uspeha ne bi mogla priti do rezultata, ki ga zasleduje. Namreč tudi če bi bilo ugotovljeno, da je zapustnikova žena izgubila dedno pravico po 22. členu ZD, bi bila zakonska zveza med njima do zapustnikove smrti še vedno v veljavi, torej bi bilo tudi v tem primeru nujno upoštevati zakonski zadržek iz drugega odstavka 10. člena ZD, sedaj 4. a člena ZD. Čeprav bi se izkazalo, da je E. E. z zapustnikom res živela v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, zaradi zakonskega zadržka ne more postati njegova zakonita dedinja.

VSL sodba II Cp 36/2023 z dne 2. 2. 2023: Za dedovanje na podlagi zakona prihaja v poštev krog oseb, ki so z zapustnikom v določenem razmerju. Najpomembnejši takšni razmerji sta sorodstvo in zakonska zveza (primerjaj prvi odstavek 10. člena ZD). Načelo družinskega prava, da je zunajzakonska skupnost izenačena z zakonsko zvezo glede pravnih posledic za partnerja (prvi odstavek 4. člena DZ), je sprejeto tudi na področju dedovanja; dedna pravica izhaja tudi iz zunajzakonske skupnosti. Po določilu drugega odstavka 10. člena ZD kot zakonca dedujeta drug po drugem tudi moški in ženska, ki živita v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti in nista sklenila zakonske zveze, vendar le v primeru, če ni razlogov, iz katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna. Ker gre za skupnost dveh oseb, ki ni pravno sklenjena kot zakonska zveza, so kriteriji za ugotavljanje njenega obstoja strožji. Tako kot zakonska zveza tudi zunajzakonska skupnost temelji na svobodni odločitvi obeh partnerjev živeti skupaj, spoštovanju, zaupanju in medsebojni pomoči. Vsebina takšne kvalificirane življenjske skupnosti mora poleg tega biti opazna navzven in mora zato izpolnjevati tudi nekatere za okolico dobro vidne pogoje, kot sta skupno bivanje in skupno gospodinjstvo oziroma ekonomska skupnost. Vsebinsko je potrebno nadalje presoјati tudi upoštevanje življenjsko obdobje, v času katerega ta skupnost med partnerjema obstaja (npr. mlad par, starši, zaposlena partnerja, upokoјenci...). Pri ugotavljanju obstoja zunajzakonske skupnosti posamezna nesoglasja med partnerjema sama zase, kadar so močnejši povezovalni dejavniki, niso odločilna. Prenehanje zunajzakonske skupnosti pred smrtjo enega od

partnerjev ima enake posledice kot razveza oziroma razveljavitev zakonske zveze. Preživeli zunajzakonski partner ob smrti svojega bivšega partnerja nima dedne pravice. Zato je za presojo obstoja dedne pravice odločilno prav zadnje obdobje pred smrtjo enega od zunajzakonskih partnerjev. Sodišče prve stopnje je ugotovilo, da je zunajzakonska skupnost med tožnico in zapustnikom obstajala od 24. 4. 2018 do 13. 2. 2020, ko je zapustnik umrl. Ugotovilo je namreč, da sta živela skupaj v skupnem gospodinjstvu in ekonomski skupnosti, da sta bila čustveno ter intimno povezana, da sta tudi navzven delovala kot zakonski par, ter da v tem času kakšnih okoliščin, zaradi katerih njuna zakonska zveza ne bi mogla biti veljavna, ni bilo. Glede spora v mesecu decembru 2019, po katerem tožnica in zapustnik 14 dni nista imela kontakta, pa je presodilo, da je šlo zgolj za nesoglasje. /.../ Ob neizpodbitih ugotovitvah o obstoju skupnega gospodinjstva in ekonomske skupnosti, potrebne stopnje in oblike povezanosti med tožnico ter zapustnikom glede na življenjsko obdobje, v katerem sta bila, ter o notornosti te njune skupnosti vse do smrti zapustnika, je zaključek prvega sodišča, da je v času zapustnikove smrti med tožnico in zapustnikom obstajala zunajzakonska skupnost, materialnopravno pravilen.

VSL sklep I Cp 1107/2022 z dne 19. 6. 2023:

Sodišče prve stopnje je v okviru predhodnega vprašanja presojalo, ali je med zapustnikom in tožnico obstajala zunajzakonska skupnost. Pri tem je svojo odločitev v obrazložitvi sodbe res materialnopravno zmotno utemeljevalo le na določbi 12. člena ZZZDR, namesto na določbi 4.a člena ZD, kot pravilno opozarja pritožba. Vendar pritožbeno sodišče ugotavlja, da slednje ni vplivalo na zakonitost in pravilnost sodbe, saj je presojalo vse ključne kriterije za obstoj zunajzakonske skupnosti, ki jih določata obe navedeni zakonski določbi in katere je dodatno izoblikovala še sodna praksa. Ti so skupno življenje, skupno gospodinjstvo in ekonomska skupnost, ob upoštevanju svobodne odločitve partnerjev za skupno življenje, obojestranske čustvene navezanosti, vzajemnega spoštovanja, razumevanja, zaupanja in medsebojne pomoči.

VSRS sodba II Ips 361/2017 z dne 5. 4. 2018:

Pravno podlago za presojo v obravnavani zadevi predstavlja 10. člen v povezavi s 4a. členom ZD, skladno s katerim sodi v krog zakonitih (nujnih) dedičev po zapustniku tudi oseba, ki je z njim v času smrti živela v zunajzakonski skupnosti. Kot slednjo zakon opredeljuje dalj časa trajajočo življenjsko skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze, ob tem pa hkrati na njuni strani niso podani razlogi, zaradi katerih bi bila zakonska zveza

med njima neveljavna (npr. bližnje sorodstvo, trajna nerazsodnost partnerja zaradi duševne bolezni). Gre torej za smiselno enako definicijo kot je vsebovana v določilu 12. člena ZZZDR, kar pomeni, da se je pri interpretaciji prvega odstavka 10. člena ZD potrebno poslužiti stališč, ki so se v pravni teoriji in sodni praksi izoblikovala v zvezi s pojmovanjem zunajzakonske skupnosti po ZZZDR. Tako je za presojo, ali je med dvema osebama obstajala zunajzakonska skupnost, potrebno napraviti celovito in kritično analizo vseh relevantnih okoliščin posameznega primera. Po sodni praksi govorijo v prid obstoja zunajzakonske skupnosti predvsem okoliščine, kot so obstoj skupnega gospodinjstva, obstoj ekonomske skupnosti in dejstvo, da osebi v očeh okolice veljata za zunajzakonska partnerja (t. i. notornost skupnosti). Ob tem pa je bistveno, da gre pri navedenih okoliščinah zgolj za zunanje indikatorje, ki le nakazujejo na obstoj morebitne zunajzakonske skupnosti med dvema osebama. Da je določeni skupnosti mogoče pripisati to kvaliteto, je odločilna predvsem notranja komponenta, to je kako vsak od „partnerjev“ dojema svoj odnos do drugega „partnerja“. In nadalje, ali se njuna pogleda oziroma volji ujemata. Skladno z zahtevo 17. člena ZZZDR, je potrebno tudi pri presoji obstoja zunajzakonske skupnosti, prvenstvo izhajati iz posameznikove avtonomije. Vsak ima namreč popolno svobodo pri izbiri partnerja, s katerim si želi vzpostaviti skupnost, ki je po vsebini enakovredna tisti, ki obstoji zakoncema. Vrhovno sodišče je iz tega razloga že večkrat poudarilo, da se zunajzakonske skupnosti ne sme mešati s prijateljstvom⁴ oziroma z dalj časa trajajočim razmerjem intimne narave, v katerem med osebama ne obstoji volja po vzpostavitvi skupnega življenja, ekonomske in socialne skupnosti.

VSL sklep I Cp 1205/2022 z dne 25. 8. 2022:

Zmotno je razlogovanje toženke, da je dedinja po zapustniku, ker je podala dedno izjavo že septembra 2015 in je ta nepreklicna (dedovanju pa se je odpovedala z dedno izjavo iz leta 2018). V času smrti pokojnega tožnika je bil namreč ta še vedno v pravno veljavni zakonski zvezi z D. B., kar v zapuščinskem postopku ni bilo sporno in predstavlja zakonski zadržek za obstoj (s strani toženke zatrjevane) zunajzakonske skupnosti, na podlagi katere je toženka uveljavljala svojo dedno pravico po pokojnem tožniku (glej 4.a člen ZD). Tudi če bi bilo ugotovljeno, da D. B. nima dedne pravice po pokojnem tožniku v skladu s prvim odstavkom 22. člena ZD (zaradi trajnega prenehanja življenjske skupnosti, kar smiselno zatrjuje toženka), to ne pomeni, da bi se vzpostavila dedna pravica toženke, glede na že navedeni zakonski zadržek. Toženka tako, četudi bi dokazala, da je živela z zapustnikom v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, glede na

obstoj zakonske zveze D. B. in pokojnega tožnika ob njegovi smrti, po njem nima dedne pravice in ne more biti njegova dedinja.

VSL Sklep III Cp 725/2020 z dne 21. 5. 2020:

Glede ugotovitve obstoja zunajzakonske skupnosti ni dopustno postaviti samostojnega zahtevka, ker gre za ugotavljanje dejanskega razmerja, kar ni dopustna vsebina ugotovitvene tožbe. Poleg tega se lahko obstoj zunajzakonske skupnosti v skladu z drugim odstavkom 12. člena ZZZDR ugotavlja zgolj kot predhodno vprašanje, kar pomeni, da o tem ni mogoče postaviti samostojnega zahtevka, niti vmesnega ugotovitvenega zahtevka. Ker je zahtevek za ugotovitev obstoja zunajzakonske skupnosti kot tak nedopusten, bi moralo sodišče prve stopnje tožbeni zahtevek v tem delu zavreči in ne zavrniti ter meritorno odločiti le o tožnični dedni pravici. Na to v odgovoru na pritožbo pravilno opozarja toženka. /.../ Kot je že pojasnilo sodišče prve stopnje, gre pri ugotavljanju obstoja zunajzakonske skupnosti za pravni standard, ki ga je potrebno zapolniti v vsakem posameznem primeru. Po ustaljeni sodni praksi morajo biti za obstoj zunajzakonske skupnosti med partnerjema načeloma kumulativno izpolnjeni trije pogoji: 1.) obstoj življenjske skupnosti, ki je po vsebini enaka zakonski skupnosti (nanjo kažejo zunanje okoliščine – skupno bivanje, skupno gospodinjstvo, ekonomska skupnost), 2.) partnerja morata v očeh okolice veljati za zunajzakonska partnerja (t.i. notornost skupnosti) in 3.) notranje čustveno razmerje med partnerjema – zunajzakonska skupnost mora temeljiti na svobodni odločitvi o skupnem življenju, na obojestranski čustveni navezanosti, vzajemnem spoštovanju, zaupanju in medsebojni pomoči. Pri obstoju življenjske skupnosti in njene notornosti gre zgolj za zunanje indikatorje, ki le nakazujejo na obstoj morebitne zunajzakonske skupnosti med dvema osebama, odločilna za zaključek o njenem obstoju pa je notranja komponenta, torej kako vsak od „partnerjev“ dojema svoj odnos do drugega „partnerja“.

VSL sklep II Cp 870/2010 z dne 28. 4. 2010:

Sodišče druge stopnje je že v sklepu z dne 13. 5. 2007, na katerega se pravilno sklicuje tudi sodišče prve stopnje, pritožniku pojasnilo, da so v skladu z drugim odstavkom 4. člena ZD, ki se uporablja glede na trenutek uvedbe dedovanja denacionaliziranega premoženja, otroci pri dedovanju enakopravni, ne glede na to, ali so rojeni v zakonski zvezi ali zunaj nje. Ta zakonska določba je bila s sprejemom Ustave Republike Slovenije povzdignjena na ustavno raven, kot temeljna človekova pravica (glej drugi odstavek 54. člena URS v povezavi s 33. členom in 14. členom URS). Že iz tega razloga sodišče prve stopnje pri

odločanju o določitvi dedičev ni smelo spregledati v času odločanja veljavnih pravnih pravil in izločiti iz dedovanja potomca, zgolj iz razloga, ker je bil nezakonski otrok.

Načelo svobode testiranja

VSL sklep I Cp 2018/2017 z dne 13. 12. 2017:

Zaradi svobode testiranja, ki sicer ni povsem neomejena (8. člen ZD), je treba, kolikor je glede na kogentne predpise to mogoče, slediti oporočiteljini volji. Svoboda oporočnega razpolaganja (svoboda testiranja) namreč pomeni, da lahko zapustnik o usodi svojega premoženja za primer smrti odloča po svoji želji in pri tem ni vezan na kakršnakoli pravila (npr. da mora upoštevati vse zakonite dediče, da mora razpolagati s celoto ali delom premoženja, da mora vsem dedičem nakloniti dedni delež v naravi ... in podobno). Če je le mogoče je treba slediti pravi zapustnikovi volji, na kar napotuje tudi prvi odstavek 84. člen ZD.

VSM sodba I Cp 1030/2019 z dne 14. 1. 2020:

Sodišče druge stopnje še pojasnjuje, da oporočitelj ne more neomejeno razpolagati s svojim premoženjem, pač pa le v mejah, kot to določa zakon (8. člen ZD). Tudi takrat, ko se oporočitelj odloči, da bo razpolagal s svojim premoženjem z oporoko, imajo nujni dediči pravico do dela zapuščine, s katerim zapustnik ne more razpolagati (prvi odstavek 26. člena ZD). Razdedinjenje je sicer lahko eden od načinov odvzema pravice do nujnega deleža, vendar morajo biti taksativno naštetih razlogi jasno in nedvomno izkazani.

VSM sodba in sklep I Cp 730/2021 z dne 10. 1. 2022:

Zapis oporoke pomeni, da je zapustnica realizirala ustavno pravico do dedovanja (33. člen Ustave RS), ki je podrobneje urejena v ZD. Eno izmed upravičenj, ki izhaja iz te pravice je tudi svoboda oporočnega razpolaganja, ki za zapustnico pomeni pravico, da sama odloči o usodi svojega premoženja za primer smrti, kar pomeni, da ima oporočno dedovanje prednost pred zakonitim dedovanjem (8. člen ZD). Sodišča morajo zakone razlagati v skladu z Ustavo RS (125. člen), zato je potrebno zapisana načela upoštevati pri razlagi zakonskih določb, ki pomenijo poseg vanje. Res je, da je oblika oporoke kot predpostavka njene veljavnosti določena strogo, ad valorem, torej kot pogoj za njeno veljavnost, a takšna pravila še toliko bolj zavezujejo sodišča, da odločitve, ki posegajo v navedena upravičenja, še posebej skrbno utemeljijo.

Pogoji za
dedovanje

2

4. Kateri postopki so na voljo, kadar nastopa smrti ni mogoče dokazati z javno listino, čeprav iz okoliščin sledi, da je določena oseba umrla?

5. Kaj pomeni rimsko načelo *hereditatis viventis non datur*?

6. Na podlagi katerih dednih naslovov je možno dedovati v Sloveniji? Ali so v tujini znani še kakšni drugi?

9. Kdo je lahko dedič? Kakšna je vsebina dedne sposobnosti?

10. Kaj pomeni rimsko načelo *nasciturus pro iam nato habetur quomodo de iuris eius agitur*?

11. Kakšna je razlika med splošno in relativno dedno sposobnostjo?

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotim preverjanjem trenutne ureditve.

Uvedba dedovanja

VSL sklep II Cp 3042/2009 z dne 25. 11. 2009:

Dedovanje se uvede s smrtjo zapustnika (1. odstavek 123. člena ZD). Smrt zapustnika je tudi tisti trenutek, v katerem zapuščina preide na dediče. Izdaja sklepa o dedovanju je nato le deklaratorne narave. V obravnavani zadevi gre za položaj, ko je bilo po pravnomočnosti sklepa o dedovanju najdeno še premoženje, za katerega se v prvotnem zapuščinskem postopku ni vedelo (221. člen ZD). Sodišče je zato postopek opravilo v skladu z določbami 221. člena ZD. Vendar pa ne slednje ne izraziti časovni zamik ne moreta vplivati na vprašanje, kdo je bil v trenutku zapustnične smrti (dne 5.6.1965 umrle F. V.) njen dedič in na koga je v trenutku njene smrti prešlo premoženje. Pomen sklepa v obravnavani zadevi je le to vprašanje in ne, kaj se je dogajalo kasneje.

VSL sklep I Cp 4187/2011 z dne 3. 10. 2012:

Vrednost zapuščine se ugotovi, ali s popisom in cenitvijo v zapuščinskem postopku, ali pa v postopku, v katerem se ugotavlja odgovornost dedičev za zapustnikove dolgove. Obseg odgovornosti dedičev se presoja po vrednosti podedovanega premoženja, ki jo je imelo premoženje v času zapustnikove smrti. Premoženijske pravice iz dedovanja preidejo na dediča ipse iure, saj se s smrtjo uvede dedovanje po umrlem, kar pomeni, da takrat preide zapuščina na dediče. Čas smrti je odločilen za presojo razmerja med vrednostjo aktive in pasive zapustnikovega premoženja, pri čemer se kasnejše spremembe ne upoštevajo.

VSL sklep II Cp 2858/2005 z dne 12. 10. 2005:

Pritožniki utemeljeno opozarjajo, da v času izdaje izpodbijanega sklepa zapuščinski postopek po pokojnem pravnem predniku še ni bil končan. To pa pomeni, da še ni na podlagi pravnomočnega sklepa o dedovanju ugotovljeno, kdo sploh so dediči po pokojnem tožencu. Res se sicer dedovanje uvede že s smrtjo zapustnika (1. odstavek 123. člena ZD), pokojnikova zapuščina pa preide po samem zakonu na njegove dediče že v trenutku zapustnikove smrti (132. člen ZD), vendar pa gre tedaj šele začasne oziroma za pričakovane oziroma pogojne dediče, to je pravne naslednike, katerih status dediča še ni

pravnomočno ugotovljen. Zapuščinsko sodišče šele s sklepom iz 214. člena ugotovi in razglasi dediče. Šele na podlagi sklepa o dedovanju torej upravičeni pravni nasledniki zapustnika pridobijo status dokončnih oziroma pravnomočnih dedičev, torej oseb, ki postanejo dediči, ki lahko prevzamejo ne le stvari in pravice temveč tudi vse obveznosti zapustnika (načelo univerzalne sukcesije uzakonjeno v določbah 2. člena in 142. člena ZD). Pravni nasledniki, ki se do zaključka zapuščinskega postopka odpovejo dedovanju pa v takšen položaj zapustnika ne vstopijo (2. odstavek cit. člena). Smiselno enako velja za dediče, glede katerih se ugotovi dedna nevrednost (člen 126 in 127 ZD). Takšne osebe torej ne vstopijo v položaj svojega prednika. Tisti pravni nasledniki, ki ne vstopijo v položaj svojega prednika, pa tudi ne morejo vstopiti v njegov procesni položaj v pravdi, v kateri je bil udeležen kot ena od strank postopka. Zato so na podlagi 1. odstavka 208. člena ZPP lahko izpolnjeni pogoji za nadaljevanje pravnega postopka zoper dediče umrle pravnice stranke šele takrat, ko so dediči tudi pravnomočno ugotovljeni na podlagi izvedenega zapuščinskega postopka.

VSM sodba I Cp 191/2015 z dne 19. 5. 2015:

Smrt stranke med visečnostjo pravde privede do procesnega nasledstva, ki je odvisno od univerzalnega nasledstva po materialnem pravu. Univerzalno nasledstvo po materialnem pravu pa določata prvi odstavek 123. člena in prvi odstavek 132. člena ZD, na podlagi katerih pri fizičnih osebah pride do nasledstva na podlagi dedne pravice v trenutku smrti zapustnika. Dedič vstopi v vsa zapustnikova pravna razmerja, med drugim tudi v procesna razmerja. Dedič postane v trenutku smrti tudi stranka v postopku, pod razveznim pogojem, da se ne bo odpovedal dediščini (tožnica se dediščini po prvotnem tožencu ni odpovedala). Zakon o dedovanju sicer kot predmet dedovanja izrecno opredeljuje stvari in pravice, vendar nato na drugem mestu posebej določa, da dediči odgovarjajo za zapustnikove dolgove (prvi odstavek 142. člena ZD). Dedovanje je zato podlaga za dedičev vstop v zapustnikov položaj tako glede pravic kot obveznosti. To pa pomeni, da je v danem primeru toženka postala stranka v postopku v trenutku smrti prvotnega toženca in je tako pravdni postopek zoper

tožnico kot eno izmed toženk trajal dobrih 17 let, kot je pravilno ugotovilo prvostopno sodišče.

VSL sodba II Cp 3688/2010 z dne 9. 3. 2011: ZD določa, da preide zapuščina po samem zakonu, ipso iure, na dediče v trenutku zapustnikove smrti (132. člen ZD). V tem trenutku se uvede dedovanje (1. odstavek 123. člena ZD), sočasno pa dediči že tudi pridobijo zapuščino. Dediči torej postanejo subjekt pravic in obveznosti, ki jih je imel zapustnik s trenutkom zapustnikove smrti oziroma z uvedbo dedovanja. Takrat dedič pridobi lastninsko pravico na stvarih zapuščine in druge stvarne in obligacijske pravice, ki so pripadale zapustniku. Sklep o dedovanju je zato zgolj deklaratorna odločba, s katero sodišče ugotovi tisto, kar se je zgodilo že na podlagi samega zakona. Ker je tako, bi moral tožnik uperiti svoj obligacijski zahtevek zoper dediče v petih letih od dne pridobitve zatrjevane koristi, kot je pravilno ugotovilo sodišče prve stopnje.

VSL sodba II Cp 4991/2007 z dne 9. 1. 2008: Po določbi 2. odstavka v zvezi s 1. odstavkom 141. člena ZD zastara pravica zahtevati zapuščino nasproti nepoštenemu posestniku v dvajsetih letih od zapustnikove smrti. Ta rok je zastaralni in ne prekluzivni, kot sicer zmotno meni sodišče prve stopnje, takšna zmotna materialnopravna presoja roka pa sicer na pravilnost izpodbijane sodbe ni vplivala, upoštevajoč, da je v tej pravdi tožena stranka ugovor zastaranja uveljavljala. Situacije, ko gre za zapustnike, ki so bili razglašeni za mrtve, cit. določba sicer ne ureja in jo je zato potrebno razlagati z uporabo drugih določb zakona, ki urejajo dedovanje po osebi, razglašeni za mrtvo (sistemska razlaga). Pravne učinke dedovanja, ko gre za takšne zapustnike, urejata določbi 123. in 124. člena ZD. Člen 123 določa, da ima razglasitev za mrtvega isti učinek kot smrt zapustnika. Po določbi 1. odstavka 124. člena ZD se sicer kot dan uvedbe dedovanja, ki je razglašena za mrtvo, šteje dan, ko je postala odločba o razglasitvi za mrtvega pravno močna, razen, če ni v sami odločbi določen kakšen drug dan kot dan smrti. S specialno določbo 2. odstavka 124. člena pa začnejo teči roki, ki po tem zakonu začnejo teči v primeru razglasitve za mrtvega šele od dneva, ko postane odločba o tem pravno močna. Rok za vložitev predmetne tožbe se torej izteče po poteku 20 let od dneva pravno močnosti odločbe o razglasitvi za mrtvega, kot pravilno meni sodišče prve stopnje s sklicevanjem na cit. določbo 2. odstavka 124. člena ZD. Ratio legis te določbe je v tem, da se šele s trenutkom pravno močnosti omenjene odločbe državnega organa pravno ugotovi smrt in s tem začetek uvedbe dedovanja z vsemi zakonskimi posledicami oziroma pravnimi učinki smrti osebe, katere premoženje je predmet dedovanja oziroma

zahtevkov dedičev. Če bi se upošteval ugotovljeni dan smrti za presojo začetka teka zastaranja, bi njegov potek pred izdajo odločbe o razglasitvi za mrtvega pomenil, da so dediči izgubili pravico, še preden bi jo lahko sploh lahko pravno uspešno uveljavljali, torej še pred pravno učinkovito ugotovitvijo smrti oz. pred trenutkom uvedbe dedovanja. Pravica bi prenehala še pred njenim nastankom oz. možnostjo njenega pravno uspešnega uveljavljanja, kar bi predstavljalo pravni nesmisel (že v naprej mrtvo pravico) in diskriminatomo obravnavanje te kategorije dedičev. Na trenutek pravno močnosti odločbe je torej potrebno vezati tudi nastanek pravice zahtevati zapuščino (petitio hereditatis). Ali tudi za konkretni primer še drugače povedano: nepošteni dedič bi lahko v celoti izkoristil svoje dedne pravice, prezrti dedič pa bi svojo pravico uveljavljati izročitev zapuščine od nepoštenega dediča, ki je podedoval tudi tisti del zapuščine, ki pripada njemu, že v naprej izgubil.

VSL sklep II Ip 4030/2007 z dne 6. 2. 2007: S smrtjo fizične osebe se uvede dedovanje po umrlem (prvi odstavek 123. člena ZD). Smrt B.R. kot edinega družbenika družbe z omejeno odgovornostjo na pravno subjektiviteto takrat še obstoječe družbe R., d.o.o. ne vpliva, je pa z njegovo smrtjo v zapuščinsko maso vključen njegov poslovni delež v tej družbi z vsemi korporacijskimi pravicami, ki iz tega deleža izhajajo (glej prvi odstavek 416. člena ZGD). Ker v trenutku zapustnikove smrti preide pokojnikova zapuščina po samem zakonu na njegove dediče, torej vsa premoženjska razmerja zapustnika, vse podedljive pravice in obveznosti, ki jih je imel zapustnik ob smrti, je s smrtjo B.R. njegov poslovni delež v družbi pripadel dedičem, ki so s tem postali družbeniki družbe R., d.o.o. (415. člen ZGD v povezavi s 132. členom ZD). Resda v konkretnem primeru sprememba družbenikov ni bila vpisana v sodni register, vendar le-ta kljub temu učinkuje pred vpisom v sodni register in neodvisno od njega.

VSL sklep II Cp 1415/2009 z dne 8. 7. 2009: Zapuščina preide na dediče samodejno. Za pridobitev se ne zahteva izpolnitev nobenih dodatnih predpostavk, kot sta izročitev premičnine in vpis pridobitve nepremičnine v zemljiško knjigo. Gre za primer izvenknjižno pridobitev lastninske pravice na nepremičninah. Vpis v zemljiško knjigo je zgolj deklaratoren. /.../ Ali še drugače povedano: podlago za upravičenje tožnikov zoper tožence do vpisa lastninske pravice predstavlja tudi že pravno močni sklep o dedovanju, ki za tožence predstavlja deklaratorni naslov za vpis njihove lastninske pravice v zemljiško knjigo. Z verigo obeh odločb (torej pravno močne sodbe v pravnem postopku, s katero je ugodeno njihovim tožbenim zahtevkom na

vknjižbo zoper tožence in s pravnomočnim sklepom o dedovanju, na podlagi katere se dovoljuje vknjižba na ime tožencev) je torej mogoč vpis v korist prezrtih dedičev na podlagi citirane določbe ZZK-1. To pa pomeni, da je sodba pravnega sodišča tudi v primeru še nevknjiženih toženih dedičev načeloma izvršljiva. Ob drugačnem razlogovanju, kakršnega sprejema tudi sodišče prve stopnje v izpodbijani sodbi, bi oškodovani dediči povsem izgubili možnost uveljaviti svoje neupravičeno briskirane dedne pravice v pravnem postopku na podlagi določbe 223. člena ZD v vseh tistih primerih, ko ni prišlo do realizacije pravnomočnega sklepa o dedovanju v zemljiški knjigi. To pa bi jih postavljalo v neenakopraven (neenak) položaj napram tistim dedičem, ki so morebiti celo sodelovali pri tem, da je prišlo do prezrtja ostalih dedičev (nedobroveni dediči). Če vpis v zemljiško knjigo ni mogoč tudi za tiste dediče, ki že imajo pravnomočen sklep o dedovanju, ni mogoče zgolj zato v slabši položaj postavljati prezrte dediče, temveč jim enakovredno omogočiti realizacijo vknjižbe, ko bodo odpravljene ovire, skupne za vse dediče.

VSL sklep II Ip 1535/2019 z dne 6. 11. 2019: Po naši dednopравни ureditvi se dedna pravica pridobi ipso iure, po samem zakonu, v trenutku zapustnikove smrti. Pridobi jo tisti, ki izpolnjuje predpostavke, ki jih za to določa Zakon o dedovanju, in sicer ne glede na to, ali je podal pozitivno dedno izjavo ali ne. Če ne želi biti dedič, se dedovanju lahko odpove. Dedna izjava o odpovedi dediščini učinkuje retroaktivno (ex tunc); šteje se, da oseba, ki se je dedovanju odpovedala, nikoli ni bila dedič. Oseba postane dokončni dedič, ko s podajo pozitivne dedne izjave oziroma najpozneje z izdajo sklepa o dedovanju preneha njena pravica odpovedati se dediščini in ko je s sklepom o dedovanju pravnomočno ugotovljeno, da je dedič. V predmetni zadevi bi morala dolžnica glede na zgoraj navedene pogoje za pobot v izvršilnem postopku na kvalificiran način (primerjaj 24. člen ZIZ) izkazati, da ima zoper upnika nespomo terjatev, in sicer, da je poleg izvršilnega naslova, ki se glasi na pokojnika, pravno nasledstvo upnika kot dokončnega dediča ugotovljeno s pravnomočnim sklepom o dedovanju.

VSL sklep Cst 292/2020 z dne 14. 8. 2020: Izraz zapuščina je v ZD uporabljen v pomenu lastninske pravice na vsaki stvari in vsake druge premoženjske pravice, ki je ob njegovi smrti pripadala zapustniku (2. člen ZD). Dedovanje je prehod zapuščine zapustnika na njegove pravne naslednike ob njegovi smrti (132. člen ZD). To pravno posledico (prehod vseh zapustnikovih premoženjskih pravic na njegove dediče kot univerzalne pravne naslednike) povzroči že pravno dejstvo zapustnikove smrti in ne šele sklep

o dedovanju. Za časovni trenutek, v katerem nastanejo pravne posledice dedovanja, ZD namreč uporablja izraz uvedba dedovanja (prvi odstavek 123. člena ZD), dedovanje po umrlem pa se uvede s trenutkom njegove smrti. Tako preide pri zakonitem dedovanju na posameznega zakonitega dediča vsaka lastninska pravica ali druga zapustnikova premoženjska pravica, ki je predmet zakonitega dedovanja, do idealnega deleža, ki je enak njegovemu dednemu deležu, že s trenutkom smrti (10. člen in prvi odstavek 123. člena ZD) in ne šele z izdajo sklepa o dedovanju. Ta ima le deklaratorni učinek. Osrednje vprašanje, na katerega odgovarja sklep o dedovanju, je, kdo je zapustnikov dedič in na koga je v trenutku smrti prešlo zapustnikovo premoženje.

Dedna sposobnost

VSL sodba I Cp 671/2020 z dne 26. 8. 2020: Dedne sposobnosti ni mogoče enačiti s sposobnostjo razsojanja. Sposobnost razsojanja ni pogoj za dedovanje. Pogoj za dedovanje je, da je dedič ob uvedbi dedovanja (tj. ob smrti zapustnika) živ oziroma vsaj spočet (prvi odstavek 123. člena v zvezi s prvim in drugim odstavkom 125. člena ZD).

VSL sklep I Cp 818/2016 z dne 8. 6. 2016: Iz ugotovitev sodišča prve stopnje izhaja, da je zapustnica D. A. 17. 5. 2007 naredila lastnoročno oporoko, v kateri je za dediča svojega premoženja določila moža A. A. Sodišče prve stopnje oporoke ni upoštevalo, saj je menilo, da je ta zaradi smrti oporočnega dediča brezpredmetna. Takšno stališče je materialnopravno zmotno. Po 125. členu ZD je zapustnikov dedič tisti, ki je živ ob uvedbi dedovanja. Ker se dedovanje uvede s smrtjo zapustnika (prvi odstavek 123. člena ZD), je torej pomembno le to, ali je dedič živ v trenutku zapustnikove smrti. To velja tako za zakonite kot oporočne dediče. V konkretnem primeru je oporočni dedič A. A. umrl 27. 12. 2013, torej kasneje kot oporočiteljica D. A. Z njeno smrtjo je, kot pritožnica pravilno opozarja, zato nastopilo oporočno dedovanje. Okoliščina, da je oporočni dedič že pred začetkom zapuščinskega postopka umrl, na to nima nobenega vpliva.

VSM sklep I Cp 379/2021 z dne 1. 6. 2021: Navedene dejanske ugotovitve dajejo podlago za zaključek, da je sodišče prve stopnje v izpodbijanem sklepu o dedovanju za dediča razglasilo osebo, ki ni več živa. Zapustničin vdovec je sicer zapustnico preživel, nato pa tekom zapuščinskega postopka in pred izdajo sklepa umrl. Sodišče prve stopnje ni ugotovilo, kdo so dediči med zapuščinskim postopkom umrlega dediča in jim ni omogočilo sodelovanja v postopku, čeprav umrli dedič pred smrtjo ni podal dedne izjave o odpovedi dedovanju.

Na podlagi 134. člena ZD namreč v primeru, če umre dedič pred koncem zapuščinske obravnave in se ni odpovedal dediščini, preide pravica odpovedi na njegove dediče. Gre za tako imenovano dedno transmisijo, po kateri dedna pravica umrlega dediča preide na njegove dediče, namesto prvotnega (umrlega) dediča po zapustniku deduje dedič, ki pridobi v tem zapuščinskem postopku pravico odpovedati se dediščini. Sodišče za dediča ne more razglasiti nekoga, ki ob izdaji sklepa o dedovanju ni bil več živ, pa čeprav je zapustnika preživel, saj nima sposobnosti biti stranka postopka. Po prvem odstavku 125. člena ZD je dedič lahko samo tisti, ki je živ ob uvedbi dedovanja. Mrtvi dedič nima sposobnosti biti stranka in ga ni mogoče razglasiti za dediča, v trenutku njegove smrti po samem zakonu (*ipso iure*) preide pokojnikova zapuščina na njegove dediče (132. člen ZD). V posledici navedenega, ker je sodišče prve stopnje za dediča razglasilo zapustničinega vdovca, ki ob izdaji sklepa ni bil več živ, s tem pa odvezlo pravico njegovim dedičem izjaviti se v postopku, je bilo potrebno sklep o dedovanju razveljaviti in vrniti zadevo sodišču prve stopnje v nov postopek (3. točka 365. člena ZPP).

VSL sklep I Cp 369/2009 z dne 3. 6. 2009: V skladu z določbo 1. odstavka 125. člena ZD je lahko dedič le tisti, ki je živ ob uvedbi dedovanja. Če je dedič, ki je bil ob uvedbi dedovanja (torej ob zapustnikovi smrti) živ, pred izdajo sklepa o dedovanju umrl, ga ni mogoče razglasiti za dediča, ampak pride do dedne transmisije (134. člen ZD). Zakon ne pozna instituta ustanovitve dedne pravice za pokojnega dediča, ki je bil ob uvedbi dedovanja živ, pa je umrl med zapuščinskim postopkom. Tudi sodna praksa je glede ustanovitve dedne pravice odklonilna (prim. sklepe Višjega sodišča v Ljubljani, I Cp 2975/2008 in II Cp 78/2002 ter Višjega sodišča v Mariboru I Cp 485/2006). Namesto dediča, ki je preživel zapustnika, umrl pa je pred zaključkom zapuščinskega postopka, vstopijo njegovi dediči. Takšna rešitev je bolj sprejemljiva od izpodbijane zato, ker z ustanovitvijo dedne pravice vprašanje dedovanja zapustnikovega premoženja ni dokončno rešeno, pa tudi zato, ker je treba dedičevim dedičem omogočiti sodelovanje v postopku.

VSL sklep I Cp 876/2007 z dne 18. 4. 2007: Glede pritožbenih navedb, da ima pritožnik vstopno pravico po pokojni dedinji, pritožbeno sodišče opozarja, da Zakon o dedovanju v 125. členu določa, da je lahko dedič samo tisti, ki je živ ob uvedbi dedovanja. Vstopna pravica (12. člen ZD) pomeni, da del zapuščine, ki bi šel prej umrlemu, če bi bil preživel zapustnika, dedujejo njegovi dediči. Zakon torej ne pozna instituta ustanovitve dedne pravice za pokojnega dediča, ki je bil ob uvedbi dedovanja živ,

pa je umrl med zapuščinskim postopkom, kakor je bilo v konkretnem primeru. Sodna praksa je iz razloga praktičnosti in smotrnosti, da se zapuščinski postopki ne bi vleкли v nedogled, rešila tovrstne primere tako, da so na mesto dediča, ki je preživel zapustnika, umrl pa pred koncem zapuščinskega postopka, stopili njegovi dediči, ki jih sodišče ugotovi.

VSL sklep I Cp 354/2019 z dne 7. 8. 2019: Po določbi prvega odstavka 125. člena ZD je dedič lahko vsak pravni subjekt: fizična ali pravna oseba, ki obstaja ob uvedbi dedovanja oziroma ob zapustnikovi smrti. Po analogiji z domnevo o življenju spočetega otroka (drugi odstavek 125. člena ZD) so lahko dediči tudi pravne osebe, ki še niso definitivno konstituirane, vendar pa izpolnjujejo vse pogoje za pridobitev pravne sposobnosti in že teče postopek za njihovo ustanovitev. Dedič je torej lahko tudi zametek ustanove. Brez pomena bi bila sicer določba ZU, ki dovoljuje zapustniku, da s pravnim poslom za primer smrti, to je oporoko, ustanovi ustanovo. V obravnavni zadevi torej kot dedič nastopa Ustanova A. A. v ustanavljanju, ki jo zastopa (kot zakoniti zastopnik) skrbnik, ki v imenu in na račun dediča (ustanove v ustanavljanju) opravlja procesna dejanja v zapuščinskem postopku. Skrbnik torej z ukrepi, ki jih izvaja v postopku, ne zavezuje sebe, temveč premoženje, ki ga upravlja. Deluje z voljo, da nastopijo učinki delovanja za tretjega (ustanovo v ustanavljanju), ne pa proti njemu samemu. Tako je, kot je bilo navedeno, upravičen, da v imenu dediča toži ali je tožen in v njegovem imenu vlaga pravna sredstva. Pravico do lastnega pravnega sredstva ima skrbnik le glede odločitev, ki se nanašajo na njegovo vlogo v postopku.

VSL sklep I Cp 1396/2016 z dne 7. 9. 2016: Volilo je breme zapuščine. Volilnojemnik ga pridobi praviloma v trenutku oporočiteljeve smrti, ko skladno s 132. členom ZD preide na dediče zapuščina in z njo tudi breme volila. Predmet volila pa pridobi volilnojemnik šele z izpolnitvijo volila - ko mu z volilom obremenjeni dolžnik izroči voljeno stvar. Dolžnost izpolniti volilo lahko oporočitelj naloži katerikoli osebi, ki dobi z njegovo smrtjo kakšno korist iz zapuščine. V obravnavanem primeru bi glede na določila oporoke ob normalnem oziroma pričakovanem teku stvari korist iz zapuščine pridobila Ustanova A. A. Ker pa ta še ni ustanovljena, je nastala situacija, primerljiva s položajem, ko je dedič še nerojeni otrok. Ob smiselni uporabi drugega odstavka 125. člena ZD je treba šteti, da je ustanova ob zapustnikovi smrti že obstajala, če kasneje dobi odobritev pristojnega državnega organa za obstoj. Zato ji gre dediščina *ipso iure* od trenutka zapustnikove smrti (132. člen ZD), hkrati s tem pa

tudi breme volila. Če tisti, ki je dolžan izpolniti volilo, ne postane dedič, preide dolžnost izpolniti volilo na osebo oziroma osebe, ki dedujejo namesto njega. V obravnavanem primeru bodo premoženje, ki ga je zapustnik namenil za ustanovitev ustanove, če za ustanovitev ne bo podano soglasje pristojnega ministrstva, dedovali zakoniti dediči zapustnika. Pravilno pritožnica opozarja, da lahko oporočitelj v določilih oporoke postavi pogoje ali roke (drugi odstavek 82. člena ZD). Če oporočitelj veže volilo na izpolnitev pogoja ali roka, volilojemnik ne pridobi volila v trenutku oporočiteljeve smrti, saj velja učinek izpolnitve odložnega pogoja ali začetka teka roka le za naprej (*ex nunc*). Zato bo le v primeru, če je zapustnik pravico do volila vezal na ustanovitev Ustanove A. A., volilojemnica pridobila pravico do volila, ko bo podano ustrezno soglasje za njeno ustanovitev. Če zapustnik volila ni vezal na ustanovitev Ustanove A. A., pa je pravico do volila pridobila že s trenutkom smrti zapustnika.

Dedni naslov

VSL sklep I Cp 401/2022 z dne 22. 3. 2022: S trenutkom smrti preidejo vse pravice in obveznosti na dediče zapustnika. Drži, kar pravi pritožnica, da je dedni naslov zakon in oporočka (7. čl. ZD). Ker zapuščinski postopek še ni končan, ni še jasno, ali bo dedovanje (v celoti) oporočno, ali tudi (delno) zakonito, saj sta v pravdo pozvana dediča zapuščinca otroka, ki imata pravico tudi do nujnega deleža, kar je prav tako zakonito dedovanje (25. čl. ZD).

VSL sklep II Cp 1610/2021 z dne 20. 10. 2021: Po stališču sodne prakse je pravica do nujnega dednega deleža dedna pravica, ki jo v zapuščinskem postopku dediči lahko uveljavljajo do pravnomočnosti sklepa o dedovanju, torej tudi še v pritožbenem postopku. Kljub temu je neutemeljena zahteva oporočnega dediča B. B., da mu gre po zakonitem dedovanju tudi nujni dedni delež. ZD pozna dva pravna naslova, na podlagi katerih lahko določena oseba deduje (dedna naslova): zakon in oporočka (7. člen). Hkrati dedovati po oporočki in zakonu je dopustno le v določenih primerih, npr. takrat, ko zapustnik z oporočko ne razpolaga s celotnim svojim premoženjem, ampak le z njegovim delom. V tej zadevi pa ne gre za tak primer. Zapustnica je z oporočko iz leta 2010 razpolagala s celotnim svojim premoženjem, dediči (tudi pritožnik) pa so se priglasili k dedovanju na podlagi oporočke in sprejeli dedni delež, ki jim gre na podlagi oporočke (zapisnik o opravljeni zapuščinski obravnavi dne 8. 9. 2020). To pomeni, da pritožnik ne more hkrati dedovati po oporočki in zahtevati še nujni delež na podlagi zakonitega dedovanja.

Pritožbene navedbe o prikrajšanju nujnega dednega deleža so torej neutemeljene.

VSL sklep III Cp 3066/2010 z dne 20. 10. 2010: Sodišče je izdalo sklep o dedovanju na podlagi določb ZD o zakonitem dedovanju. Glede na to, da zapustnica oporoke ni napravila, je bila to tudi edina dednopravna možnost. Tretja možnost (ki pa že presega okvire dednega prava) pa bi bila, da bi dediči sklenili dedni dogovor (to pa je že pogodba) ter bi sodišče tak dedni dogovor povzelo v sklep o dedovanju. Takšnega dogovora dediči niso sklenili ter jih vanj tudi nihče ne sme siliti. Pritožbeno sodišče razume pritožnikova občutja, da je sklep morda krivičen. Vendar se sklep ravna po tipskih pravilih, ki krog zakonitih dedičev vežejo na sorodstvena in zakonska razmerja. Od tega zakonskega tipa je mogoče odstopiti le v primeru, če je zapustnik takšno voljo izjavil v oporočki, ali pa v skrajnih primerih, ko je posamezen dedič dedno nevreden. Zapustnica oporoke ni napravila, pritožbene navedbe pa tudi ne utemeljujejo sklepa o morebitni dedni nevrednosti VV.

VSL sodba II Cp 1047/2010 z dne 12. 5. 2010: Prehod zapuščine na dediče se sicer izvrši ipso iure v trenutku smrti zapustnika (132. člen ZD), vendar mora imeti dedič za dedovanje (poleg ostalih pogojev) tudi dedni naslov: oporočko ali zakon (7. člen ZD). Testiranje ima že na podlagi 33. člena Ustave RS prednost pred zakonitim dedovanjem, ker je namen oporočke ravno v tem, da ima zapustnik svobodo drugače urediti prehod svojega premoženja, kot je določen z zakonitimi dednimi redi. Zakoniti dediči zato v situaciji, ko je oporočka veljavna, ne deduje (8. člen ZD, smiselna uporaba 139. člena ZD) in ga ni mogoče šteti za dediča, razen v primeru, ko bi uveljavljal nujni delež (25. in 26. člen ZD). Tožnik se je sicer skliceval tudi na to, da je oporočni dedič po zapustnikovi materi, ki ga je preživela, vendar tega ni dokazal, saj oporoke ni predložil, po drugi strani pa tudi ni trdil, da bi ta po zapustniku uveljavljala nujni delež. Odločitev sodišča prve stopnje, ki je tožniku pasivno legitimacijo odreklo, se tako izkaže kot pravilna.

VSRS sodba II Ips 85/2000 z dne 24. 8. 2000: Aktivna legitimacija tožnice naj bi bila revizijsko sporna zato, ker je oporočna in ne zakonita dedinja. Zato naj ne bi mogla uveljavljati spornega zahtevka, ki bi ga zakoniti dediči lahko. Taka revizijska izvajanja so zmotna. Zakon o dedovanju pozna dva temelja dedovanja: zakonito in oporočno (7. člen ZD). Pokojnikova zapuščina preide po samem zakonu na njegove dediče v trenutku njegove smrti (132. člen ZD), najsi so oporočni ali zakoniti. Zato je položaj

oporočnih ali zakonitih dedičev z izjemo, kolikor zakon ne določa drugače, izenačen.

Dedne pravice tujih državljanov

VSM sklep I Cp 543/2004 z dne 2. 3. 2005: Glede na dejstvo, da je zakonita dedinja, zapustničina sestra H. B., tuja, to je hrvaška državljanica, gre v konkretnem primeru za zadevo z mednarodnim elementom. Zato je bilo treba, ob uporabi določb ZMZPP presoditi, katero pravo se naj uporabi (prvi odstavek člena 13 ZMZPP) in ali imenovana zakonita dedinja, lahko deduje v tem postopku obravnavano zapuščino. /.../ Torej je sodišče prve stopnje pravilno postopalo, ko je presojalo obstoj vzajemnosti po splošnih predpisih po ZD, pri čemer je načelo enakih pravic domačih in tujih državljanov uzakonjeno v določbah 6. člena ZD. Zadošča formalna vzajemnost, torej, da imajo ob enakem pogoju tudi slovenski državljan v državi, katere državljan je tujec, enake pravice kot njeni državljan.

VSRS sklep II Ips 665/2003 in II Ips 1/2005 z dne 7. 4. 2005: Sodišči prve in druge stopnje sta pravilno uporabili 6. člen ZD, po katerem imajo tuji državljan v Republiki Sloveniji s pogojem, da se uporablja načelo vzajemnosti, enake dedne pravice, kot državljani naše države. Vzajemnost je institucija, ki jo država uporabi in predpiše v svojih aktih ali izgovori z mednarodno pogodbo, ko želi zaščititi svoje nacionalne interese, tako da vzpostavi medsebojno odvisnost ravnanja. V obravnavanem primeru ni bila sklenjena posebna mednarodna pogodba, zato Vrhovno državno tožilstvo pravilno opozarja na Zakon o ugotavljanju vzajemnosti (ZUVza), s katerim je zakonodajalec določil vrsto vzajemnosti ter postopek in pristojnost za njeno ugotavljanje. Ta zakon v 3. členu predvideva poseben postopek za ugotavljanje vzajemnosti pri ministrstvu, pristojnem za pravosodje, ki je podrobneje opredeljen v 8.-11. členu. Toda v 4. členu ZUVza določa posebne pogoje za pridobitev lastninske pravice tujcev na nepremičninah v Republiki Sloveniji, če gre za prehod lastninske pravice na nepremičninah v zapuščinskem postopku. Tako v prvem odstavku tega člena določa, da se vzajemnost domneva tedaj, kadar gre za pridobitev lastninske pravice (1) z zakonitim dedovanjem ali (2) z oporočnim dedovanjem, ko je dedič tujec, ki bi bil dedič tudi po zakonitem dedovanju. V obravnavanem primeru je v sklepih sodišč prve in druge stopnje navedeno, da je bil oporočni dedič Ž. P. izvenzakonski partner pokojne M. Z.. Ker to dejstvo ni bilo sporno niti v postopku pred sodiščem prve stopnje, niti kasneje in ga zahteva za varstvo zakonitosti ne izpodbija, je Vrhovno sodišče na to

ugotovitev vezano (prvi odstavek 391. člena ZPP). To pa pomeni, da je bil oporočni dedič obenem dedič tudi po zakonitem dedovanju.

VSRS sklep II Ips 244/2013 z dne 17. 7. 2014: Tuji državljan imajo namreč enake dedne pravice kot državljani Republike Slovenije le pod pogojem, da se uporablja načelo vzajemnosti (primerjaj 6. člen ZD). V primeru, da ni bila sklenjena posebna mednarodna pogodba, se pogoj vzajemnosti ugotavlja po določbah ZUVza, ki določa postopek in pristojnost za njeno ugotavljanje. ZUVza v zapuščinskem postopku sicer določa domnevo vzajemnosti, vendar le v primeru, kadar gre za pridobitev lastninske pravice z zakonitim dedovanjem ali z oporočnim dedovanjem, ko je dedič tujec, ki spada v kategorijo zakonitih dedičev (primerjaj prvi odstavek 4. člena ZUVza). Kadar je potrebno v zapuščinskem postopku zaradi dedovanja nepremičnine vzajemnost ugotoviti, ZUVza sodišču nalaga prekinitev postopka, in za njeno ugotavljanje določa pristojnost ministrstva, pristojnega za pravosodje (primerjaj drugi odstavek 4. člena ZUVza). Pogoj za dedno sposobnost tujcev v Republiki Sloveniji je torej obstoj vzajemnosti. Tudi sicer je obstoj vzajemnosti poseben pogoj za pridobitev lastninske pravice na nepremičnini, ko lastninsko pravico pridobiva oseba, ki ni državljan Republike Slovenija (gre za t. i. kogentno zapoved oziroma prepoved materialnega prava). Od državljanstva A. A. in eventualne ugotovitve obstoja vzajemnosti je tako odvisno, ali je podana njena stvarna legitimacija v tem zapuščinskem postopku.

Zapuščina

3

3. Kako poteka dedovanje digitalnih identitet in digitalnega premoženja?

4. Kaj je: a) bruto zapuščina; b) neto zapuščina; c) obračunska vrednost zapuščine? Kako jih ugotovimo?

5. Kdo lahko uveljavlja izločitev premoženja iz zapuščine v korist potomcev?

6. Komu in pod katerimi pogoji pripadajo ob dedovanju gospodinjski predmeti manjše vrednosti? Kaj je »manjša vrednost«? Kaj se zgodi, če so gospodinjski predmeti »večje vrednosti«?

7. Kako je urejena omejitev dedovanja premoženja osebe, ki je uživala pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu?

8. Kako 9. člen ZD ureja »zapuščino brez dedičev«? Primerjajte slovensko ureditev z nemško in avstrijsko pravno ureditvijo! Kaj je kaducitetno premoženje in kaj kaduk? Ali država odgovarja za zapustnikove dolgove?

9. Kaj je ležeča zapuščina? Ali jo slovensko pravo pozna?

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotnim preverjanjem trenutne ureditve.

Predmet dedovanja

VSL sklep II Cp 2035/2017 z dne 14. 11. 2017:

Dedujejo se lahko stvari in pravice, ki pripadajo posameznikom (2. člen ZD). Z dedovanjem se pridobi lastninska pravica v trenutku zapustnikove smrti (41. člen SPZ). Zapuščina je torej premoženje, ki ga je imel zapustnik ob svoji smrti. V konkretnem primeru to pomeni, da je lahko predmet dedovanja le nepremičnina, na kateri je imela zapustnica ob smrti lastninsko pravico. Na podlagi prvega odstavka 11. člena SPZ se domneva, da je lastnik nepremičnine tisti, ki je vpisan v zemljiško knjigo, vendar je ta domneva izpodbojna. Prav to navaja dedič v pritožbi in sicer, da pokojnica ob smrti ni bila lastnica stanovanja, ki je predmet dodatnega sklepa o dedovanju. Sodišče prve stopnje bo zato moralo v novem postopku izvesti predlagane dokaze dediča, s katerimi dokazuje, da zapustnica ni bila lastnica stanovanja, ki je predmet dodatnega sklepa o dedovanju. Nemogoče je zahtevati, da naj se v nespornem primeru, ko so podani dokazi, da je bila nepremičnina odtujena, to nepremičnino upošteva v zapuščinski masi.

VSL sklep II Cp 1208/2013 z dne 3. 7. 2013:

Predmet dedovanja so stvari in pravice, ki pripadajo posamezniku (2. člen ZD), pri čemer glede nepremičnin velja domneva, da je lastnik nepremičnine tisti, ki je vpisan v zemljiško knjigo (11. člen SPZ). Ker je iz izpisa iz zemljiške knjige razvidno, da je kot lastnik sporne nepremičnine vpisana Občina Ljubljana Šiška (družbena lastnina), nepremičnina tako ne more predstavljati zapuščine po pokojnem.

VSL sklep I Cp 478/2023 z dne 17. 5. 2023:

Sodišče prve stopnje skladno z 221. členom Zakona o dedovanju (ZD) izda nov sklep na podlagi prejšnjega sklepa o dedovanju, če se po pravnomočnosti sklepa o dedovanju najde premoženje, za katero se ob izdaji sklepa ni vedelo, da pripada zapuščini. Pri tem upošteva, da se skladno z 2. členom ZD dedujejo zgolj stvari in pravice, ki zapustniku pripadajo (na dan smrti), pri čemer se za nepremičnine domneva, da je lastnik tisti, ki je vpisan v zemljiško knjigo. Utrjeno stališče sodne prakse je, da zapuščinsko sodišče ob izdaji dodatnega sklepa o

dedovanju ne more ugotavljati, ali obstaja premoženje, ki sodi v zapuščino. V obseg zapuščine namreč zajame le tiste nepremičnine, katerih (so)lastnik je zapustnik po podatkih javne zemljiške knjige. Ker zapustnik v obravnavani zadevi ni lastnik navedenih nepremičnin, je odločitev sodišča prve stopnje materialnopravno pravilna. Čeprav je Višje sodišče v Ljubljani v sklepu I Cp 1643/2014 s 16. 7. 2014 obrazložilo, da sklenjeni pravni posel z zemljiškooknjžnim dovolilom izkazuje obstoj lastninske pravice v pričakovanju, pa je ta lahko kvečjemu razlog za to, da zapuščinsko sodišče z izdajo dodatnega sklepa o dedovanju počaka (na primer, če je predlog za vpis v zemljiško knjigo že vložen). Ne more pa z izdajo dodatnega sklepa o dedovanju nadomestiti samega pridobitnega načina.

VSK sklep I Cp 319/2006 z dne 11. 10. 2006:

V zapuščinskem postopku ugotovi sodišče, kdo so pokojnikovi dediči, katero premoženje sestavlja njegovo zapuščino in katere pravice iz zapuščine gredo dedičem, volilojemnikom in drugim osebam (162. člen ZD). Zapuščinsko sodišče pa lahko odloča s sklepom o dedovanju le o tistem premoženju, glede katerega ni spora o tem, da spada v zapuščino. Sklep o dedovanju je namreč zgolj ugotovitvena odločba in njegova vsebina mora izhajati iz ugotovitev zapuščinske obravnave in iz ugotovitev morebitnega pravnega ali upravnega postopka oziroma iz odločitev, sprejetih v teh postopkih. Ker je iz obrazložitve izpodbijanega sklepa in iz pritožbenih navedb očitno, da je med dediči in L. muzejem, torej tretjim, spor o tem, ali v zapuščino po pok. A.Č. spadajo tudi umetniška dela, ki se nahajajo v L. muzeju, je stališče sodišča prve stopnje, ki o tem premoženju z izpodbijanim sklepom ni odločalo, pravilno. Dejstvo je, da je sodišče prve stopnje z izpodbijanim sklepom odločilo le o tistem premoženju, glede katerega ni bilo spora o tem, da spada v zapuščino; zato je s popravnim sklepom tudi odločilo, da gre pri izpodbijanjem sklepa le za delni sklep o dedovanju. Taka odločitev je povsem v skladu s predlogom dedičev, saj je njun pooblaščenec na zapuščinski obravnavi dne 16.6.2005 sodišču predlagal, da izda delni sklep o dedovanju, pri čemer naj zapuščina pokojnega A.Č. obsega le tista dela, za katera je nesporno, da so bila zapustnikova last. Zapuščinski postopek tako še ni v celoti zaključen,

saj ko bosta dediča izkazala, da spada v zapuščino še kaj premoženja, tudi umetniška dela, ki se nahajajo v L. muzeju, bo sodišče izdalo končni sklep o dedovanju. Dokler pa spor med dediči in tretjim o teh umetniških delih ne bo razrešen, zapuščinsko sodišče prve stopnje s sklepom o dedovanju ne more odločati o tem premoženju.

VSL sklep I Cp 1117/2023 z dne 20. 9. 2023: Pri izračunu vrednosti zapuščine se povprečni letni dohodki zaščitene kmetije, ki so jih izračunali izvedenci kmetijske, gozdarske in živinorejske stroke, ne upoštevajo. Niso namreč del zapuščinske mase, saj ne gre za premoženje, ki bi ga lahko dedovali dediči. Predmet dedovanja so stvari in pravice, ki jih ima zapustnik v trenutku smrti (2. člen ZD), ne pa dohodki, ki lahko nastanejo po smrti zapustnika. Z vštovanjem povprečnega letnega dohodka zaščitene kmetije v njeno vrednost, je sodišče prve stopnje zmotno uporabilo materialno pravo.

VSL sklep I Cp 1476/2022 z dne 6. 3. 2023: Zapuščina so stvari in pravice, ki so pripadale zapustniku v trenutku njegove smrti, ko se uvede dedovanje (prvi odstavek 123. člena ZD v zvezi z 2. členom ZD). Pravilna je odločitev sodišča prve stopnje, da pravice iz leasing pogodbe, ki so pripadale zapustniku ob njegovi smrti, predstavljajo premoženjske pravice, ki so del zapuščine in predmet dedovanja. Iz razlogov izpodbijanega sklepa ne izhaja, da plačani leasing obroki predstavljajo zapustnikovo premoženje kot del zapuščine, ampak da predstavljajo podlago za določena premoženjskoppravna upravičenja, ki izhajajo iz sklenjene leasing pogodbe. Takšna upravičenja imajo določeno premoženjsko vrednost v sklopu pogodbenih pravic in obveznosti leasing razmerja ter so posledično lahko predmet dedovanja. Enako stališče je zavzeto tudi v sodni praksi (prim. VSL I Cp 748/2019 z dne 3. 7. 2019). /.../ Sodišče prve stopnje je utemeljeno ugotovilo, da v sklop pogodbenih upravičenj spada tudi pričakovana pravica do odkupa vozila. Pravica do odkupa vozila po zadnjem plačanem obroku res še ni nastala, vendar je zapustnik (ob smrti) takšno pričakovano odkupno pravico imel. Lahko bi jo izkoristil ali pa ne. Slednje niti ni relevantno, bistveno je, da takšna pričakovana pravica do odkupa predstavlja (premoženjsko) pravico, ki je obstajala v času smrti zapustnika in je posledično lahko predmet dedovanja. V konkretnem primeru namreč predmet dedovanja niti ni odkupna pravica, ampak celota vseh pogodbenih upravičenj iz naslova pogodbe o finančnem leasingu. Med drugim je imel zapustnik možnost kadarkoli poplačati vse še neporavnane obveznosti in predčasno odkupiti vozilo (19. člen Pogodbe o finančnem leasingu, C21), odstopiti od

pogodbe ipd. Ves sklop takšnih pravic predstavlja pogodbeno upravičenja, ki jih je zapustnika imel v trenutku smrti ob uvedbi dedovanja. Utemeljen in pravilen je zato zaključek sodišča prve stopnje, da v zapuščino spadajo vsa pogodbeno upravičenja. /.../ V trenutku smrti v zapustnikov pravni in dejanski položaj vstopijo njegovi dediči (132. člen ZD). Pogodba ima učinek tudi za univerzalne pravne naslednike pogodbenih strank, razen če je v pogodbi določeno kaj drugega ali če izhaja kaj drugega iz narave same pogodbe (drugi odstavek 125. člena OZ). Pritožnica ni obvezana vstopiti v leasing razmerje. Vendar pa ima kot dedinja pravico nadaljevati leasing pogodbo.

VSRS sodba II Ips 558/96 z dne 18. 3. 1998: Ko je tožnica dne 14.2.1994 umrla, je pravna podlaga za razvezo pogodbe, ki je temeljila na neznosnosti skupnega življenja, odpadla. Pravica zahtevati razvezo pogodbe o dosmrtnem preživljanju zaradi neznosnosti skupnega življenja je osebna pravica pogodbenih strank in zato ne preide na njihove dediče. Zato zgolj zaradi odnosov med pogodbeniki, tudi, če bi bili ti res slabi, dediči nimajo pravice zahtevati razveze pogodbe o dosmrtnem preživljanju. Samo v primerih, ko je kateri izmed pogodbenikov že za časa svojega življenja imel pravico zahtevati razvezo pogodbe iz razloga, da drugi pogodbenik ni izpolnjeval svojih obveznosti, ta pravica pripada tudi njegovim dedičem. Samo taka pravica je po svojem značaju premoženjska pravica, ki ni osebne narave (2. člen ZD) in temelji na 3. odstavku 120. člena ZD.

VSRS sodba II Ips 36/2021 z dne 7. 7. 2021: Čeprav toženec ni naslednik očetovega podjetja v statusnopravnem smislu, to po oceni Vrhovnega sodišča ne pomeni, da pravice najema spornega zemljišča po svojem očetu ni mogel podedovati. Predmet dedovanja so namreč stvari in pravice, ki pripadajo posameznikom (2. člen ZD); pri čemer so podedljive le premoženjske, ne pa tudi osebne pravice. Zato se moramo najprej vprašati, ali je bila omenjena pravica osebna, kot taka vezana izključno na toženčevega očeta kot najemnika in ni mogla biti predmet dedovanja, ali podedljiva. Smrt enega od pogodbenikov najemnega razmerja (bodisi najemodajalca bodisi najemnika) praviloma, torej če ni drugače dogovorjeno, ne vpliva na veljavnost pogodbenega razmerja in se ta nadaljuje z dediči umrlega pogodbenika (618. člen OZ). Enako izhaja že iz splošnega pravila, vsebovanega v 334. členu OZ, ki določa, da pogodbeno razmerje s smrtjo ne preneha, razen če gre za razmerje, sklenjeno glede na osebne lastnosti katere izmed pogodbenih strank. Pri zakupu (najemu) običajno takšni (osebni) elementi niso izpolnjeni in se pravno razmerje v okviru

univerzalne sukcesije zato praviloma prenaša. Takšno – običajno, neosebno – je bilo tudi obravnavano najemno razmerje. /.../

Pravica najema spornega zemljišča je bila torej neosebna in kot taka podedljiva. Na toženca kot dediča je prešla z dedovanjem v trenutku očetove smrti, ne glede na to, da se toženec ni priglasil k dedovanju oziroma da je zapuščinsko sodišče sklenilo, da se zapuščinska obravnava ne opravi, ker naj ob izdaji sklepa zapustnik ne bi zapustil nobenega premoženja. Na splošno velja, da v zapuščinskem postopku ugotovljeno premoženjsko stanje ne odraža vedno dejanskega stanja, ki pa tudi ni nespremenljivo. Razlogi zapuščinskega sodišča, da premoženja zapustnika ni, ne predstavlja ovire, da bi to (pravdno) sodišče ugotovilo drugače. Enako velja glede ne priglasi toženca k dedovanju in ne izdaje sklepa o dedovanju, ki je (le) deklaratorne narave; dedovanje se (praviloma) uvede s smrtjo zapustnika (123. člen ZD) in tedaj tudi preide zapuščina na dediče (132. člen ZD).

VSL sodba I Cp 2131/2012 z dne 24. 4. 2013: Po 132. ZD členu preide pokojnikova zapuščina po samem zakonu na njegove dediče v trenutku njegove smrti. Predmet dedovanja so stvari in pravice, ki pripadajo posameznikom (2. člen ZD). Takšna (podedljiva) pravica je tudi pravica do ugodnega odkupa stanovanja po SZ, ki jo je imel O.S. v času svoje smrti in jo tudi udeležil. Po 117. členu SZ so lastniki stanovanj dolžni na zahtevo imetnika stanovanjske pravice, ki je to pravico na dan uveljavitve zakona imel, prodati stanovanje pod ugodnimi pogoji. O.S. je abstraktno upravičenec, ki mu ga je podelil zakon, realiziral ter vložil zahtevo za odkup stanovanja. S tem je na podlagi samega zakona nastopila obveznost tožene stranke kot lastnice stanovanja, da z njim sklene prodajno pogodbo. /.../ Dedič je univerzalni pravni naslednik zapustnika, kar pomeni, da v trenutku zapustnikove smrti vstopi v njegov pravni položaj in postane subjekt njegovih pravic in obveznosti. Nerelevantne so v tej zvezi pritožbene navedbe tožene stranke, da O.S. ni bil lastnik stanovanja. Predmet dedovanja ni le lastninska pravica, temveč tudi druge pravice, ki pripadajo posamezniku (2. člen ZD). Prva tožnica je kot dedinja O. S. v trenutku njegove smrti vstopila v vsa njegova materialnopravna razmerja, izvzemši strogo osebnih. Na podlagi dedovanja je vstopila tudi v obligacijsko razmerje, v katerem je upravičena od tožene stranke zahtevati, da z njo sklene prodajno pogodbo, tožena stranka pa je to izpolnitveno ravnanje dolžna opraviti.

VSRS sklep II Ips 172/2016 z dne 22. 9. 2016: Premoženje, ki ga zapustnik za časa življenja odtuji, ne spada v zapuščino: po določbi 2. člena ZD se deduje stvari in pravice, ki pripadajo posameznikom. Ugotovitev, da denarna sredstva predstavljajo darilo zapustnice toženki, tako res izključuje pripadnost teh sredstev zapuščinski masi, saj so last obdarjenke. Pravne posledice, ki jih ima zapustnikovo obdarovanje, so po ZD drugačne. Če darilo prejme zapustnikov (darovalčev) zakoniti dedič, imajo njegovi sodediči pravico zahtevati, naj se mu darilo vračuna v dedni delež (prvi odstavek 46. člena ZD), če zapustnikova volja ni nasprotna (tretji odstavek istega člena zakona); darilo se vračuna tako, da dobijo drugi dediči iz zapuščine ustrezno vrednost in se šele po tem ostanek zapuščine razdeli med dediče (prvi odstavek 48. člena ZD). Če zaradi velikosti darila ostanka zapuščine sploh ni ali pa ne zadošča za pokritje nujnega deleža zakonitega dediča, se darilo vrne v obsegu, potrebnem za dopolnitev nujnega deleža (prvi odstavek 34. člena ZD). Če zapustnik s svojim premoženjem neodplačno razpolaga s pogodbo, nato pa napravi še oporoko, prikrajšani nujni dedič najprej zahteva zmanjšanje oporočnih daril, če njegov nujni delež ni dopolnjen na ta način, pa še vrnitev daril (prvi odstavek 34. člena ZD).

VSL sodba I Cp 3202/2012 z dne 9. 10. 2013: Sodišče prve stopnje je ugotovilo, da prestavlja znesek 5.000.000,00 SIT zapustnikovo posojilo toženki in njegovo posebno premoženje, saj toženka ni uspela dokazati, da bi ji zapustnik znesek posojila odpustil. Pravilno je pritožbeno stališče, da gre za zapustnikovo terjatev do toženke, ki zato sodi v zapuščino. Zapuščina je namreč skupni pojem za tiste stvari in pravice umrlega, ki preidejo na dediča v trenutku zapustnikove smrti (2. in 132. člen Zakona o dedovanju). Celota pravic, ki je prešla na dediče in je s stališča zapustnika zapuščina, je torej s stališča dediča dediščina. Od vsake pravice iz zapuščine deduje dedič toliko, kolikor ustreza velikosti njegovega dednega deleža. Tožnika bi zato morala uveljavljati svojo trditev, da zapustnikova terjatev sodi v zapuščino oziroma njuno dediščino z ustreznim ugotovitvenim tožbenim zahtevkom, ki ga nista postavila. Na podlagi odločitve o takšnem zahtevku oziroma na podlagi ugotovitvene sodbe, da terjatev sodi v zapuščino, pa bi bilo mogoče, kot navaja pritožba, po opravljenem zapuščinskem postopku in potem, ko bodo znani dediči, njihovi dedni deleži in celoten obseg zapuščine, terjatev razdeliti med dediče oziroma kako drugače upoštevati pri razdelitvi celotne zapuščine. Napačno je zato pritožbeno stališče tožnikov, da lahko zapustnikovo terjatev uveljavljata z vrnitvijo (plačilom) denarnih sredstev v zapuščino

(zapuščinsko maso). Če terjatev je v zapuščini, je ni treba tja še vračati.

VSL sklep II Cp 144/2010 z dne 10. 2. 2010:

Najprej je treba ugotoviti, da je sporni znesek, ki naj bi spadal v zapuščino, sestavljen iz zneskov 2.609,30 EUR, ki naj bi bil dvignjen pred smrtjo, in zneska 400,00 EUR, ki naj bi bil dvignjen po zapustnikovi smrti. Glede slednjega zneska med dediči ni spora. Zapustnikova žena je izjavila, da v zapuščino spadajo denarna sredstva v času zapustnikove smrti (list. št. 68). Če je bil torej ta znesek tedaj na zapustnikovem računu in če je bil dvignjen kasneje, ni spora, da spada v zapuščino. Pravda glede tega zneska je nepotrebna. Ko gre za znesek 2.609,30 EUR, pa gre za denar, ki naj bi bil porabljen v času, ko je zapustnik še živel. Ob smrti tega denarja na njegovih računih ni bilo. S stališča vprašanja, koga napotiti na pravdo, je torej pravica oziroma trditev zapustnikovih bratov, sester in polsester manj verjetna, kajti na dan smrti tega denarja ni bilo več. Oni, ki trdijo, da denar spada v zapuščino, bodo morali v pravdi to dokazati. V pravdi se namreč lahko dokazujejo pozitivna dejstva, ne pa negativnih. Sodediči morajo torej dokazati, da denar spada v zapuščino. Ker se po določbah ZD šteje, da v zapuščino spada le tisto premoženje, ki ga je imel zapustnik na dan smrti, je torej manj verjetna pravica tistih dedičev, ki trdijo, da v zapuščino spada še kakšno drugo premoženje (primerjaj 2. člen ZD).

VSL sklep II Cp 3250/2014 z dne 21. 1. 2015:

Predmet dedovanja so stvari in pravice, ki pripadajo zapustniku (2. člen ZD). Med dedičema je spor ali so nepremičnine, ki so predmet te pravde in osebni avto, del zapuščine. Med strankama postopka je torej spor o obsegu zapuščine. V takšnem sporu pa ne odloča zapuščinsko sodišče v nepravdnem postopku, ampak napoti na pravdo tisto stranko, katere pravico šteje za manj verjetno (prvi odstavek 213. člena ZD). Ker je dedinja M. lastninsko pravico na nepremičninah dokazovala s pogodbami in podatki registra motornih vozil, je sodišče v zapuščinskem postopku kot manj verjetno ocenilo pravico pritožnika (prvi odstavek 213. člena ZD) in ga napotilo na pot pravde. V pravdnem postopku bo imel možnost, da v ustrezno izvedenem dokaznem postopku sodišče prepriča, da so njegove navedbe utemeljene in če so, bo takšna odločitev sodišča v pravdnem postopku obvezujoča tudi za zapuščinsko sodišče. To bo prekinjeno zapuščinsko obravnavo nadaljevalo, ko bo v pravdnem postopku rešeno vprašanje, kaj sodi v zapuščino po pokojnem Ž.

Izločitve iz zapustnikovega premoženja

VSRS sodba II Ips 213/2017 z dne 15. 3. 2018: Po stališču ustaljene sodne prakse za utemeljenost

zahtevka po 32. členu ZD ni treba, da med prednikom in potomcem obstoji življenjska skupnost v smislu skupnega gospodinjstva. Nujno pa je, da med njima obstoji dejanska pridobitna skupnost. Za njen obstoj ni treba, da bi udeleženca delovala s skupnim namenom povečati/ohraniti premoženje, pomembno je le, da je do povečane vrednosti premoženja ali njene ohranitve dejansko prišlo. Povečanje vrednosti premoženja gre v korist nosilca lastninske pravice na posamezni stvari, ki sestavlja celotno premoženje (ob odsotnosti drugačnega dogovora med pridobiteljema). Posamična vlaganja v smislu gradnje na tujem (prednikomem) zemljišču, prezidave ali nadzidave prednikovega že obstoječega objekta, ki po pravilih stvarnega prava prirastejo k nepremičnini, ne utemeljujejo upravičenja po 32. členu ZD. Potomčev prispevek k povečanju oziroma ohranitvi vrednosti prednikovega premoženja se mora nanašati na celotno premoženje, s katerim sta prednik in potomec skupaj gospodarila, ga ohranjala in povečevala. Ni pa potomec varovan po 32. členu ZD z izločitvenim zahtevkom, kadar gre za situacije, v katerih si potomec ob prednikomem soglasju z gradnjo na njegovi nepremičnini zagotavlja bivališče.

VSL sodba II Cp 1952/2012 z dne 25. 3. 2013:

Skupno življenje z zapustnikom v smislu 20. člena ZDKG in 32. člena ZD je pravni standard, ki ga razlaga sodna praksa. Pri tem izhaja iz pomena navedenih zakonskih določb: predmet dedovanja naj bo le tisto premoženje, ki je zapustnikovo, ne pa tudi tisti del, ki mu pripada zgolj formalno. Z izločitvijo dela zapuščine iz zapustnikovega premoženja naj se prepreči okoriščenje z dedovanjem tistih dedičev, ki niso sodelovali pri ohranjanju in povečevanju zapustnikovega premoženja, na račun tistih v zakonu določenih oseb, ki so s svojim delom, zaslužkom ali kako drugače prispevali k ohranjanju in povečanju zapustnikovega premoženja. Zato za presojo skupnega bivanja z zapustnikom po stališčih sodne prakse ni odločilna življenjska ali ekonomska skupnost niti skupno gospodinjstvo, pač pa dejstvo, da je prispevek k ohranitvi in povečanju premoženja nastal kot rezultat skupnega delovanja zapustnika in potomca (primerjaj judikati VSRS II Ips 44/1995, II Ips 169/1995).

VSM sodba in sklep I Cp 337/2023 z dne 26. 10. 2023:

Določba 32. člena ZD zapustnikovim potomcem, ki so živeli skupaj z zapustnikom in mu s svojim delom, zaslužkom ali kako drugače pomagali pri pridobivanju, priznava zahtevo, da se jim iz zapustnikovega premoženja izloči del, ki ustreza njihovem prispevku k povečanju ali ohranitvi vrednosti zapustnikovega premoženja. Ta del ne spada v zapuščino, se ne upošteva pri izračunu nujnega deleža in se ne vračuna v dedičev dedni

delež. Za utemeljenost potomčevega izločitvenega zahtevka mora (1.) med potomcem in zapustnikom obstajati skupnost, v kateri (2.) skupaj pridobivata premoženje, (3.) potomčev prispevek pri tem pa mora biti znaten oziroma višji, kot pritiče običajnemu odnosu med starši in otroki¹, ter (4.) se mora nanašati na celotno premoženje, s katerim sta prednik in potomec skupaj gospodarila, ga ohranjala in povečevala. Da se sploh ugotovi, ali je prednikovo premoženje ob njegovi smrti vredno več ali vsaj ohranilo vrednost, kakršno je imelo pred nastankom pridobitne skupnosti s potomcem, je nujno, da so vlaganja večja ali vsaj enaka koristim, ki so jih udeleženci skupnosti imeli od uporabe premoženja. Pri izračunu ohranitve/povečanja vrednosti je ob upoštevanju okoliščin posameznega primera treba oceniti, ali je premoženje zaradi potomčeve uporabe morda prikrajšano (oz. ali bi bilo premoženje večje, če ga potomec ne bi (so)uporabljal), in ne, ali je potomec zaradi uporabe stvari obogaten. /.../

Kakšen alikvotni del zapustnikovega premoženja predstavlja prispevek tožnika k povečanju ali ohranitvi vrednosti zapustnikovega premoženja, je odvisno od vrednosti zapustnikovega premoženja, kakršna bi bila brez povečanja, in vrednosti, kakršna je v času zapustnikove smrti, ter od upravičenčevega prispevanja k temu povečanju. V tej zvezi je torej treba ugotoviti stanje in vrednost zapustnikovega premoženja v času njegove smrti, ali se je zaradi izboljšav, vzdrževanja oziroma obdelovanja nepremičnin njihova vrednost ohranjala (ali celo zvišala) oziroma kakšna bi bila njihova vrednost, če ne bi bilo rednega vzdrževanja oziroma obdelovanja, ugotoviti prispevek tožnika k ohranitvi vrednosti oziroma povečanju vrednosti premoženja zapustnika (kolikšen delež ustreza vložnemu delu, zaslužku ali drugačnemu prispevku tožnika), nato pa to preračunati v skupni delež tožnika na celotnem zapustnikovem premoženju. Pri ugotavljanju prispevka tožnika gre za vrednoten in ne za matematičen obračun vseh premikov premoženja in nepremoženjske pomoči. Čeprav se sodišče pri ovrednotenju potomčevega prispevka opre na objektivna (merljiva) dejstva življenjskega primera, upošteva tudi druge okoliščine življenja v obravnavani skupnosti zapustnika in potomca, ki jo sestavljajo številni drobcji življenjskega primera. Vzajemna materialna in nematerialna pomoč se prepletata do najmanjših podrobnosti vsakdana in tak, kompleksen življenjski primer je nemogoče pravilno prelit v matematično enačbo. Gre za skupnost, podobno zakonski skupnosti, zato je postopek vrednotenja potomčevega prispevka in pretvorbe le-tega v alikvotni delež na premoženju zapustnika mogoče primerjati z ugotavljanjem deleža zakonca na skupnem premoženju. Na primer, glede

obnove strehe ni relevanten zgolj denarni vložek (iz sredstev od prodanih kmetijskih površin), temveč tudi nedenarni aktivni angažma tožnika.

VSL sodba I Cp 1104/2023 z dne 9. 8. 2023: Po ugotovitvah sodišča, na katere se sklicuje pritožnik, in ki so oprta na mnenja sodnih izvedencev, se je torej vrednost zapustničinega celotnega premoženja v času, ko je vanj vlagal (tudi) tožnik, povečala za cca. 19 %. Vendar pa to ne pomeni, da je to avtomatično delež, ki bi se moral po 32. čl. ZD izločiti iz zapustničinega premoženja v tožnikovo korist. Pritožnik namreč spregleda oz. zanemari, da je sodišče v nadaljevanju obrazložitve po tem numeričnem izhodišču jasno, izčrpno, natančno in po oceni pritožbenega sodišča dovolj prepričljivo in preverljivo pojasnilo, zakaj le približno polovico tega šteje kot izključni prispevek tožnika. Bistvo teh razlogov je, da ni bil tožnik edini, ki je prispeval k povečanju vrednosti tega premoženja, pač pa je bila to v prvi vrsti zapustnica sama, s svojimi sicer skromnimi dohodki ter dohodki iz kmetije in gozdov, subvencijami, do neke mere pa tudi drugi njeni otroci, toženci, še zlasti prvi toženec. /.../ Drži, da je vrednostna ocena deleža na ta način približna (»čez palec«), a drugačna niti ne more biti. To neposredno izhaja iz same diktije 32. čl. ZD, ki govori o (...) delu, zaslužku ali kakšni drugačni pomoči pri pridobivanju. Sodišče prve stopnje je korektno pojasnilo, da je treba tudi v skladu s sodno prakso upoštevati tako materialne kot nematerialne vloške. Na dlani je, da navedenega ni mogoče z matematično natančnostjo izračunati, pač pa je treba to nekako oceniti. Kot rečeno, je to sodišče prve stopnje tudi korektno, pravilno in zakonito, storilo.

VSL sodba II Cp 3988/2010 z dne 20. 4. 2011: Pravilno je stališče sodišča prve stopnje, da se koristi, ki jih je tožnik imel od uporabe zapustničnih nepremičnin, ne odštevajo od njegovega prispevka k povečanju in ohranitvi zapustničinega premoženja. Iz razloga, ker je tožnik koristil zapustničino premoženje, ni njegov prispevek k ohranitvi in povečanju tega premoženja nič manjši. Koristi, ki jih je tožnik imel od uporabe stanovanjske hiše in kmetije je, če jih je imel, je pravno opredeliti kot darilo zapustnice tožniku. Darila se upoštevajo pri izračunu zapuščine. Izloženo premoženje po 32. členu Zakona o dedovanju pa ni predmet zapuščine.

VSL sklep I Cp 3372/2014 z dne 8. 4. 2015: V postopku je zato treba ugotoviti vrednost vlaganj takšnega dediča, ob izkazani nadaljnji predpostavki, da je z navedenim prispevkom povečeval zapustnikovo premoženje oziroma zadošča že, da je s svojim prispevkom ohranjal vrednost zapustnikovega premoženja. Vrednost vlaganj mora

biti večja od potrošnje, zato je treba oceniti, ali je premoženje zaradi potomčeve uporabe prikrajšano in ne ali je zaradi uporabe obogaten, ker odštevanje koristi velja le pri obogatitvenih zahtevkih, ne pa pri zahtevkih iz 32. člena ZD. Bistvo 32. člena ZD je v tem, da ne bi rezultatov dela pridobili drugi dediči, ki niso delali ali prispevali, navedeni prispevek dediča, zato predstavlja dejansko njegovo premoženje.

VSL sodba I Cp 874/2021 z dne 1. 9. 2021: Iz 14. točke obrazložitve izpodbijane sodbe pravilno izhaja, da je pri izračunu ohranitve oziroma povečanja vrednosti zapustnikovega premoženja treba oceniti, ali je premoženje zaradi potomčeve uporabe morda prikrajšano oziroma ali bi bilo to premoženje večje, če ga potomec ne bi (so)uporabljal, ni pa pomembno, ali je potomec zaradi uporabe stvari obogaten. Ta metoda se bistveno razlikuje od metode pri odločanju o utemeljenosti povračilnega zahtevka, ki ga ima potomec za časa prednikovega življenja in za katerega po ustaljeni sodni praksi velja, da se pri izračunu prednikove obogatitve od vrednosti potomčevih vlaganj odšteje vrednost prejetih koristi. Uporabo zapustnikovega premoženja s strani potomca je tako treba upoštevati, a ne na način, za katerega se zaradi zmotnega razumevanje odločbe Vrhovnega sodišča RS II Ips 300/2012 zavzema toženec, t. j. z ovrednotenjem koristi (obogatitve), ki jo je imel potomec (tožnik) z uporabo premoženja. Za izločitveni zahtevek iz 32. člena ZD ni relevantna potomčeva korist, temveč morebitna manjvrednost zapustnikovega premoženja. Je pa utemeljeno toženčevo stališče, da pri tem ni sprejemljiv računski pristop, ki se ga je poslužilo sodišče prve stopnje. Čeprav mora ovrednotenje potomčevega prispevka temeljiti na objektivnih (merljivih) dejstvih, ne gre za matematičen obračun vseh premikov premoženja in nepremoženjske pomoči. Te so le podlaga za ovrednotenje (oceno) prispevka ob upoštevanju okoliščin življenja v obravnavani skupnosti zapustnika in potomca.

VSL sklep II Cp 1574/2009 z dne 29. 6. 2009: Pritožnik v zapuščinskem postopku smiselno uveljavlja zahtevek, da se iz zapustnikovega premoženja izloči del, ki ustreza njegovemu prispevku k povečanju ali ohranitvi zapustnikovega premoženja iz naslova njegove pomoči in tudi finančnih vložkov. Tako izločeni del namreč ne spada v zapuščino, niti se ne upošteva pri izračunavanju nujnega deleža oziroma se ne vračuna dediču v njegov dedni delež (2. odst. 32. člena ZD). V kolikor pa je med dediči spor glede takšne zahteve, in sicer, da so sporna bodisi dejstva bodisi uporaba prava, pa je zapuščinsko sodišče dolžno prekiniti zapuščinsko obravnavo in napotiti stranke na pravdo (člen 212 ZD). Vprašanje, ali je določeno premoženje

del zapuščine ali ne, se rešuje po drugih pravilih in ne po dednopravnih, ravno zato je v določbi člena 212 določeno, da se sporna dejanska in pravna vprašanja rešujejo v pravdi.

VSC sodba in sklep Cp 627/2017 z dne 8. 3. 2018: Značilnost zahtevka po 32. členu ZD je v tem, da potomcu pripada delež na vsaki posamezni premoženjski pravici, ki jo je imel zapustnik ob smrti. Temu ustrezno mora biti oblikovan tudi tožbeni zahtevek, s katerim potomec uveljavlja pravico iz 32. člena ZD. Glasi se na izločitev alikvotnega deleža na zapustnikovem premoženju, ne pa na ugotovitev npr. denarne terjatve do zapuščine ali pravice na delu posamezne stvari, kot glasi v konkretnem primeru primarni tožbeni zahtevek tožeče stranke. Samo izjemoma, ko ugotovitev solastninskega deleža ni smiselna, ali če so razmere takšne, da bi bila določitev ustreznega dela v naravi gospodarsko nesmotrna, lahko potomec zahteva vrednost deleža predmeta, ki ga lahko izloči in s tem vsebinsko povzroči civilno delitev.

VSRS sodba II Ips 156/2013 z dne 9. 4. 2014: Revizijsko sodišče je skladno z izhodišči teorije že v več odločbah pojasnilo mešano pravno naravo zahtevka po 32. členu ZD (sodbe VS RS: II Ips 633/2009 z dne 17. 5. 2012, II Ips 981/2008 z dne 3. 6. 2010, II Ips 587/2004 z dne 15. 6. 2006). Stvarnopravni elementi upravičenja se kažejo v tem, da potomcu na podlagi 32. člena ZD pripada delež na vsaki posamezni premoženjski pravici, ki jo je imel zapustnik ob smrti. Temu ustrezno bi moral biti oblikovan tudi tožbeni zahtevek, ki se praviloma glasi na izločitev alikvotnega deleža iz zapustnikovega premoženja (in ne iz zapuščine, s čimer je izražena nevezanost zahtevka na obstoj dedne pravice). Upravičenci so osebe iz kroga zakonitih dedičev, vendar ni treba, da izpolnjujejo pogoje, ki se zahtevajo za dediča. Poleg stvarnopravne narave pa ima ta zahtevek tudi zelo močne dednopravne elemente. Na to kaže dejstvo, da se zahtevek z absolutnim, lastninskim značajem rodi šele po, oziroma ob prednikovi smrti. Za časa prednikovega življenja potomec lahko zahteva pridobitev solastninskega deleža le na pravnoposlovni podlagi, če pa ta ne obstoji, pa bi do prednika lahko uveljavljal le obogatitveni zahtevek.

VSM sklep I Cp 41/2014 z dne 15. 4. 2014: Prvi odstavek 32. člena ZD določa, da zapustnikovi potomci in posvojenci ter njihovi potomci, ki so živeli skupaj z zapustnikom in mu s svojim delom zaslužkom ali kako drugače pomagali pri pridobivanju, imajo pravico zahtevati, da se jim iz zapustnikovega premoženja izloči del, ki ustreza njihovem prispevku k povečanju ali ohranitvi

vrednosti zapustnikovega premoženja. Delež upravičenca se določi na celotnem premoženju, zato se vrednost njegovega prispevka primerja s celoto. Na vsaki premoženjski pravici zapustnika ima upravičenec enak delež. Če izloča samo delež na eni premoženjski pravici, njegov sorazmeren delež na njej ni večji, kot bi bil sorazmeren delež na celoti. Četudi je upravičenec prispeval le k povečanju ali ohranitvi vrednosti ene premoženjske pravice in izloča delež samo na njen, se njegov delež po 32. členu ZD določi glede na celoto. To je že predmet določanja višine, ni pa torej izločitveni zahtevek nesklepčen, če upravičenec izloča samo delež na eni stvari (oziroma premoženjski pravici).

VSM sklep I Cp 822/2012 z dne 12. 9. 2012:

Izločitveni zahtevek potomci pridobijo šele ob zapustnikovi smrti, ni pa pogoj skupno življenje vse do zapustnikove smrti. Če je potomec s skupnim življenjem in prispevki prispeval k prednikovemu premoženju, zaradi česar bi bil ob prednikovi smrti utemeljen njegov izločitveni zahtevek, te pravice ne izgubi, če se od prednika odseli pred njegovo smrtjo. Obseg prispevka k povečanju in ohranitvi vrednosti premoženja se lahko ugotavlja po stanju ob prednikovi smrti.

VSL sklep II Cp 188/2021 z dne 15. 3. 2021:

Pritožnica je naposled zahtevala tudi »predčasno« izročitev predmetov, ki naj bi bili njena last; konkretizirano navede 24 fotografij in dve fotoknjigi. V zapuščinskem postopku je predvidena izročitev predmetov po 33. členu ZD, ki pa izrecno govori o gospodinjskih predmetih, ki so namenjeni za zadovoljitev vsakdanjih potreb, kot so pohištvo, gospodinjski stroji in naprave ter druga hišna oprema, posteljnina in podobno (33. člen ZD); fotografije in fotoknjige po oceni pritožbenega sodišča ne sodijo v to kategorijo. Za druge predmete, ki so last tretjih oseb in se po naključju znajdejo med premoženjem zapustnika, v ZD ni predvidenega nobenega posebnega postopka. Zato bo morala pritožnica, če želi doseči izročitev svojih stvari (in z drugimi vpletenimi ne bo možen dogovor), uporabiti v zakonu predvidena pravna sredstva za varstvo lastninske pravice.

VSRS sodba II Ips 465/98 z dne 10. 6. 1999:

Ugotavljanje obstoja istega gospodinjstva po določbi 33. člena ZD terja ustrezno dejansko presojo. Sodišči druge in prve stopnje sta se oprli na izpovedi prič in strank in v odnosih med tožnico in njeno materjo našli - kot je že povedano - objektivne in subjektivne elemente skupnega gospodinjstva. V tem obsegu revizija išče neprimerljive vzporednice z življenjem različnih stanovalcev v istem stanovanjskem bloku, čeprav istočasno kot pomemben del pravnega

sklepanja o obstoju skupnega gospodinjstva šteje "pristno družinsko in čustveno vez" med prizadetima. Stališče, da takšne vezi ni bilo, predstavlja sodbama nižjih sodišč nasprotno dokazno oceno, ki pa je - kot je opisano v razlogih za zavrnitev očitka bistvenih kršitev določb pravnega postopka - razumljiva in notranje trdna. Ker pa je temu tako in ker se je pristna družinska vez izkazala v istem gospodinjstvu s pokojno materjo tudi v mesecih pred njeno smrtjo, je izpodbijana sodba pravno pravilna.

VSL sklep I Cp 3532/2010 z dne 2. 2. 2011:

Pritožnica tudi pravilno opozarja, da je sodišče prve stopnje po tem, ko ni upoštevalo njene zahteve za izločitev premičnih stvari iz naslova njene lastninske pravice na takšnih predmetih, zmotno opustilo uporabo 33. člena ZD, v skladu s katerim niso predmet dedovanja zapustnikovi gospodinjski predmeti, če niso večje vrednosti. Naveden izločitveni zahtevek se po svoji naravi namreč bistveno razlikuje od zahtevka za izločitev premoženja iz naslova vlaganj v zapuščino, saj ne gre za zahtevek, ki bi temeljil na drugih premoženjskih razmerjih, ki so nastala za časa zapustnikovega življenja, temveč gre za dednopravni zahtevek, ki v skladu z večinsko teorijo in sodno prakso predstavlja zakonito volilo. Drugače kot pri izločitvi dela upravičenčevega premoženja iz premoženja drugega subjekta, tj. zapustnika, z namenom, da se ugotovi resnični obseg zapuščine (kar ureja 32. člen ZD), se namreč gospodinjski predmeti izločijo iz zapuščine zato, ker jih upravičenci dedujejo. Slednji morajo zato tudi izpolnjevati pogoje za volilojemnike. Iz navedenega razloga opravi zapuščinsko sodišče izločitev gospodinjskih predmetov iz zapuščine po uradni dolžnosti. Zgolj če so med strankama sporna dejstva, od katerih je odvisna uporaba 33. člena ZD (ne pa morebiti zgolj uporaba takšne določbe), zapuščinsko sodišče v skladu z 2. alinejo 210. člena ZD prekine zapuščinski postopek in tisto stranko, katere pravico šteje za manj verjetno, napoti na pravdo.

Omejitev dedovanja premoženja osebe, ki je uživala pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu

VSL Sklep I Cp 57/2023 z dne 31. 3. 2023:

Zapustnik je prejemal/užival socialnovarstveno pomoč, ki sta jo nudili upravičenki občina in RS. Dedinja ni imela ugovorov zoper terjatvi upravičenk, ki sta podali predlog za omejitev dedovanja, in je soglašala, da zapustnikovo premoženje preide v last RS in občina. Ugotovljeno je, da je vrednost terjatev občina in RS višja od vrednosti zapustnikovega premoženja (ta znaša po podatkih spisa 2.554,64 EUR), kar načeloma/praviloma pomeni, da njegovo

premoženje ne preide na dedinjo. Premoženje, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, ni predmet dedovanja. Po prvem odstavku 128. člena ZD se dedovanje premoženja osebe, ki je uživala pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, omeji do višine vrednosti prejete pomoči. Ta omejitev se izvede (v zapuščinskem postopku) tako, da postane del zapustnikovega premoženja, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, do katere se dedovanje omeji, lastnina Republike Slovenije, če se je pomoč financirala iz proračuna Republike Slovenije, oziroma lastnina občine, če se je pomoč financirala iz proračuna občine. Premoženje, ki postane lastnina Republike Slovenije ali občine, se s sklepom izroči pristojnemu organu Republike Slovenije oziroma pristojnemu organu občine (tretji odstavek 128. člena ZD). Četrti odstavek 128. člena ZD dedičem omogoča izbiro - vrednost pomoči, ki jo je država oziroma občina dala zapustniku, lahko povrnejo in dedujejo celotno premoženje. Če dediči te možnosti ne izkoristijo, se njihovo dedovanje omeji do višine vrednosti pomoči, ki jo je prejel zapustnik, dajalec pomoči pa postane (so)lastnik na stvareh iz zapustnikovega premoženja. Zmotno je pritožbeno stališče, da že določba prvega odstavka 128. člena ZD omogoča, da se dedovanje omeji na kateremkoli delu premoženja, ki po vrednosti ustreza višini terjatve. Namenska in jezikovna razlaga določbe („da del zapustnikovega premoženja, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, do katere se dedovanje omeji“) tega ne ponuja. Institut iz 128. člena ZD dajalcu pomoči omogoča povrnitev izplačanih sredstev na način, da pridobi premoženje, ki obstaja ravno zaradi izplačane pomoči. Omejitev dedovanja in izročitev nastopi glede vsake pravice, ki sestavlja zapustnikovo premoženje (torej glede vsega premoženja zapustnika - nepremičnega in premičnega oziroma denarnih sredstev), in sicer v višini deleža, ki ga priznana terjatev iz naslova prejete pomoči predstavlja glede na celotno vrednost zapuščine. Čeprav sta RS oz. občina kot upravičenki do omejitve dedovanja v drugačnem položaju kot dediči zapustnika, ni nikakršne zakonske podlage, da bi lahko prišlo v okviru 128. člena ZD do omejitve dedovanja le na določene pravice oziroma stvari. Ni pa ovir, da se RS oz. občina z dedinjo zapustnikovega premoženja ne bi mogla dogovoriti drugače, torej skleniti dogovor, ki bi sledil njenemu predlogu. /.../

Po prvem odstavku 129. člena ZD se lahko Republika Slovenija ali občina, iz proračuna katere se je financirala pomoč zapustniku v skladu s predpisi o socialnem varstvu, odpove pravici do povračila te pomoči, če so zapustnikovi dediči njegov zakonec ali njegovi otroci, ki so sami potrebni pomoči, ali če bi premoženje, ki bi postalo lastnina Republike Slovenije ali občine, predstavljalo zanj breme ali bi zaradi

upravljanja ali razpolaganja s to lastnino imela nesorazmerne stroške. Slednje pa je pritožnica v postopku zatrjevala, zaradi česar se je deloma odpovedala uveljavljanju omejitve dedovanja na solastniškem deležu zapustnikovih nepremičnin. Zakonodajalec namen sprejete dopolnitve določbe 129. člena ZD je, da se upravičenec z odpovedjo pravici do povračila pomoči izogne težavam, ki mu jih določeno premoženje prinese ali bi z njim imel nesorazmerne stroške. Gre za primere, ko bi upravičenec na podlagi omejitve dedovanja postal lastnik zelo majhnih deležev nepremičnin, ki mu prinašajo le breme, ker z njimi težko razpolaga (proda ali razdeli), zaradi česar uveljavljanje pravice do omejitve dedovanja takšnega premoženja ne doseže namena omejitve dedovanja. Če torej le določeno nepremično premoženje za upravičenca pomeni obremenitev, se upravičenec lahko le deloma odpove uveljavljanju omejitve dedovanja na tem delu zapustnikovega nepremičnega premoženja.

VSL sklep I Cp 51/2023 z dne 23. 2. 2023: Zmotna je pritožbena teza, da 128. člen ZD daje pritožnici pravico, da izbere, na katerem zapustnikovem premoženju se bo omejilo dedovanje, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, in bo posledično (zgolj) to premoženje postalo last pritožnice. Pritožnica pri taki razlagi ne izhaja iz besedila te zakonske določbe, dodaja ji vsebino in s tem prebija jezikovne meje njenega pravnega sporočila, vse skozi prizmo interpretacije/argumentacije, ki ustreza njenim „materialnopravnim pričakovanjem“, kljub temu, da je ta določba relativno jasna in pomensko neodprta. Enako velja tudi glede argumentov povezanih z analogno uporabo 129. člena ZD. Iz 128. člena ZD izhaja, da se dedovanje premoženja osebe, ki je uživala pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, omeji do višine vrednosti prejete pomoči. Iz tega dela zakonskega besedila izhaja, da omejitev dedovanja nastopi glede vsake pravice, ki sestavlja zapustnikovo premoženje. V tem okviru je treba upoštevati/razlagati tudi nadaljnje zakonsko besedilo prvega odstavka 128. člena ZD, ki določa, da se „ta omejitev izvede tako, da postane del zapustnikovega premoženja, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, lastnina Republike Slovenije, če se je financirala iz proračuna Republike Slovenije, oziroma lastnina občine, če se je pomoč financirala iz proračuna občine“. Ta del zakonskega besedila pritožnica zmotno interpretira. Ta del zakonskega besedila zgolj določa, da Republika Slovenija in občina dobita v last del zapustnikovega premoženja glede na vrednost prejete pomoči, ki jo je prejel zapustnik od Republike Slovenije oziroma občine. V sodni praksi je enotno stališče, da pritožnica ne more izbirati, na katerih stvareh bo izvedena omejitev dedovanja. Treba je tudi upoštevati naravo in cilje zapuščinskega

postopka, ki so v tem, da se dedičem in drugim osebam (npr. RS in občini na podlagi 128. člena ZD) zagotovi varstvo njihovih pravic, oziroma da se preprečijo prihodnje kršitve pravic ter da se med temi osebami (čim prej) preventivno uredijo razmerja. Pritožnica ni navedla nobenega pravno utemeljenega razloga za odstop od uveljavljene sodne prakse, ki bi narekovala, da se omejitev iz prvega odstavka 128. člena ZD izvede tako, da postane le del zapustnikovega premoženja, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, lastnina pritožnice. Teza pritožnice spregleda številne procesne zaplete, ki bi lahko vplivali na potek zapuščinskega postopka, kar bi bilo v nasprotju z naravo in cilji tega postopka. Tako na primer ne upošteva, da bi v primeru, če bi ZD Republiki Sloveniji in občini dopustil izbiro, na katerih stvareh iz zapustnikovega premoženja bo izvedena omejitev dedovanja v korist Republike Slovenije ali občine, določil kriterije ali vsaj temeljne predpostavke, na podlagi katerih bi zapuščinsko sodišče presojalo utemeljenost takega predloga RS oziroma občine, nenazadnje iz razloga, ker bi v zapuščinskem postopku, v katerem bi sodelovali RS in občina, med njima zaradi enakih predlogov lahko prišlo do spora, s tem, da ni videti utemeljenega razloga, zaradi katerega tudi dedičem ne bi pripada istovrstna upravičenja.

VSK sklep I Cp 80/2020 z dne 2. 6. 2020: Določba 128. člena ZD predvideva, da se dedovanje po zapustniku, ki je prejemal pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu (pa se dediči vrednosti pomoči niso zavezali povrniti), načeloma omeji do višine vrednosti pomoči in postane last Republike Slovenije, če se je financirala iz njenega proračuna ali občine, če se je financirala iz njenega proračuna. V primeru, ko po zapustniku ni znanih dedičev, mora sicer zapuščinsko sodišče upoštevati tudi pravila o stečaju zapuščine, ki se vodi na predlog in v interesu upnikov. Ta pravila mu nalagajo, da objavi oklic neznanim upnikom ter obvesti Republiko Slovenijo in znane upnike o zapuščini brez dedičev. V oklicu oziroma obvestilu upnike opozori na dolžnost, da v šestih mesecih podajo zahtevo, da se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso (142.a člen ZD). Če v tem roku v skladu z omenjeno določbo kateri od upnikov zahteva, da se zapuščina prenese v stečajno maso in vložijo predlog za začetek stečaja brez zapuščine, se v stečajno maso prenese celotna zapuščina (glej prvi odstavek 142.b člena ZD) in se v stečaju zapuščine odloča tako o poplačilu zahtevka na podlagi 128. člena ZD kot o poplačilu ostalih upnikov. O tem se je sodna praksa že izrekla. Na ta način se prepreči praktične zaplete, ki bi utegnili nastati zaradi teka dveh različnih postopkov v zvezi z istim premoženjem zapustnika brez dedičev. Drugače pa je v primeru, ko take zahteve ne poda

noben upnik (ki ni dajalec družbene pomoči). Tedaj po mnenju pritožbenega sodišča ni mogoče mimo dolžnosti zapuščinskega sodišča, da samo odloči o omejitvi dedovanja zaradi družbene pomoči. Dejstvo je, da 128. člen ZD posebej ureja položaj dajalca družbene pomoči in ga na ta način privilegira. Zato ga v zapuščinskem postopku ni mogoče preprosto izenačiti z ostalimi upniki. To glede na pravila o kaduciteti v primeru zapuščine brez dedičev pride do izraza posebej tedaj, ko je dajalec pomoči občina. Če ni drugih upnikov ali če ti ne ravnajo v skladu z zahtevo v prvem odstavku 142.b člena ZD (kar bi jim omogočilo poplačilo njihove terjatve), občina kot dajalec družbene pomoči, ki je že vložila zahtevo za omejitev dedovanja, ni dolžna začeti stečajnega postopka. Ni tehtnega razloga, da v taki situaciji ne bi o terjatvi dajalca pomoči in s tem o omejitvi dedovanja odločilo zapuščinsko sodišče, ki ima v ta namen ustrezno zakonsko podlago.

VSL sklep I Cp 3216/2015 z dne 3. 2. 2016: Pritožba neutemeljeno meni, da bi moralo sodišče prve stopnje od vrednosti zapustnikovega premoženja najprej odšteti pogrebne stroške in šele nato odločati o omejitvi dedovanja. Pogrebni stroški sodijo med dolgove zapuščine, to je obveznosti, ki nastanejo po zapustnikovi smrti in za katere velja osebna odgovornost dedičev. Občina Z. je upravičena do zapustnikovega premoženja, ki je obstajalo ob smrti in ne šele po poplačilu pogrebnih stroškov.

VSL sklep I Cp 2512/2017 z dne 11. 4. 2018: ZD v 128. členu določa, da se omeji dedovanje premoženja zapustnika, ki je s strani države ali občine prejemal socialnovarstveno pomoč. Omejitev se izvede tako, da postane del zapustnikovega premoženja, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, lastnina Republike Slovenije oz. občine. Preden zapuščinsko sodišče s sklepom izroči zapuščino brez dedičev državi oziroma občini, objavi oklic upnikom (219. člen ZD v zvezi s 142.a členom ZD), ki lahko v šestih mesecih predlagajo začetek stečaja zapuščine (142.b člen ZD). Stečaj zapuščine se nato izvede v skladu s 414. členom do 418. členom ZFPPIPP. ZFPPIPP določa, da je namen postopka stečaja zapuščine v zagotovitvi enakomernega poplačila navadnih terjatev upnikov v razmerju do insolventnega zapustnika (415. člen ZFPPIPP). Ker je namen enak kot je namen stečajnega postopka nad pravno osebo, se smiselno uporabljajo pravila o tem stečajnem postopku (416. člen ZFPPIPP). Če upnik predlaga začetek stečaja zapuščine brez dedičev, se šteje, da je bil zapustnik insolventen (417.c člen ZFPPIPP). Zapuščina je tako del stečajne mase, v katero med drugim spadajo vse stvari, katerih lastnik je bil zapustnik ob svoji smrti (3. odst. 418. člena ZFPPIPP). Velja fikcija, da je ta

posledica nastala že z uvedbo dedovanja, torej z zapustnikovo smrtjo (1. odst. 417.d člena ZFPPIPP). Po veljavni ureditvi omejitve dedovanja do nje ne pride, če se dediči obvežejo povrniti vrednost dane pomoči. V tem primeru dajalec pomoči v zavarovanje svoje terjatve do njenega poplačila pridobi zastavno pravico. Pravici do povračila se lahko tudi odpove, če je dedič sam potreben pomoč oziroma bi prevzeto premoženje predstavljalo breme. Omejitev dedovanja se izvede s sklepom zapuščinskega sodišča (128. in 129. člen ZD). Cilj navedene omejitve je preprečiti neupravičeno obogatitev dedičev na račun skupnosti (družbe), ki je zapustniku pomagala. Iz navedenih določb izhaja, da se omejitev dedovanja na podlagi ZD ne nanaša na odnos med upniki, temveč na razmerje med dajalcem pomoči (državo oz. občino) in dediči zapustnika, ki je bil za časa življenja prejemnik socialnovarstvene pomoči. Ne glede na to iz vsebine in namena določb o stečaju zapuščine brez dedičev izhaja sklep, da je zapustnikovo premoženje v celoti del stečajne mase, kjer naj se odloča tudi o poplačilu zahtevka na podlagi 128. člena ZD. Trenutek uveljavitve novele ZD-C (22. 10. 2016) je v primerjavi z že dalj časa uveljavljenim 128. členom ZD novejši, aktualnejši in kaže na nedvomen namen zakonodajalca, da se zagotovi enakomerno poplačilo navadnih terjatev (vseh) upnikov v razmerju do insolventnega zapustnika (horizontalno razmerje med upniki), pri čemer naj dajalec socialnovarstvene pomoči nastopa kot le eden izmed potencialnih upnikov v razmerju do zapuščine brez dedičev. Glede na to, da je zapuščina prešla v stečajno maso že s trenutkom zapustnikove smrti, se pravi še pred odločanjem o omejitvi dedovanja v zapuščinskem postopku na podlagi 128. člena ZD, do omejitve pride izključno v razmerju do (obstojećih) dedičev (torej vertikalno razmerje med upnikom in univerzalnim pravnim naslednikom insolventnega dolžnika), pa še to zgolj na podlagi sklepa zapuščinskega sodišča kot skrajno sredstvo. Glede na to ni utemeljenega razloga, da bi se izven postopka stečaja zapuščine določeni (npr. javnopravni) upniki poplačali (še) v zapuščinskem postopku. Zoper tak zaključek ne govori le argument, da bi se postopki poplačila upniških zahtevkov po nepotrebnem kopičili (načelo ekonomičnosti), kar bi bilo v nasprotju z osredotočenim (skoncentriranim) poplačilom vseh zapustnikovih upnikov kot smislom stečaja zapuščine z učinkovitim upravljanjem in unovčenjem stečajne mase (1. odst. 227. člena v zvezi s 1. odst. 416. člena ZFPPIPP), temveč predvsem to, da bi lahko bili posamezni upniki v primerljivem pravnem položaju obravnavani neenako (načelo enakega obravnavanja).

VSL sodba I Cp 953/2018 z dne 28. 11. 2018: Prvi odstavek v času zapustnikove smrti veljavnega 128. člena ZD je določal, da se dedovanje premoženja osebe, ki je uživala pomoč v skladu s predpisi o socialnem varstvu, omeji do višine vrednosti prejete pomoči. Ta omejitev se izvede tako, da postane del zapustnikovega premoženja, ki ustreza vrednosti prejete pomoči, lastnina Republike Slovenije, če se je pomoč financirala iz proračuna Republike Slovenije, oziroma lastnina občine, če se je pomoč financirala iz proračuna občine. Za pomoč se v skladu s predpisi o socialnem varstvu šteje vse, kar je zapustnik zaradi slabega premoženjskega stanja prejel na podlagi zakona ali splošnega akta občine v denarju ali v obliki oprostitve plačila (peti odstavek 128. člena ZD). Lahko pa dediči dedujejo vse zapustnikovo premoženje, če se ti obvežejo povrniti vrednost dane pomoči (tretji odstavek 128. člena ZD). Pravilno je že sodišče prve stopnje pritožniku pojasnilo, da pravica do omejitve dedovanja po 128. členu ZD nima nikakršne povezave z odgovornostjo dedičev za zapustnikove dolgove po prvem odstavku 142. člena ZD. Pri plačilu dela storitev za institucionalno varstvo zapustnika namreč tožnica ni plačevala obveznosti zapustnika, pač pa svojo lastno obveznost, ki ji je bila naložena z upravnimi odločbami. Nadalje je sodišče prve stopnje pritožniku tudi pravilno pojasnilo, da ima tožnica kot potencialna upravičenka iz naslova zahteve za omejitev dedovanja po 128. členu ZD položaj stranke, čeprav ni dedinja po pokojnem A. A.

Zapuščina brez dedičev

VSRS sklep II Ips 101/2020 z dne 20. 10. 2021: V preteklih letih je na področju dednega in stečajnega prava prišlo do večjih sprememb pri ureditvi prehoda in odgovornosti za dolgove zapustnika v primeru zapuščine brez dediča. Ker se je pogosteje zgodilo, da so se dediči svoji dedni pravici iz razloga prezadolženosti zapuščine odpovedali in s tem državo močno finančno obremenili, je zakonodajalec sprejel novelo ZFPPIPP-E, ki je začela veljati 15. 6. 2013. Po tej ureditvi se je lahko država odrekla pravici prevzemu zapuščine brez dedičev in prehod zapuščine nanjo ni bil več avtomatski, kot do sedaj. Uvedena je bila možnost stečaja zapuščine brez dedičev. Če je država v ustreznem prekluzivnem roku na poziv sodišča podala izjavo o odklonitvi zapuščine, zapuščine nikoli ni prevzela, ampak je zapuščina z učinkom ex tunc prešla v stečajno maso. Če pa ni ustrezno reagirala je veljalo, da je zapuščino prevzela, s tem pa je tudi odgovarjala za dolgove zapustnika po splošnem pravilu, do višine vrednosti zapuščine, a tako s svojim kot s prevzetim premoženjem. V obeh primerih pravice upnikov zapuščine niso bile v ničemer prizadete, saj so lahko

svoje pravice uveljavljali v razmerju do države ali pa v stečaju zapuščine. Zakonodajalec je v Predlogu ZD-C pojasnil, da je bila slabost prejšnjih ureditev, da se dedovanje uvede s trenutkom smrti zapustnika, do zaključka zapuščinskega postopka pa lahko preteče več let, kar pomeni, da se lahko dejansko stanje, predvsem zapustnikovih premoženj, navedenih v smrtovnici, močno razlikuje od dejanskega stanja glede teh predmetov v trenutku, ko sodišče izda zapuščinski sklep. V času, ki mine od uvedbe dedovanja do konca zapuščinskega postopka, je namreč po navadi veliko predmetov odtujenih oziroma prodanih, denar zapustnika pa dvignjen z njegovega bančnega računa, zato Republika Slovenija s tem zapustnikovim premoženjem, čeprav je formalno njegova lastnica, ne more razpolagati. Posledica tega naj bi bilo oškodovanje državnega proračuna, saj Republika Slovenija še vedno odgovarja za zapustnikove dolgove do višine podedovanega (ne le prevzetega) premoženja. /.../ Po prejšnji ureditvi upniki niso imeli nobene vloge pri odločanju o usodi zapuščine brez dedičev. Z novelo ZD-C pa se je odločanje o tem preneslo izključno na upnike. Po ZD-C je glede na 9., 142.a in 142b. člen ZD ključno, da sodišče po smrti zapustnika zapuščine brez dedičev objavi oklic s predpisano vsebino, o tem obvesti Republiko Slovenijo in (ne)znane upnike. Le ti morajo v roku, ki je glede na dikcijo 142.b člena ZD po stališču Vrhovnega sodišča prekluzivne narave⁸, zahtevati, da se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso zapuščine brez dedičev ter vložiti predlog za začetek njenega stečaja. Če tega ne storijo, postane zapuščina lastnina Republike Slovenije in ta ne odgovarja za zapustnikove dolgove. Vse predpisano je bilo v obravnavani zadevi, kot izhaja iz 6. točke tega sklepa, storjeno, ker upnik ni sprožil stečajnega postopka, je zapuščina prešla na državo.

VSC sklep Cp 406/2023 z dne 16. 11. 2023: Zapuščina obsega premoženje pokojnika, ki obstaja v času njegove smrti. Dedovanje po umrem se uvede z njegovo smrtjo (člen 123 ZD), kar pomeni, da zapuščina tudi na kaducitetnega upravičenca preide s trenutkom smrti, čeprav ne gre za dedovanje, temveč za sui generis način pridobitve pravic. Pritrditi je stališču pritožnice, da neobstoječega premoženja ni mogoče izročiti oz. ga prenesti na Republiko Slovenijo. Vendar se ugotavljanje obstoja premoženja, ki sodi v zapuščinsko maso, nanaša na čas smrti zapustnika in ne na kasnejši čas (odločanja po sodišču).

VSL sklep II Cp 1331/2023 z dne 13. 11. 2023: Iz podatkov v spisu (izpisek iz Registra motornih vozil, priloga C2) izhaja, da je bil sporni avto registriran do 28. 8. 2021, torej je bil registriran še v trenutku

zapustnične smrti. Ta podatek z zadostno stopnjo verjetnosti omogoča sklepanje, da avtomobil še vedno obstoji. Naloga zapuščinskega sodišča ni, da išče premoženje in njegove pritlikline (ključe, dokumente ipd.), temveč le ugotavlja, katero premoženje sodi v zapuščino in kdo ga deduje oziroma prejme na kakšni drugi pravni podlagi. Zato so neutemeljene obširne pritožbene navedbe, da sodišče ni z zadostno stopnjo zanesljivosti ugotovilo, ali avto sploh še obstoji, kje se nahaja, prav tako ne navedbe, kakšne težave in odgovornosti v zvezi z lastništvom neznanu kje se nahajajočega avtomobila utegnejo zadeti pritožnico. V zvezi s tem pritožbeno sodišče pripominja, da je pritožnica (država) najbolj usposobljena in opremljena (policija, inšpekcije, upravne enote, ki izvajajo registracije motornih vozil, baze podatkov itd.) za iskanje pogrešanih oziroma izginulih avtomobilov. V kolikor pritožnica meni, da avtomobila ni več oziroma da ji njegovo lastništvo prinaša več težav kot koristi, ga lahko z nekaj administrativnimi potezami izbrši iz seznama svojih osnovnih sredstev.

VSC sklep Cp 75/2022 z dne 10. 3. 2022: Pritožnica pravilno navaja, da čeprav preide zapuščina brez dedičev na kaducitetnega upravičenca in sicer s trenutkom smrti zapustnika pa kljub temu, da ne gre za dedovanje, je treba pred sklepom o izročitvi tega premoženja v smislu določila 219 ZD zanesljivo ugotoviti, ali in kje obstaja predmet dedovanja - izročitve v trenutku odločanja. Sodišče prve stopnje je sicer ugotovilo, da so se vsi dediči po zapustniku dediščini odpovedali in je zato uporabilo ediktalni postopek, Republiko Slovenijo pa je obvestilo o zapuščini brez dedičev in sicer z vročitvijo sedaj izpodbijanega sklepa. Sodišče prve stopnje je na podlagi uradnih evidenc ugotovilo, da je bila zapustnica lastnica osebnega vozila Renault Twingo in da zapuščina brez dedičev postane last Republike Slovenije, vendar pa sodišče prve stopnje ni ravnalo skladno z določilom 219. člena ZD, po katerem je treba izdati v takem primeru tudi sklep, da se osebno vozilo izroči organu, pristojnemu za gospodarjenje s posamezno vrsto premoženja. V tem smislu ni ugotovilo, kje se osebno vozilo nahaja. /.../ Pravilno pa pritožba opozarja na to, da Republika Slovenija izročene premoženja ne more prevzeti, ne da bi sodišče prve stopnje predhodno ugotovilo, kje se avto nahaja in kdo ima ključe. S tem je ostalo neznanu dejstvo, ali avtomobil sploh še obstaja in če da, kje se nahaja in kje se nahajajo ključi in dokumentacija avtomobila. Pritožnica še navaja, da je od smrti pokojne preteklo že skoraj štiri leta in zato obstaja velika verjetnost, da osebno vozilo dejansko sploh ne obstaja več in ga tako ni mogoče izročiti kaducitetnemu upravičencu. Predmet, ki ne obstaja, ne more biti del zapuščinske

mase in se tudi ne more izročiti udeleženci. Sodišče prve stopnje tako s tem, ko ni ugotovilo, kjer se osebno vozilo nahaja, če sploh še obstaja kot predmet zapuščine, ni popolno in pravilno raziskalo dejanskega stanja, da bi lahko uporabilo določbo 9. in 219. člena ZD in tako ni ugotovilo ali se to premoženje lahko izroči Republikli Sloveniji.

VSM sklep I Cp 261/2023 z dne 13. 6. 2023:

Položaj države je v tem primeru, ko le-ta postane kaduciteta upravičenka, primerljiv s položajem dediča, kar se tiče aktivnega premoženja. Država na podlagi zakona in po zakonsko predvidenem postopku (130. člen ZD) dejansko prevzame položaj zapustnikovega dediča zaradi domneve, da dedičev ni. Tako kot pri prehodu dediščine na dediče, tudi zapuščina brez dediča preide v državno lastnino v trenutku zapustnikove smrti (9. člen ZD). Ne gre za originarno pridobitev lastninske pravice (neodvisno od pravnega prednika), ampak za derivativni način pridobitve lastninske pravice v skladu z 39. in 41. členom SPZ. Kar se tiče aktivnega premoženja je njen položaj enak položaju dediča, le s to razliko, da se sama v nasprotju z dedičem zapuščini ne more odpovedati. Po določbi prvega odstavka 142.a člena ZD pa v tem primeru Republika Slovenija ne odgovarja za zapustnikove dolgove, saj so terjatve upnikov, ker le-ti pred izdajo sklepa po 219. členu ZD niso predlagali stečaja zapuščine brez dedičev, ugasnile. Kljub temu pa zaradi tega sklep sodišča, s katerim se zapuščina izroči državi, še vedno nima konstitutivnega značaja, temveč je tako kot sklep o dedovanju, deklaratorne narave.

VSK sklep II Ip 286/2018 z dne 8. 11. 2018:

Pritožba pravilno opozarja, da se je z uveljavitvijo novele ZD-C (22. 10. 2016) položaj Republike Slovenije kot prevzemnice zapuščine bistveno spremenil. Republika Slovenija namreč na podlagi izrecne zakonske določbe prvega odstavka 142.a člena ZD v primeru, ko zapuščina brez dedičev na podlagi 9. člena ZD postane njena lastnina, ne odgovarja več za zapustnikove dolgove. Novela ZD-C je zaradi tega z novimi določbami 142.a in 142.b člena uvedla možnost, da upniki zapustnika, ki imajo interes za poplačilo iz zapustnikovega premoženja, predlagajo začetek stečaja zapuščine po pravilih Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju - ZFPPIPP. V okviru tega postopka, ki ga morajo predlagati v roku šestih mesecev po objavi oklica, se lahko njihove terjatve do zapustnika poplačajo hkrati in v enakih deležih (415. člen ZFPPIPP). Če stečaja zapuščine ne predlagajo, zapuščina brez dedičev postane lastnina Republike Slovenije, le-ta pa za zapustnikove dolgove ne odgovarja. Upniki tako s svojo neaktivnostjo v okviru zapuščinskega postopka (v kolikor ne predlagajo stečaja zapuščine) izgubijo možnost poplačila svoje terjatve, ki jo imajo do zapustnika. Glede na navedeno je sodišče prve stopnje v predmetni zadevi napačno postopalo s tem, ko je prekinjeni izvršilni postopek nadaljevalo zoper Republiko Slovenijo. Pravna podlaga za takšno nadaljevanje izvršbe namreč ne obstaja več, zato Republika Slovenija v predmetni izvršilni postopek ne more vstopiti kot novi dolžnik.

Dedovanje na
podlagi zakona

4

3. Kaj pomeni, da ZD izhaja pri ureditvi dednih redov iz parentelnega sistema z reprezentanco (parentelno-linearne sistema)?

4. Kakšen je pomen načela izključnosti pri ureditvi dednih redov?

5. Kdaj deduje zakonec v prvem in kdaj v drugem dednem redu?

6. Kdaj zakonec nima dedne pravice oziroma kdaj jo izgubi?

7. Kako poteka dedovanje zapustnikovih bratov in sester?

8. Kako poteka dedovanje v primeru posvojitve?

9. Kako poteka dedovanje v primeru oploditve z biomedicinsko pomočjo?

10. Kdo ima vstopno pravico (*ius representationis*)?

11. Kaj je prirast (*ius accrescendi*)?

12. Kdo lahko zahteva povečanje dednega deleža in pod kakšnimi pogoji?

II. Vaje za utrjevanje

1. V katerem dednem redu dedujejo sledeče osebe pri zakonitem dedovanju:

a) babica

b) teta

c) bratranec

d) pravnuk

e) zakonec

2 Umrl je A in zapustil:

a) svojo mamo B;

b) svojega brata C;

c) svojega sina D;

d) svojo hčerko E in njena otroka E1 in E2;

e) tri otroke F1, F2 in F3, otroke njegove prej umrle hčerke F.

Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

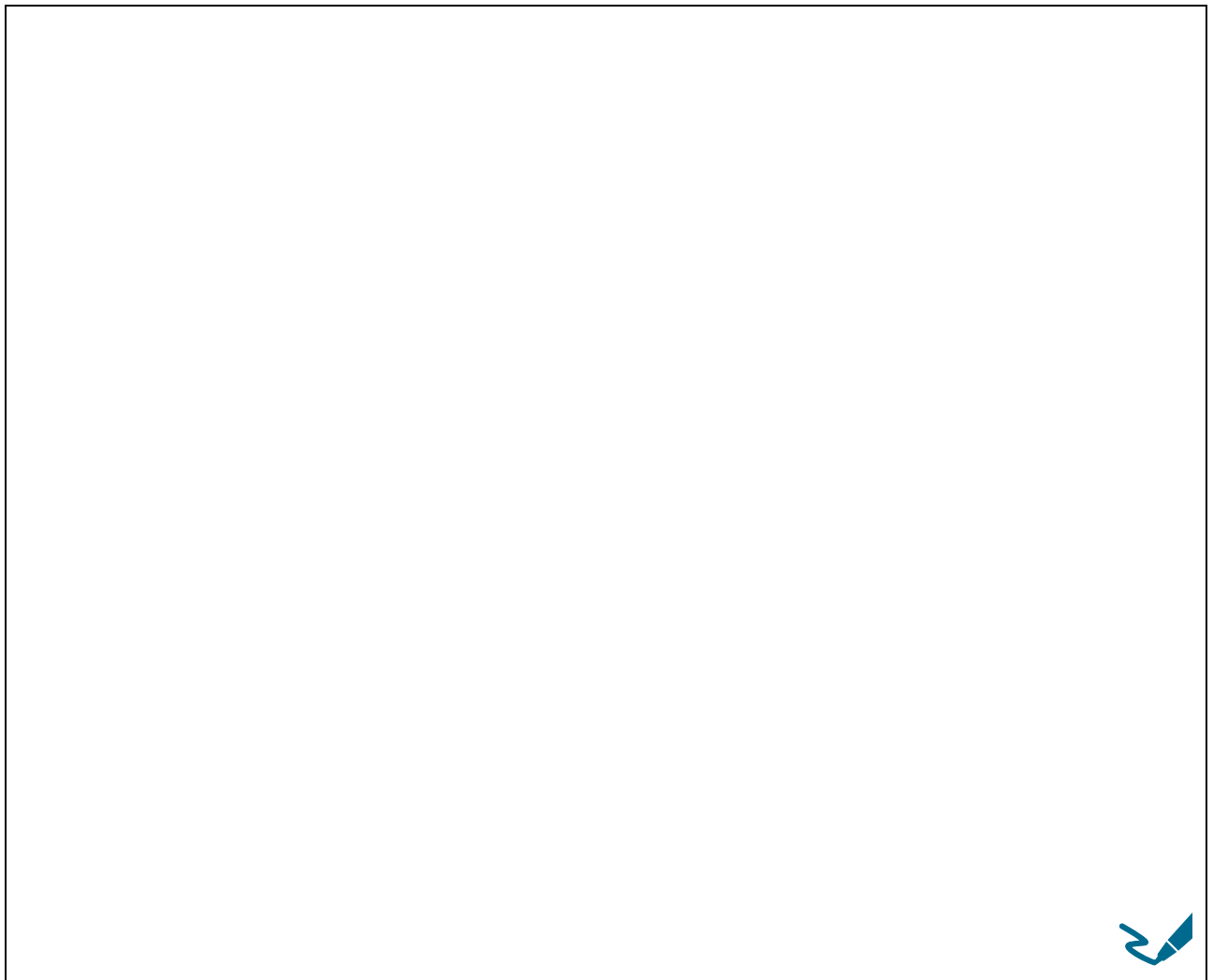
3. Zapustnik je po očetovi strani zapustil babico, očetovo sestro in očetovega polbrata (dedkov sin iz prejšnjega zakona). Po materini strani sta pred njim umrla tako dedek kot babica. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

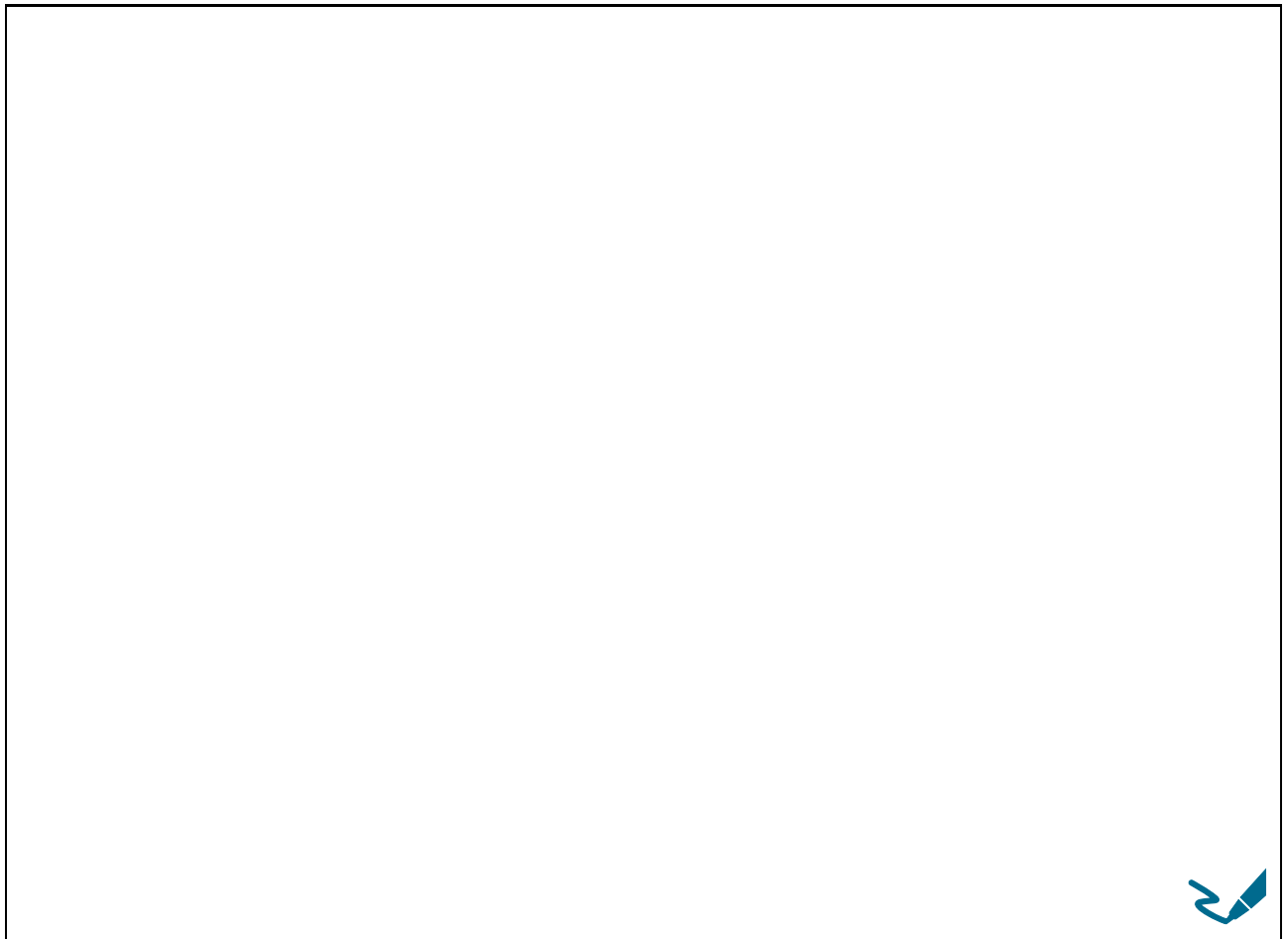
4. Zapustnik je zapustil babico A in dedka B po očetovi strani ter strica C po materini strani. Njegovo prej umrlo teto D po materini strani sta preživela dva otroka (D1 in D2) ter mož E. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

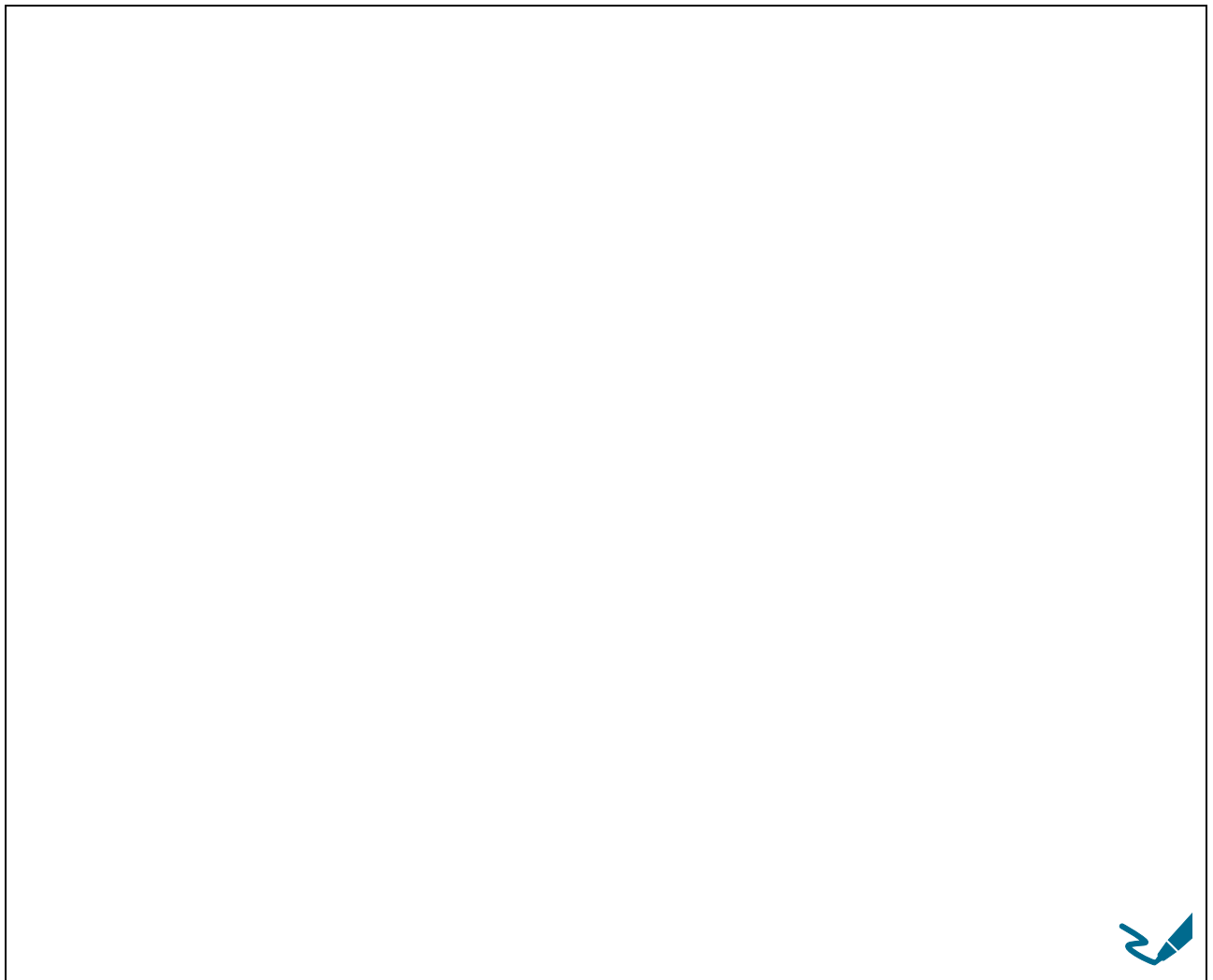
5. Zapustnik A je zapustil ženo (B) in mati (C) ter dve sestri (D1, D2), od katerih je ena umrla in zapustila moža € in tri otroke (F1, F2, F3). Kdo deduje, koliko in zakaj? Izračunaj dedne deleže izhajajoč iz skupnega premoženja (100 %) tudi v odstotkih!

Narišite shemo dedovanja.

6. Ovdoveli zapustnik A je ime 4 otroke, od katerih sta še dva živa (B in C). Zapustil je še vnukinjo (D - hčerko umrlega sina E), ter štiri otroke (F1, F2, F3, F4) umrle hčerke F. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

7 Umrli A je od sorodnikov za seboj pustil:

- a) polbrata B po očetovi strani;
- b) polsestro C po mamini strani;
- c) tri nečake (D1, D2, D3) od prej umrlega brata D;
- d) dve nečakinji (E1, E2) od prej umrle polsestre E po materini strani.

Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

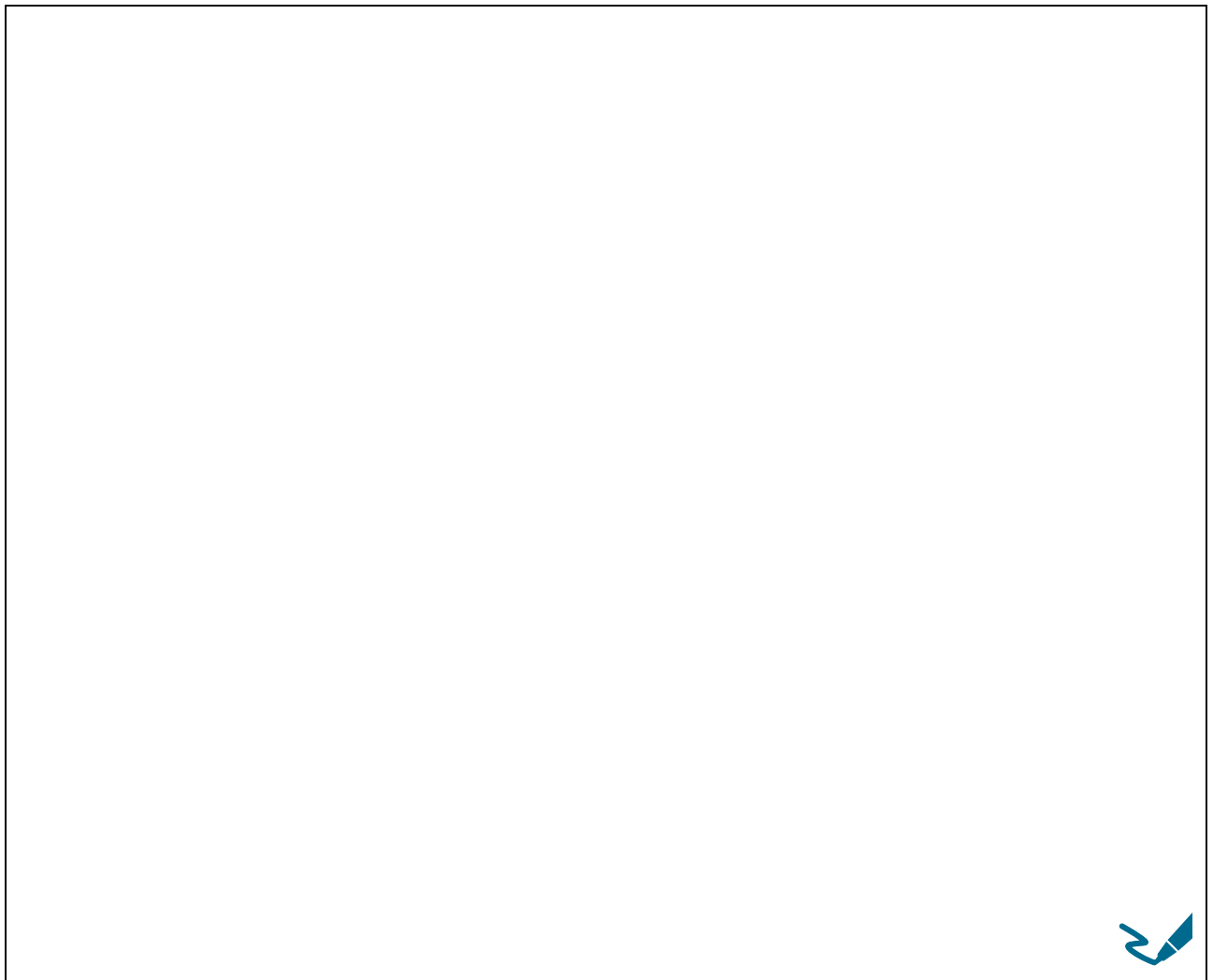
8. Zapustnik je zapustil: zakonca A, mati B, sina D od umrlega polbrata C po očetovi strani, hčerki E in F od umrlega polbrata G po očetovi strani ter vnuka J in K od umrle hčerke I od umrle sestre H. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

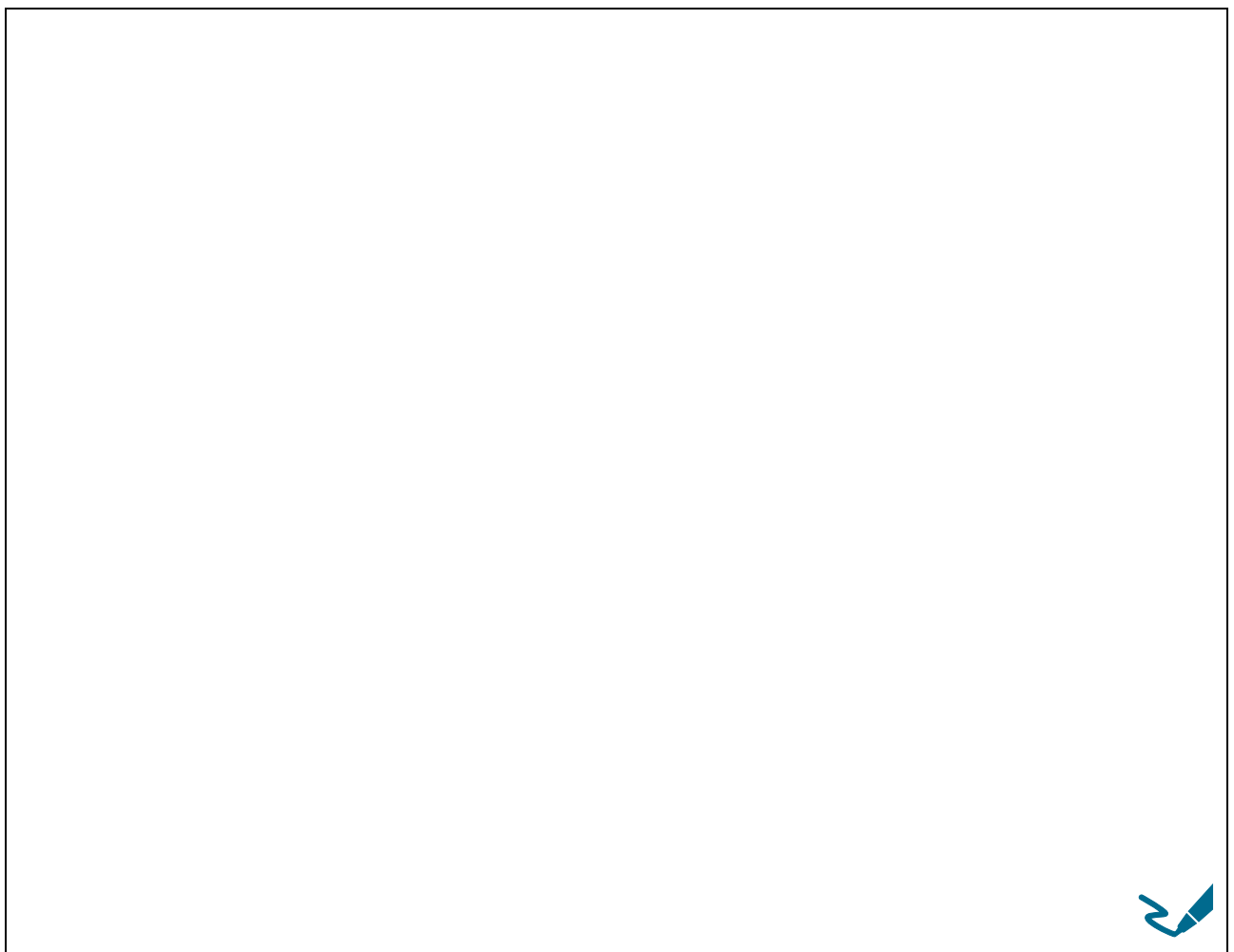
- 9 Zapustnik je zapustil: bivšo ženo A, dva otroka B in C iz prvega zakona z A, istospolnega partnerja D, s katerim živi v življenjski skupnosti že 5 let, mati E in sestro F. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

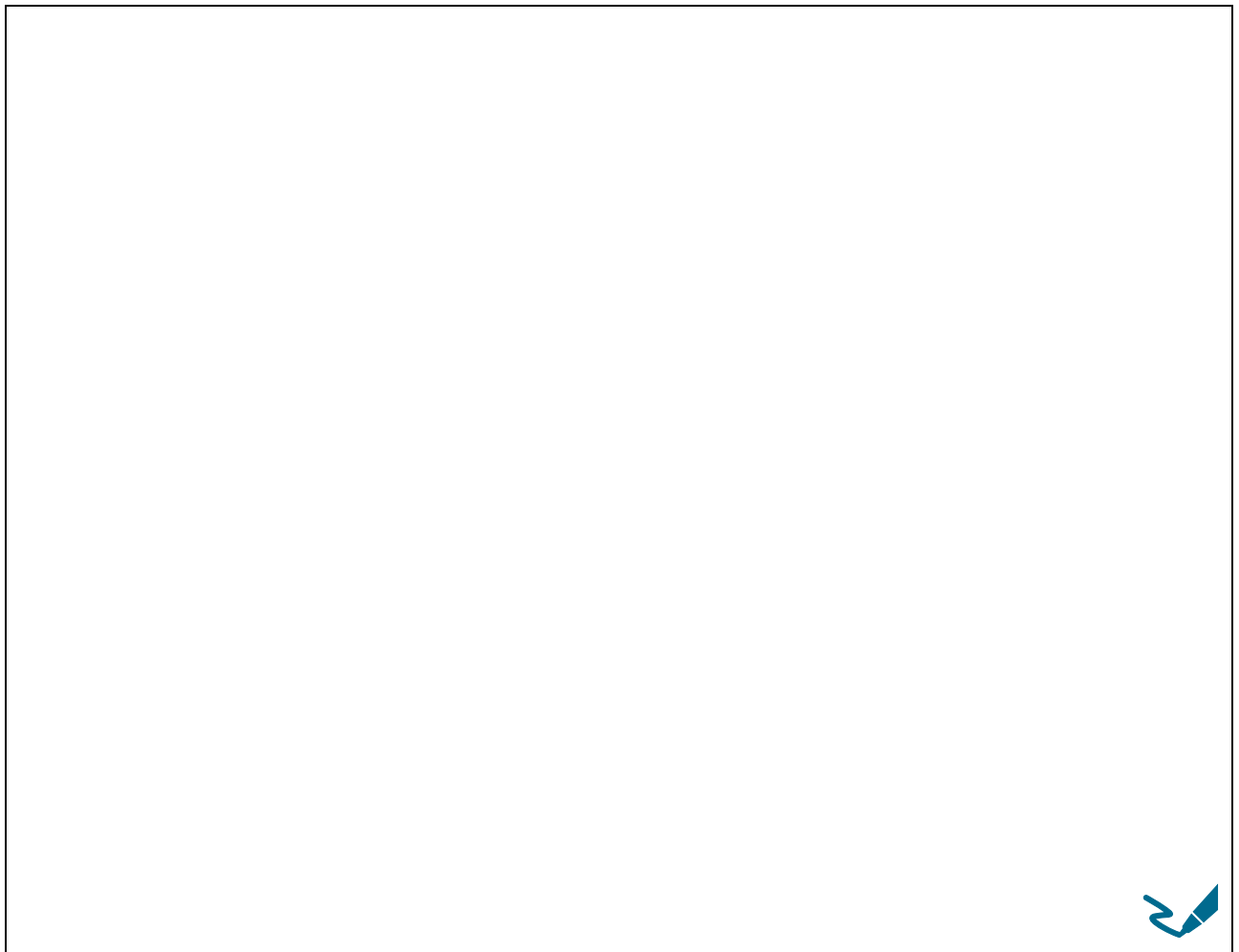
10. Zakonca A imata dva sinova, B1 in B2. Zakonca A sta se odločila za razvezo zakonske zveze. Sklep o razvezi je postal pravnomočen 13. januarja 2023. Gospod A je umrl 24. marca 2023. Gospa A pa je 1. maja 2023 rodila hčerko C. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

11. A je zapustil tri hčerke (C1, C2, C3) iz prve zakonske zveze, zunajzakonsko partnerko B ter sina D, katerega očetovstvo je priznal. Umrli je 23. januarja 2023. B pa je 17. aprila 2023 rodila hčerko E. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

12 Zapustnik je zapustil:

- a) nečaka A in nečakinjo B (otroka prej umrle sestre C);
- b) nečaka D (otroka prej umrlega brata E);
- c) babico po materini strani F;
- d) zunajzakonsko partnerko G;
- e) očeta H.

Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

13. Zapustnik je zapustil:

- a) polbrata A po materini strani;
- b) B1, B2, B3 (otroke prej umrle polsestre B po materini strani);
- c) brata C;
- d) sestro D;
- e) polbrata E po očetovi strani;
- f) očeta F.

Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

14. Anita, mati samohranilka 2-letnega Denisa, je izvedela, da je na smrt bolna. Zato se je obrnila na CSD, da bi Denisa dala v posvojitev. In res! Denisa je posvojil mlad zakonski par brez otrok, gospa in gospod Kralj. Ko je Anita umrla, sta zakonca Kralj priglasila Denisa kot Anitinega dediča. K dedovanju so se priglasili še Anitin nečak Jernej, sin Anitine umrle sestre Andreje, in Anitin oče (mama je umrla pred tremi leti). Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

15. Vdova A je zanikala, da bi njena življenjska skupnost s pokojnim B trajno prenehala. Tožena stranka se je v začetku 90. let preselila iz skupne družinske hiše, ker je bilo skupno bivanje z zapustnikovo mamo zanjo nevzdržno, saj sta pogosto prihajali v spore. Zakonca sta se sporazumno odločila, da se toženka odseli k svoji teti. Nista se razvezala in v vseh teh letih ni prišlo do razdružitve njunega skupnega premoženja. V postopku pa je sodišče ugotovilo, da je zapustnik imel intimno razmerja z C in z njo tudi otroka ter da je z njo je živel vse do smrti. Tudi ona je uveljavljala dedno pravico. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

16. Zapustnik A, star 76 let, je umrl. Zapustil je ženo B in tri sinove (C, D in E). Vendar ima A še iz prve zakonske zveze dve hčerki, F in G. F je jezna na očeta, zato se odpove dediščini zase. G, stara 54 let, je imela tri otroke (G1, G2 in G3), od katerih je najstarejši G1, 35 let, lansko leto umrl, ter zapustil ženo H in dva otroka (I in J). Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

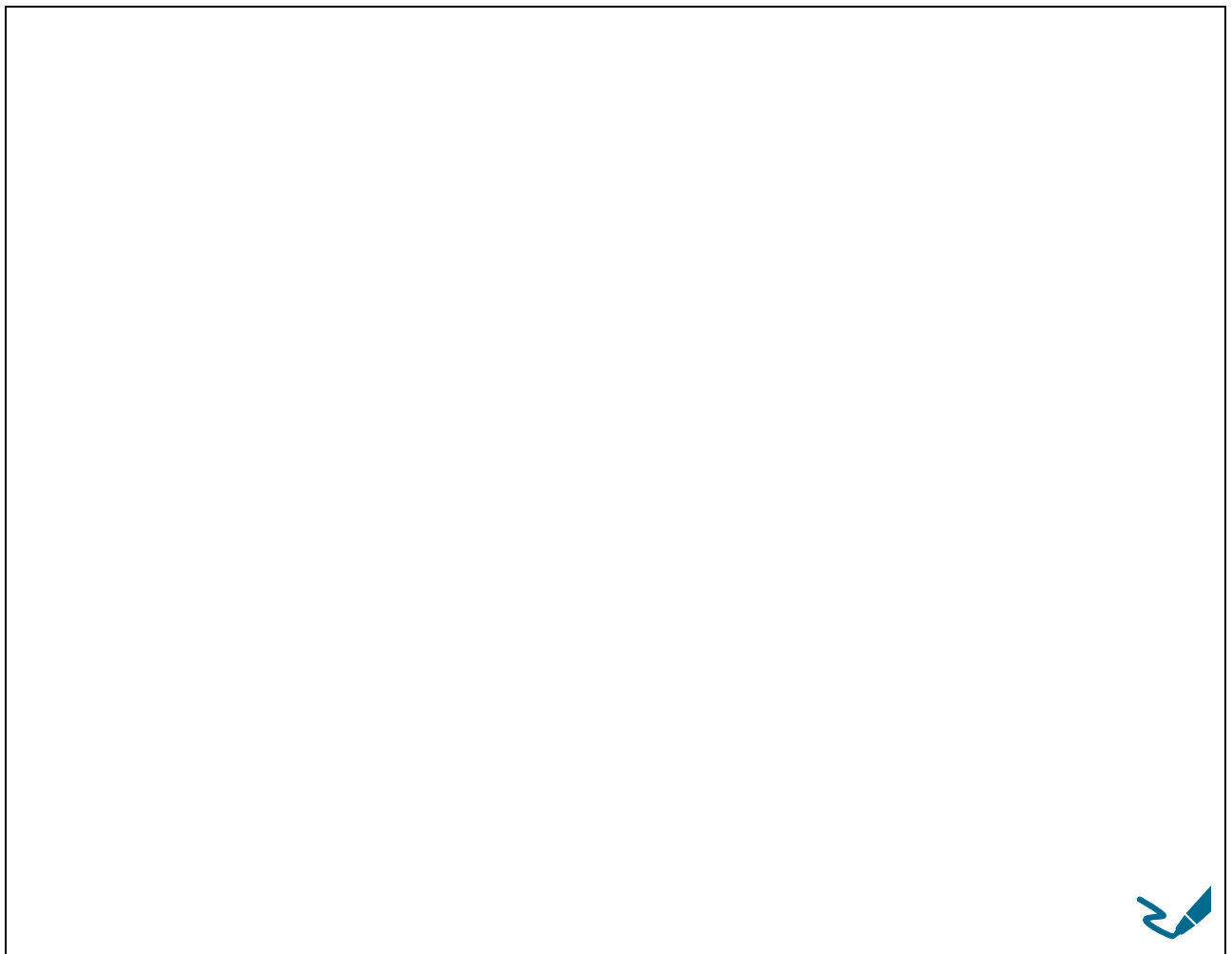
17. Janeza so preživeli žena Ana in njuna dva otroka, Alen in Aleš. K dedovanju se je prijavila tudi Janezova ljubica Cvetka, ki trdi, da je Janezova zunajzakonska partnerka, saj njuna zveza traja že več kot 2 leti. Pred leti je bil v zakonski zvezi z ženo Marijo, vendar se je ta zakon tragično končal, ko je Marija umrla v prometni nesreči. Preživel jo je Janezov in Marijin sin Miha ter Marijina hčerka iz drugega zakona, Maja. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

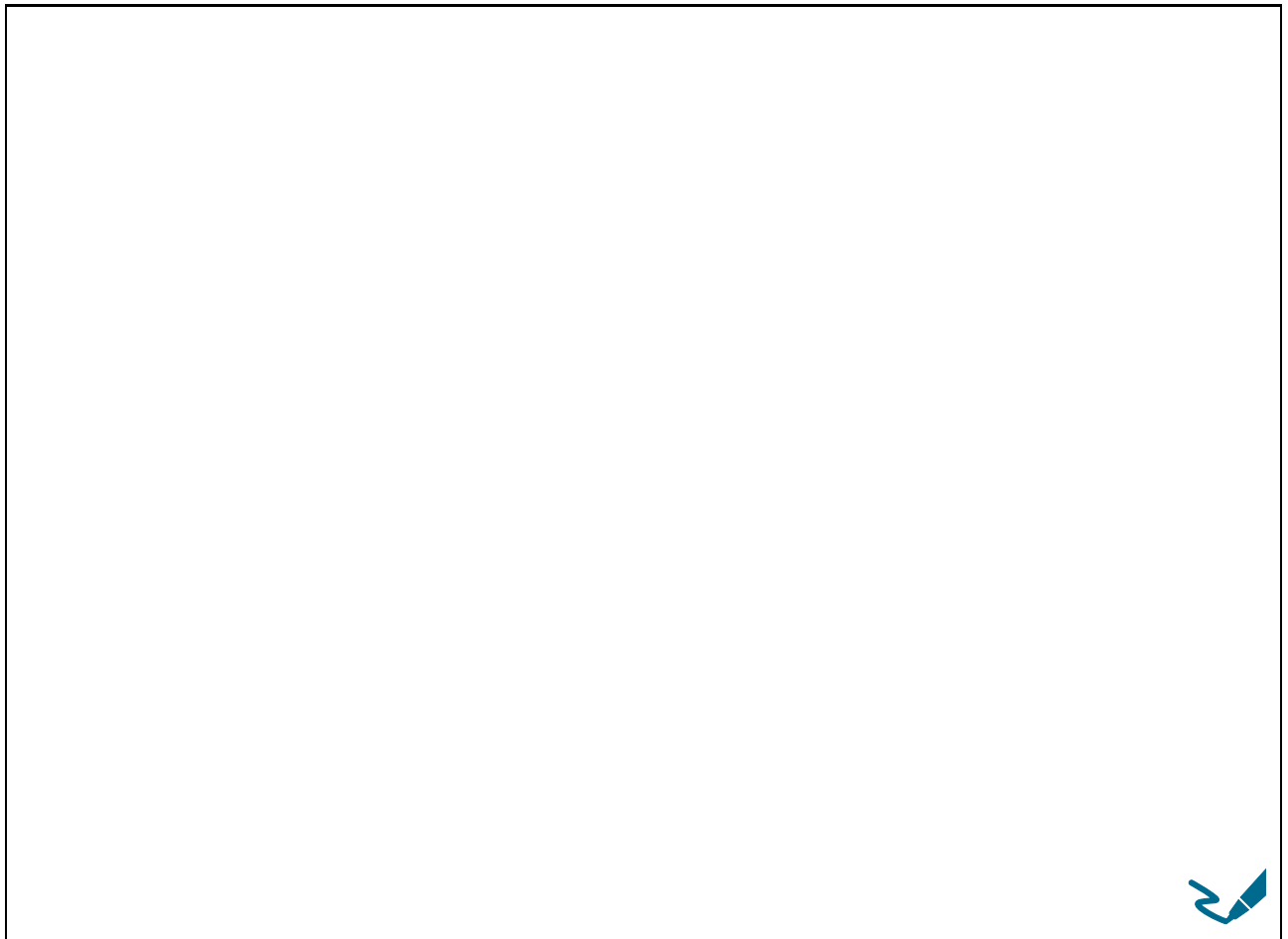
18. Francija so preživeli njegov dedek po očetovi strani (A), mamin brat (B) in mamina polsestra po babičini strani (C). Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

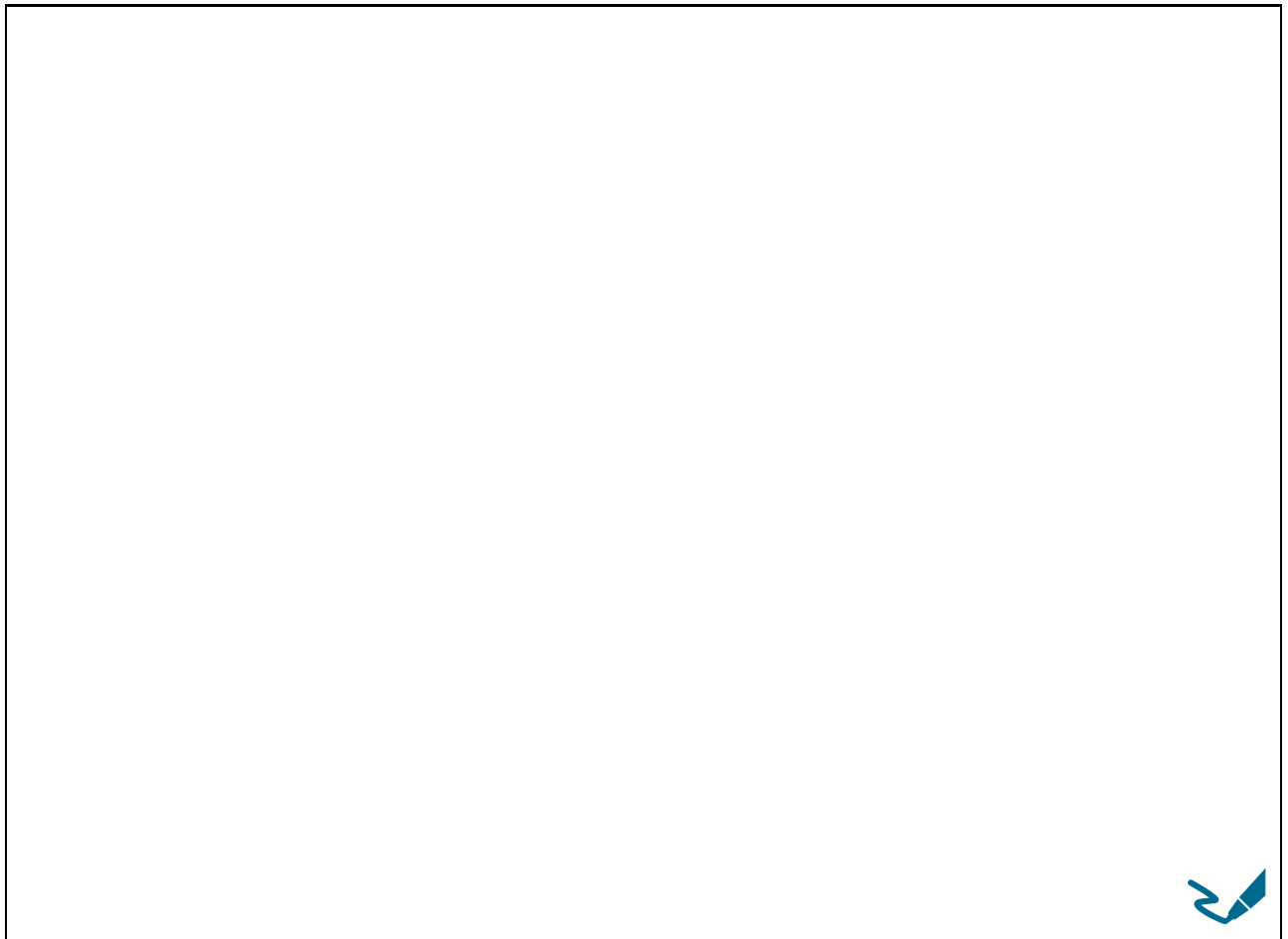
19. Zapustnik A je zapustil ženo B, sestro C, dva otroka prej umrlega brata D (D1 in D2), polsestro po mamini strani E, dva otroka prej umrlega polbrata po očetovi strani F (F1 in F2). Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

20. A je imel tri brate (B1, B2, B3) ter dve polsestri (C1, C2) po očetovi strani. C1 je umrla pred A-jem in zapustila dva otroka (D1 in D2). Prav tako je pred A-jem umrl B2, ki je zapustil otroka E in ženo F. Kdo deduje, koliko in zakaj?

Narišite shemo dedovanja.

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotim preverjanjem trenutne ureditve.

VSC sklep Cp 285/2021 z dne 15. 9. 2021: Sodišče prve stopnje je sklep o dedovanju izdalo po dne 13. 7. 2020 opravljeni zapuščinski obravnavi, ki se jo je, kot izhaja iz zapisnika o naroku z dne 13. 7. 2020, udeležilo vseh pet zakonitih dedičev po pokojni zapustnici. Iz zapisnika tudi izhaja, da so se vsi zakoniti dediči, torej vdovec po zapustnici, sedaj pritožnik, in vse štiri hčerke priglasili k dedovanju in sprejeli vsak svoj dedni delež. Ob tudi pritožbeno neizpodbijani ugotovitvi, da zapustnica oporoke ni napravila, je sodišče prve stopnje pravilno in zakonito odločilo o dedovanju po zapustnici na podlagi zakona. Upošteva določbo 11. člena ZD je tako za dediče I. dednega reda razglasilo zapustničinega zakonca (vdovca) in vse štiri zapustničine hčerke, ter nadalje tudi skladno z navedeno zakonsko določbo pravilno sklenilo, da zapuščino po pokojni deduje vseh pet zakonitih dedičev po enakih delih, torej vsak do 1/5-tine zapuščine ter posledično po pravnomočnosti v zemljiški knjigi odredilo tudi ustrezne vpise.

VSL sklep I Cp 1898/2023 z dne 27. 3. 2024: Sodišče prve stopnje je v izpodbijanem sklepu ugotovilo, da je zapustnica napravila oporoko v notarskem zapisu, s katero je vse svoje premoženje zapustila zunajzakonskemu partnerju C. C., ki se je priglasil k dedovanju na podlagi oporoke, katere veljavnost je priznal, in ga je sodišče razglasilo za oporočnega dediča do celotne zapuščine. K dedovanju so se poleg njega priglasili upravičenci tretjega dednega reda, med drugim tudi pritožnik. Sodišče prve stopnje je nadalje ugotovilo, da so pritožnik ter njegova otroka dediči tretjega dednega reda na podlagi 18. člena ZD. Ker v skladu z 10. členom ZD dediči bližnjega dednega reda izključujejo od dedovanja osebe bolj oddaljenega dednega reda, pa jih je sodišče izključilo od dedovanja. Pravilno je navedlo, da so pritožnik ter njegova otroka potencialni upravičenci tretjega dednega reda, zunajzakonski partner C. C. pa je v konkretnem primeru dedič drugega dednega reda (in ne prvega, kot je navedlo sodišče prve stopnje). Zapustnica ni imela potomcev. Oba zapustničina starša sta umrla pred zapustnico, ki tudi ni imela živčih bratov in sester, ti pa tudi niso imeli otrok. Po zakonu bi zato vso zapuščino, če ne bi bilo oporoke, dedoval preživeli zapustničin zakonec oz.

zunajzakonski partner v skladu s 17. členom ZD v okviru drugega dednega reda.

VSL sklep I Cp 2186/2012 z dne 15. 5. 2013: Sodišče prve stopnje je glede na ugotovljeno dejansko stanje pravilno uporabilo določbe dednega prava, predvsem 4. odstavek 10. člena ZD, po katerem dediči bližnjega dednega reda od dedovanja izključujejo osebe bolj oddaljenega dednega reda. Če drži ugotovitev sodišča, da je imel zapustnik po očetovi strani polbrata in dve polsestri, potem je pravilna odločitev, da dedujejo slednji (oziroma po vstopni pravici njihovi potomci), in ne sestrične in bratrance po materini strani (oziroma njihovi potomci), med katerimi so tudi pritožniki. Zmotno je pritožbeno stališče, da so do dedovanja upravičeni sorodniki po materini strani zato, ker je bilo zapustnikovo nepremično premoženje nekdanj last zapustnikove matere. Podlaga za določitev zakonitih dedičev je le sorodstveno razmerje in zakonska zveza z zapustnikom (1. odstavek 10. člena ZD), upošteva že omenjeno pravilo iz 4. odstavka 10. člena ZD. Čigavo je bilo pred tem zapustnikovo premoženje, ni odločilno, zato se sodišče se s tem upravičeno ni ukvarjalo.

VSK sklep I Cp 943/2006 z dne 28. 8. 2006: Ker so dediči potomci bratrancev oz. sestričen zapustnika, gre v tej zadevi za dedovanje v tretjem dednem redu. V tem dednem redu dedujejo ded in babice pokojnika in njihovi potomci. Pritožba ima prav, da pri dedovanju bratrancev in sestričen ne gre avtomatično vsakemu od teh potomcev enak dedni delež, ampak dedujejo po 2. odst. 18. člena ZD 1/2 zapuščine ded in babica po očetovi strani, drugo polovico pa ded in babica po materini strani. Če je kateri od deda in babice na isti strani umrl pred zapustnikom, dedujejo na podlagi 19. člena ZD del zapuščine, ki bi mu šel, če bi bil preživel zapustnika, njegovi otroci, to je, njegovi vnuki in njegovi nadaljnji potomci po pravilih, ki veljajo v primeru, če dedujejo po pokojniku njegovi otroci in drugi potomci. Samo v primeru, če sta ded in babica ene strani umrla pred zapustnikom, pa nista zapustila nobenega potomca, dedujejo del zapuščine, ki bi šel njima, če bi bila preživela zapustnika, ded in babica druge strani, njuni otroci, njuni vnuki in njuni nadaljnji potomci, kot določa 19. člen zakona. Ker pritožniki trdijo, da pri

dedovanju po pok. F.P. ni šlo za tak primer, saj naj bi obstajali obe veji starih staršev oz. njihovih potomcev in naj bi po veji, ki pride v poštev za te pritožnike imeli stari starši pokojnika otroke M.P.Š. in V.Š., katerega edini zakoniti dedič je bila E.L., na podlagi tega pa naj bi pripadal E.L. celotni delež zapustnikovih starših staršev po mamini strani, to je 1/2 zapustnikovega premoženja in dedujejo po njej T.L. polovico njene zapuščine, Š.P. in F.L. pa vsak 1/4, se pokaže, da dejansko stanje glede sorodstvenega razmerja ni bilo v dosedanem postopku popolno ugotovljeno, saj se sodišče prve stopnje v postopku do izdaje sklepa o dedovanju ni ukvarjalo z vprašanjem, ali so bratranci in sestrične zapustnika vsi na isti strani in je prišlo do dedovanja po 20. členu ZD oz. ali sta dve veji dedičev, kot zatrjuje pritožba, kjer deduje vsaka po eni veji starih staršev 1/2 zapuščine.

VSL sklep II Cp 487/2000 z dne 14. 2. 2001: Na podlagi zakona (ZD) je možno dedovanje v okviru treh dednih redov (členi 11 ZD do 21 ZD), pri čemer velja, da osebe bližnjega dednega reda izključujejo od dedovanja osebe iz oddaljenejšega dednega reda. Zapustnikovi potomci in pokojnikov zakonec, ki dedujejo v prvem dednem redu, izključujejo zapustnikove starše in ev. pokojnikovega zakonca (če se le-ta ni priglasi že prej k dedovanju), ki dedujejo v drugem redu, slednji pa izključujejo dede in babice (ter njihove potomce), ki dedujejo v tretjem dednem redu. Ali povedano drugače: če sorodnik do zapustnika ni v sorodstvenem razmerju v okviru treh dednih redov, ne more uveljavljati dedne pravice. E.(Liza) H. zagotovo nima dedne pravice po zapustniku, ker je njuna prva skupna prednica T.M., por. Z. (setra od zapustnikovega deda J.M.) potomka zapustnikovih prastarih staršev, ki je ni šteti k nobenemu izmed treh pravno priznanih dednih redov.

VSL sklep II Cp 573/2013 z dne 4. 9. 2013: Sodišče prve stopnje je pravilno interpretiralo določbo 16. člena ZD kot neizključujočo. Napotilo na 15. člen ZD se nanaša le na obseg zapuščine, ki bi ga dedovala zapustnikova pokojna starša, in pomeni, da potomci enega od umrlih staršev zapustnika (tj. zadnjega preživelega roditelja) dedujejo delež zapuščine, ki bi sicer šel obema zapustnikovima staršema oziroma njihovim potomcem. V 16. členu ZD ureja primere, ko ima le eden od zapustnikovih staršev (svoje) potomce: če eden od umrlih zapustnikovih staršev ni zapustil nobenega potomca (kot izhaja iz dikcije zakonske določbe) ter ima le drugi od zapustnikovih staršev potomce, to smiselno pomeni, da zapustnikova starša (razen zapustnika) nimata (drugih) skupnih potomcev. Navedeno pomeni, da citirana določba ureja prav situacijo, ko v primeru

smrti zapustnikovih staršev dedujejo le zapustnikovi polbratje/polsestre po enem od staršev (oziroma njihovi potomci). Tretji odstavek 15. člena ZD pa ureja položaj, ko poleg polrodnih potomcev dedujejo tudi skupni potomci obeh zapustnikovih staršev. Pritožbeno sodišče ocenjuje, da je tretji odstavek 15. člena namenjen zaščiti zapustnikovih bratov in sester ter njihovih potomcev, ki so v razmerju do zapustnikovih polbratov/polsester z zapustnikom ožje sorodstveno povezani (po obeh zapustnikovih starših in ne le enem), in ne zaščiti zapustnikovega zakonca. V primerih, ki jih ureja 16. člen ZD, ni potrebe po zaščiti skupnih potomcev zapustnikovih staršev, saj ti ne obstajajo. Tako ni razloga, da polrodni otroci ne bi dedovali deleža, ki bi sicer pripadel njihovemu pokojnemu predniku (v konkretnem primeru zapustnikovemu očetu). Razlaga izpodbijane odločitve prvostopenjskega sodišča je podkrepljena s sistemsko razlago celotnega poglavja ZD, ki ureja dedovanje v drugem dednem redu. ZD v 17. člen omogoča zapustnikovemu zakoncu dedovanje vse zapuščine le v primeru smrti zapustnikovih staršev, ki nista zapustila nobenega potomca (kar ne ustreza konkretnemu primeru, saj obstajajo potomci enega od zapustnikovih staršev), sicer pa je (kadarkoli obstajajo sodediči) v skladu z drugim odstavkom 14. člena ZD zapustnikov zakonec (vselej) upravičen le do polovice zapuščine. V prid omenjeni razlagi dedovanja polrodnih otrok (v primeru neobstoja skupnih potomcev zapustnikovih staršev) govori tudi zakonska ureditev dedovanja v tretjem dednem redu. V 18. členu ZD določa, da v primeru dedovanja zapustnikovih starih staršev dedujeta 1/2 zapuščine zapustnikova ded in babica po očetovi strani, drugo polovico pa ded in babica po materini strani. V skladu z 20. členom ZD v primeru smrti deda in babice ene strani pred zapustnikom, ki nista zapustila nobenega potomca, dedujejo njun del zapuščine ded in babica druge strani in njuni potomci (širša akrescenca). Ureditev potrjuje smiselno enak način dedovanja, kot ga je sodišče prve stopnje razlagalo za dedovanje zapustnikovih polsester in soproge. Stari starši ene strani ter njihovi potomci, ki dedujejo delež zapustnikovih starih staršev druge strani, s slednjimi prav tako niso v sorodstvenem razmerju (kot ni sorodstvenih vezi med zapustnikovo materjo in polsestrama po očetovi strani). Njihova dedna pavica izhaja iz sorodstvene povezanosti z zapustnikovimi pokojnimi starši.

VSL sklep I Cp 1522/2017 z dne 27. 9. 2017: Po ZD so vezi, ki so podlaga za zakonito dedovanje, krvno sorodstvo (prvi odstavek 10. člena, prvi odstavek 11. člena, prvi odstavek 14. člena in prvi odstavek 15. člena ZD), civilno sorodstvo (prvi odstavek 10. člena ZD), zakonska zveza (prvi

odstavek 11. člena in prvi odstavek 14. člena ZD) in pravno priznana zunajzakonska skupnost (drugi odstavek 10. člena ZD). Dejstvo, ki je najpogosteje sporno v zvezi s pravno priznano zunajzakonsko skupnostjo je sam obstoj oziroma neobstoj zunajzakonske skupnosti. Zunajzakonska skupnost je podlaga za zakonito dedovanje, če ni razlogov, iz katerih bi bila zakonska zveza med zunajzakonskima partnerja neveljavna. Če je obstoj zunajzakonske skupnosti pogoj za kakšno pravico, ga je treba ugotavljati v tistem postopku, v katerem se odloča o tej pravici (drugi odstavek 12. člena ZZZDR). Če torej kdo v zapuščinskem postopku uveljavlja, da je dedič in svojo dedno pravico utemeljuje z zunajzakonsko skupnostjo z zapustnikom, je treba obstoj te skupnosti ugotavljati v zapuščinskem postopku. Če bodo sporna dejstva, od katerih je odvisna presoja o obstoju zunajzakonske skupnosti (vključno z dejstvi, ki so ovira, da bi bila taka skupnost pravno priznana) bo potrebna napotitev na pravdo. Zapuščinsko sodišče bo na pravdo napotilo preživelega zunajzakonskega partnerja z zahtevkom na ugotovitev, da mu pripada dedna pravica oziroma da je zapustnikov zakoniti dedič, če bo glede na razpoložljive podatke štelo njegovo pravico za manj verjetno.

/.../ Pritožbeno sodišče je štelo, da zapustnik in pritožnica nista prebivala na istem naslovu in zaključilo, da ni relevantnih okoliščin, ki bi kazale na obstoj izvenzakonske skupnosti med zapustnikom in pritožnico. Glede na ugotovljene okoliščine je sodišče prve stopnje pravilno napotilo na pravdo pritožnico, ker je utemeljeno štelo njeno pravico za manj verjetno. Tisti, ki trdi, da obstaja določena pravica ali pravno razmerje, je to dolžan dokazati, ne pa tisti, ki trdi, da te pravice ali razmerja ni.

VSL sklep II Cp 1821/2021 z dne 1. 3. 2022: Pritožnica z vztrajanjem, da je edina hči svojih staršev, ne more uspeti. Zapustnik je namreč poleg pritožnice, ki se je rodila v njegovi zakonski zvezi z E. E., imel še sina F. F., pritožničinega polbrata, ki se je rodil pred njo. Ker je umrl pred zapustnikom, sta do dedovanja na podlagi vstopne pravice po 12. členu ZD upravičena njegova sinova in zapustnikova vnuka C. C. in D. D. Ne gre torej za tuje osebe, kot trdi pritožnica. Sicer pa se je sodišče o tem, kdo vse so zapustnikovi potomci, lahko zanesljivo prepričalo na podlagi predloženih izpiskov iz matičnih knjig. Poleg tega je bilo s pravnomočno sodbo istega sodišča III P 2565/2015 z dne 28. 3. 2017 ugotovljeno, da ima dedno pravico po zapustniku tudi njegova izvenzakonska partnerka B. B. Odločitev sodišča o tem, da je njen dedni delež enak pritožničinemu, temelji na 11. členu ZD, zato je brez podlage pritožbeni očitke o domnevni kršitvi

pritožničnih ustavnih in zakonskih pravic v zapuščinskem postopku.

VSL sklep I Cp 658/2021 z dne 12. 5. 2021: S sklepom o dedovanju sodišče opredeli dednopravne učinke dedovanja po stanju na dan zapustnikove smrti. Iz sklepa o dedovanju z dne 25. 3. 1980 izhaja, da je bila v trenutku zapustnikove smrti D. D. zapustnikova hči in torej dedinja iz prvega dednega reda. Že v trenutku smrti zapustnika je pridobila lastninsko pravico na podedovanem premoženju. Ni bilo sporno, da je bila posvojena po zapustnikovi smrti. /.../ Določbe četrtega odstavka 21. člena ZD, da pri posvojitvi posvojenec in njegovi potomci nimajo zakonite dedne pravice po starših, njihovih potomcih in drugih sorodnikih, ni moč razlagati tako, da posvojenec za nazaj, do trenutka rojstva, izgubi vse že pridobljene pravice po naravnih starših, kot zmotno navaja pritožnica. Takšna razlaga prav tako ne izhaja iz 145. člena ZZZDR, ki določa, da se pri posvojitvi v rojstno matično knjigo vpišejo posvojitelji kot posvojenčevi starši. D. D. je na podlagi dedovanja po očetu - zapustniku - pridobila lastninsko pravico še pred posvojitvijo. Zaradi kasnejše posvojitve (po zapustnikovi smrti) že podedovanega premoženja ni izgubila. Dedno pravico po naravnih starših (četrty odstavek 21. člena ZD) je izgubila šele od trenutka posvojitve naprej.

VSL sodba II Cp 335/2017 z dne 14. 6. 2017: Tožnica bi po pok. A. A. lahko dedovala, če bi bila njena zakonita dedinja njena mati pok. B. B., za katero pa je ugotovilo, da ni bila zakonita dedinja A. A., ker ni bila ne njena hči ne posvojenka, čeprav je bila hči njenega moža. Bila je torej le njena pastorka, pastorki pa niso zakoniti dediči, torej tudi ne nujni dediči. Le pri posvojitvi imajo namreč posvojenec in njegovi potomci do posvojitelja in njegovih sorodnikov enake dedne pravice, kakor posvojiteljevi otroci in njihovi potomci (1. odst. 19. čl. ZD).

VSL sklep I Ip 1709/2019 z dne 29. 10. 2019: Prav tako pritožba zmotno meni, da sta dolžnika v zapuščinskem postopku po pokojni D. D. dedovala na podlagi vstopne pravice ter da se lahko v zapuščinskem postopku po pokojni A. A. tudi še odpovesta dedovanju. Že sodišče prve stopnje je pravilno pojasnilo, da gre za dedovanje na podlagi vstopne pravice v primeru, ko nekdo ne deduje zato, ker ni preživel zapustnika, na njegovo mesto pa vstopijo njegovi potomci (prim. 12. in 15. člen ZD). V konkretnem primeru pa je dolžnica po izvršilnem naslovu, A. A., umrla za zapustnico D. D. in je na B. B. ter C. A. prešla pravica do odpovedi dediščini po D. D. na podlagi dedne transmisije po 134. členu ZD. Ker sta B. B. in C. A. v zapuščinskem postopku po pokojni D. D. že sprejela dediščino, pa sta s tem

konkludentno sprejela tudi dediščino po pokojni A. A. Glede na to in ker je dedna izjava nepreklicna (prim. 138. člen ZD), je tako tudi neutemeljena pritožbena navedba, da bi se v morebitnem zapuščinskem postopku po pokojni A. A. dolžnika še lahko odpovedala dedovanju.

VSL sklep I Cp 921/2022 z dne 20. 7. 2022: Pri zakonitem dedovanju zakon določa krog oseb, ki prihajajo v poštev za dedovanje glede na svoje razmerje z zapustnikom. V prvem dednem redu dedujejo zapustnikovi otroci in zakonec, oddaljenejši potomci pa samo, če njihov prednik ne deduje (11. in 12. člen ZD). Pri tem vstopajoči potomci dedujejo *iure proprio* in njihova dedna pravica ni izvedena iz dedne pravice prednika. Po ugotovitvah sodišča prve stopnje je imel zapustnik tri otroke, poleg pritožnikov še sina E. E., ki je umrl pred zapustnikom. Ker torej ni mogel dedovati, njegov dedni delež na podlagi vstopne pravice (12. člen ZD) deduje njegova hči D. D. Pri tem ni odločilno, kot zmotno izpostavlja pritožba, da se je D. D. odpovedala dedovanju po svojem očetu, saj je njena dedna pravica po dedku samostojna in jo je pridobila prav zato, ker oče ob uvedbi dedovanja ni bil več živ in torej ni mogel postati dedič.

VSL sklep I Cp 114/2010 z dne 24. 3. 2010: Sodišče prve stopnje je pravilno odločilo, da pritožnika nista dediča, saj ne dedujeta niti po vstopni pravici po hčeri zapustnika niti v drugem dednem redu. Po vstopni pravici po hčeri zapustnika ne dedujeta, ker vstopna pravica velja le za potomce dediča, ki se je dedovanju odpovedal (12. člen ZD). Pritožnika tudi ne dedujeta v drugem dednem redu, saj je zapustnik zapustil potomko. V tem primeru se dedovanje opravi po prvem dednem redu (11. člen ZD). Dediči bližnjega reda po 4. odstavku 10. člena ZD izključujejo od dedovanja osebe drugih dednih redov. Zato bi se dedovanje po drugem dednem redu opravilo le, če bi se dedovanju odpovedali vsi dediči prvega dednega reda. Ker se je dedovanju odpovedala le hčer zapustnika, ne pa tudi zapustnikova vdova, deduje slednja v prvem dednem redu celotno premoženje, ki je predmet dedovanja.

VSL sklep II Cp 1962/2021 z dne 8. 12. 2021: Iz podatkov spisa oziroma ugotovitev prvega sodišča izhaja, da je bil zapustnik ob smrti vdovec (njegova žena C. C. je umrla pred njim, 13. 8. 2020). Kot dedič prvega dednega reda je tako prišel v poštev le zapustnikov sin A. A., ki deduje celotno zapuščino (prvi odstavek 11. člena ZD). Pritožnik bi dedoval le v primeru, če bi njegova mama, zapustnikova pokojna žena, preživela zapustnika in bi umrla pred koncem tega zapuščinskega postopka. Tedaj bi njen dedni delež dedovala njena sinova, pritožnik in A. A.,

ki bi dedoval tudi dedni delež po očetu (zapustniku). Ko dedujejo dediči prvega dednega reda, velja vstopna pravica le za otroke zapustnikovega otroka, ki je umrl pred zapustnikom in tako naprej po vrsti, dokler je kaj zapustnikovih potomcev. Vstopna pravica ne velja za otroka prej umrlega zakonca zapustnika, ki ni njegov oče.

VSL sklep II Cp 626/2012 z dne 7. 11. 2012: Peti odstavek 133. člena ZD določa, da če se odpovedo dediščini vsi dediči, ki ob zapustnikovi smrti pripadajo najbližjemu dednemu redu, so poklicani k dedovanju dediči naslednjega dednega reda. Tako mora tudi v primeru kaducitete po 9. členu ZD sodišče predhodno ugotoviti, ali obstajajo dediči po pokojnem tudi v obsegu drugega oziroma tretjega dednega reda (14. do 20. člen ZD), če v prvem (ali drugem) dednem redu ni dedičev oziroma so se ti dediščini odpovedali (prim. sklepa VSL I Cp 65/2006 in II Cp 4261/2009).

USRS U-I-86/97 z dne 27. 3. 1997: Pridobivanje zasebne lastnine zagotavlja 33. člen Ustave. Vendar Ustava zakonodajalcu prepušča, da na posameznih področjih določi načine pridobivanja lastnine (prvi odstavek 67. člena Ustave). Glede pravne ureditve dedovanja pa drugi odstavek 67. člena Ustave zakonodajalcu še posebej pooblašča, da uzakoni ne le način, temveč tudi pogoje takega načina pridobivanja lastnine. Zakonodajalec ne sme pogojev za dedovanje določati arbitrarno, brez razumnih razlogov in mimo namena, s katerim mu je ustavno pooblastilo dano. Znotraj teh omejitev pa je polje njegovega prostega odločanja. To velja tudi za odločitev, do katere sorodstvene oddaljenosti priznati dedovanje na podlagi zakona. Zakonodajalec ima brez dvoma tehtne razloge, da to možnost pridobitve lastnine omeji na tiste kroge sorodnikov, v katerih je še mogoče z dovolj verjetnosti domnevati med zapustnikom in potomcem upoštevana medčloveška razmerja. Da je pri tem vključil sorodstvo tretjega, ne pa tudi nadaljnjih dednih redov, je vprašanje primernosti in se Ustavno sodišče vanj ne bi moglo spuščati. Dedovanje na podlagi zakona pride - z izjemo nujnih deležev - v poštev takrat, kadar zapustnik ni sam veljavno odločil, kdo naj podeduje njegovo premoženje. Dedovanje na podlagi oporoke varuje zakon ne glede na obstoj in stopnjo sorodstva med zapustnikom in oporočnim dedičem.

VSRS sklep II Ips 765/2008 z dne 2. 4. 2009: Že v času zapustnikove smrti v letu 1990 veljavno besedilo 13. člena ZD je urejalo institut zmanjšanja dednega deleža zapustnikovega zakonca in povečanja dednega deleža njegovih otrok na njihovo zahtevo in ob določenih pogojih. Z novelo ZD-B je bilo v letu 2001

spremenjeno in dopolnjeno besedilo 13. člena zakona. V tej zadevi je glede na ugotovljene okoliščine pomembna le sprememba, da ni več določeno, koliko mora v primeru izpolnjevanja pogojev zapuščinsko sodišče zmanjšati dedni delež zapustnikovega zakonca in povečati dedni delež zapustnikovega otroka. Po drugem odstavku 13. člena ZD je pogoj za odločitev sodišča, da zapustnikov otrok (drug dedič prvega dednega reda) nima potrebnih sredstev za življenje, pri svoji odločitvi pa mora v skladu s petim odstavkom istega člena upoštevati vse okoliščine primera, zlasti pa premoženjske razmere sodedičev, njihovo pridobitno sposobnost in vrednost zapuščine.

VSL sklep I Cp 1578/2009 z dne 13. 5. 2009:

Najprej je potrebno opozoriti, da je razlog za zvišanje dednega deleža po 2. odst. 13. člena ZD, kot ga uveljavljata pritožnici, izključno dejstvo, da dedič prvega dednega reda, ki zvišanje deleža zahteva, nima potrebnih sredstev za življenje. Torej so vse primerjave prihodkov dedičev in zapustnikovega zakonca irelevantne in za odločitev o utemeljenosti zahteve po 2. odst. 13. člena ZD neupoštevne. Pritožbeno sodišče sprejema zaključek sodišča prve stopnje v izpodbijani odločbi, da pritožnici nista brez potrebnih sredstev za življenje, za materialnopravno pravičnega. Razlogom sodišče prve stopnje, s katerimi se ugotavlja višina njunih sredstev za življenje, je potrebno dodati le, da je med ta sredstva šteti tudi premoženje, ki sta ga pritožnici podedovali v tem zapuščinskem postopku. To premoženje ni zanemarljivo oziroma je kar precejšnje, saj je sestavljeno iz več nepremičnin. Ob upoštevanju pokojnine po očetu, otroškega dodatka zanj in tu podedovanega premoženja imata pritožnici nedvomno dovolj sredstev za primerno življenje. V primeru potrebe namreč obstaja tudi možnost prodaje podedovanih nepremičnin.

VSM sklep I Cp 622/2019 z dne 12. 8. 2019:

Pritožnica tudi v pritožbi vztraja pri povečanju nujnega deleža in uporabi 13. člena ZD. Pregled zadeve pokaže, da je pritožnica uveljavljala povečanje dednega deleža od sodedičev v skladu s tretjim odstavkom 13. člena ZD. Sodišče prve stopnje ji je pravilno pojasnilo, da je ta institut vezan na obseg zapuščine. Ker je bilo tekom postopka pred sodiščem prve stopnje ugotovljeno, da ni čiste vrednosti zapuščine (saj dolgovi presegajo vrednost zapuščine), pritožnica ne bi dosegla s povečanjem dednega deleža nobene pravne koristi, ker je zapuščina izčrpana z dolgovi, njena odgovornost za dolgove pa bi bila primeru povečanja dednega deleža temu ustrezno večja. Hkrati je sodišče prve stopnje pravilno ugotovilo, da pritožnica ni izkazala, v kolikor bi bila čista zapuščina večja, da nima potrebnih sredstev za preživljanje.

Zapiski

Dedovanje na podlagi oporoke

5

4. Kaj je oporočna sposobnost?

5. Katere osebe so absolutno in katere relativno nesposobne biti priče? Kakšna je razlika med absolutno in relativno nesposobnostjo biti oporočna priča?

6. Katere vrste oporok pozna ZD? Kakšni so pogoji za njihovo veljavnost?

9. Kaj je breme? Kako se breme razlikuje do volila?

10. Kaj je pogoj in rok pri oporoki? Kaj je perpleksni pogoj?

11. Kaj fidejkomisarična substitucija? Ali je po ZD dovoljena?

12. Ali imajo potomci oporočnega dediča vstopno pravico?

13. Kdaj in kako je mogoče preklicati oporoko? Se lahko oporočitelj zaveže, da oporoke ne bo preklical?

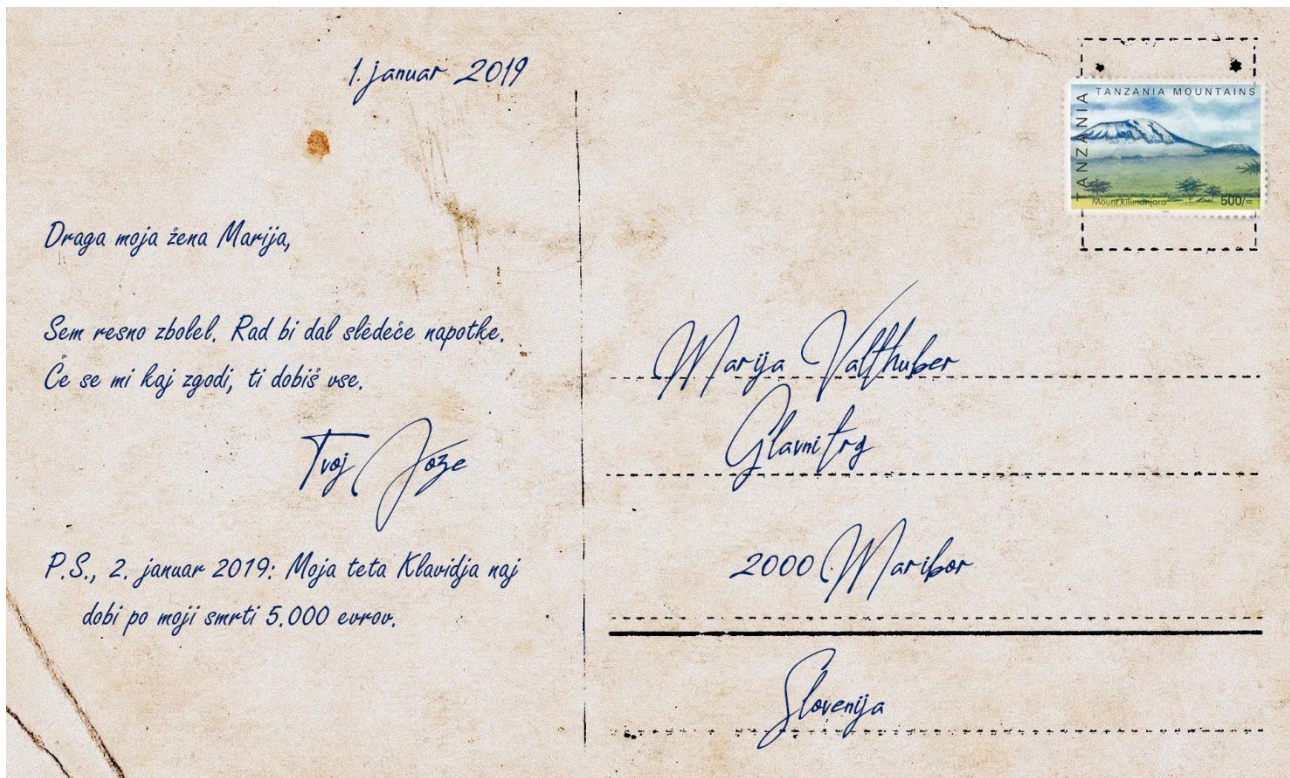
II. Vaje za utrjevanje

1. Argumentirajte navedene trditve:

- a) Obstoje oporočne sposobnosti ni pogojen z obstojem poslovne sposobnosti.
- b) Pri pisni oporoki pred pričami ni bistveno, ali je bila oporoka pred podpisom glasno prebrana. Pomembno je, da jo je oporočitelj podpisal v navzočnosti dveh prič in izjavil, da gre za njegovo oporoko.
- c) Priče kot laiki lahko povedo o zdravju, vedenju in govoru oporočitelja, kar lahko uporabijo izvedenci kot strokovnjaki kot podlago za analizo in mnenje.
- d) Lastnoročne oporoke ni možno zapisati na elektronskem mediju.¹

¹ Glej *Estate of Javier Castro* (No. 2013ES00140 Ohio C.P., Prob. Div., Lorain County).

5. Jože je odšel na potovanje na Kilimandžaro. Svoji ženi Mariji je napisal razglednico s sledečo vsebino (pisal je z uporabo indiga):

Nekaj dni pozneje je Jože umrl. Njegova žena Marija trdi, da je edini dedič. Sin Jan (edini Jožetov potomec) prav tako uveljavlja svojo dedno pravico.

- Ali je oporoکا veljavna?
- Za katero vrsto oporoke gre?
- Ali je določilo, zapisano v *post scriptum*, veljavno?
- Kdo torej deduje?

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotim preverjanjem trenutne ureditve.

Oporočna sposobnost in veljavnost oporoke

VSL sodba II Cp 794/2020 z dne 9. 9. 2020: Po drugem odstavku 59. člena ZD je oporoke neveljavna, če oporočitelj ob njeni sestavi ni bil sposoben za razsojanje. Sposobnost za razsojanje je podana, če oporočitelj zmora pravilno doumeti pomen oporoke in njene posledice in je zmožen ravnati v skladu s takim razumevanjem. Ne zadostuje, da ima neko splošno predstavo o sestavi oporoke in o vsebini oporočnega razpolaganja, ampak mora biti zmožen ustvariti si jasno sodbo o pomenu odločitve in o njenih učinkih ter zmožen ravnati v skladu s to predstavo svobodno od vplivov morebitnih zainteresiranih tretjih oseb. Prav tako ne zadostuje, da je sposoben podati izjavo volje ali slediti branju besedila oporoke. Sposoben mora biti tudi razumeti njeno vsebino, pomen in posledice. Ključna je zmožnost svobodnega oblikovanja volje, tj. volje, ki ni pogojena z vplivi bolezni. Dokazovanje oporočiteljeve nesposobnosti za razsojanje otežuje dejstvo, da oseba ne more več biti dokazni vir in da je odločilen trenutek v preteklosti, ki ga okolica niti ni nujno zaznala kot pomembnega. Ob omejenih možnostih dokazovanja je za zanesljivo oceno še pomembnejše izkoristiti vse vire informacij, ki lahko služijo ugotavljanju zapustnikovega duševnega stanja ob sestavi oporoke. Sem sodijo tako relevantna zdravstvena dokumentacija iz določenega obdobja pred in po oporočnem razpolaganju in morebitni oporočiteljevi zapisi kot tudi izpovedbe oseb, ki so bile v stiku s pokojnim. Kljub temu, da (vsaj praviloma) nimajo strokovnih znanj, potrebnih za prepoznavo intenzivnosti upada kognitivnih funkcij, lahko podajo informacije o zdravstvenem stanju, govoru, vedenju osebe v relevantnem obdobju. Vse navedeno lahko prispeva k zanesljivejšemu izvedenskemu mnenju o tem, ali in v kakšni meri so bile ob sestavi oporoke zmanjšane zmožnosti razumskega funkcioniranja osebe.

VSM sodba I Cp 822/2023 z dne 12. 6. 2024: Tožnik se neuspešno zavzema za drugačno razumevanje zakonskega pogoja razsodnosti, kot je ustaljeno v sodni praksi, na katero se je utemeljeno sklicevalo sodišče prve stopnje. Oporočna sposobnost in poslovna sposobnost se ne prekrivata v smislu, da je oporočna sposobnost posebna

poslovna sposobnost, ampak se obe sposobnosti obravnavata ločeno, vsaka s svojo pravno podlago in v okviru izvirnega pravnega področja, kar nenazadnje izhaja tudi iz pravne teorije, katero izpostavlja tožnik. Tožnik potemtakem neutemeljeno enoti obe sposobnosti, ne da bi imel za to podlago. Odvzem poslovne sposobnosti sam po sebi ne pomeni, da je zapustnik oporočno nesposoben. Odločilno je dejansko stanje njegovega razuma in volje v času, ko je podal izjavo poslednje volje, torej ali je bil v tem času razsoden ali nerazsoden glede na to izjavo. Tudi, če je bila zapustniku odvzeta poslovna sposobnost zaradi duševnih težav (v obravnavani zadevi sicer šele nekaj let po sestavi oporoke), se ne domneva, da je bil nerazsoden. Pri presoji oporočne sposobnosti je temeljno vodilo posebej poudarjen cilj ohranitve zapustnikove volje. Ustaljeno stališče v sodni praksi, da se razsodnost, ki se zahteva za oporočno sposobnost, ocenjuje z blažjimi merili kot razsodnost, ki je potrebna za poslovno sposobnost, tak cilj utrjuje. Oporočna sposobnost se domneva, tako je bilo na tožniku trditveno in dokazno breme, da je bil zapustnik nesposoben, ki tega bremena ni zmožel.

VSL sklep I Cp 387/2019 z dne 19. 6. 2019: Pomemben je trenutek nunkupacije in dejansko duševne stanje zapustnice v času, ko je testirala, torej na dan 16. 10. 2009. Osnovno vodilo pri oporočnem dedovanju je namreč ohranitev zapustnikove volje, sodišče pa mora upoštevati še naslednje: razsodnost, ki se zahteva za oporočno sposobnost, se ocenjuje z blažjimi merili kot razsodnost, ki je potrebna za poslovno sposobnost (upoštevati je potrebno, da je starost, ob kateri posameznik pridobi oporočno sposobnost, enaka starosti, ko pridobi delno poslovno sposobnost - z oporočo zapustnik namreč ne more ogroziti svojih življenjskih interesov niti pravnega prometa). Pri tem pritožbeno sodišče pripominja, da je pravni posel (sicer) nerazsodne osebe veljaven tudi, če ga je ta sklenila v času t.i. svetlega trenutka (lucidum intervallum).

VSL sodba I Cp 253/96 z dne 13. 3. 1996: Glede na domnevo, da je oporočno sposoben vsakdo, ki je dopolnil 15 let starosti (1. odst. 59. čl. ZD), nosi tisti, ki oporočo izpodbija zaradi oporočiteljeve

nesposobnosti za razsojanje, dokazno breme, da je bil oporočitelj takrat, ko je napravil oporoko, nerazsoden. Dokazati mora torej, da se oporočitelj bodisi ni zavedal (intelektualna komponenta sposobnosti) svojih dejanj (t.j. da ni bil sposoben dojeti, da dela oporoko ter kakšne pravne posledice bo imelo to dejanje), bodisi, da ni mogel ravnati v skladu z zavestjo o pomenu testiranja (voljna komponenta sposobnosti). Taka stanja zavesti ali volje pa je mogoče dokazati le s pomočjo izvedenca psihiatra. Zakaj? Oporočitelju ni mogoče odrekat oporočne sposobnosti že zaradi vsake napake v njegovi mentalni sposobnosti, ne glede na to, ali je posledica biološkega ali kakega drugega vzroka. Oporočno nesposoben je torej samo tisti, ki v času testiranja nima potrebne mentalne sposobnosti zaradi vzrokov, ki so biološke narave - zaradi duševne bolezni, duševne zaostalosti ali zaradi določenega telesnega stanja kot je npr. vpliv alkohola, mamil, strupa, bolezni, senilnosti ipd. Kajti če bi oporočitelju odrekli sposobnost tudi takrat, ko napake njegove mentalne sposobnosti niso biološko pogojene, bi se sodnik lahko postavil na stališče, da ni bil oporočno sposoben tisti, ki je testiral v besu, pod vplivom strasti, zaljubljenosti, ozkosrčnosti, maščevalnosti ali česa podobnega, kar je vplivalo na njegovo voljo. To pa bi pomenilo, da bi sodnik vrednostno ocenjujoč oporočiteljeve motive, nekatere od njih lahko ocenil kot sprejemljive, druge pa kot nesprejemljive ter v skladu s tem nato odločal o veljavnosti oporoke. Oporočiteljevo voljo, njegovo razsojanje in odločanje bi sodnik tako enostavno nadomestil s svojimi pogledi, kakšna naj bi bila vsebina oporoke. Šlo bi torej za tako omejitev svobode oporočevanja, ki je zakonodajalec nedvomno ni imel pred očmi. Zato smemo zaradi napak bodisi v intelektualni bodisi v voljni komponenti mentalne sposobnosti oporočitelju odreči oporočno sposobnost samo, če so te napake biološke pogojene. To pa je v vsakem konkretnem primeru vprašanje, ki presega splošno razgledanost, kar pomeni, da ga ni mogoče rešiti brez izvedenca (250. čl. ZPP).

VSK sodba I Cp 1235/2004 z dne 21. 3. 2006: Oporoka je izjava volje in mora zapustnik hoteti narediti oporoko, zato mora biti njegova volja usmerjena na nastanek oporoke. Zatrjevana sila in grožnja sta okoliščini, ki povzročita napako volje, če prizadeneta svobodno odločitev zapustnika. Po drugi strani pa je oporočna sposobnost oz. sposobnost za testiranje sposobnost zapustnika, da izjavi poslednjo voljo, da torej z izjavo svoje volje veljavno napravi oporoko. Pogoj sposobnosti za razsojanje pa pomeni, da mora imeti zapustnik za izjavo poslednje volje razum in voljo. Če bodisi ne more pravilno razumeti pomena te izjave in njenih pravnih posledic

(defekt razuma), bodisi ne more ravnati v skladu s sicer pravilnim dojemanjem, ko torej ni sposoben, da postopa skladno s svojo zavestjo (defekt volje), potem oporočitelj ni sposoben za razsojanje. Prav to je ugotavljalo sodišče v okviru trditvene podlage, ki je bila, da oporočiteljica ni bila sposobna za razsojanje - torej ali je bil res podan bodisi defekt razuma, bodisi defekt volje in je glede slednjega ugotovilo, da je bil podan. Ugotovilo je namreč, da je imela zapustnica psihomotorično epilepsijo, epileptično psihozo in bila delno dementna, kar je imelo za posledico tudi sugestibilnost. /.../ Pritožbeno sodišče zato pritrjuje zaključkom prvostopenjskega sodišča o oporočni nesposobnosti, četudi je oporočiteljica ob sestavi oporoke vedela, da sestavlja oporoko, se torej (navzven) zavedala pomena dejanja in pravnih posledic, torej da podaja izjavo poslednje volje, ni pa bila podana voljna komponenta, saj je, kot je zapisalo prvostopenjsko sodišče, bila bolezensko tako spremenjena, da zaradi tega ni mogla svobodno oblikovati svoje volje, zaradi ugotovljenih bolezenskih težav, torej je bila nesposobna za razsojanje (59. čl. ZD), zaradi okoliščin biološke narave in je sodišče prve stopnje ob tem le še pojasnilo, kako se je oporočiteljica bolezen izrazila v čustvenem in intelektualnem funkcioniranju.

VSL sodba II Cp 1442/2022 z dne 16. 12. 2022: Tožnika tekom celotne pravde in tudi še v pritožbi zmedeno navajata in mešata različne oblike in vzroke neveljavnosti oporoke. Če pisne oporoke pred pričami zapustnik sploh ne podpiše, če jo ne podpišeta prič ali če zapustnik ne izjavi, da je to njegova oporoka, takšna oporoka pred pričami sploh veljavno ne nastane oziroma je nična. Tožnika bi v takšnem primeru lahko postavila tožbeni zahtevek za ugotovitev ničnosti oporoke. V primeru suma na ponarejenost zapustničinega podpisa bi lahko postavila zahtevek za ugotovitev nepristnosti listine (oporoke) po prvem odstavku 181. člena ZPP. Postavila pa sta oblikovalni, razveljavitveni zahtevek, zato je treba vse njune navedbe presojeti skozi to prizmo. Razveljavitev oporoke se lahko zahteva zaradi oporočiteljeve nesposobnosti za razsojanje ali zaradi tega, ker oporočitelj še ni bil star 15 let, ali zaradi grožnje oziroma sile, zvijače ali zmote (prvi odstavek 61. člena ZD).

VSRS sklep II Ips 4/2020 z dne 19. 6. 2020: Oporoka je enostranski neodplačen pravni posel mortis causa – torej izjava volje, usmerjena v nastanek nove ali v spremembo ali preklic že obstoječe oporoke. Zato je tudi za njeno veljavnost, enako kot za veljavnost ostalih pravnih poslov, nujno, da je volja v njej izražena svobodno. Oporočitelj mora oporoko, če naj sploh nastane in če

naj bo veljavna, napraviti neobremenjen z napakami volje. ZD v prvem odstavku 60. člena (med drugim) določa, da je neveljavna oporoka, če se je oporočitelj ... odločil, da jo napravi ... zaradi tega, ker je bil v zmoti. Njegova predstava o določeni okoliščini je drugačna od dejanskega stanja. Izjava volje ni v skladu s pravo voljo, oporočitelj je izjavil nekaj, česar v resnici ni hotel. Živiljenjskega primera, obravnavanega v tej pravdi, pa ni mogoče subsumirati pod abstraktno normo iz prvega odstavka 60. člena ZD, pač pa pod normo iz tretjega odstavka istega člena ZD. Po njej so oporočna razpolaganja neveljavna tudi tedaj, če je bil oporočitelj v zmoti o dejstvih, ki so ga nagnila k takim razpolaganjem. A ne v vsakem primeru, temveč le, če je bila zmota kavzalna - če bi oporočitelj testiral drugače, kot je, ali pa sploh ne bi, če ne bi imel zmotne predstave o okoliščini oziroma o vzroku, ki ga je napeljal k testiranju (torej o nagibu). V primeru zmote v nagibu se oporočiteljeva izjava volje ujema z njegovo pravo voljo; oporočitelj je resnično hotel prav tisto, kar je izjavil, a je njegovo voljo izzval napačen motiv.

VSRS sodba II Ips 113/2006 z dne 22. 5. 2008:

Zapis zapustnice v oporoki z dne 17.3.2003, da je prejšnjo oporoko z dne 18.2.2003 podpisala pod pritiskom svojega moža, ne dokazuje, da je bila kasnejša (sporna) oporoka napravljena zaradi relevantne sile ali grožnje. Relevantna grožnja je le tista, ki povzroči pri oporočitelju utemeljen strah. Med vsebino oporoke in grožnjo mora biti tudi vzročna zveza, kar pomeni, da konkretno oporočiteljica ne bi napravila sporne oporoke brez utemeljenega strahu, ki ga je povzročila grožnja. Sila je uporaba fizične (telesne) moči zoper oporočiteljico z namenom, da ta pod vplivom sile izjavi določeno voljo. Če je sila taka, da siljena oseba sploh nima možnosti sama odločiti, gre za tako imenovano vis absoluta. Drugače pa je, kadar je sila taka, da sicer odločilno vpliva na voljo oporočiteljice, vendar ta ohrani možnost odločanja (vis compulsiva). V takšnem primeru so predpostavke neveljavnosti oporoke smiselno enake kot pri grožnji. Vsakega ravnanja toženca, s katerim bi ta skušal doseči, da mu žena po smrti zapusti njen delež na skupnem premoženju, zato ni mogoče opredeliti kot pravno relevantno silo ali grožnjo v smislu določb 60. člena ZD.

VSL sodba II Cp 4623/2005 z dne 3. 11. 2005:

Oporoka je izjava oporočiteljeve volje in mora ustrezati njegovi pravi in resnični volji, v nasprotnem primeru ima volja napake. Če je bil oporočitelj z grožnjo ali s silo prisiljen, da jo je napravil, ali če se je odločil, da jo napravi zaradi zvijače ali zaradi tega, ker je bil v zmoti, je oporoka neveljavna (1. odstavek 60.

člena ZD). Napako volje lahko med drugim torej povzroči prisila, ki jo izvaja tisti, ki mu je v oporoki kaj naklonjeno, ali celo tretji. ZD loči dve vrsti prisile: silo in grožnjo. O sili govorimo, kadar je uporabljeno fizično nasilje, o grožnji, kadar gre za psihično nasilje, tudi za strah ali zlorabo stiske zapustnika. Pravno upoštevana pa ni kakršnakoli prisila, temveč le tista, ki dejansko vpliva na oporočiteljevo odločitev, ali bo napravil oporoko in s kakšno vsebino. Slednje pa je odvisno od narave samega prisiljenega ravnanja. Eden od razlogov za nepriznanje oporoke je torej obstoj napak v volji oporočitelja (sila, grožnja, zmota, zvijača). Oporoka s takšno eventualno materialnopravno pomanjkljivostjo je izpodbojna, zato jo je treba uveljavljati. Navedeno pomeni, da v sporu zaradi neveljavnosti oporoke zaradi napak volje oporočitelja trditveno in dokazno breme glede obstoja napake nosi tisti, ki oporoko izpodbija. Tožeča stranka, ki se v konkretnem primeru sklicuje na napako oporočiteljčine volje kot posledice prisile, lahko uživa sodno varstvo le pod predpostavko, da gre za pravno relevantno prisilo, to je silo ali grožnjo, ki bi lahko vplivala na voljo oporočiteljice. Ker je prisila zaznavna v ravnanjih različnih oblik in zajema neskončno mnogo različnih dejanskih stanj, je za obstoj takšne prisile treba v tožbi zatrjevati, v dokaznem postopku pa dokazati obstoj konkretnega "prisiljujočega" ravnanja. Ravnanje, s katerim naj bi toženec vplival na oporočiteljico, da je napravila oporoko oziroma oporoko z določeno vsebino, je torej treba konkretizirati. Tožeča stranka zatrjuje zgolj, da je toženec silil zapustnico, da svoje nepremičninsko premoženje zapusti njemu, da je bila oporočiteljica s strani toženca daljše obdobje izpostavljena pritiskom, s katerimi jo je na vsak način želel prisiliti v podpis oporoke, ter da je podpis oporoke izsilil. Takšne opredelitve prisile so tudi po oceni pritožbenega sodišča presplošne in ostajajo na ravni pravnih standardov iz zakonske norme 1. odstavka 60. člena ZD. Iz njih ni razvidno niti, ali gre morebiti za fizično ali psihično prisilo.

VSRS sodba II Ips 299/2008 z dne 13. 5. 2010:

Določba četrtega odstavka 60. člena ZD sicer omogoča ugotovitev o neveljavnosti le nekaterih določil oporoke, vendar v tej smeri sporne oporoke ni mogoče presoјati. Neveljavnost nekaterih določil se namreč nanaša na primer, ko so samo nekatera oporočna določila bila napravljena pod grožnjo ali s silo, zaradi zvijače ali zmote, ne pa za obravnavani primer, ko je zaradi duševne motenosti oporočitelja izostala sposobnost za razsojanje v skladu z določbo drugega odstavka 59. člena ZD.

VSC sodba Cp 56/2018 z dne 12. 4. 2018: V skladu z določbo 61. člena ZD lahko zaradi oporočiteljeve nesposobnosti za razsojanje tisti, ki ima pravni

interes, zahteva razveljavitev oporoke. Vse tožnike je zapuščinsko sodišče kot zakonite dediče zapustnika s sklepom napotilo na predmetno pravdo, s čimer je njihov pravni interes za konkretni postopek nedvomno podan in so tako aktivno legitimirani za predmetni pravnopravni postopek, katerega predmet je bilo ugotavljanje veljavnosti oziroma neveljavnosti oporoke. V pravnopravi o neveljavnosti oporoke so zakoniti dediči kot tožniki enotni sosporniki. Razveljavitev oporoke bo učinkovala tudi zoper tiste dediče, ki v pravnem postopku niso sodelovali, o tem kdo je upravičen do dedovanja pa ima pooblastilo izreči se, le zapuščinsko sodišče.

VSL sodba II Cp 4331/2009 z dne 10. 2. 2010:

Sodišče prve stopnje je glede na datum razglasitve oporoke (5.10.1995) in glede na datum vložitve tožbe (10.2.2009) pravilno uporabilo materialno pravo, ko je presodilo, da je tožnična pravica zahtevati razveljavitev oporoke že prenehala zaradi zastaranja. Po 1. odst. 61. čl. ZD lahko tisti, ki ima pravni interes, zahteva razveljavitev oporoke, med drugim tudi zaradi oporočiteljeve nesposobnosti za razsojanje, v roku enega leta od dneva, ko je izvedel za vzrok neveljavnosti, vendar najpozneje v desetih letih od razglasitve oporoke. Oba navedena roka sta v obravnavanem primeru že očitno potekla, zato ni dvoma, da je bila tožba prepozna. Res je sicer, da se po 3. odst. 61. čl. ZD proti nepošteni osebi lahko zahteva razveljavitev oporoke dvajset let od njene razglasitve. Subjektivnega zastaralnega roka v tem primeru ni, vendar se tožnica doslej na toženkinino nepoštenost ni sklicevala. /.../ Pravilno je sicer pritožbeno stališče, da je dopustno izpodbijati oporoko vse do izdaje sklepa o dedovanju, vendar to pravilo velja le za tožbo, ki je vložena v okviru predpisanih zastaralnih rokov. Tudi dejstvo, da je bila tožnica na vložitev tožbe napotena s pravnomočnim sklepom zapuščinskega sodišča, v tem primeru ni odločilno. Napotitev na pravdo namreč nima nikakršnega vpliva na tek zastaralnega roka. Sklep o napotitvi torej ni povzročil prekinitve ali zadržanja zastaranja. Sodišče mora v skladu s 1. in 2. odst. 210. čl. ZD prekiniti zapuščinsko obravnavo in napotiti stranke na pravdo, če so med njimi sporna dejstva, od katerih je odvisna pravica do dediščine, kot na primer veljavnost oporoke. Odločitev za izpodbijanje oporoke pa je vselej prepuščena dediču in ni stvar sodišča. Oporoka zaradi oporočne nesposobnosti zapustnika namreč ni nična, ampak je zgolj izpodbojna; izpodbojnost pa se upošteva le, če se uveljavlja. Čeprav je tožnica ugovarjala veljavnosti oporoke že takoj po njeni razglasitvi, s tem zastaranje ni bilo prekinjeno. Po 365. čl. OZ se zastaranje pretrga šele z vložitvijo tožbe.

VSRS sklep II Ips 62/2018 z dne 17. 5. 2018:

Neveljavne pravne posle delimo na absolutno neveljavne ali nične, relativno neveljavne ali izpodbojne ter neobstoječe pravne posle, pri katerih predpostavka za veljavnost pravnega posla sploh ni. Ničnost kot skrajna sankcija pride v poštev pri tistih pravnih poslih, s katerimi se kršijo ustava, prisilni predpisi ali moralna načela. Takšnim poslom se ne priznava nobenih pravnih posledic, uveljavljanje ničnosti ne zastara in sodišče ničnost upošteva po uradni dolžnosti. Relativno neveljavni oziroma izpodbojni pa so pravni posli s takšnimi pomanjkljivostmi, ki niso splošno družbeno pomembne. Krog subjektov, ki lahko zahtevajo razveljavitev pravnega posla, je tako omejen, možnost zahtevati razveljavitev je vezana na rok, sodna odločba pa je v tem primeru konstitutivna. 59. in 60. člen ZD res govori o „neveljavnosti“ oporoke, ki jo sestavi oseba, ki ni sposobna za razsojanje ali ki se je za sestavo oporoke odločila v zmoti. Vendar že iz naslednje zakonske določbe izrecno izhaja, da je iz navedenih razlogov oporoka izpodbojna. Po 61. členu ZD mora namreč zainteresirana oseba v primeru oporočne nesposobnosti ali zmote zapustnika zahtevati razveljavitev oporoke. Zahtevek za „neveljavnost“ oporoke, ki je bil postavljen v obravnavani zadevi in ni vseboval oblikovalne zahteve za njeno razveljavitev, tako ni bil pravilen. Pritožbeno sodišče pravilno ugotavlja, da je bil postavljeni zahtevek tako pred spremembo kot tudi po njej ugotoviteni. Tožnici sta sprva od sodišča zahtevali, naj „ugotovi, da je oporoka neveljavna“, nato pa na naroku za glavno obravnavo zahtevek „popravili“ tako, da sta izpustili uvodno frazo „ugotovi se“ in od sodišča zahtevali, naj razsodi, da „je oporoka neveljavna“. Zahtevek torej tudi po spremembi ni vseboval eksekutivnega elementa, naj se oporoka razveljavi. Četudi drži, da pojem neveljavnosti vključuje pojma ničnosti in izpodbojnosti, to ne vpliva na zavezo tožnic, da za vsako izmed obeh oblik neveljavnosti izbereta predpisan način njenega uveljavljanja oziroma da postavita zahtevek po pravnem varstvu določene (konkretne) vsebine. V primeru dvoma o veljavnosti oporoke mora torej stranka sodno varstvo zahtevati tako, da postavi bodisi izpodbojni bodisi ničnostni zahtevek. Zanj neugodnim posledicam se ne more izogniti tako, da postavi (enoten) zahtevek za neveljavnost oporoke. Če dvomi, katera oblika neveljavnosti je po materialnem pravu pravilna, ima možnost postavitve eventualnega zahtevka (tretji odstavek 182. člena Zakona o pravnem postopku – ZPP). Sodišča so sicer v preteklosti (zlasti ob odsotnosti izrecnega ugovora o nesklepčnosti) dopuščala zahtevke za ugotovitev neveljavnosti oporoke, ne da bi bilo natančneje opredeljeno, za katero vrsto neveljavnosti gre.

Vrhovno sodišče je nato v zadevi II Ips 336/2009 z dne 11. 11. 2010 decidirano pojasnilo, da takšen zahtevek v primeru uveljavljanja oporočne nesposobnosti ni ustrezen, temveč je potrebna postavitve oblikovalnega zahtevka za razveljavitev oporoke. Najpozneje od navedene odločbe bi moralo biti jasno, kako mora biti zahtevek v primeru izpodbijanja oporoke oblikovan.

VSRS sklep II Ips 275/2014 z dne 11. 12. 2014: Stališče, da je mogoče neveljavnost oporoke uveljavljati le s tožbo za razveljavitev oporoke ali njenega dela po 61. členu ZD, je materialnopravno zmotno. Dedno pravo je skup pravil, ki urejajo organiziran prehod premoženjskih vrednot od umrlega posameznika na njegove naslednike in je del civilnega prava. Prehod premoženja od zapustnika na dediča ima podlago v zakonu ali v oporoki. Oporoka je pravni posel civilnega prava. Predpostavke za veljavnost pravnih poslov so določene v OZ. Ta namreč izrecno določa, da se njegove določbe, ki se nanašajo na pogodbe, smiselno uporabljajo tudi za druge pravne posle ter da se za obligacijska razmerja, ki jih urejajo drugi zakoni, uporablja le glede vprašanj, ki niso urejena v takem (drugem) zakonu. Neveljavne pravne posle OZ glede na karakteristike, razloge, ki neveljavnost povzročijo, krog oseb, ki jo lahko uveljavljajo, roke za uveljavljanje in pravne posledice, rangira v dve kategoriji: v kategorijo ničnih in v kategorijo izpodbijnih pravnih poslov. Stopnjevanje sankcij je posledica različnosti pomena posameznih predpostavk, ki ob sklepanju pravnega posla niso bile podane in od interesov, ki so bili s kršitvijo predpisanih predpostavk prizadeti. Čeprav jih v poglavju o neveljavnosti pogodb ne omenja, pa OZ vsebuje tudi določbe, ki se nanašajo na pravne posle, ki jih teorija obravnava kot neobstoječe. Če v ZD ne bi bilo specialnih določb o neveljavnosti oporoke, bi se ta načeloma v celoti presojala po določbah OZ o neveljavnosti pravnih poslov. Vendar take določbe v ZD so: to so določbe o neveljavnosti oporoke zaradi kršitve pravil o oporočni sposobnosti, o oporočiteljevi volji in njenih napakah in o obličnostnih zahtevah. Zato se za presojo veljavnosti oporoke kot (enostranskega) pravnega posla (za primer smrti) uporabljajo splošna pravila OZ o pogojih za veljavnost pravnih poslov samo tedaj, če glede konkretno zatrjevanega razloga za neveljavnost ZD nima posebnih določb. OZ se uporablja na primer v zvezi z vprašanji dopustnosti podlage oporočnega razpolaganja ter možnosti, dopustnosti, določenosti ali določljivosti vsebine oporoke. In po določbah OZ je mogoče oporoko ali njen del izreči tudi za nično, ne pa je le razveljaviti na podlagi izpodbijnega zahtevka. Zahtevek za ugotovitev ničnosti je torej dopusten, čeprav z 61. členom ZD ni predviden. Ob analogni uporabi OZ je tako na

primer nična simulirana oporoke, oporoke, s katero je oporočitelj razpolagal z nemogočim, nedovoljenim, nedoločenim in nedoločljivim predmetom ali s tujim premoženjem. ZD nima določb o (ne)veljavnosti nepristne oporoke, kar je predmet enega od zahtevkov v tej pravdi. Nepristnost (neavtentičnost, ponarejenost) oporoke pomeni nenastanek oporoke (za razliko od ničnih in izpodbijnih oporok, ki nastanejo, a so zaradi kršitve ali pomanjkanja predpostavk neveljavne). Ponarejena oporoke ni oporoke in na njeni podlagi ni mogoče dedovati. Če pravni posel ne nastane, ni objekta izpodbijanja. Ker pa listina kljub temu obstaja, je treba preprečiti, da bi iz nje nastale protipravne posledice. Pred zaključkom zapuščinskega postopka je tako mogoče vložiti tožbo za ugotovitev njene (ne)pristnosti po določbi prvega odstavka 181. člena ZPP. Zapuščinsko sodišče pravnomočno sodbo o ugotovitvi nepristnosti oporoke upošteva enako, kot sicer upošteva nesporna dejstva: materialnopravno presojo o pravnih posledicah nepristnosti oporoke opravi samo (ponarejene oporoke ali njenega dela ne upošteva). Skladno s stališčem, da za neobstoječ obligacijskopravni posel pridejo v poštev enake sankcije kot pri ničnem obligacijskopravnem poslu, bi bila ustrezna oblika varstva tudi tožba z ničnostnim zahtevkom (katerega uspeh bo odvisen od uspeha dokaza ponarejenosti oporoke). Po pravnomočnosti sklepa o dedovanju je pravno vprašanje, ali je oporoke sploh nastala, predhodno vprašanje v pravdi, ki teče na podlagi tožbe po 224. členu ZD. Tudi pri »izpodbijanju« »nenastalih« oporok torej stranke niso vezane na zahtevek iz 61. člena ZD.

VSRS sklep II Ips 362/2007 z dne 11. 12. 2008: Po 68. členu ZD so neveljavna določila oporoke, s katerimi je oporočitelj kaj zapustil sodniku, ki je oporoko sestavil, pričam pri oporoki ali prednikom, potomcem, bratom, sestram ter zakoncem teh oseb. Revizijsko sodišče je že v zadevi II Ips 584/2005 določbo razumelo tako kot sodišče prve stopnje in za kar se zavzema tudi revidentka. ZD na različen način določa krog oseb, ki niso sposobne biti priča pri pisni oporoki pred pričami na eni strani (68. člen) in pri ustni oporoki na drugi strani (75. člen). Glede na to, da je vloga prič pri eni in pri drugi vrsti oporoke različna, je 68. člen ZD treba razumeti tako, da se besedna zveza "teh oseb" nanaša le na sodnika, ki je oporoko sestavil, in na priče pri oporoki.

Oblike oporoke

VSL sodba II Cp 3224/2008 z dne 4. 3. 2009: Predmet spora v obravnavani zadevi je bilo zapustnično razpolaganje s svojim premoženjem z oporoko. Oporoka je enostranska, v predpisani

obliki in strogo osebno dana izjava volje, s katero neka oseba razpolaga s svojim premoženjem za primer smrti. Oporoka je strogo formalni pravni posel. To pomeni, da je veljavna samo oporoka, ki je narejena v eni od oblik, ki jih predpisuje zakon (62. člen Zakona o dedovanju, v nadaljevanju ZD). Zapustnica R. T. je napravila lastnoročno oporoko, s katero je z večjim delom svojega premoženja razpolagala v korist toženca. Pri tem je brezpredmetno, da toženec ni zapustničin sorodnik, kot napačno meni tožnica. Za veljavnost lastnoročne oporoke je potrebno, da je oporočitelj izjavo poslednje volje napisal z lastno roko in lastnoročno podpisal (63. člen ZD). Oporoka, ki je predmet tega postopka izpolnjuje navedene zakonske pogoje. Sodišče prve stopnje je ugotovilo, da je bila oporoka v hrambi pri notarju in da jo je oporočiteljica osebno prinesla notarki dne 15.5.1996 v hrambo, kar je tudi potrdila s podpisom notarskega zapisnika. Ugotovilo je tudi, da je sporna oporoka pristen dokument, original in ne fotokopija dokumenta ter da jo je v celoti napisala in podpisala zapustnica. Takšen dejanski zaključek izhaja iz jasnega in prepričljivega izvedenskega mnenja izvedenca grafologa (prepričljivosti izvedenskega mnenja ne more izpodbiti tožnično laično razpravljanje z njegovimi strokovnimi ugotovitvami), potrjuje ga pa tudi prej navedena nesporna dejanska okoliščina, da je oporočiteljica prav to oporoko sama prinesla v hrambo notarju. Ob takšnem dejanskem zaključku se tožnične dejanske tožbene trditve o nepristnosti oporoke oziroma da podpis na oporoki ni podpis zapustnice, ne morejo izkazati za utemeljene.

VSL sklep I Cp 1403/2016 z dne 5. 10. 2016: Zapustnik ni zavezan celotne oporoke napraviti v isti listini, torej na enem kosu papirja, temveč je vsebina lahko zapisana na več listih. Ker zakon ne zahteva, da bi bilo razpolaganje s premoženjem za primer smrti storjeno v enem pravnem poslu, je dopustno, da oporočitelj oporočno besedilo tudi dopolnjuje. Razni dostavki, dodatki in dopolnila niso prepovedani, seveda pa morajo biti tudi ti sestavljeni v eni izmed oblik, ki jih zakon predpisuje za veljavnost oporoke. Gre torej za novo oporoko, katere vsebina pa je le v dopolnitvi predhodne oporoke. S kasneje dodanim besedilom lahko tako oporočitelj denimo razpolaga z novo pridobljenim premoženjem, posamezna določila oporoke razveljavi ali pa delitev premoženja podrobneje določi. V kolikor je vsebina listin komplementarna in v tesni medsebojni zvezi, je šteti, da predstavlja enovito izjavo poslednje volje. Pri tem ni bistveno, ali so posamezne listine nastale v večjem časovnem razmaku.

VSL sklep II Cp 755/2001 z dne 30. 1. 2002: V izpodbijanem sklepu sodišče prve stopnje ugotavlja, da je oporoka obeh zapustnikov pisana na roko, tako da glede oblike oporoke sodišče nima nikakršnih pomislekov. Vendar pa prav v zvezi s tem pomisleki obstajajo. Po določbi člena 63/1 ZD je namreč veljavna oporoka, če jo je oporočitelj lastnoročno napisal in podpisal. Ni torej pomembno, ali je oporoka "pisana na roko", ampak je pomembno, ali jo je oporočitelj lastnoročno napisal in podpisal. Po naravi stvari je torej izključeno, da bi lahko bila v smislu citiranega člena formalno veljavna lastnoročna oporoka, ki bi v enem sestavku vsebovala voljo dveh zapustnikov. Praviloma na tak način sestavljena oporoka lahko predstavlja formalno veljavno oporoko le enega od zapustnikov, torej tistega, ki jo je napisal in podpisal. To velja torej tudi za konkreten primer. Tisti od zapustnikov, ki je sestavek samo lastnoročno podpisal, ni mogel sestaviti formalno pravilne lastnoročne oporoke.

VSL sklep II Cp 604/2009 z dne 22. 7. 2009: Sodišče prve stopnje je pravilno ugotovilo, da predstavlja zapustnikova izjava z dne 20.12.2004 na 9. strani v delu: „po moji smrti naj vsa finančna sredstva, ki jih imam na računih, postanejo last sina D.“ zapustnikovo lastnoročno oporoko. To izjavo je zapustnik lastnoročno napisal in podpisal, kar je pogoj za veljavnost lastnoročne oporoke (1. odstavek 63. člena ZD). Za presojo, ali predstavlja listina oporoko ali ne, ni pomemben naslov listine, ampak njena vsebina. Za to, da ta listina zapustnika predstavlja njegovo lastnoročno oporoko, je odločilno, da je zapustnik v svoji izjavi določil sina D. S. za svojega dediča, ki po njegovi smrti postane lastnik zapustnikovih finančnih (denarnih) sredstev na računih (primerjaj 78. člen ZD). Pri tem je nepomembno, da zapustnik v svoji izjavi med drugim opisuje tudi svoje družinske razmere oziroma piše o drugih stvareh, saj to ne vpliva na pravno opredelitev navedenega dela zapustnikove izjave kot njegove lastnoročne oporoke.

VSL sklep II Cp 1770/2022 z dne 7. 12. 2022: V skladu s prvim odstavkom 63. člena ZD je lastnoročna oporoka veljavna, če jo je oporočitelj napisal in podpisal. Pritožnik ne zanika, da je oporoki lastnoročno napisala zapustnica. Zato dejstvo, da je v oporoki, ki je podpisana z „Vaša mama“, oporočiteljica navedena v uvodu z inicialkami, na njeno veljavnost ne vpliva. Na veljavnost lastnoročne oporoke pa vpliva odsotnost podpisa. Na v spis predloženih obeh kopijah lastnoročne oporoke z zapisanim imenom oporočiteljice (črno-bela in barvna fotokopija), ni podpisa oporočiteljice. To pa pomeni, da je zmotna ugotovitev sodišča prve stopnje v izpodbijanem sklepu, da tudi ta lastnoročna

oporoka izpolnjuje pogoje za veljavnost. Zato je pritožba v tem delu utemeljena. Ni pa pritožba utemeljena glede lastnoročne oporoke, ki je podpisana z „Vaša mama“. Zakonska zahteva po lastnoročnem podpisu ni namenjena le identifikaciji oporočitelja, ampak tudi potrditvi zapisane vsebine oziroma potrditvi, da gre za dokončno izdelano oporoko. Podpis na koncu oporoke omogoča zanesljiv zaključek, da oporočitelj potrjuje zapisano vsebino, ki je (vsaj glede te oporoke) dokončna, saj podpis na koncu listine prostorsko zaključuje listino in preprečuje kasnejše dostavke ali dopolnitve. Ni pa po mnenju pritožbenega sodišča nujno, da se oporočitelj podpiše z imenom in priimkom.

VSL sodba II Cp 1153/2018 z dne 19. 9. 2018: Po prvem odstavku 63. člen ZD je lastnoročna oporoka veljavna, če jo je oporočitelj lastnoročno napisal in podpisal. Toženka je že v postopku pred sodiščem prve stopnje vztrajala pri stališču (ki ga ponavlja v pritožbi), da je sporna oporoka podpisana, ker je zapustnik s svojo roko napisal svoje ime in priimek, ZD pa glede tega, kje mora biti podpis, ne vsebuje nobene določbe. Sodišče prve stopnje se s tem ni strinjalo in navedlo naslednje razloge: (1) to, da je zapustnik v oporoki napisal svoje ime in priimek nad besedilom in nazivom listine, še ne pomeni, da je na oporoki lastnoročni podpis zapustnika; (2) zapis imena in priimka ter naslova na vrhu dokumenta z malimi tiskanimi črkami ni podpis zapisa, ampak kvečjemu navedba pisca; (3) že gramatikalna razlaga besede „podpisal“ iz prvega odstavka 63. člena ZD pove, da mora biti lastnoročni podpis spodaj, torej pod besedilom; (4) če bi bil podpis na dnu zapisa oporoke res nepotreben, bi bila oporoka veljavna že, če bi bila zgolj lastnoročno napisana, nekje v besedilu pa omenjena ime in priimek zapustnika. /.../ Tudi po presoji pritožbenega sodišča se mora pri lastnoročni oporoki podpis oporočitelja nahajati na koncu listine. Zakonska zahteva po lastnoročnem podpisu ni namenjena le identifikaciji oporočitelja, ampak tudi potrditvi zapisane vsebine oziroma potrditvi, da gre za dokončno izdelano oporoko. Ravno podpis na koncu oporoke omogoča zanesljiv zaključek, da oporočitelj potrjuje zapisano vsebino, ki je (vsaj glede te oporoke) dokončna, saj podpis na koncu listine prostorsko zaključuje listino in preprečuje kasnejše dostavke ali dopolnitve. Vse navedeno narekuje tudi restriktiven pristop k presoji zahtevane obličnosti (lastnoročne) oporoke.

VSL sodba I Cp 1578/2016 z dne 5. 10. 2016: Sodišče prve stopnje je za ugotovitev resničnosti trditev tožnikov (in nasprotnih trditev toženca) angažiralo Nacionalni forenzični laboratorij pri Generalni policijski upravi MNZ RS (v nadaljevanju NFL). Iz njegove strokovne analize izhaja, da je bilo

besedilo oporoke, vključno s podpisom, natisnjeno z laserskim tiskalnikom, nato pa v celoti in zelo natančno prevlečeno z modrim kemičnim svinčnikom. Sodišče prve stopnje je na podlagi tega pravilno zaključilo, da je lahko v zapuščinskem postopku predložena oporoka v najboljšem primeru le fotokopija zapustnikove oporoke z dne 17. 4. 2007, kar po stališču sodne prakse ni oporoka, ampak le preslikava lastnoročnega podpisa ter vsebine oporoke in ne izpolnjuje zahteve iz 63. člena ZD. /.../ Neutemeljena so nazadnje še pritožbena razglabljanja o tem, da bi se moral tožbeni zahtevek glasiti na razveljavitev oporoke, ker pomanjkljiva obličnost ni ničnostni razlog. Že sodišče prve stopnje je povsem jasno in pravilno pojasnilo, da je v obravnavanem primeru situacija enaka kot pri neobstoječih poslih, za katere po ustaljeni sodni praksi pride v poštev le enaka sankcija kot pri absolutno neveljavnih (ničnih) poslih.

VSC sklep Cp 1398/2007 z dne 28. 11. 2008: Za veljavno oporoko po 62. čl. ZD, kot pravilno poudarja sodišče prve stopnje, pa je pogoj, da je napravljena v obliki, kakor jo določa zakon in ob pogojih, ki jih določa zakon, to pa so obstoj oporočne sposobnosti oporočitelja (čl. 59 ZD), obstoj prave volje oporočitelja (čl. 60 ZD) ter izpolnitev v zakonu predpisane oblike (čl. 62 ZD). Oporoka, če naj bo veljavna, mora biti napravljena izključno v eni od zakonsko predpisanih oblik, če je predpisana oblika kršena, je oporoka zaradi formalnih hib izpodbojna. Kriterij razlikovanja med neobstoječo in obstoječo, a formalno hibno oporoko je, ali je oporoka podana v eni od predpisanih oblik, ki jih predpisuje zakon, če ni, takrat sploh ne gre za oporoko. V kolikor pa njena vsebina in videz ustrezata eni od zakonsko določenih oblik, pa se zatrjuje, da je obličnost vendarle kršena, pa je takšna oporoka izpodbojna. Oporoko je mogoče izpodbijati iz dveh pravnih in dejanskih izhodišč: iz razlogov, vezanih na osebo oporočitelja, kot so oporočiteljeva starost, oporočna sposobnost in prava oporočna volja (čl. 61 ZD) in zaradi napak v obliki same oporoke (čl. 76 ZD). Za oporoko pred pričami so predpisani obličnostni pogoji iz čl. 64/I ZD in med drugim tudi ta, da mora biti oporoka, ki jo sestavi kdo drug, po oporočitelju lastnoročno podpisana v prisotnosti dveh prič, ko ta hkrati pred njima izjavi, da je listina njegova oporoka. Zakonski določili iz čl. 61 ZD in iz čl. 76 ZD pa določata tudi roke za izpodbijanje oporoke, razlogi, na katere so subjektivni roki vezani, pa so pri posameznem zakonskem določilu različni. Tako je v čl. 61 ZD za zahtevke za razveljavitev oporoke naveden subjektivni rok enega leta od dneva, ko je tisti, ki je oporoko izpodbija, zvedel za vzrok neveljavnosti, pri čemer enoletni rok ne more začeti teči pred

razglasitvijo oporoke, objektivni rok 10 let pa teče od razglasitve oporoke, v čl. 76 ZD pa je za zahtevke zaradi neveljavnosti oporoke zaradi napak v obliki določen subjektivni izpodbojni rok enega leta od dneva, ko je oseba s pravnim interesom zvedela za oporoko, pri čemer tudi enoletni rok ne more teči pred razglasitvijo oporoke, določen pa je še objektivni rok 10 let od razglasitve oporoke. Vsi roki, predpisani v Zakonu o dedovanju, pa so po stališču teorije in tudi sodne prakse (npr. odločba Vrhovnega sodišča RS, opr. št. II Ips 242/97) zastaralni.

VSRS sodba II Ips 42/2003 z dne 17. 4. 2003:

Pisna oporoka pred pričami se po prvem odstavku 64. člena ZD sestavi tako, da oporočitelj, ki zna brati in pisati, v navzočnosti dveh prič lastnoročno podpiše listino, ki mu jo je sestavil kdo drug, ko hkrati izjavi pred njima, da je to njegova oporoka. Zmotno je revizijsko stališče, da oporočiteljeva parafa na oporoki ne more ustrezati zahtevi o lastnoročnem podpisu. Že sodišče druge stopnje je tožnici pojasnilo, kaj pomeni parafa po razlagi Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Revizijsko sodišče dodaja, da je razlaga po Verbinčevem Slovarju tujk in novem Velikem slovarju tujk (CZ 2002, stran 884) enaka. Gre za značilno skrajšan podpis. Tak podpis tudi po presoji revizijskega sodišča, v določenih okoliščinah, izpolnjuje zahtevo o lastnoročnem podpisu oporočitelja. V konkretni zadevi so izvedenec grafološke stroke in obe sodišči ugotovili, da je imel oporočitelj tak poklic, da se je moral vsakodnevno večkrat podpisati. Svoj podpis je tako skrajšal v tako imenovano parafo in se tako podpisal tudi na oporoko. Da je bil to njegov običajen način podpisovanja, izhaja tudi iz primerjalnega gradiva, ki sta ga izvedencu predložili obe pravdni stranki. Ob takih ugotovitvah ni mogoče pritrčiti revizijskemu stališču, da oporočiteljeva parafa na oporoki ne izpolnjuje zahteve, da se mora oporočitelj na oporoko lastnoročno podpisati. /.../ Podoben odgovor velja tudi za revizijsko trditev o oporočiteljevi izjavi ob podpisu oporoke. Dejanska ugotovitev obeh sodišč je, da je zaradi operacije raka na grlu res težko govoril, da pa je na vprašanje sestavljalca oporoke, ali je to njegova oporoka, odgovoril z da. Taka izjava je dovolj jasna in ustreza zahtevi iz prvega odstavka 64. člena ZD.

VSRS sodba II Ips 467/2004 z dne 16. 3. 2006:

Nižji sodišči sta ob ugotovljenih dejstvih pravilno presodili, da so bile v obravnavanem primeru izpolnjene vse obličnostne zahteve, ki jih za veljavnost oporoke pred pričami zahteva 64. člen ZD. Takšni presoji revizija nasprotuje predvsem zato, ker naj bi oporočni priči zapustnice prej sploh ne poznali in naj bi se ob dogodku sestave oporoke tudi ne prepričali, ali gre res za osebo, ki je navedena

kot zapustnica. Takšen ugovor nima pravne teže. Zakon izrecno ne zahteva, da bi oporočni priči zapustnika morali poznati, kakor tudi ne tega, da bi se prepričali o njegovi istovetnosti (ga npr. legitimirali in podobno). Takšne procesne zahteve pa iz določb ZD ni mogoče ugotoviti niti z ostalimi metodami razlage. V poštev prihajata predvsem razlaga po namenu (teleološka razlaga) in sistematična razlaga, ki oporoko pred pričami umešča v sistem raznih oblik oporoke (63. do 72. člen ZD). Pomembna je predvsem primerjava z lastnoročno oporoko (63. člen ZD). Bistvena razlika med tema dvema oblikama oporoke je v njuni grafološki izkaznosti. Okoliščina, da je oporoka lastnoročna, ji da značilnost pristnosti. S pomočjo strokovnjaka grafologa je namreč mogoče vselej preizkusiti, ali je pisno izjavo zadnje volje res podal zapustnik ali ne. Pri lastnoročni oporoki (63. člen ZD) zato priče niso potrebne. Drugače je z oporoko, ki jo zapustnik ne zapiše lastnoročno, marveč jo bodisi narekuje drugi osebi bodisi jo zapiše preko sredstva, ki za grafološki izvid prav tako ne nudi ustrezne podlage (pisalni stroj, računalnik). Ob tej primerjavi med obema tipoma oporoke se pokaže pomen prič pri oporoki po 64. členu ZD. Priči tu le nadomeščata okoliščino lastnoročnosti. Namesto te okoliščine oporoko naredita pristno priči, ki lahko kasneje potrđita, da je ista oseba, ki je na listini podpisana, tudi podala poslednjevoljno izjavo, ki je v njej vsebovana. Zato je vseeno, ali priči vesta, kdo je podpisnik listine ali ne. Pomembno je le to, da ena in ista oseba izjavi, da je to njegova oporoka in se v navzočnosti prič pod njo podpiše. Nič ni seveda napak, če priči zapustnika poznata, še več: celo koristno je, če ga, saj to lahko olajša morebiten dokazni postopek. Vendar pa je z vidika obravnavane zadeve pomembno to, da nepoznavanje zapustnika s strani prič dokaznega postopka ne onemogoča, saj lahko grafolog na podlagi podpisa ugotovi, ali je ta oseba, ki je izpričano izjavila, da je to njena oporoka, res zapustnik ali pa gre morda za kakšno drugo osebo, ki se je lažno izdajala za zapustnika.

VSRS sodba II Ips 584/2005 z dne 13. 12. 2007:

Kot priča pri pisni oporoki je v konkretnem primeru nastopal brat izvenzakonske partnerke oporočnega dediča; povedano drugače: zapustnica je svoje premoženje s pisno oporoko pred pričami zapustila izvenzakonskemu partnerju prične sestre. Tožeča stranka je to uveljavljala kot razlog neveljavnosti oporoke, s katero je bil toženec postavljen za dediča vsega zapustničinega premoženja, sklicujoč se pri tem na 68. člen ZD, ki pa ga je razlagala s pomočjo 75. člena ZD in končnega besedila tega člena, ki t.i. relativno nesposobnost biti priča pri oporoki razširja na "zakonce vseh teh oseb," pri čemer šteje izvenzakonsko skupnost za izenačeno z zakonsko zvezo. Osebe, ki ne morejo biti priča pri nobeni pisni

oporoki pred pričami, so absolutno nesposobne biti priča (prvi odstavek 67. člena ZD). Relativno nesposobnost biti priča pa predpisuje zakon glede na razmerje določenih oseb do konkretnega oporočitelja (drugi odstavek 67. člena ZD), ta nesposobnost pa izhaja tudi iz 68. člena ZD, po katerem so neveljavna določila oporoke, s katerimi je oporočitelj kaj zapustil sodniku, ki je oporoko sestavil, pričam pri oporoki ali prednikom, potomcem, bratom, sestram ter zakoncem teh oseb. Določilo 68. člena ZD velja za pisno oporoko pred pričami in sodno oporoko. Ustno oporoko pa ureja ZD v členih 72 do 75, ki vsebujejo glede sposobnosti prič pri ustni oporoki določene posebnosti. Med drugim 75. člen ZD določa, da so neveljavna določila ustne oporoke, s katerimi se kaj zapuša oporočnim pričam, njihovim zakoncem, njihovim prednikom, njihovim potomcem in njihovim sorodnikom v stranski vrsti od vštetega tretjega kolena sorodstva ali zakoncem vseh teh oseb. Krog oseb, v korist katerih so oporočna razpolaganja neveljavna, je torej opredeljen različno za pisno oporoko pred pričami in sodno oporoko na eni strani ter ustno oporoko na drugi strani. Namen 68. in 75. člena ZD je sicer enak, to je izključiti interes prič, da bi vplivale na voljo oporočitelja, vendar pa obstoji utemeljen razlog za to, da je krog oseb, v korist katerih so določena oporočna razpolaganja neveljavna, pri ustni oporoki širši. Ta razlog izhaja že iz same oblike oporok, saj so priče pri ustni oporoki bistvenega pomena oziroma edine, ki lahko reproducirajo zapustnikovo poslednjo voljo - kakšnih drugih dokazov (listine) o tem namreč ni in tako obstaja ne le večja nevarnost napačnega reproduciranja oporočiteljeve volje, temveč imajo priče pri ustni oporoki (ki je izredna oblika oporoke in jo je mogoče sestaviti le v izrednih razmerah in s časovno omejenim trajanjem) tudi večjo možnost "prikrojiti" oporočiteljevo izjavo v svojo korist. Zaključek besedila 68. člena ZD, ko omenja "zakonce teh oseb", bi bilo mogoče zgolj gramatikalno razlagati tudi na način, kot to prikazuje revizija. Vendar pa ne gre spregledati, da se je zakonodajalec zavedal možnosti, da lahko besedilo povsem določno zapiše tako, da se nedvomno nanaša na zakonce vseh, v tem določilo naštetih oseb. To izhaja iz 75. člena ZD (pa tudi npr. drugega odstavka 67. člena ZD). Pa vendarle v 68. členu ZD ni navedel, da se omejitev razpolaganja nanaša na zakonce "vseh" v tem določilo navedenih oseb. Ob prej prikazanem utemeljenem razlogu za razlikovanje kroga relativno nesposobnih prič pri pisni oporoki pred pričami oziroma sodni oporoki in ustni oporoki je zato treba glede na zakonodajalčevo različno opredelitev "zakoncev" določilo 68. člena ZD razlagati ozko, kot sta to storili tudi sodišči prve in druge stopnje. Ali povedano drugače, besedica "vseh" v 75. členu ZD kaže na zakonodajalčev

namen, da se za razliko od 68. člena ZD kot t.i. relativno nesposobne osebe biti priča pri ustni oporoki določijo tudi zakonci vseh oseb, naštetih v tem določilu, medtem ko to ne velja za zakonce vseh oseb, naštetih v 68. členu ZD oziroma velja le za zakonca sodnika, ki je oporoko sestavil, in zakonce prič pri oporoki. Za obravnavani primer pa to pomeni, da razpolaganje zapustnice, s katerim je svoje premoženje zapustila izvenzakonskemu partnerju sestre priče pri pisni oporoki, ni neveljavno.

VSRS sodba II Ips 393/2008 z dne 30. 6. 2011: 64. člen ZD izrecno določa, da pri pisni oporoki pred pričami oporočitelj, ki zna brati in pisati, lastnoročno podpiše listino, ki mu jo je sestavil kdo drug, hkrati pa izjavi pred njima, da je to njegova oporoka. Iz 68. člena ZD pa izhaja, da so neveljavna tista določila oporoke, s katerimi oporočitelj zapuša premoženje sodniku, ki je sestavil oporoko, oporočnim pričam ali prednikom, potomcem, bratom, sestram in zakoncem sodnika oziroma prič. Navedena omejitev pa ni določena za osebo, ki oporoko pred pričami sestavi. Dejstvo, da zapustnik v oporoki razpolaga s premoženjem v korist te osebe (toženke), ne vpliva na veljavnost oporoke.

VSC sodba Cp 74/2014 z dne 8. 5. 2014: V tej zvezi je sodišče druge stopnje v sklepu opr. št. Cp 73/2013 z dne 16. maja 2013 že zapisalo, da ima nesposobnost prič za posledico izpodbojnost oporoke. Ratio določbe 68. člena pa je eliminirati interes prič, da bi vplivale na voljo oporočitelja. Po določbi 68. člena ZD, se določena oseba ne šteje kot priča glede tistih določb oporoke, s katerimi je zapustnik kaj naklonil njej ali osebam, s katerimi jo veže razmerje sorodstva ali svaštva, v določenem četrtem kolenu in tudi razmerje polne posvojitve. Teh kogentnih določb tako ni mogoče obiti z enostavno trditvijo, da je potrebno spoštovati poslednjo voljo zapustnika in to absolutno, ne glede na formalne pomanjkljivosti iz oporoke. Zato pritožba v tem delu ni utemeljena, utemeljeno pa na nepravilnost tega pritožbenega razloga opozarjajo tožeče stranke v odgovoru na pritožbo. V odgovoru na pritožbo tako pravilno navajata, da če je oporočitelj z oporoko kaj zapustil zakoncu oziroma izvenzakonskemu partnerju priče pri oporoki, je takšno določilo oporoke neveljavno. Sam zakon torej določa posledice, v kolikor so podani v zakonu določeni pogoji, in sicer je takšno oporočno določilo neveljavno, torej izpodbojno.

VSM sklep I Cp 298/2010 z dne 20. 4. 2010: Ob tem, ko je sporna oporoka sicer sestavljena skladno s 64. členom ZD, pa je potrebno upoštevati še določilo drugega odstavka 67. člena ZD, ki določa, katere osebe pri pisni oporoki pred pričami ne morejo biti priča (relativna nesposobnost biti priča). Sicer župan

Občine ne sodi v krog oseb iz drugega odstavka 67. člena ZD, vendar pa sankcija neveljavnosti posamezna oporočna določila oziroma celotno oporoka lahko zajame tudi, kadar se z njo kaj zapuša osebi, ki je pri takšni oporoki sodelovala kot priča (68. člen ZD). V obravnavanem primeru, ko je zapustnik s sporno oporoko celotno svoje premoženje naklonil Občini, se ta ne more uspešno sklicevati, da je njen župan, ki je pri sestavi oporoke sodeloval kot oporočna priča, nastopal v funkciji fizične osebe in iz tega razloga ni mogoče šteti, da ima zaradi oporočne naklonitve kakršnokoli korist, saj v danem primeru vendar gre za tako tesno prepletenost interesov oporočne priče kot fizične osebe in kot organa občine, v korist katere je zapustnik z oporoko razpolagal, da nastopanje oporočne priče v svojstvu fizične osebe oziroma v funkciji župana ni mogoče ločiti v dve samostojni interesni sferi, za kar si pritožba sicer prizadeva. Župan je skladno z 28. členom Zakona o lokalni samoupravi (ZLS) organ občine, ki občino predstavlja in zastopa (prvi odstavek 33. člena ZLS), je občinski funkcionar in to funkcijo opravlja praviloma nepoklicno (prvi in drugi odstavek ZLS), zaradi česar soodvisnost in povezanost njegovih ravnanj v funkciji župana in kot fizične osebe le še dodatno pride do izraza, saj je ob opravljanju te funkcije že po naravi stvari na dlani, da si takšna oseba s celotno sfero svoje osebnosti prizadeva za dobrobit občine kot lokalne skupnosti in gotovo, tudi kadar nastopa v svojstvu fizične osebe in torej ne gre za dejanja, ki so povezana z izvrševanjem lokalne oblasti, njena ravnanja determinira korist občine. Sploh v danem primeru, ko je korist Občine zaradi oporočnega razpolaganja več kot očitna, o ločevanju zasebnih interesov od interesov lokalne skupnosti ni mogoče govoriti. Ob tako navedenem pritožbeno sodišče lahko le pritruje stališču prvostopenjskega sodišča, da župan občine pri oporoki, s katero zapustnik razpolaga v korist te občine, ne more nastopati kot oporočna priča.

VSC sklep Cp 111/2022 z dne 5. 4. 2022: Po določbi prvega odstavka 64. člena ZD, ki ureja pogoje za pravilno obličnost pisne oporoke pred dvema pričama je nujno, da oporočitelj pred pričami opravi nunkupacijo – da izjavi, da je listina njegova oporoča, ter, da jo pred pričami podpiše. Ta izjava mora biti izrecna (ni dovolj konkludentno dejanje, oziroma samo podpis). Iz obrazložitve sodbe sodišča prve stopnje izhaja, da je bila oporoča podpisana ob prisotnosti dveh prič, iz dejanskih ugotovitev sodišča prve stopnje pa ne izhaja, ali je oporočiteljica ob podpisu tudi izjavila, da je v listini (oporoki) zapisano tako kot je želela. /.../ Akt nunkupacije sestavljata izjava oporočitelja, da je določen zapis njegova oporoča in lastnoročni podpisi v navzočnosti dveh

prič. Izjava mora biti izrecna. Oporočitelj mora potrditi njegovo voljno napraviti oporoko.

VSM sodba I Cp 552/2015 z dne 5. 9. 2015: Priča V. se sicer ni spomnila, ali je zapustnica ob podpisu oporoke izjavila, da je to njena oporoča, se pa je spomnila, da je zapustnica ob sestavi oporoke veliko govorila in povedala tudi, da želi stanovanje prepustiti svojemu vnuku - prvemu tožencu. Glede na to, da je prav to razpolaganje s stanovanjem kot (edinim) predmetom zapuščine tudi bistvena vsebina oporoke iz leta 2002, sodišče druge stopnje kot pravilnega sprejema prvostopni zaključek, da taka izjava zapustnice, da želi, da stanovanje prepusti svojemu vnuku, pri tem pa je vsebina oporoke identična njeni izjavi, ne more pomeniti drugega kot to, da je zapustnica z drugačnimi besedami izjavila, da je zapis na listini njena oporoča. Vrhovno sodišče je v obravnavani zadevi sklicujoč se na pravno teorijo že zavzelo stališče, ki ga sprejema tudi sodišče druge stopnje, da mora v okviru akta nunkupacije oporočiteljeva izjava izrecno in nedvoumno potrjevati, da gre za oporoko, pri čemer konkludentna dejanja ne zadoščajo, vendar pa se ne zahteva, da bi moral oporočitelj izjavo podati izključno z uporabo zakonskega besedila („to je moja oporoča“). Neutemeljeno in prestrogo je zato pritožbeno stališče, da bi morala biti v obravnavani zadevi oporočiteljeva izjava, da gre za njeno oporoko, izrecna. Slednje niti iz sodne prakse, na katero se pritožnica s tem v zvezi konkretno sklicuje, ne izhaja. Nasprotno je Vrhovno sodišče že zavzelo stališče, da oporočiteljeva izjava, da je v listini (oporoki) „zapisano tako, kot je želel“, za oporočiteljevo izjavo v okviru akta nunkupacije zadošča. /.../ Prvostopno sodišče je na podlagi izpeljanega dokaznega postopka pravilno in v pretežni meri celo pritožbeno nesporno ugotovilo, da so se zapustnica, prvi toženec kot oporočni dedič in oporočni priči v času naprave oporoke iz leta 2002 nahajali v istem prostoru - v edini odklenjeni sobi. Prvi toženec je zapustnici listino najprej prebral, nato pa ji jo je izročil. Zapustnica jo je podpisala prva, nato pa še oporočni priči. Ker je bilo po že zgoraj obrazloženem na prvi stopnji dovolj zanesljivo ugotovljeno, da je zapustnica tudi izjavila, da želi stanovanje prepustiti svojemu vnuku, kar je bilo identično vsebini same oporoke, katere edini predmet razpolaganja je bilo prav sporno stanovanje (ter vse pohištvo v njem), po presoji sodišča druge stopnje ni nujno potrebno, da bi bila taka izjava podana prav v trenutku zapustničinega podpisa oporoke in ne morda že nekaj trenutkov prej, vendar še vedno v sklopu enotnega pravnega dejanja (unitas actus). To enotno pravno dejanje so upoštevali na prvi stopnji pravilno ugotovljene okoliščine nastanka oporoke iz leta 2002 sestavljali branje vnaprej

pripravljene listine (oporoke), izjava oporočiteljice, njen podpis in končno podpis oporočnih prič. Vloga slednjih je (predvsem) ta, da s svojim podpisom potrdita avtentičnost oporočiteljevega podpisa in obstoj njegove izjave, da je sestavek, na katerega sta se kot prič podpisali, njegova oporoka (ter da lahko ti dejstvi potrdita). V primeru, ko oporočni prič kasneje (v primeru spora) ne moreta potrditi avtentičnosti oporočiteljevega podpisa in obstoja njegove izjave, da je sestavek njegova oporoka (če npr. umreta pred oporočiteljem ali je njuno zaslišanje nemogoče iz drugih razlogov), je nujno treba izhajati iz stališča, da sta to storili že s svojim(a) podpisom(a) na oporoki. Sodišče druge stopnje pripominja, da je podobna situacija nastopila tudi v obravnavani zadevi, ko se ena oporočna priča iz zdravstvenih razlogov ni spomnila ničesar, druga pa ni mogla z gotovostjo potrditi (niti zanikati) zgolj izrecne izjave oporočiteljice, da je to njena oporoka.

VSL sodba II Cp 359/2009 z dne 18. 3. 2010: Oporočiteljevo podpisovanje oporoke, njegova izjava, da gre za njegovo oporoko, in podpisovanje obeh prič, res predstavljajo enotno pravno dejanje, ki se mora opraviti sočasno (*unitas actus*). Branje oporoke za njeno veljavnost ni potrebno, niti ni treba, da prič poznata vsebino oporoke, zato neskladja v izpovedbah prič glede tega, na kar opozarjata pritožnika, niso pomembna. Vloga oporočnih prič je namreč v tem, da vesta za avtentičnost oporočiteljevega podpisa in njegove izjave, da je sestavek njegova oporoka, ter da lahko ti dejstvi potrdita. Tudi vrstni red podpisovanja zato ni pomemben in ga tudi zakon ne predpisuje, kot to pojasnjuje že prvo sodišče.

VSL sodba I Cp 359/2021 z dne 19. 4. 2021: Ni pa pomembno, zakaj zapustnica oporoke ni prebrala do konca (bodisi ker ji je bil to prevelik napor, ker torej ni zmogla, bodisi ker ni želela, ker se ji ni zdelo potrebno). Pritožbeno sodišče se strinja z oceno prvostopenjskega sodišča, da je glede na ugotovitve pri zapustnici izkazano zadostno znanje branja in pisanja, da je oporoka sestavljena v pravilni obliki, kot pisna oporoka pred pričami (64. čl. ZD). Ta člen ZD namreč ne določa, da bi moral oporočitelj pri takšni oporoki to v celoti in naenkrat sam oz. samostojno prebrati. Tudi po mnenju teorije ni potrebno, da oporočitelj sestavek res prebere. Zadošča, da zna brati in pisati. Ne zahteva se nobena kvantitativna sposobnost branja, pač pa le znanje. Zapustnica je brati znala. Pritožnica se moti, ko navaja, da je za take primere primerna le sodna oporoka. To ureja 65. čl. ZD, ki pa določa, da oporočitelj oporoko, ki mu jo sestavi sodnik, prebere (in podpiše), medtem ko 64. čl. ZD ne določa, da mora oporočitelj oporoko v navzočnosti dveh prič

prebrati, preden je podpiše, pač pa zadošča, da izjavi, da je to njegova oporoka, in da jo podpiše.

VSL sklep II Cp 1086/96 z dne 19. 3. 1997: Sodišče prve stopnje ugotavlja, da je bila oporočiteljica delno pismena, torej v taki meri, da se je znala podpisati in je bila sposobna napisati kratka sporočila, nihče pa je ni videl pisati daljših sestavkov. Poznala je tudi številke. Te ugotovitve kažejo, da je zadoščeno zahtevi iz 64. čl. ZD o tem, da mora oporočitelj znati brati in pisati. Ugotovitve sodišča prve stopnje namreč ne kažejo, da se je podpisovala kot samouk, saj je kratka sporočila znala napisati. Če jih je znala napisati, jih je znala tudi prebrati. Po naravi stvari ni mogoče, da bi nekdo znal pisati, pa ne brati. Torej je oporočiteljica znala tudi brati. Pogoj za pismenost v zvezi s sestavo oporoke ne more biti tako strog, da bi morala obstajati oporočiteljeva zmožnost pisati daljše sestavke, ampak zadostuje obseg pismenosti, kot ga je ugotovilo sodišče prve stopnje. Zahteve iz 64. čl. ZD o tem, da mora oporočitelj hkrati pred pričama izjaviti, da je listina njegova oporoka, oporočiteljica pa pred pričama ni izjavila, da je to njena oporoka, ni mogoče razumeti tako, da bi ob drugačnem ravnanju oporoka ne bila veljavna. Če namreč zakon dopušča laično sestavo oporoke in minimalne zahteve v zvezi s tem, kdo je lahko priča pri oporoki (glej čl. 67 ZD), če lahko celo petnajstletnik napravi oporoko (čl. 59/1 ZD), je tudi določbo o "izjavi" mogoče razlagati širše. V tem primeru tako, da če je oporočiteljica oporoko prebrala, če ni imela pripomb in če je v oporoki tudi zapisano, da gre za njene želje, je določbi 1. odst. 64. čl. ZD po vsem povedanem zadoščeno.

VSRS sodba II Ips 677/2007 z dne 17. 12. 2008: Dejanske ugotovitve nižjih sodišč, na katere je revizijsko sodišče pri odločanju vezano, so naslednje: a) oporočiteljeva izjava, s katero naj bi preklical oporoko, je napisana na pisalni stroj; b) oporočitelj je izjavo lastnoročno podpisal; c) oporočiteljev podpis na izjavi je notarsko overila namestnica notarke; d) na hrbtni strani izjave sta navedeni in podpisani osebi, ki sta nastopali kot identifikacijski prič ob ugotavljanju istovetnosti zapustnika pri notarski overitvi podpisa na izjavi in e) ena od prič, ki je kot identifikacijska priča podpisana na hrbtni strani listine, je oporočiteljeva vnukinja in zakonita dedinja (prva tožnica). Na podlagi teh dejanskih ugotovitev, sta nižji sodišči pravilno presodili, da izjava ne izpolnjuje pogojev po 99. členu ZD, po katerem lahko oporočitelj vselej prekliče oporoko z izjavo, dano v katerikoli obliki, v kateri se po zakonu lahko napravi oporoka. Izjava namreč ni dana v nobeni od zakonsko predvidenih oblik za sestavo oporoke. Pogoj za veljavnost pisne oporoke pred pričami po 64. členu ZD je, da se sočasno opravijo naslednja

dejanja: 1) oporočitelj podpiše listino, 2) izjavi, da je to njegova poslednja volja in 3) obe priči sta ob prvih dveh dejanjih prisotni kot oporočni prič. Vsak odstop od takšnega načina sestavljanja izjave pomeni neveljavnost oporoke oziroma preklica, pri tem pa tožnice niti ne zatrjujejo, da bi oporočitelj izjavil, da preklicuje svojo oporoko. To pomeni, da sta prič (od katerih je ena celo nesposobna biti priča), podpisani na hrbtni strani oporoke, lahko sodelovali le kot identifikacijski prič pri ugotavljanju istovetnosti oporočitelja pri notarski overitvi podpisa (ker oporočitelj ni imel osebne dokumenta) in ne kot prič pri veljavnem preklicu oporoke. Izjava tudi ne izpolnjuje pogojev za notarsko oporoko. Že iz same listine izhaja, da notarska namestnica potrjuje zgolj to, da je oporočitelj listino lastnoročno podpisal, in ne potrjuje vsebine same listine v obliki notarskega zapisa. Za to bi moral namreč notar oporočitelja poučiti o vsebini in posledicah preklica oporoke (42. člen ZN) in notarski zapis bi moral vsebovati navedbo, da je bil vsem udeležencem prebran (prvi odstavek 45. člena v zvezi s 5. točko prvega odstavka 43. člena ZN).

VSRS sodba II Ips 11/2021 z dne 7. 4. 2021: V 72. členu ZD je določeno, da lahko oporočitelj izjavi svojo poslednjo voljo ustno pred dvema pričama le tedaj, če zaradi izrednih razmer ne more napraviti pisne oporoke. To pomeni, da je ustna oporoka izredna oblika oporoke, ki jo lahko oporočitelj izjavi le v izrednih razmerah pred dvema istočasno navzočima pričama, pri čemer je bistveno, da oporočitelj ni mogel napraviti oporoke v pisni obliki. Po stališču pravnih teoretikov in sodne prakse so izredne razmere lahko objektivne ali/in subjektivne; gre za vprašanje okoliščin posameznega primera. Izredne razmere niso poseben pogoj, ampak (le) karakterizacija pogoja, da oporočitelj ni mogel napraviti pisne oporoke. Zato izredne razmere niso samo izredni dogodki/objektivne ovire (kot so npr. potres, požar, poplava, epidemija, brodolom, nesreča), temveč tudi izredne razmere v osebi oporočitelja, subjektivne ovire, kot so npr. starost, slabo/neugodno vreme, oddaljenost od sodišča, oslabeledost zaradi dolgotrajne bolezni. Težišče pri presoji izrednih razmer pa je na stanju v trenutku, ko se je oporočitelj odločil, da napravi/izjavi ustno oporoko. Odgovor na dopuščeno vprašanje je torej odvisen od okoliščine, ali se je zapustnik/oporočitelj v trenutku testiranja nahajal v takšnem položaju, da osebno ni bil sposoben sestaviti oporoke v pisni obliki, čeprav so obstajale objektivne možnosti za njeno sestavo; izredne razmere (kot je bilo prej navedeno) namreč niso samo objektivne, temveč tudi subjektivne okoliščine v osebi oporočitelja. /.../ Bistvene dejanske ugotovitve so, da se je A. A. zaradi resnega zdravstvenega zapleta, ki je bil posledica

bolezni, zdravstveno stanje nenadoma tako poslabšalo (cel dan je bruhal in imel prebavne motnje), da v svojih zadnjih trenutkih (eno uro pred smrtjo), ko je pred oporočnima pričama izjavil poslednjo voljo, ni bil v stanju, ko bi lahko sestavil pisno oporoko. Po ustnem testiranju je namreč ponovno začel bruhati in se dušiti, nakar je prišla reševalna služba, ki mu ni mogla več pomagati.

VSL sodba II Cp 1055/2011 z dne 14. 9. 2011:

Vprašanje obstoja izrednih razmer v času sestave ustne oporoke je namreč zgolj deloma dejansko vprašanje, saj ob ugotovljenih dejanskih okoliščinah konkretnega primera terja nadaljnjo materialnopravno presojo, ali takšne okoliščine ustrezajo pravnemu standardu izrednih razmer v smislu 72. člena ZD. Za pravilno zapolnitev takšnega standarda je v skladu s pravno teorijo in sodno prakso odločilno, ali so bile razmere v času sestave ustne oporoke takšne, da bodisi zaradi objektivnih (zunanjih) okoliščin, bodisi zaradi povsem subjektivnih vzrokov, ki se tičejo oporočitelja samega, le-ta ni mogel sestaviti pismene oporoke v kateri koli obliki. Okoliščine, ki utemeljujejo izredne razmere, lahko torej izvirajo iz zunanjega sveta ali iz sfere tistega, ki testira. V vsakem primeru pa morajo predstavljati tako za povprečno osebo (v tem smislu objektivizirano), kot za zapustnika (in concreto, torej individualizirano) nereden potek dogodkov, ki je povzročil nezmožnost pisnega testiranja. Slednji pogoj, ki je prav tako inherenten kompleksnemu pravnemu standardu izrednih razmer, namreč preprečuje, da bi zapustnik veljavno ustno testiral v okoliščinah, ki so sicer objektivizirano izjemne, a v konkretnem primeru ne predstavljajo vzroka za nezmožnost pisnega testiranja zapustnika. Glede na pojasnjeno je sodišče prve stopnje pravilno ocenilo konkretne okoliščine primera za izredne, saj se je zapustnik po slabosti, ki jo je utrpel popoldne 24. 02. 2007, navkljub siceršnji fizični zmožnosti pisnega testiranja v času do nastopa infarkta v zgodnjih jutranjih urah naslednjega dne, znašel v položaju, ko je moral promptno poskrbeti za svoje zdravje tako, da je še istega dne odšel najprej v zdravstveni dom, nato pa v nujno bolnišnično oskrbo. Pravilnosti takšnega materialnopravnega zaključka ne izključuje dejstvo, da je bil zapustnik sicer do jutranjih ur 25. 02. 2007 fizično sposoben podpisati poslednjo izjavo volje. Ob pojavu simptomov kapi in potrebi po nujni medicinski oskrbi, je namreč za vsakega povprečnega človeka primarna skrb tista za zdravje. Šele po zagotovitvi vseh ukrepov za obvladovanje zdravstvenega položaja pa je od takšne osebe razumno pričakovati, da poskrbi tudi za ustrezno pisno sestavo poslednje volje. Ravno pojasnjeno pa v obravnavanem primeru zaradi nenadnega in hitrega poslabšanja zdravstvenega stanja zapustnika ter

številnosti dogodkov, namenjenih ohranitvi njegovega življenja, ni bilo mogoče. /.../

Ker je zapustnik tudi po oceni sodišča druge stopnje z izjavo, „da če bo z njim kaj narobe, da vse zapušča svojemu bratu F.“, jasno izrazil svojo zavest in voljo, da razpolaga s svojim premoženjem za primer smrti, v obravnavanem primeru za presojo veljavnosti ustne oporoke ni dokazno pomembno, ali sta se konkretni priči sploh zavedali, da predstavlja takšna izjava zapustnika njegovo ustno oporoko. Za veljavnost ustnega testiranja je namreč pravno pomembna zgolj zavest zapustnika za razpolaganje s premoženjem „mortis causa“.

VSL sklep I Cp 1466/93 z dne 27. 1. 1993: Po določilu člena 64 ZD oporočitelj, ki zna brati in pisati, lahko napravi oporoko tudi tako, da v navzočnosti dveh prič lastnoročno podpiše listino, ki mu jo je sestavil kdo drug, ko hkrati izjavi pred njima, da je to njegova oporoka. Priči se podpišeta na sami oporoki s pristavkom, da se podpisujeta kot priči. S tem, ko je namesto podpisa oporočiteljice na pismeni oporoki pred pričami (čl. 64 ZD) le križec, pa obličnost, zahtevana v citiranem zakonskem določilu, ni izpolnjena. V izjemnih primerih bi se taka oporoka lahko štela kot ustna oporoka, ki jo obravnava določilo člena 72 ZD, vendar pa le v primeru, če bi šlo za izredne razmere. Izrednih razmer nihče ne zatrjuje, tudi pritožnika ne, saj pojasnjujeta za nemožnost podpisa s strani oporočiteljice njeno oslabeledost rok kot posledico starosti. Tudi je zapustnica po sestavi oporoke z dne 26.6.1990 živela še več kot tri mesece. Nikakor torej niso podani pogoji za upoštevanje določil, ki se nanašajo na ustno oporoko. Pravilna je ugotovitev sodišča prve stopnje, da bi v tem primeru bilo potrebno napisati sodno oporoko, kot jo obravnava člen 66 ZD, ko dopušča tudi oporočiteljevo ročno znamenje namesto njegovega podpisa.

VSC sklep Cp 62/2018 z dne 11. 5. 2018: Oporoke, ki je priči nista pisno ali ustno reproducirali, ni mogoče uporabiti, nima pravnega učinka, kajti obstoj in vsebina oporoke se lahko ugotovita praviloma samo na podlagi izjav oporočnih prič. Če torej prič izgubita spomin, umreta, ne da bi reproducirali oporočiteljevo izjavo poslednje volje, imamo enako situacijo, kot če je pisna oporoka uničena ali definitivno izgubljena in oporočitelj za to ni vedel. Izjemoma lahko dobi taka ustna oporoka pravni učinek z rekonstrukcijo, tako da se dokažejo njen obstoj, veljavnost in vsebina v smislu 77. člena ZD. /.../ Glede na obrazloženo po oceni pritožbenega sodišča, gre za izjemen, redek primer, v katerih se lahko rekonstruira tudi ustna oporoka (s čimer ustna oporoka dobi pravni učinek), tako da se dokažejo

njen obstoj, veljavnost in vsebina v smislu 77. člena ZD. Oporoka se lahko rekonstruira na zapuščinski obravnavi, sicer pa v pravdi. Če je med zainteresiranimi osebami soglasje o relevantnih dejstvih, opravi zapuščinsko sodišče rekonstrukcijo oporoke tako, da sestavi zapisnik in ga razglasi namesto oporoke, v primeru spora pa pravdno sodišče s sodbo, ki jo zapuščinsko sodišče prebere namesto razglasitve oporoke.

VSK sklep I Cp 184/2021 z dne 13. 4. 2021:

Veljavna oporoka mora biti napravljena v eni od zakonsko predpisanih oblik. Če je oblika kršena, oporoka obstoji, je pa zaradi formalnih napak izpodbojna (sodišče presoja po uradni dolžnosti, ali obstoji oporoka le, ko gre za hude napake, kot npr. izostanek prič pri ustni oporoki, ko je že na prvi pogled jasno, da ne gre za oporoko). Neupoštevanje zahtev obličnosti torej načeloma privede do izpodbojnosti (podani so formalni ali materialni razlogi, zaradi katerih je veljavnost oporoke lahko sporna). Ob povedanem sledi torej zaključek, da je v primeru, ko je lahko podan razlog, da oporoka ni veljavna, ker ni šlo za izredne razmere, na tistem, ki ima pravni interes (npr. zakoniti dedič), da to uveljavlja, oporoko izpodbija. Ne more pa sodišče po uradni dolžnosti glede na jasno zakonsko določbo, presojati v zapuščinskem postopku dejstev, od katerih je odvisen pravni sklep o obstoju izrednih razmer v smislu 72. člena ZD. Dovolj je, da so te zatrjevane in tudi nihče ni trdil, da so izredne razmere prenehale, ter je od tedaj do smrti zapustnice poteklo prek 30 dni. Pa še v tem primeru bi, če bi bil o teh dejstvih spor, sodišče moralo po 1. točki drugega odstavka 210. člena ZD zapuščinsko obravnavo prekiniti in stranke napotiti na pravdo.

VSL sodba I Cp 2491/2018 z dne 15. 5. 2019:

V sodni praksi ni povsem enotnega stališča o tem, ali mora biti za veljavnost ustne oporoke poslednja izjava volje oporočnima pričama izjavljena sočasno. Medtem ko del sodne prakse vztraja pri zahtevi po sočasni prisotnosti oporočnih prič, drugi del dopušča odstop od takšne zahteve, ko sočasno prisotnost onemogočajo ali otežujejo prav tiste posebne okoliščine, ki tudi sicer opravičujejo podajo poslednje volje v ustni obliki. V tem primeru za veljavnost ustne oporoke zadošča, če je poslednja volja izjavljena pred dvema pričama ločeno (torej dvakrat).

VSL sklep I Cp 1434/2014 z dne 10. 9. 2014:

V tej zapuščinski zadevi je problematično vprašanje veljavnosti ustne oporoke v smislu 72. člena ZD. Zapustnica je po v pritožbi neizpodbijanih ugotovitvah sodišča prve stopnje svojo poslednjo voljo izjavila ustno pred dvema pričama, vendar tako,

da jo je eni priči izjavila 30. 12. 2010, drugi pa 31. 12. 2010. Priči torej nista bili sočasno navzoči pri izjavi poslednje volje. /.../ Besedilo prvega odstavka 72. člena ZD je drugačno od besedila prvega odstavka 64. člena ZD in dopušča odstop od stroge zahteve po sočasni prisotnosti dveh prič. Če izredne razmere lahko povzročijo odstop od nujne pisnosti oporoke, ni razloga, da ne bi bil dopusten odstop od zahteve po sočasni prisotnosti oporočnih prič. Ustna oporoka je veljavna, kadar so podane izredne razmere; pogosto bodo prav te takšne, da onemogočajo sočasno prisotnost dveh prič. Če gre za takšno izredno situacijo, je po prepričanju višjega sodišča dopustno, da je oporočitelj poslednjo voljo (seveda skladno) izjavil pred dvema pričama ločeno (torej dvakrat).

VSL sodba II Cp 2056/2021 z dne 20. 3. 2023:

Pritožbeni očitek, da sporna oporoka ne ustreza obliki notarske oporoke, ker ni sestavljena v skladu z določbo 46. člena ZN, je zmoten. Pritožbena navedba, da ni sporno, da notar o vsebini oporoke nikoli ni govoril z oporočiteljem, je v nasprotju z ugotovitvami sodišča prve stopnje. Notar je bil pri oporočitelju trikrat. V točkah 52 do 54 je sodišče prve stopnje izčrpno pojasnilo potek sestave notarske oporoke. Notar se je z oporočiteljem pogovoril, ta mu je zaupal svoje želje, oporoka mu je bila prebrana. Ob branju oporoke je izrecno potrdil, da oporoka odraža njegovo pravo voljo. Sestavljena je bila po nareku oporočitelja, pod njo se je podpisal v prisotnosti dveh prič, na njej pa je tudi podpis prič. Čeprav so v oporoki tudi zapisi v tretji osebi, pa to – kot pravilno ugotavlja sodišče prve stopnje – še ne pomeni, da oporoka ne izkazuje prave in pristne oporočiteljeve volje. Pritožbeno sodišče v te ugotovitve sodišča prve stopnje ne dvomi. Oporoka nedvomno ustreza določbam ZN. Četudi ne bi bili izpolnjeni pogoji za veljavnost notarske oporoke – česar pritožbi ne uspe izkazati – pa oporoka brez vsakršnega dvoma ter v skladu z načelom in favorem testamenti zadosti pogojem za pisno oporoko pred pričami, ki jo ureja 64. člen ZD.

VSRS sodba II Ips 24/2002 z dne 16. 10. 2002:

Sodišče prve stopnje je ocenilo, da izpodbijana oporoka vsebuje vse sestavine, ki jo terja oblika notarskega zapisa oporoke (po 46. členu ZN). Taka oporoka, ki izpolnjuje vse predpisane pogoje notarskega zapisa, ima pravne učinke sodne oporoke. V postopkih na nižjih stopnjah sojenja je bilo ugotovljeno, da je bila oporočiteljica sposobna brati in da je izpodbijano oporoko tudi prebrala, jo potrdila za svojo, da je bila oporoka prebrana tudi oporočnima pričama, ki sta razumeli slovenski jezik ter da sta bili priči prisotni tudi ob podpisu oporoke s strani oporočiteljice. Sodišči nižjih stopenj sta

pravno pravilno presodili, da neizpisanost števil ali neizpolnitev praznih mest s črtami (32. člen ZN) ali neparafiranje udeležencev na oporoki (36. člen ZN) ne vplivajo na verodostojnost oporoke, ker tožnik v zvezi s temi pomanjkljivostmi ni navedel nobenih razlogov, ki bi mogli zmanjševati verodostojnost listine (drugi odstavek 38. člena ZN). Sodišči nižjih stopenj sta končno ugotovili dejanske okoliščine, na katere sta oprli zaključek, da je zapustnica oporoko odobrila, tako kot to določa 5. točka 43. člena ZN, in da zato ni podana pomanjkljivost izpodbijane oporoke niti na podlagi 45. člena ZN (ki določa, da notarski zapis nima pravnega učinka javne listine, če v njem niso upoštevane med drugim določbe 5. točke prvega odstavka 43. člena ZN).

VSL sklep III Cp 974/2009 z dne 27. 5. 2009:

ZD so urejene različne možnosti zapustnika, ki želi izraziti svojo voljo za primer smrti. Med drugim ureja tudi sodno oporoko, ki je nekoliko prilagojena, kadar oporočitelj ne zna brati in pisati. Zakon v takšnem primeru zahteva sodelovanje sodnika in dveh prič, v katerih prisotnosti sodnik oporočitelju prebere sestavek oporoke, zapisan po njegovi izjavi, pred pričami pa potem zapustnik sestavek podpiše ali naredi ročno znamenje, podpisati pa se morata tudi prič. Tudi ZN oporočitelju, ki ne zna brati in pisati, daje na voljo obliko notarske oporoke, ki mora biti vedno v notarskem zapisu (46. člen ZN), sodelovati pa morata tudi dve priči ali drugi notar (51. člen ZN). Ker predložena oporoka, podpisana s strani oporočiteljice, ki ni znala brati in pisati, temveč se samo podpisati, sestavljena pred odvetnico, ki je bila hkrati tudi ena izmed oporočnih prič, ne ustreza nobeni od navedenih možnosti, je neveljavna.

VSL sodba in sklep I Cp 2379/2014 z dne 12. 11. 2014:

Kadar oporočitelj ne zna ali ne more prebrati oporoke, ki mu jo je sestavil sodnik, se sodna oporoka sestavi tako, da jo sodnik prebere oporočitelju v navzočnosti dveh prič, nato pa jo oporočitelj v navzočnosti istih prič podpiše ali napravi na njej ročno znamenje, potem, ko izjavi, da je to njegova oporoka (prvi odstavek 66. člena ZD). Priči se podpišeta na oporoki (drugi odstavek 66. člena ZD). /.../ Funkcija oporočnih prič je v tem, da vesta in lahko potrđita, da je bila oporoka oporočitelju prebrana, da je avtentična njegova izjava, da gre za njegovo oporoko in da jo je podpisal oziroma napravil ročno znamenje. To sta oporočni priči (pa tudi sodnica) potrdili ob podpisu same oporoke. Dejstva, da se po devetih letih od sestave oporoke sodnica in priči primera, oporočitelja, vsebine oporoke in okoliščin, kako je prišlo do podpisa, ne spominjajo, niso nič nenavadnega. Prav zato je ureditev sodne oporoke pred pričama takšna, da se že v zapisniku o sestavi sodne oporoke potrdi

in zapiše, kako je sestavljanje potekalo. Pogosto pride do situacij, ko priče iz takšnih ali drugačnih razlogov sploh ne bodo mogle biti zaslišane o okoliščinah podpisa oporoke (npr. smrt prič) ali se sestavljanja ne bodo (natančno) spominjale (npr. zaradi časovne oddaljenosti). Če bi obveljalo stališče pritožbe, da je z oporoko v tem primeru nekaj narobe, v takšnih (pogostih) primerih sploh ne bi prišlo do sestave veljavne oporoke.

VSRS sklep II Ips 973/94 z dne 7. 11. 1996: Sodna oporoaka po 66.čl., pri kateri morata biti navzoči dve priči, in sodnik v njuni navzočnosti sestavljeno oporoko prebere, oporočitelj pa jo podpiše ali napravi na njej ročno znamenje, pride v poštev, če oporočitelj oporoke ne zna ali ne more prebrati. Smisel navzočnosti dveh prič je v tem, da se ob strožji obličnosti preveri, če zapisana vsebina oporoke ustreza oporočiteljevi volji. Že v naslovu določbe 66.čl. ZD je navedeno, da velja za primer, če oporočitelj oporoke ne zna ali ne more prebrati. Zato obvezne navzočnosti dveh prič ni mogoče širiti na druge primere, pri katerih take formalnosti zakon ne zahteva. Oporočitelj, ki lahko oporoko prebere in torej lahko sam preveri pravilnost zapisane vsebine, lahko napravi veljavno sodno oporoko po 65.čl. ZD na način, da mu jo sestavi po njegovi izjavi sodnik, nakar jo v navzočnosti sodnika prebere in podpiše. Kolikor zaradi določenih ovir oporoke ne more podpisati in namesto tega napravi odtis prsta, ni zakonitega razloga, da bi bila zaradi tega potrebna oporoaka z navzočnostjo dveh prič. Zadoščajo ustrezne zapisniške ugotovitve sodnika, ki jih določa 65.čl. ZD. Okoliščina, da ta določba v primerjavi z določbo 66.čl. ne omenja ročnega znamenja zapustnika, ne pomeni, da v primeru iz 65.čl. ni mogoče nadomestiti podpisa z ročnim znamenjem, ampak da je pri osebah, ki ne znajo ali ne morejo brati, ročno znamenje namesto podpisa dokaj pogosto. Pri takem položaju ni mogoče ugotoviti neveljavnosti zapustničine oporoke samo na podlagi dejstva, da je na sodni oporoki namesto zapustničinega podpisa njen prstni odtis, napravljen v sodnikovi navzočnosti.

Vsebina oporoke

VSL sklep II Cp 631/2022 z dne 6. 5. 2022: Neutemeljena je tudi navedba, da je treba naklonilo dediču v navedenem členu pogodbe upoštevati kot oporoko. Oporoka je enostranski pravni posel, sporno določilo pa je sestavni del dvostranskega pravnega posla, pri čemer so bile pogodbene stranke v 8. točki notarskega zapisa opozorjene na pravne posledice sklenjenega pravnega posla (glede izročilne pogodbe ter odpovedi neuvedenemu dedovanju, posebej glede določila, da lahko potomec, ki se ni

strinjal s prednikovo izročitvijo premoženja oziroma ni dal svoje privolitve, po smrti zahteva svoj nujni dedni delež), nakar so stranke soglasno izjavile, da je besedilo zapisa skladno z njihovo pravo pogodbeno voljo. Nedvomno je torej, da je šlo za pogodbo in ne enostranski pravni posel. V skladu z drugim odstavkom 548. člena OZ je v izročilni pogodbi neveljavno določilo o razdelitvi premoženja, ki bo v zapuščini, saj se s takšno pogodbo razdeli le izročiteljevo premoženje v trenutku izročitve pogodbe (vse ali del, prvi odstavek 548. člena OZ). Tudi ob drugačni razlagi pogodbe po vsebini (preužitek, dosmrtno preživljanje) bi morale stvari, ki so predmet pogodbe, obstajati v trenutku sklenitve pogodbe. Razpolaganje z zapuščino s pravnim poslom ni dopustno. Dovoljeno je le z oporoko kot enostranskim pravnim poslom ali sporazumom prednika in potomca o odpovedi neuvedenemu dedovanju, pri čemer pa se D. D. dedovanju ni odpovedal. Pri oporočnem razpolaganju je namreč oporočitelj svoboden in lahko oporoko kot enostranski pravni posel vselej prekliče. Konkretnega pogodbenega določila kot sestavnega dela dvostranskega pravnega posla tako ni mogoče šteti kot oporoke.

VSL sklep I Cp 424/2000 z dne 7. 2. 2001: Res je sicer, da ZD ne omenja skupne oporoke, vendar pa to še ne pomeni, da ji odreka sleherno veljavo. Ob presojanju ali je tako ali drugače izražena zapustnikova volja pravno veljavna ali ne, je sodišče v prvi vrsti vezano na določila ZD, ki govorijo o pogojih za veljavnost oporoke. 62. člen navedenega zakona določa, da je veljavna tista oporoaka, ki je napravljena v obliki, kakor jo določa zakon, in ob pogojih, ki jih določa zakon. Ker zakon skupne oporoke ne pozna, je potrebno konkretno zapustnikovo voljo presojati po drugih pravilih zakona. Veljavnost le-te glede oblike bo torej odvisna od tega, ali izpolnjuje zahteve kakšne od oblik, določenih v zakonu. Najbližje listini v obravnavani zadevi je oblika lastnoročne oporoke, ki jo opredeljuje 63. člen ZD. Le-ta je veljavna, če jo je oporočitelj lastnoročno napisal in podpisal. Sodišče prve stopnje je listini odreklo naravno pravno veljavne oporoke ter se pri tem sklicevalo tudi na 103. člen ZD, ki naj bi se po stališču prvega sodišča sporni oporoki najbolje prilegal ter določa, da je neveljavna pogodba, s katero kdo zapuščča svojo zapuščino ali njen del svojemu sopogodbenu ali komu drugemu. Namen tega pravila je v tem, da štiti svobodo oporočnega razpolaganja. Pogodba pa je zaveza, ki jo je potrebno spoštovati, v čemer se od oporoke bistveno razlikuje, saj je ta enostranska, preklicna, v predpisani obliki in strogo osebno dana izjava volje, s katero neka oseba razpolaga s svojim premoženjem za primer smrti. Zakonodajalec je dal prednost

svobodi testiranja, zato dednopravnim pogodbam odreka veljavnost. Navedeno pa ne more pomeniti nič drugega kot to, da tak pravni akt nima obligacijskopravnih posledic, v kolikor pa izpolnjuje pogoje za veljavnost oporoke, pa ni nikakršnega pravnega razloga, ki bi mu odrekal dednopravne posledice.

VSL sodba II Cp 4203/2009 z dne 10. 2. 2010: Zapustnikova izjava z dne 10.5.2004 tudi po presoji pritožbenega sodišča ne predstavlja oporoke. Po 8. členu ZD lahko oporočitelj z oporoko razpolaga s svojim premoženjem na način in v mejah, kot to določa zakon. Bistvene značilnosti oporoke so, da gre za enostransko, preklicno, strogo osebno in oblično izjavo volje, s katero neka oseba razpolaga s svojim premoženjem za primer smrti. Kot je tožnici pravilno pojasnilo že sodišče prve stopnje, je zapustnik v navedeni izjavi sicer priznal tožnico za svojo hčer „vključno s pravico do dedovanja“, ni pa izjavil, da ji zapušča svoje premoženje ali njegov del. Zapustnik torej v tej izjavi ni razpolagal s svojim premoženjem. Za takšno razpolaganje gre namreč takrat, ko oporočitelj za primer smrti nameni svojemu premoženju drugačno usodo, kot bi mu šla, če bi nastopilo dedovanje po zakonu. Zapustnik v navedeni izjavi tožnice ni postavil za svojo (edino) dedinjo. Nasprotno, njegova izjava, da ji priznava pravico do dedovanja „kot v zakonski zvezi rojeni hčeri“, kaže, da jo je s priznanjem očetovstva hotel napraviti za svojo zakonito (in ne morebiti oporočno) dedinjo.

VSK sodba I Cp 538/2004 z dne 15. 2. 2005: Tudi po mnenju pritožbenega sodišča pismo z dne 01.10.1987, katero je zapustnica O.S. poslala bratu M.S. in njegovi ženi A. z vsebino: "Želim vse pošteno urediti, da ne bi imela občutek enemu manj enemu več. Vse imam rada. Res pa je, M., da T. je pa le T., ki me je našel tudi v samici. Na sodišču mi je rekel sodnik, da ne morem - odnosno, da lahko delim, vendar me bo to več koštalo, kot da se po moji smrti zmenite med seboj. Saj ste poštene. Edino I. odpade, ker ga skoraj ne poznam, je pa tudi drugačen, kakor smo mi, vendar ga imam tudi rada." ni oporoke. Čeprav je pismo pokojnice lastnoročno napisano in podpisano, kar je pogoj za lastnoročno oporoko po 63.čl. ZD, to pismo ni oporoke, kajti ne vsebuje izrecno določene izjave o razpolaganju s premoženjem za primer smrti. Oporoka je namreč enostranska preklicna izjava volje zapustnika, s katero ta razpolaga s svojim premoženjem za primer smrti. To pismo pa izjave o razpolaganju z zapustničnim premoženjem za primer smrti, ne vsebuje. Trditev tožeče stranke, da zapis v pismu "da je rekel sodnik, da jo bo preveč koštalo, če deli in naj se po njeni smrti zmenijo med seboj, saj so poštene",

jasno izraža zapustnično voljo, da si trije dediči razen brata I. delijo vse njeno premoženje po enakih deležih, tudi po presoji pritožbenega sodišča, ne drži. Poslednja volja mora biti določena in razumljiva, kar pa ta zapis ni, čeprav ga tožeča stranka v pritožbi razlaga drugače in tudi razume le sebi v prid. Zapis v pismu je nejasen, kajti dediči v pismu niso poimenovani, niso navedena sorodstvena razmerja, skratka, v pismu ni podatkov na podlagi katerih se da ugotoviti, kdo so (primerjaj 83.čl. ZD). Le tožeča stranka je tista, ki je tekom postopka in sedaj v pritožbi razložila, kdo naj bi bili dediči, kar pa ni upoštevno, saj mora to izhajati iz oporoke. Podatki o dedičih morajo biti v oporoki tako določni, da je mogoča njihova identifikacija. Iz predloženega pisma pa takšna identifikacija ni mogoča.

VSL sklep I Cp 1396/2016 z dne 7. 9. 2016: Volilo je breme zapuščine. Voliljemnik ga pridobi praviloma v trenutku oporočiteljeve smrti, ko skladno s 132. členom ZD preide na dediče zapuščina in z njo tudi breme volila. Predmet volila pa pridobi voliljemnik šele z izpolnitvijo volila - ko mu z volilom obremenjeni dolžnik izroči voljeno stvar. Dolžnost izpolniti volilo lahko oporočitelj naloži katerikoli osebi, ki dobi z njegovo smrtjo kakšno korist iz zapuščine. V obravnavanem primeru bi glede na določila oporoke ob normalnem oziroma pričakovanem teku stvari korist iz zapuščine pridobila Ustanova A. A. Ker pa ta še ni ustanovljena, je nastala situacija, primerljiva s položajem, ko je dedič še nerojeni otrok. Ob smiselni uporabi drugega odstavka 125. člena ZD je treba šteti, da je ustanova ob zapustnikovi smrti že obstajala, če kasneje dobi odobritev pristojnega državnega organa za obstoj. Zato ji gre dediščina ipso iure od trenutka zapustnikove smrti (132. člen ZD), hkrati s tem pa tudi breme volila. Če tisti, ki je dolžan izpolniti volilo, ne postane dedič, preide dolžnost izpolniti volilo na osebo oziroma osebe, ki dedujejo namesto njega. V obravnavanem primeru bodo premoženje, ki ga je zapustnik namenil za ustanovitev ustanove, če za ustanovitev ne bo podano soglasje pristojnega ministrstva, dedovali zakoniti dediči zapustnika. Pravilno pritožnica opozarja, da lahko oporočitelj v določenih oporoke postavi pogoje ali roke (drugi odstavek 82. člena ZD). Če oporočitelj veže volilo na izpolnitev pogoja ali roka, voliljemnik ne pridobi volila v trenutku oporočiteljeve smrti, saj velja učinek izpolnitve odložnega pogoja ali začetka teka roka le za naprej (ex nunc). Zato bo le v primeru, če je zapustnik pravico do volila vezal na ustanovitev Ustanove A. A., voliljemnica pridobila pravico do volila, ko bo podano ustrezno soglasje za njeno ustanovitev. Če zapustnik volila ni vezal na ustanovitev Ustanove A. A., pa je pravico do volila pridobila že s trenutkom smrti zapustnika.

VSL sodba II Cp 4137/2008 z dne 4. 3. 2009: Res je po 2. odstavku 78. člena ZD dedič na podlagi oporoke tisti, ki ga je oporočitelj določil, da podeduje vse njegovo premoženje ali njegov alikvotni del; vendar se po 3. odstavku 78. člena ZD za dediča šteje tudi tisti, ki mu je oporočitelj v oporoki zapustil eno ali več določenih stvari ali pravic, če se ugotovi, da je bila oporočiteljeva volja, naj mu bo dedič. Samo zato, ker je zapustnica v oporoki J. E. in D. S. naklonila določene stvari in pravice iz svojega premoženja, torej še ne gre za volilo. Zapustnica je namreč na enak način razpolagala tudi s preostalim premoženjem v oporoki. Tako je tudi tožencem, za katere med pravnima strankama očitno ni sporno, da so oporočni dediči in ne zgolj volilnojemniki, zapustila le posamezne stvari in pravice. Res je v dvomu treba šteti takšno naklonitev za volilo, vendar tožnici ne navajata nobenega tehtnega razloga za dvom o poslednji volji zapustnice.

VSM sklep I Cp 2097/2009 z dne 17. 3. 2010: Na tem mestu velja še dodati, da tudi ni nujno, da oporočitelj izrecno zapiše, katera oseba je njegov dedič (kdo pa le volilnojemnik). Praviloma sicer oseba, ki ji je oporočitelj naklonil eno ali več določenih stvari ali pravic ni dedič, ampak legatar. Vendar pa je tudi tako osebo potrebno šteti za dediča, če se ugotovi, da je oporočiteljeva volja, naj mu bo dedič (člen 78/3 ZD). Tako velja razlagati oporočiteljevo voljo zlasti v primeru, če je naklonil predmet, ki predstavlja praktično njegovo celotno premoženje, npr. kmetijo.

VSL sodba II Cp 196/2007 z dne 7. 3. 2007: Tudi če bi sporni del zapustnikovih nepremičnin predstavljal volilo, kot sedaj pravno opredeljuje svoj zahtevek tožnica v pritožbi, to ne bi pomenilo, da navedeni del premoženja ne spada v zapuščino. Naša ureditev dednega prava namreč ne pozna tako imenovanega vindikacijskega legata, ki bi omogočal volilnojemniku, da pridobi takoj ob smrti ex lege lastninsko pravico na nepremičnini oziroma na premoženju, ki bi imelo ločen status od zapuščinskega premoženja in torej ne bi predstavljalo premoženja zapustnika. Vindikacijski legatar je singularni naslednik zapustnika in le v tem primeru gre za neposredne stvarnopravne učinke volila. Po določbi 86. člena ZD je v naši ureditvi možen le damnacijski legat (razen v primeru iz 33. člena ZD), ki pa predstavlja "zgolj" obligacijsko upravičenje volilnojemnika, da zahteva iz zapustnikovega (oporočiteljevega) premoženja (ali celo iz premoženja tretje osebe oziroma drugih dedičev, za kar pa ne gre v konkretnem primeru) določeno stvar. Predmet volila tako pridobi volilnojemnik šele na podlagi izpolnitev zavezanca, pri nepremičninah z vpisom lastninske pravice na ime volilnojemnika v

zemljiški knjigo. Če gre torej za volilo iz zapustnikovega premoženja to pomeni, da tudi to premoženje predstavlja del zapuščine, le da voljena stvar pripade posebej oziroma izključno le volilnojemniku, vendar v okviru razpoložljivega dela (glej določbo 1. odstavka 88. člena ZD). Ne gre torej za zapustnikovo premoženje, ki ne bi v trenutku smrti predstavljalo zapuščine - v zapuščino spada vse premoženje, ki je v lasti zapustnika v trenutku njegove smrti, kot pravilno ugotavlja sodišče prve stopnje.

VSRS sodba II Ips 185/2011 z dne 3. 4. 2014: Zapis volila v sklepu o dedovanju ali v posebnem sklepu o volilu je deklaratornega in ne konstitutivnega značaja. Kot pravilno poudarja sodišče druge stopnje, takšen materialnopravni zaključek podpira tudi določba prvega odstavka 86. člena ZD, po kateri ima volilnojemnik pravico zahtevati volilo - na podlagi oporoke, torej neposredno na podlagi oporočnega zapisa in še posebej sklep zapuščinskega sodišča za uveljavitev pravice do volila ni potreben. Sklep o dedovanju zato tudi ne vsebuje izpolnitvenega oziroma dajatvenega izreka, da mora volilodajalec izpolniti volilo. Volilo se upošteva določbo 132. člena ZD pridobi ipso iure, praviloma v trenutku oporočiteljeve smrti, ko preide na dediče zapuščine, in z njo breme volila, lahko pa je - kot v konkretnem primeru, s skladu z določbo drugega odstavka 82. člena ZD glede nastanka in zapadlosti omejeno s pogoji in roki iz oporočnega zapisa zapustnice. V konkretnem primeru gre za posredni damnacijski legat (poplača se volilnojemnika iz kupnine, pridobljene premoženjske oziroma denarne koristi od prodaje zapustničine nepremičnine), z zakonsko dopustnim odložnim pogojem oziroma začetnim rokom (če in ko bo prodana podedovana nepremičnina). /.../ Okoliščina, da o volilu ni odločeno v izreku sklepa o dedovanju ali s posebnim sklepom o volilu, oziroma, da se v zapuščinskem postopku volila ni posebej omenjalo, ne predstavlja ovire za presojo njegovega obstoja in izterjavo obveznosti iz volila od volilnojemnika v posebni pravdi, torej na podlagi kondemnatorne sodbe. Velja prav nasprotno: tudi če je obstoj volila v zapuščinskem postopku nesporen, ga ni mogoče izterjati že v zapuščinskem postopku od zavezanca, ki ga noče prostovoljno izpolniti.

VSC sklep Cp 1248/99 z dne 12. 1. 2000: Iz besedila 85. člena ZD se lahko razbere, da je volilo lahko posredno ali neposredno. Volilo je posredno, kadar je določeni osebi določeno, da ga mora izvršiti, neposredno pa je, kadar se izvrši brez posrednika med zapuščino in volilnojemnikom. Ali je volilo posredno ali neposredno, je razvidno iz določb oporoke. Največkrat je volilo posredno. Tedaj je za

pridobitev stvari ali pravice, ki je predmet volila, potrebno dejanje dediča (ali tretje osebe), ki ga je oporočitelj zavezal k izpolnitvi volila. Če je volilo neposredno, torej če oporočitelj ni določil, kdo ga mora izvršiti, je lahko v določenih primerih na podlagi sklepa o volilu zapuščinsko sodišče tisto, ki namesto dediča ali izvršitelja oporoke določi izvršitev volila. Toda tudi če v oporoki ni določeno, da je volilo posredno oz. da ga je kdo dolžan izvršiti, lahko iz vsebine volila izhaja, da gre za posredno volilo, ko lahko volilojemnik izvršitev zahteva le od določene osebe.

VSL sklep I Cp 121/2015 z dne 15. 4. 2015:

Pritožnik neutemeljeno meni, da bi moralo sodišče prve stopnje navesti konkretno vrednost denarnega volila (da bo sklep o dedovanju predstavljal primeren izvršilni naslov za izterjavo denarnega volila in da pravda zaradi izpolnitve volila ne bo potrebna). Zapis volila v sklepu o dedovanju je le deklaratornega značaja. Volilojemnik ima pravico zahtevati izpolnitev volila od tistega, ki mu je z oporoko naloženo, naj volilo izpolni, na podlagi oporoke (prvi odstavek 86. člena ZD). Sklep o dedovanju zato tudi ne vsebuje dajatvenega izreka, da mora obremenjenec izpolniti volilo. Volilojemnik posledično ne more izsiliti izpolnitve volila z izvršbo na podlagi sklepa o dedovanju, kot zmotno meni pritožnik. Izjema od pravila, da prisilna izvršba sklepov o dedovanju zaradi njihove ugotovitvene narave ne pride v poštev, velja za tisti del sklepa, v katerem sklep o dedovanju povzema sodno poravnavo, če ta vsebuje obveznost kaj dati, storiti, opustiti. Takšna izjema v obravnavanem primeru ni podana, saj glede volila ni bila sklenjena sodna poravnava. Po obrazloženem izpodbijani sklep ni izvršilni naslov za izterjavo volila. Če oporočna dedinja volila ne bo želela prostovoljno izpolniti, bo lahko volilojemnik izterjal izpolnitev volila le na podlagi kondemnatorne sodbe, izdane v pravnem postopku.

VSRS sodba II Ips 319/2003 z dne 6. 5. 2004:

Zakon o dedovanju predvideva možnost, da oporočitelj v oporoki naloži kakšno dolžnost tistemu, ki mu zapušča kakšno korist iz zapuščine (prvi odstavek 82. člena), ali pa lahko postavi pogoje in roke (drugi odstavek tega člena). V prvem primeru gre za naročilo, nalog (oziroma po naslovu k temu členu: breme), ki zavezuje dediča (ali legatarja) k določenemu ravnanju. V obravnavanem primeru je zapustnica naročila prav to, da je naložila župnijski Karitas tožene stranke določeno ravnanje (celodnevno pomoč in strežbo). Res je bilo slednje storjeno tudi z zapisom o prevzemu obveznosti, vendar ta okoliščina ne jemlje zapisu narave naloga. Običajno sicer res ni, kakor omeni revizija, da je kdo

kaj dolžan opraviti že za življenja zapustnika, vendar zakon tega ne prepoveduje oziroma ne določa, da bi bilo mogoče v oporoki nalagati bremena in postavljati pogoje in roke le v času po zapustnikovi smrti. /.../ Če povzamemo, je ob okoliščinah, ko zapustnik sestavi listino, ki jo poimenuje oporoka; ko sodišče ugotovi, da je bila zapustnikova volja napraviti oporoko; ko lista ustreza vsem obličnostnim pogojem za oporoko; ko je v njej dan nalog postavljenemu dediču, kaj storiti že za zapustnikovega življenja - takšna lista oporoke, čeprav je pri njeni sestavi sodeloval dedič tako, da se je zavezal izpolnjevati naloženi mu nalog.

VSL sklep I Cp 2933/2013 z dne 15. 1. 2014:

V konkretnem primeru je oporočitelj napisal lastnoročno oporoko in 29. 7. 2008 pripisal, da pritožnikova mati, zapustnikova hči, ne more odsvojiti ali obremeniti stanovanja in da ga mora čuvati za svojega sina, ki mu ga mora tudi oporočno zapustiti. Če je tekst pravnega posla oziroma oporoke jasen, ni potrebna razlaga. Tedaj je treba oporoko brati gramatikalno. V 79. členu Zakona o dedovanju je določeno, da oporočitelj ne more določiti dediča svojemu dediču. V konkretnem primeru pa je zapustnik svoji dedinji, pritožnikovi materi, naložil, da pritožniku oporočno zapusti stanovanje. Gre torej za jasno določbo oporoke, ki jo je sodišče prve stopnje pravilno uporabilo kot podlago sklepa o dedovanju premoženja. Ker ta razpolaga ni bila veljavna, je pravilno štelo, da je v tem delu nastopilo zakonito dedovanje. Zmotno meni pritožba, da je treba oporoko razlagati tako, da je določilo pritožnika za dediča, če oporočni dedič umre pred zapustnikom. O tem oporoka nima niti besede in te navedbe so protispisne. Pri oporočnem dedovanju ni vstopne pravice potomcev, ampak tedaj nastopi zakonito dedovanje.

VSL sklep II Cp 2248/2015 z dne 2. 12. 2015:

Prvostopenjsko sodišče je nato pravilno ravnalo tudi, ko ni upoštevalo oporočnih določil zapustnika glede tega, kdo naj bi (oz. naj ne bi) dedoval po njegovi oporočni dedinji. Kot je pravilno pojasnilo prvostopenjsko zapuščinsko sodišče, gre za fidejkomisarično substitucijo, ki v našem pravu ni dovoljena: V 3. odst. 79. čl. ZD določa, da oporočitelj ne more določiti dediča svojemu dediču in ne volilojemniku. Zato ne more biti upoštevano, da zapustnik ni želel, da se njegovo premoženje seli iz Slovenije.

VSRS sklep II Ips 301/2017 z dne 17. 5. 2018:

Zapustnik z oporoko odloča o usodi svojega premoženja za primer smrti. Ker gre za dedovanje na podlagi volje zapustnika, ima to dedovanje prednost pred zakonitim (predpisanim, po volji zakonodajalca

določenim) dedovanjem. Načeloma zapustnik z oporoko odloča prosto o svojem premoženju z primer smrti (svoboda testiranja); ima tudi možnost, da določi substituta dediču, določi torej osebo, kateri naj gre dediščina, če določeni dedič umre pred njim, če se odpove dediščini, ali če postane nevreden, da bi dedoval (79. člen ZD). Stališče, da potomci (tudi po fikciji) pred zapustnikom umrlega oporočnega dediča dedujejo po vstopni pravico, bi v takem primeru prišlo v kolizijo z oporočiteljevo voljo, izraženo z določitvijo druge osebe kot dediča njegovega premoženja. Kadar torej oporočitelj ne določi substituta dediča, v oporoki določeni dedič pa umre pred oporočitejem, pride do zakonitega dedovanja.

Preklic oporoke in rekonstrukcija oporoke

VSL sodba I Cp 786/2010 z dne 16. 6. 2010: Po 99. členu ZD lahko oporočitelj vselej prekliče oporoko, ali v celoti ali deloma, z izjavo, dano v katerikoli obliki, v kateri se po zakonu lahko napravi oporoka. Glede preklica oporoke torej obstajajo enaki formalni pogoji za njegovo veljavnost kot pri napravi oporoke.

VSK sklep Cp 495/99 z dne 14. 12. 1999: Za sestavo (enako za preklic) oporoke je predpisana stroga obličnost. Oblika je potrebno zato, ker je treba izvršiti voljo tistega, ki je mrtev. Zato mora biti podana gotovost, da je zapustnik sam določil, kaj naj se zgodi z njegovim premoženjem po njegovi smrti in kaj je določil. Določena oblika zagotavlja verodostojnost podane izjave, onemogoča ponareditev in daje možnost, da se ugotovi, kakšna je bila zapustnikova volja. Za preklic ni potrebno, da je podan v isti obliki, kot jo ima oporoka, ki se prekliče. Že po logiki stvari same pa je, da tisti, ki se ne more podpisati na preklic, ker ni pismen, tudi oporoke ni mogel veljavno podpisati.

VSL sklep II Cp 733/2011 z dne 18. 8. 2011: V skladu z določbo 102. člena ZD ima vsako kasnejše razpolaganje oporočitelja z določeno stvarjo, ki jo je komu naklonil, za posledico preklic naklonitve te stvari. Zato ima sodišče prve stopnje materialnopravno prav, ko zaključuje, da je zapustnica s sklenitvijo prodajne pogodbe in pogodbe o služnosti stanovanja z dne 09. 09. 2008, s katero je oporočni dedinji namenjeno stanovanje in garažo, prodala kasneje kupcu A.J., s tem preklicala oporočno naklonilo stanovanja in garaže. Gre za domnevo preklica, ki ne pride v poštev le v primeru, če se dokaže, da je kljub razpolaganju oporočitelja s stvarjo ali pravico, ki je predmet oporoke, bila njegova volja drugačna. /.../ Bistveno je, da je oporočiteljica razpolagala po izdelavi oporoke z nepremičnino na podlagi pravnega posla. S tem je

izrazila svojo voljo, da prekliče svoje prejšnje oporočno razpolaganje.

VSK sklep I Cp 620/2018 z dne 14. 11. 2018: Pritožbeno sodišče dodaja, da je predpogoj za ugotavljanje prikrajšanja nujnega deleža tudi, da mora biti jasna vsebina in obseg zapustnikovih oporočnih razpolaganj. To pa v primeru, da je zapustnik napravil več oporok (in če so sami zapisi oporok formalno pravno veljavni), seveda zahteva tudi opredelitev, katera izmed prejšnjih in poznejših oporok oziroma katera oporočna določila iz teh oporok veljajo ter kdo in v kakšnem obsegu je v posledici veljavnih oporočnih razpolaganj oporočni dedič. Zapustnikovi hčerki v tej zvezi pravilno izpostavljata 101. člen ZD, ki v prvem odstavku določa, da če se s poznejšo oporoko izrecno ne prekliče prejšnja oporoka, ostanejo določila prejšnje oporoke v veljavi, kolikor niso v nasprotju z določili poznejše. To določbo mora v prvi vrsti uporabiti že samo zapuščinsko sodišče in z uporabo prava že samo poskušati ugotoviti (in predočiti dedičem), katera oporoka oziroma oporočno določilo iz prejšnje ali /in kasnejše oporoke velja in katero določilo je oporočitelj s poznejšim oporočnim razpolaganjem sam razveljavil. Brez tega ne more (pravilno in v celoti) ugotoviti, kdo in na podlagi katerega naslova je dedič zapustnikovega premoženja. S kasnejšim besedilom lahko oporočitelj na primer razpolaga z drugim ali novo pridobljenim premoženjem, posamezna določila oporoke razveljavi ali pa delitev premoženja podrobneje določi. Če pa je med dediči spor že o tem, ali so oporoke formalno pravno veljavne, je predhodno seveda potrebno rešiti spor o tem. /.../ Zgoraj navedeno pomeni, da bi moralo v konkretni zadevi zapuščinsko sodišče z obravnavanjem vprašanja prikrajšanja nujnega deleža (in zato tudi z ugotavljanjem, ali je v zvezi s tem potrebna napotitev na pravdo), počakati do rešitve sporov, od katerih je bila odvisna tako ugotovitev, ali so zapustnikove oporoke formalno pravno veljavne ali ne, kot ugotovitev obsega zapuščine. Da ni tako ravnalo, je glede na povzeti tek postopka očitno in tega ni mogoče spregledati. Po rešitvi spora o veljavnosti oporok pa bi moralo vse tri zapise, v katerih je zapustnik izrazil svojo oporočno voljo, pretehtati tudi ob uporabi že omenjene določbe prvega odstavka 101. člena ZD in svoje naziranje predstaviti dedinjam.

VSL sklep I Cp 1403/2016 z dne 5. 10. 2016: Pomembna značilnost oporoke kot enostranskega pravnega posla je, da jo oporočitelj lahko vsak čas prekliče, v celoti ali deloma (99. člen ZD). Preklic oporoke je lahko izrecen ali molčeč. Oporočitelj oporoko ali njeno posamezno določilo izrecno prekliče tako, da svojo voljo o preklicu izjavi v

katerikoli obliki, v kateri se lahko napravi oporoka. Molče pa lahko oporočitelj oporoko preklic tako, da napravi novo oporoko, v kateri razpolaga s svojim premoženjem drugače kot v prvotni oporoki. Pri tem mora biti podana volja zapustnika po nadomestitvi predhodnih oporočnih določil. Določila prejšnje oporoke, ki niso v nasprotju z določili nove oporoke, pa ostanejo v veljavi (101/1 člen ZD). Za molčeč preklic gre tudi tedaj, ko oporočitelj oporoko uniči (99. člen ZD). Če je oporoka preklicana, kljub morebitnemu obstoju listine oporoka nima dopustne podlage – ta je namreč odpadla. Oporoka s pričetkom učinkovanja preklica kot pravni posel ne obstaja več. Ker pa lahko listina v fizični obliki še vedno obstaja, denimo ker sta bila napravljena dva izvornika, je potrebno preprečiti, da bi iz nje nastale protipravne posledice. Prizadeta stranka lahko tako vložiti tožbo na ugotovitev, da listina ne obstoji. Ker za neobstoječe pravne posle pridejo v poštev enake sankcije kot pri ničnem obligacijskem poslu, je ustreznost oblika varstva tudi postavitev zahtevka na ugotovitev ničnosti oporoke. /.../

Če je zapustnik napravil več izvornikov oporoke z enako vsebino, za preklic oporoke zadostuje uničenje le nekaterih, če je ugotovljeno, da je bila zapustnikova volja preklicati oporoko. Tudi oporoka v več izvornikih je namreč po vsebini ena oporoka. Ključna je torej ugotovitev, kakšna je bila prava oporočiteljeva volja – ali je oporočitelj z uničenjem posameznega izvoda želel preklicati izjavo poslednje volje, ali pa zgolj odstraniti odvečen izvod. Breme dokazovanja je na tistem, ki trdi, da obstaja preklic, torej na tožeči stranki.

VSRS sodba II Ips 542/95 z dne 9. 4. 1997: Ali je bila oporoka v konkretnem primeru uničena ali ne, je najpogosteje dejansko vprašanje. Če oporoke ni več, ker je fizično ni več, potem je praviloma uničena. Toda uničenje oporoke je tudi izraz volje. Oporočitelj hoče, da oporoke ni več. Vsebinsko gre za način preklica. V 99. členu ZD je to posebej poudarjeno. Zato preklica ni, če do uničenja pride slučajno, brez volje preklicati oporoko. Po 77. členu ZD ima po naključju ali z dejanjem koga drugega uničena oporoka učinek veljavne oporoke. To pomeni, da je pri fizičnem uničenju bistvenega pomena ugotovitev, ali je oporočitelj hotel oporoko uničiti. Vprašanje ali je bila oporoka uničena ali ne, je torej deloma tudi pravno vprašanje. V obravnavanem primeru je bilo ugotovljeno, da je bil original oporoke ves čas v hrambi pri odvjetniku, pri katerem je bila pismena oporoka pred pričami (64. člen ZD) sestavljena, izvod oporoke, ki je bil ob zapisu oporoke izročen oporočiteljici in ki ga je oporočiteljica od zapisa dalje (petnajst let) nosila pri sebi, pa je zaradi izrabe papirja razpadel na več delov.

V tožbi zatrjevano raztrganje oporoke s strani oporočiteljice tedaj sploh ni bilo ugotovljeno, ravno tako pa tudi ni bilo ugotovljeno, da je oporočiteljica s svojimi ravnanji pokazala jasno in nedvoumno voljo uničiti oporoko, ki je kljub temu, da je bila sestavljena vsaj v dveh izvodih, vsebinsko pomenila le eno oporoko. Odločitev sodišč druge in prve stopnje, ki na več delov razpadlega izvoda oporoke nista opredelili kot uničenje oporoke, je zato pravno pravilna, revizija tožeče stranke, ki se s tako presojo sodišč druge in prve stopnje ne strinja, pa ni utemeljena.

VSL sodba I Cp 3225/2015 z dne 6. 1. 2016: Po določbah 77. člena ZD je treba dokazati, da je oporoka obstajala in da je bila sestavljena v predpisani obliki. To je tožnik dokazal, pa tudi vsebina oporoke ni vprašljiva. Ni pa dokazal nadaljnjega pogoja, da je bila oporoka zapustnice (N. N.) pred pričama, z dne 15. 10. 1991, pred smrtjo zapustnice ali po njej po naključju ali z dejanjem koga drugega uničena, izgubljena, skrita ali založena. Pač pa je tožencem uspelo dokazati, da je izvirnik(e) oporoke zavestno uničila oporočiteljica preko druge osebe, po njenem naročilu, torej z njeno vednostjo in odobritvijo. To pa v skladu z določbo drugega odstavka 99. člena ZD pomeni, da je oporoko preklicala in da torej ne velja več. Pravilno je namreč sodišče prve stopnje pojasnilo, da gre za (molčeči) preklic oporoke tudi tedaj, kadar oporočitelj oporoko uniči na način, da prečrta tekst, kot je bilo to v konkretnem primeru, pri čemer gre za preklic oporoke tudi tedaj, kadar (tudi na takšen način) oporoko uniči druga oseba, z vednostjo in odobritvijo oporočitelja.

VSL sodba I Cp 1777/2013 z dne 17. 7. 2013: V skladu s 77. členom ZD tožnik v rekonstrukcijski tožbi dokazuje, da je obstajala oporoka, ki je bila po naključju/z dejanjem koga drugega uničena, izgubljena, skrita ali založena, bodisi po oporočiteljevi smrti ali pred njegovo smrtjo, toda brez njegove vednosti. Takšna oporoka ima, v primeru, da prizadeti dokaže, (1) da je ta obstajala, (2) da je uničena, izgubljena, skrita, ali založena brez volje zapustnika, (3) da je bila sestavljena v obliki, ki jo predpisuje zakon, in (4) vsebino tistega njenega dela, na katerega se sklicuje, učinek veljavne oporoke. Za veljavnost oporoke morajo biti podane materialne (sposobnost oporočitelja (59. člen ZD) in odsotnost napak njegove volje (60. člen ZD)) ter formalne predpostavke (predpostavke glede oblike oporoke (63. do 75. člen ZD)). Zaradi navedenega dejstvo, da je zapustnik preklical oporoko (99. člen ZD), s tem, da jo je uničil, ali s tem, da je sestavil novo, na samo veljavnost prvotne oporoke nima vpliva, saj ima takšno postopanje zapustnika vpliv zgolj na njeno

učinkovanje (primerjaj še 101. člen ZD). Stranka, zoper katero tožnik v rekonstrukcijski pravdi po 77. členu ZD, ki ureja dokazovanje obstoja veljavne oporoke, naperi svoj tožbeni zahtevek, se lahko brani z ugovorom, da je sam oporočitelj izvirnik oporoke zavestno uničil, s čemer je oporoko preklical in torej ta nima več učinka (primerjaj drugi odstavek 99. člena ZD). Gre za nasprotovanje tistemu, kar mora v skladu s 77. členom ZD dokazati tožnik, namreč, da je do uničenja prišlo neodvisno od zapustnikove volje, zato je dopustno, da se toženec brani zgolj z ugovorom v tej smeri. Sodišče v primeru, da toženec navedeno tudi dokaže, tožbeni zahtevek, ki se opira na 77. člen ZD, zavrne. /.../ Ali bo oporoke, katere obstoj, vsebino in veljavnost dokazuje tožnik, imela učinek v zapuščinskem postopku, pa je vprašanje nadaljnjega zapuščinskega postopka. Če bi npr. toženci v nadaljevanju zapuščinskemu sodišču predložili drugo, kasnejšo oporoko, bo ta, ki jo v tej pravdi uveljavlja tožnik, izgubila svoj dednopravni učinek, ni pa to razlog, zaradi katerega bi bilo mogoče predmetni tožbeni zahtevek zavrniti.

Razlaga oporoke

VSRS sodba II Ips 63/2016 z dne 14. 7. 2016: Pravila za razlago oporoke določa 84. člen ZD: določila oporoke je treba razlagati po pravem oporočiteljevem namenu, če nastane dvom, pa se je treba držati tistega, kar je ugodnejše za zakonitega dediča ali za tistega, ki mu je z oporoko naložena kakšna obveznost. Kakšen je pravi oporočiteljev namen, lahko izhaja že iz samega besedila oporoke, sicer pa si sodišče pomaga z dejstvi in okoliščinami, ki niso razvidna iz same oporoke. Napotilo iz drugega odstavka 84. člena ZD - razlaga v korist zakonitega dediča ali v korist tistega, ki mu je z oporoko naložena kakšna obveznost - je v razmerju do oporočiteljevega pravega namena iz prvega odstavka tega člena subsidiarne narave in pride v poštev le v primeru, če je podan dvom o pravem oporočiteljevem namenu. Izhodišče za razlago oporoke je sama vsebina oporoke oziroma zapustnikove odredbe, ni pa se treba držati posameznih izrazov. Gre za iskanje smisla, ki izhaja iz celotne poslednjevoljne odredbe. Njena razlaga pa vanjo ne sme vnesti nekaj, kar v poslednjevoljni odredbi ni prišlo do izraza. Z razlago torej oporoke ni dopustno dopolnjevati. To pa ne pomeni, da si pri ugotavljanju zapustnikove volje sodišče ne sme pomagati z okoliščinami, ki so nastopile po sestavi oporoke, kot meni revident. Le takšne narave morajo biti, da pripeljejo do zapustnikovega namena ob sestavi oporoke. /.../ Ker o vsebini zapustničine prave poslednje volje, zapisane v oporoki, ni nobenega dvoma, ni podlage za uporabo subsidiarnega razlagalnega pravila iz drugega odstavka 84. člena ZD. Revizijsko sodišče zato ni

tehtalo med tem, ali naj se sporno določilo oporoke razlaga v korist tožnice, ki ji je z njo naložena obveznost, ali v korist toženca kot zakonitega dediča.

VSL sklep II Cp 733/2011 z dne 18. 8. 2011: Sodišče prve stopnje je oporočiteljev namen razlagalo natančno tako, kot je določeno z ureditvijo ZD. Ker gre za jasna oporočna določila, ni niti mogoče uporabiti kakšne druge metode razlage kot jezikovno, torej je treba zgolj slediti pomenu zapisanih besed. Res v oporoki z dne 28. 04. 2002 in dodatku k oporoki z dne 28. 04. 2002 piše, da vse njeno nepremično in premično imetje deduje oporočna dedinja. Vendar pa pritožnica nima prav, ko meni, da premično premoženje predstavljajo tudi denarna sredstva. Premičnina je telesna stvar, objekt, ki ne ustreza pojmu nepremičnine (glej določbo 18. člena Stvarnopravnega zakonika (SPZ)). Oporočiteljica je v dodatku k oporoki z dne 28. 04. 2002 natančno in jasno navedla, katera denarna sredstva naj deduje V.J.. Ker je svojo oporočno razpolaganje omejila na točno določeni denarni znesek oziroma točno določena denarna sredstva, pritožnica nima prav, ko se zavzema, da je upravičena do dedovanju še tudi do ostalih denarnih sredstev.

VSL sklep I Cp 1696/2013 z dne 18. 9. 2013: V obravnavanem primeru se dediča ne moreta zediniti o vprašanju, kdo je oporočni dedič in kolikšen delež v skladu s pravo oporočiteljico voljo pripada pritožnici. Vsak od dedičev ponuja tako razlago oporoke, ki bi pripeljala do zanj ugodne rešitve: dedinja, da ji v skladu z oporoko pripada izplačilo v višini zakonitega deleža (trdi, da sta po oporoki oba oporočna dediča in je oporočiteljica določila le način dedovanja), dedič pa, da dedinji pripada zgolj nujni delež (trdi, da je edini oporočni dedič, medtem ko sodedinji pripada le nujni delež v višini polovice zakonitega deleža). Sodišče prve stopnje je sledilo dediču, pri tem pa ob uporabi razlagalnih napotkov iz 84. člena ZD izvedlo dokazovanje v zvezi z ugotovitvijo prave zapustničine volje glede višine dednih deležev obeh dedičev. Na podlagi izvedenih dokazov (zlasti izpovedbe dediča in pisne izjave dedinje) je ocenilo, da je zapustnica v oporoki določila, da je dedič dolžan dedinji izplačati (zgolj) nujni delež, ob tem pa spregledalo, da med strankama zapuščinskega postopka obstoji spor o dejstvih glede prave volje zapustnice. Vprašanje, kakšen delež je dedič v skladu z voljo zapustnice dolžan izplačati dedinji (kar je odvisno od tega, ali sta oba oporočna dediča, ali pa je oporočni dedič samo vnuk, medtem ko je pritožnica le nujna dedinja), je glede na trditve strank v tem zapuščinskem postopku namreč najprej dejansko, šele nato pa pravno vprašanje. V takšnih primerih je napotitev na pravdo za zapuščinsko sodišče obligatorna, saj sme zgolj pravdno sodišče ugotavljati pravo voljo oporočiteljice.

IV. Vzorci obrazcev in pravnih aktov

1. Notarska oporoaka

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...
Opr.št. IO .../LL
-----NOTARSKI ZAPIS-----
Dne DD.MM.LL se je ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke Ime Priimek , ki jo v smislu člena 103 Zakona o notariatu nadomešča notarski/a pomočnik/ca Ime Priimek , kot namestnik/ca notarja/ke, zglasila stranka: -----
a) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, <u>kot oporočitelj/ica</u> . -----
Navzoči sta tudi dve zapisni in oporočni priči, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedeno stranko. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molčečnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa: -----
b) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po ... osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----
c) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po ... osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru. -----
Stranka pred navzočim/o namestnikom/co notarja/ke in pričama poda naslednjo -----
-----OPOROKO-----
Podpisana Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL v Mariboru, rojena (dekliški priimek, če gre za oporočiteljico), EMŠO ..., (naslov) , pri jasni zavesti in po tehtnem preudarku izjavljam, da po svoji smrti prepuščam oporočnima dedinjama/dedičema – mojima hčerkama/sinovoma Ime Priimek, rojeni/nemu DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) in Ime Priimek, rojeni/nemu DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , vsaki do ½ (ene polovice), obema skupaj do celote, vse svoje premoženje - premično in nepremično, znano in neznano, kjer koli bi se le-to nahajalo, denar, zlatino, vrednostne papirje, terjatve, dobroimetja, ki bi jih imela pri bančnih ali drugih institucijah, fizičnih ali pravnih osebah. -----
Nadalje po svoji smrti prepuščam oporočnemu dediču – mojemu/i partnerju/ici Ime Priimek, rojeni/nemu DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , svoj osebni avtomobil, ki ga bom imel/a registriranega na svoje ime v trenutku moje smrti. -----
Oporočitelj/ica nalagam oporočnima dedinjama/dedičema – mojima hčerkama/sinovoma Ime Priimek in Ime Priimek , da sta dolžni/a mojemu/i partnerju/ici Ime Priimek omogočiti brezplačno dosmrtno bivanje v hiši na naslovu ..., stoječi na parceli številka 1 katastrska občina 657-Maribor-Grad, služnost dosmrtno rabe celotne nepremičnine in vseh premičnin, ki se nahajajo v hiši in lopi stoječi na navedeni parceli ter v zemljiško knjigo vknjižiti prepoved odtujitve in obremenitve v korist mojega/e partnerja/ice Ime Priimek . -----
Hkrati nalagam, da se sočasno z vknjižbo lastninske pravice po sklepu o dedovanju na ime dedičev/dedinj Ime Priimek in Ime Priimek v zemljiški knjigi pri parceli številka 1 katastrska občina 657-Maribor-Grad

vknjiži služnost brezplačnega dosmrtnega stanovanja, služnost rabe in prepoved odtujitve in obremenitve vse v korist mojega/e partnerja/ice **Ime Priimek**. -

Oporočitelj/ica izjavlja, da je (**partner/ica**) **Ime Priimek** dolžan/dolžna plačevati vse stroške v zvezi z obratovanjem in vzdrževanjem hiše na naslovu

Ime Priimek (oporočitelj/ica) izrecno izjavljam, da to poslednjo voljo podajam prostovoljno, brez kakršne koli prisile, in da sem se po tehtnem preudarku odločil/a, da zapustim vse svoje premoženje, kot je navedeno zgoraj.

Po razglasitvi oporoke se lahko dedičem večkrat izdajo odpravki.

Namestnik/ca notarja/ke v skladu s členom 42 Zakona o notariatu stranki na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter ga/jo izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo tega pravnega posla. Namestnik/ca notarja/ke stranko še posebej opozorim na rezerviran del zapuščine in na ustrezne določbe Zakona o dedovanju.

Namestnik/ca notarja/ke sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu.

Oporočitelja/ico se opozori, da se lahko odpravek ali prepis oporoke izda, če ni v notarskem zapisu določeno drugače, dokler oporočiteljica živi, samo njej ali osebi, ki jo pooblasti z notarsko overjenim pooblastilom, prav tako se jo opozori na siceršnjo vsebino člena 78 Zakona o notariatu. Oporočitelja/ico se seznani, da je notar/ka dolžan/dolžna, ko nastopijo pogoji iz 94. člena Zakona o notariatu, pristojnemu zapuščinskemu sodišču poslati izvornik oporoke.

Oporočitelja/ico se nadalje opozori, da je notar/ka dolžan/dolžna posredovati Notarski zbornici Slovenije najkasneje v roku 15 (petnajst) dni od sestave oporoke, zahtevo za vpis v centralni register oporok. Nadalje se jo seznani o bistvenih določilih člena 108c Zakona o notariatu, predvsem glede dolžnosti sporočanja spremembe, preklica ali razveljavitve oporoke. Oporočitelja/ico se seznani, da je vpis v register oporok tajen, dokler je oporočitelj/ica živ/a.

Ta notarski zapis oporoke oporočitelju/ici namestnik/ca notarja/ke v navzočnosti oporočnih prič preberem, nakar oporočitelj/ica izjavi, da je taka njegova/njena prava in resnična volja, da je vsebino pravnega posla v celoti razumel/a, in da mu/ji je namestnik/ca notarja/ke na preprost in razumljiv način razložil/a pomen in vsebino enostranskega pravnega posla, nakar notarski zapis oporoke odobri in ga podpiše.

Navzoči oporočni prič izrecno potrujeta, da je namestnik/ca notarja/ke v celoti oporoko oporočitelju/ici prebral/a in da mu/ji je namestnik/ca notarja/ke obrazložil/a pomen oporočnega dedovanja, ter da je oporočitelj/ica pred njima izjavil/a, da mu/ji je v celoti znana in razumljiva vsebina tega notarskega zapisa in da je taka njegova/njena prava in resnična poslednja volja.

Oporočitelj/ica:
Ime Priimek
lastnoročni podpis

Zapisni prič:
lastnoročni podpis 1
lastnoročni podpis 2

Notar/ka:
Ime Priimek
lastnoročni podpis + pečat

2. Notarska oporoka z razdedinjenjem

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...
Opr.št. IO .../LL
-----NOTARSKI ZAPIS-----
Dne DD.MM.LL se je ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke Ime Priimek zglasila stranka: -----
d) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO..., (naslov) , osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, <u>kot oporočitelj/ica</u> . -----

Navzoči sta tudi dve zapisni in oporočni priči, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedeno stranko. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molčečnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa:-----
e) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----
f) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru.-----

Stranka pred navzočim/o notarjem/ko in pričama poda naslednjo -----
-----OPOROKO-----
Podpisan/a Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL v Mariboru, rojena (dekliški priimek, če gre za oporočiteljico), EMŠO..., (naslov) , pri jasni zavesti in po tehtnem preudarku izjavljam, da po svoji smrti prepuščam oporočnemu dediču – DRUŠTVU PRIJATELJEV MLADINE MARIBOR, Razlagova ulica 16, 2000 Maribor, matična številka ..., vse svoje premoženje - premično in nepremično, znano in neznano, kjer koli bi se le-to nahajalo, denar, zlatino, vrednostne papirje, terjatve, dobroimetja, ki bi jih imel/a pri bančnih ali drugih institucijah, fizičnih ali pravnih osebah. -----

Oporočitelj/ica izjavljam, da imam dva otroka, Priimek Ime in Priimek Ime , ki pa sta se od mene oddaljila in mi na stara leta ne nudita nobene pomoči. Oporočitelj/ica nadalje izjavljam še, da sem oba večkrat klical/a, ko sem bil/a v težavah, vendar mi noben od otrok v tistih časih ni nudil ustrezne pomoči, zato izjavljam, da ju zaradi tega razdedinim. Oporočitelj/ica izrecno izjavljam, da sem seznanjen/a z vstopno pravico njihovih potomcev. -----

Oporočitelj/ica še izjavljam, da se po smrti želim dati upepeliti – kremirati in pepel raztrositi na za to določenem ustreznem mestu, brez posebne pogrebne slovesnosti. -----

Oporočitelj/ica izražam željo, naj oporočni dedič DRUŠTVO PRIJATELJEV MLADINE, v primeru prodaje podedovanega premoženja, sredstva od prodaje le-tega nameni za letovanje otrok na morju. -----

Oporočitelj/ica Priimek Ime izrecno izjavljam, da to poslednjo voljo podajam prostovoljno, brez kakršne koli prisile, in da sem se po tehtnem preudarku odločil/a, da zapustim vse svoje premoženje, kot je navedeno zgoraj. -----

Po razglasitvi oporoke se lahko dedičem večkrat izdajo odpravki. -----

Notar/ka v skladu s členom 42 Zakona o notariatu stranki na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter jo izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s

sklenitvijo tega pravnega posla. Notar/ka stranko še posebej opozorim na rezerviran del zapuščine in na ustrezne določbe Zakona o dedovanju.-----

Notar/ka sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu.-----

Oporočitelja/ico se opozori, da se lahko odpravek ali prepis oporoke izda, če ni v notarskem zapisu določeno drugače, dokler oporočiteljica živi, samo njej ali osebi, ki jo pooblasti z notarsko overjenim pooblastilom, prav tako se jo opozori na siceršnjo vsebino člena 78 Zakona o notariatu. -----

Oporočitelja/ico se seznani, da je notar/ka dolžan/dolžna, ko nastopijo pogoji iz 94. člena Zakona o notariatu, pristojnemu zapuščinskemu sodišču poslati izvornik oporoke. Oporočitelja/ico se nadalje opozori, da je notar/ka dolžan/dolžna posredovati Notarski zbornici Slovenije najkasneje v roku 15 (petnajst) dni od sestave oporoke, zahtevo za vpis v centralni register oporok. Nadalje se jo seznani o bistvenih določilih člena 108c Zakona o notariatu, predvsem glede dolžnosti sporočanja spremembe, preklica ali razveljavitve oporoke. Oporočitelja/ico se seznani, da je vpis v register oporok tajen, dokler je oporočitelj/ica živ/a. ----

Ta notarski zapis oporoke oporočitelju/ici notar/ka v navzočnosti oporočnih prič preberem, nakar oporočitelj/ica izjavi, da je taka njegova/njena prava in resnična volja, da je vsebino pravnega posla v celoti razumel/a, in da mu/ji je notar/ka na preprost in razumljiv način razložil/a pomen in vsebino enostranskega pravnega posla, nakar notarski zapis oporoke odobri in ga podpiše.-----

Navzoči oporočni prič izrecno potrjujeta, da je notar/ka v celoti oporoko oporočitelju/ici prebral/a in da mu/ji je notar/ka obrazložil/a pomen oporočnega dedovanja, ter da je oporočitelj/ica pred njima izjavil/a, da mu/ji je v celoti znana in razumljiva vsebina tega notarskega zapisa in da je taka njegova/njena prava in resnična poslednja volja. -----

Oporočitelj/ica:

Ime Priimek

lastnoročni podpis

Zapisni prič:

lastnoročni podpis 1

lastnoročni podpis 2

Notar/ka:

Ime Priimek

lastnoročni podpis + pečat

3. Notarska oporoka z vulgarno substitucijo

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...
Opr.št. IO .../LL
----- NOTARSKI ZAPIS -----
Dne DD.MM.LL se je ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke Ime Priimek zglasila stranka:-----
a) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ... , (<i>naslov</i>), osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, <u>kot oporočitelj/ica</u> .-----
Navzoči sta tudi dve zapisni in oporočni prič, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedeno stranko. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molččnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa:-----
b) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL , (<i>naslov</i>), osebna identiteta ugotovljena po ... osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in-----
c) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL , (<i>naslov</i>), osebna identiteta ugotovljena po ... osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru.-----
Stranka pred navzočo notarko in pričama poda naslednjo -----
----- OPOROKO -----
Podpisan/a Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL v Mariboru, rojena (dekliški priimek, če gre za oporočiteljico), EMŠO ... , (<i>naslov</i>), pri jasni zavesti in po tehtnem preudarku izjavljam, da po svoji smrti prepuščam oporočnemu/i dediču/dedinji – mojemu možu/moji ženi/moji hčerki ipd. Ime Priimek, rojeni/nemu DD.MM.LL, EMŠO ... , (<i>naslov</i>), vse svoje premoženje – premično in nepremično, znano in neznano, kjer koli bi se le-to nahajalo, denar, zlatnino, vrednostne papirje, terjatve, dobroimetja, ki bi jih imel/a pri bančnih ali drugih institucijah, fizičnih ali pravnih osebah.-----
VULGARNA SUBSTITUCIJA-----
V kolikor pa bi moj mož/moja žena Ime Priimek umrl/a pred menoj ali sočasno z mano, naj vse moje premoženje deduje moja hčerka/moj sin Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL , (<i>naslov</i>).-----
Oporočitelj/ica Ime Priimek nadalje izjavljam, da je moj sin Ime Priimek za časa življenja od mene in mojega moža/moje žene prejel darilo - hišo z zemljiščem na morju na otoku Krk, Hrvaška. Glede na navedeno darilo nima pravice zahtevati nujnega deleža, ki mu pripada po zakonu.-----
Oporočitelj/ica Ime Priimek izrecno izjavljam, da to poslednjo voljo podajam prostovoljno, brez kakršne koli prisile, in da sem se po tehtnem preudarku odločil/a, da zapustim vse svoje premoženje, kot je navedeno zgoraj.-----
Po razglasitvi oporoke se lahko dedičem večkrat izdajo odpravki. -----
Notar/ka v skladu s členom 42 Zakona o notariatu stranki na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter jo izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo tega pravnega posla. Notar/ka stranko še posebej opozorim na rezerviran del zapuščine in na ustrezne določbe Zakona o dedovanju.-----
Notar/ka sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu.-----

Oporočitelj/a/ico se opozori, da se lahko odpravek ali prepis oporoke izda, če ni v notarskem zapisu določeno drugače, dokler oporočiteljica živi, samo njej ali osebi, ki jo pooblasti z notarsko overjenim pooblastilom, prav tako se jo opozori na siceršnjo vsebino člena 78 Zakona o notariatu.-----

Oporočitelj/a/ico se seznanj, da je notar/ka dolžan/dolžna, ko nastopijo pogoji iz 94. člena Zakona o notariatu, pristojnemu zapuščinskemu sodišču poslati izvornik oporoke. Oporočitelj/a/ico se nadalje opozori, da je notar/ka dolžan/dolžna posredovati Notarski zbornici Slovenije najkasneje v roku 15 (petnajst) dni od sestave oporoke, zahtevo za vpis v centralni register oporok. Nadalje se jo seznanj o bistvenih določilih člena 108c Zakona o notariatu, predvsem glede dolžnosti sporočanja spremembe, preklica ali razveljavitve oporoke. Oporočitelj/a/ico se seznanj, da je vpis v register oporok tajen, dokler je oporočitelj/ica živ/a. ----

Ta notarski zapis oporoke oporočitelju/ici notar/ka v navzočnosti oporočnih prič preberem, nakar oporočitelj/ica izjavi, da je taka njegova/njena prava in resnična volja, da je vsebino pravnega posla v celoti razumel/a, in da mu/ji je notar/ka na preprost in razumljiv način razložil/a pomen in vsebino enostranskega pravnega posla, nakar notarski zapis oporoke odobri in ga podpiše. -----

Navzoči oporočni prič izrecno potrjujeta, da je notar/ka v celoti oporoko oporočitelju/ici prebral/a in da mu/ji je notar/ka obrazložil/a pomen oporočnega dedovanja, ter da je oporočitelj/ica pred njima izjavil/a, da mu/ji je v celoti znana in razumljiva vsebina tega notarskega zapisa in da je taka njegova/njena prava in resnična poslednja volja. -----

Oporočitelj/ica:

Ime Priimek

lastnoročni podpis

Zapisni prič:

lastnoročni podpis 1

lastnoročni podpis 2

Notar/ka:

Ime Priimek

lastnoročni podpis + pečat

4. Notarska oporoka o razveljavitvi prejšnje in sestavi nove oporoke

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...
Opr.št. IO .../LL
----- NOTARSKI ZAPIS -----
Dne DD.MM.LL se je ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke Ime Priimek zglasila stranka:-----
a) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, <u>kot oporočitelj/ica</u> .-----
Navzoči sta tudi dve zapisni priči, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedeno stranko. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molčečnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa:-----
b) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po ... osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----
c) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po ... osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru.-----
Stranka pred navzočo notarko in pričama poda -----
----- IZJAVO O PREKLICU OPOROKE ----- z dne DD.MM.LL – IO .../LL ----- ter ----- NOVO OPOROKO -----
Oporočitelj/ica Priimek Ime, rojen DD.MM.LL., EMŠO ..., (naslov) , pri jasni zavesti in po tehtnem preudarku izjavljam, da s to oporoko v celoti preklicujem oporoko, ki sem jo napravil/a dne DD.MM.LL v tukajšnji notarski pisarni pod opravilno številko IO .../LL, kakor tudi vse kadarkoli prej napravljene oporoke.-----
Podpisani/a Priimek Ime izjavljam, da mi je notar/ka izvornik preklicane oporoke IO .../LL izročil/a, katero sem pred njim/o tudi raztrgal/a.-----
Podpisani/a notar/ka potrjujem, da je Priimek Ime pred menoj raztrgala staro oporoko, ki je bila napisana v tukajšnji notarski pisarni pod opravilno številko IO .../LL z dne DD.MM.LL, in ki je bila pri meni v hrambi do današnjega dne.-----
Nadalje oporočitelj/ica Priimek Ime podajam novo oporoko, kot sledi:-----
Podpisan/a Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL v Mariboru, rojena (dekliški priimek, če gre za oporočiteljico), EMŠO ..., (naslov) , pri jasni zavesti in po tehtnem preudarku izjavljam, da po svoji smrti prepuščam oporočnemu/i dediču/dedinji – moji/emu možu/ženi-hčerki/sinu-bratu/sestri ipd. Ime Priimek, rojeni/nemu DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , vse svoje premoženje – premično in nepremično, znano in neznano, kjer koli bi se le-to nahajalo, denar, zlatnino, vrednostne papirje, terjatve, dobroimetja, ki bi jih imel/a pri bančnih ali drugih institucijah, fizičnih ali pravnih osebah.-----
V kolikor pa bi moj/a mož/žena-hčerka/sin-brat/sestra Priimek Ime umrla pred menoj ali sočasno z mano, naj vse moje premoženje dedujeta njegova/na otroka – moja nečaka/inji Priimek Ime, rojen/a DD.MM.LL in Priimek Ime, rojen/a DD.MM.LL , vsak do ½ (ene polovice), oba skupaj do celote. ---
Oporočitelj/ica izjavljam še, da imam sina/hčerko, Priimek Ime, rojenega/o DD.MM.LL , ki pa se je od mene oddaljil/a in izvaja nad mano verbalno in psihično nasilje. Oporočitelj/ica nadalje izjavljam še, da sem

se zaradi vsega zgoraj navedenega bil potreben/na tudi ustrezno zdraviti v psihiatrični bolnišnici, zato izjavljam, da sina/hčerko zaradi tega razdedinim in ne želim, da po moji smrti karkoli deduje. Oporočitelj/ica izrecno izjavljam, da sem seznanjen/a z vstopno pravico njegovih/njenih potomcev.-----

Podpisan/a oporočitelj/ica izjavljam, da se naj tako moje premoženje po moji smrti razdeli izključno tako, kot sem danes določil/a v oporoki, kot je zapisano zgoraj, in da so vse prejšnje oporoke s podpisom te oporoke preklicane. -----

Oporočitelj/ica izrecno izjavljam, da to poslednjo voljo podajam prostovoljno, brez kakršne koli prisile in da sem se po tehtnem preudarku odločil/a, da zapustim vse svoje premoženje, kot je navedeno zgoraj.-----

Po razglasitvi oporoke se lahko dedičem večkrat izdajo odpravki. -----

Notar/ka v skladu s členom 42 Zakona o notariatu stranki na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter jo izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo tega pravnega posla. Notar/ka stranko še posebej opozorim na rezerviran del zapuščine in na ustrezne določbe Zakona o dedovanju.-----

Notar/ka sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu.-----

Oporočitelja/ico se opozori, da se lahko odpravek ali prepis oporoke izda, če ni v notarskem zapisu določeno drugače, dokler oporočitelj/ica živi, samo njemu ali osebi, ki jo pooblasti z notarsko overjenim pooblastilom, prav tako se ga/jo opozori na siceršnjo vsebino člena 78 Zakona o notariatu. -----

Oporočitelja/ico se seznanj, da je notar/ka dolžan/dolžna, ko nastopijo pogoji iz 94. člena Zakona o notariatu, pristojnemu zapuščinskemu sodišču poslati izvornik oporoke.-----

Oporočitelja/ico se nadalje opozori, da je notar/ka dolžan/dolžna posredovati notarski zbornici najkasneje v roku 15 (petnajstih) dni od sestave oporoke, zahtevo za vpis v centralni register oporok. Nadalje se ga/jo seznanj z bistvenimi določili 108c Zakona o notariatu, predvsem glede dolžnosti sporočanja spremembe, preklica ali razveljavitve oporoke. Oporočitelja/ico se seznanj, da je vpis v register oporok tajen, dokler je oporočitelj/ica živ/a.

Ta notarski zapis oporoke oporočitelju/ici notar/ka v navzočnosti oporočnih prič preberem, nakar oporočitelj/ica izjavi, da je taka njegova/na prava in resnična volja, da je vsebino pravnega posla v celoti razumel/a, in da mu/ji je notar/ka na preprost in razumljiv način razložil/a pomen in vsebino enostranskega pravnega posla, nakar notarski zapis oporoke odobri in ga podpiše.-----

Navzoči oporočni prič izrecno potrjujeta, da je notar/ka v celoti oporoko oporočitelju/ici prebral/a in mu/ji obrazložil/a pomen oporočnega dedovanja, ter da je oporočitelj/ica pred njima izjavil/a, da mu/ji je v celoti znana in razumljiva vsebina tega notarskega zapisa in da je taka njegova/njena prava in resnična poslednja volja. -----

Oporočitelj/ica:

Ime Priimek

lastnoročni podpis

Zapisni prič:

lastnoročni podpis 1

lastnoročni podpis 2

Notar/ka:

Ime Priimek

lastnoročni podpis + pečat

5. Potrdilo o hrambi oporoke

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...
Opr.št. IO .../LL
-----POTRDILO-----
Potrjuje se, da se v notarski pisarni notarja/ke Ime Priimek hrani oporočka gospe/oda Priimek Ime, rojene/ega DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , sestavljena dne DD.MM.LL .
V Mariboru, dne DD.MM.LL
Notar/ka Ime Priimek lastnoročni podpis + žig

Nujni delež

6

6. Katera darila se vračunajo in katera ne?

7. Kaj je idealna kolacija in kaj je realna kolacija?

8. Ali nujni dedič odgovarja za zapustnikove dolgove?

Lined writing area with horizontal lines

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotnim preverjanjem trenutne ureditve.

Nujni delež in nujni dediči

VSL sklep I Cp 2007/2018 z dne 9. 1. 2019: Zapustnik ni imel otrok; preživela ga je vdova. Ker je napravil oporoko, je nastopilo oporočno dedovanje, ki ga je deležna vdova – oporočna dedinja, ki je zapuščino sprejela. Zapustnikova svoboda razpolaganja z zapuščino je res omejena z nujnim dednim deležem v korist bližnjih svojcev. Določenim osebam iz kroga zakonitih dedičev gre del zapuščine po zakonu. Ta del morajo te osebi dobiti, četudi jih je zapustnik v oporoki prezrl. Kot nujni dediči so v prvem odstavku 25. čl. ZD naštet: zapustnikovi potomci, posvojenci in njihovi potomci ter zapustnikovi starši ter zakonec. Z drugim odstavkom 25. čl. ZD je določeno, da so zapustnikovi dedi in babice ter bratje in sestre nujni dediči tedaj, če so trajno nezmožni za delo in nimajo potrebnih sredstev za življenje. V prvem in drugem odstavku 25. čl. našteje osebe, ki so nujni dediči, če so po zakonitem dednem redu upravičeni dedovati. Nobeden od zapustnikovih zakonitih dedičev drugega dednega reda nujnega dednega deleža ni uveljavljal. Pritožnik, ki je zapustnikov nečak (sin pred zapustnikom umrle zapustnikove sestre), ni nujni dedič, torej oseba iz kroga zakonitih dedičev, ki ima pravico zahtevati del zapuščine. Kot zakoniti dedič drugega dednega reda bi bil v primeru zakonitega dedovanja upravičen dedovati, pravice do njunega dednega deleža – upoštevajoč 25. čl. ZD – pa nima.

VSL sklep I Cp 368/2009 z dne 25. 3. 2009: Določba 2. odstavka 25. člena ZD določa, da so bratje in sestre pokojnika nujni dediči le takrat, če so trajno nezmožni za delo in nimajo potrebnih sredstev za življenje. V danem primeru je prvostopenjsko sodišče glede pritožnice, ki je zapustnikova sestra, ugotovilo, da je prejemnica pokojnine v višini 388,93 EUR, od tega zneska pa se ji odteguje še premija za prostovoljno zdravstveno zavarovanje v višini 21,75 EUR. V okviru njenih prihodkov sodišče prve stopnje ni upoštevalo dohodke drugih članov, s katerimi pritožnica živi. Sodišče prve stopnje je ocenilo, da navedena sredstva iz naslova pokojnine sicer niso visoka, vendar pa kljub temu predstavljajo tista sredstva, ki zadoščajo za potrebno oziroma nujno preživljanje pritožnice. Ker citirana določba 2. odstavka 25. člena ZD predpisuje, da morata biti oba

našteta pogoja izpolnjena kumulativno, pritožnica pa ima potrebna redna sredstva za preživljanje, je sodišče prve stopnje zaključilo, da ji nujni dedni delež po zapustniku ne pripada.

VSL sklep I Cp 620/2018 z dne 27. 6. 2018: Zapustnik je zapustil ženo, sina in hčerko (pritožnico). Zapustnikov sin je oporoki priznal, nujnega dednega deleža pa ni uveljavljal. To pa ne pomeni, da je sedaj pritožničin nujni dedni delež večji, saj ni prišlo do prirasti v smislu, da bi njegov dedni delež pripadal sodedinjama v razmerju njunih dednih deležev, kot bi to bilo, če bi se dedovanju odpovedal ali če bi bil npr. razdedinjen (in ne bi imel potomcev). Sodišče prve stopnje je tako pritožnici pravilno in zakonito priznalo nujni dedni delež v višini 1/6 (drugi odstavek 26. člena ZD).

VSL sklep II Cp 3064/2014 z dne 21. 1. 2015: Na podlagi določbe 27. člena ZD gre nujnemu dediču določen del vsake stvari in vsake pravice, ki sestavlja zapuščino, oporočitelj pa lahko določi, da dobi nujni dedič svoj delež v določenih stvareh, pravicah ali v denarju. V obravnavani zadevi je zapustnica v oporoki določila, naj nujni dediči dobijo svoj delež izplačan v denarju ali v naravi. Nujni dediči, ki naj bi po določbah oporoke prejeli delež v denarju oziroma v naravi, so pravi dediči in s tem univerzalni nasledniki zapustnice. Praviloma jim gredo alikvotni deli zapuščine: del vsake stvari in vsake pravice, ki sestavlja zapuščino. Alikvotni del zapuščine je manjši kot pri dedovanju po zakonu, v vsem drugem pa se položaj nujnega dediča ne razlikuje od položaja, ki bi ga imel pri dedovanju po zakonu. Nujni dedič ima pravni položaj pravega dediča tudi v primeru, če je oporočitelj določil, da dobi svoj nujni delež v določenih stvareh, v denarju ali pravicah. V primeru, da oporočitelj določi, da dobi nujni dedič svoj delež v denarju oziroma v naravi, ni spremenil njegove dedne pravice v obligacijskopravni zahtevek na izročitev stvari oziroma denarja, ampak je samo določil način delitve zapuščine.

VSL sklep I Cp 4566/05 z dne 5. 4. 2006: To, da gre nujnemu dediču določen del vsake stvari in vsake pravice, ki sestavlja zapuščino, je eno temeljnih pravil dednega prava (27. člen ZD). Nujni dedič ima torej pravico zahtevati del vsake stvari ali pravice, le

oporočitelj je tisti, ki lahko določi, da gre nujnemu dediču nujni delež v denarju. Stališče sodišča prve stopnje, da obračunska vrednost zapuščine vpliva na pravico dediča, da nujni delež dobi bodisi v naravi bodisi v denarju, tako v zakonu nima podlage. Kot je pravilno zapisano v pritožbi, je obračunska vrednost le podlaga za izračun nujnega deleža (28. člen ZD). Vprašanje, v kakšni meri je pogodba odplačna, ne vpliva na pravico dediča, v kakšni obliki bo dobil nujni delež, pač pa lahko vpliva na višino deleža. Če dedič zahteva v naravi 1/6 določene nepremičnine, pa se po ugotovitvi obračunske vrednosti ugotovi, da bi mu šlo manj, bo sodišče presežek pač zavrnilo in določilo delež v naravi, ki ustreza nujnemu deležu po opravljenem obračunu.

VSL sklep II Cp 1891/2023 z dne 9. 7. 2024: Volja zapustnice, da v primeru, če bo po njej dedoval tudi sin (za katerega sicer misli, da je že dedno odpravljen), naj deduje ustrezen solastninski delež na stanovanju v C., je jasno in nedvoumno izražena. Zapustnica je določila način delitve svoje zapuščine skladno s 27. členom ZD, ki predpisuje, da lahko oporočitelj določi, da dobi nujni dedič svoj delež v določenih stvareh, pravicah ali v denarju. V primeru takega oporočnega določila nujni dedič ne podeduje določen del vsake stvari in vsake pravice, ki sestavljajo zapuščino (aliquotni delež na celotni zapuščini), pač pa v oporoki določeno stvar, pravico ali denar.

VSRS sodba II Ips 261/2008 z dne 20. 5. 2010: Po 27. členu ZD ima nujni dedič pravico do aliquotnega dela zapuščine v naravi in ne do ustreznega denarnega zneska (prim. tudi sodbi Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 89/95 in II Ips 1086/2007). Vendar pri tem stališču ni mogoče vztrajati tudi v primerih, ko vrnitev podarjenih stvari v naravi ni mogoča zato, ker jih je obdarjenec uničil ali odsvojil. Tako stališče bi onemogočilo uveljavitev pravice do nujnega deleža. Enako velja tudi v primeru, ko je obdarjenec podarjene stvari obremenil v korist tretjega. Njihovo vračilo v naravi ne bi odpravilo prikrajšanja nujnega deleža, saj ne bi bile vrnjene v stanju, v kakršnem so bile podarjene (prim. 30. člen ZD). Z obremenitvijo je bila njihova vrednost bistveno zmanjšana ali izničena. Glede na navedeno je pravilno stališče nižjih sodišč, da tožnica manjvrednih nepremičnin ni dolžna zahtevati in sprejeti v naravi in da je utemeljen njen zahtevek za izplačilo nujnega deleža v denarju. Ne gre spregledati, da je nemožnost vrnitve darila v naravi povzročil toženec, ki pa kljub obljubam o izbrisu hipoteke do konca glavne obravnave tega ni zagotovil.

VSM sklep I Cp 439/2022 z dne 7. 6. 2022: Pravica do nujnega deleža je dedna pravica (27. člen ZD), saj gre pri dedovanju nujnih dedičev za zakonito dedovanje posebne vrste. Nujni dedič dobi nujni delež samo, če ga zahteva (40. člen ZD). Odpoved dediščine, ki je urejena v 133. členu ZD, je izjava volje, ki jo poda dedič po zapustnikovi smrti o tem, da noče biti dedič. S to izjavo dedič ovrže domnevo, da dediščino sprejema. Pravna posledica odpovedi dediščine je v tem, da se šteje kakor da odpovedujoči sploh ni postal dedič. Izjave o odpovedi dediščine ali o sprejemu dediščine ni mogoče preklicati (prvi odstavek 138. člena ZD). Če se nujni dedič odpove nujnemu deležu, gre za izjavo, da ne bo uveljavljal pravice do nujnega deleža.

VSL sklep II Cp 3790/2009 z dne 6. 1. 2010: Uveljavljanje pravice do nujnega dednega deleža je v dispoziciji upravičencev, zato sodišče o nujnem dednem deležu odloča samo na zahtevo upravičencev, ne pa po uradni dolžnosti (40. člen ZD). Nujni dedič svojo pravico primarno uveljavlja v zapuščinskem postopku, po njegovem pravnomočnem zaključku pa je ne more uveljavljati v pravdi, če mu je bila dana možnost, da jo uveljavlja v zapuščinskem postopku. Če v njem sodeluje, ga pravnomočen sklep o dedovanju veže (220. člen ZD). Drugemu pritožniku je bila možnost uveljavljanja nujnega dednega deleža v zapuščinskem postopku dana, zato v primeru zavrnitve njegove pritožbe te pravice v pravdi ne bi mogel uveljavljati.

VSL sklep I Cp 2760/2014 z dne 14. 1. 2015: Pritožba pravilno poudarja, da je pravica do nujnega deleža dedna pravica, kar pomeni, da je nujni dedič pravi dedič, univerzalni zapustnikov naslednik. Pridobitev pravice do nujnega deleža pa je odvisna od izjave nujnega dediča. Že v odločbi II Ips 285/82 je bilo izpostavljeno, da ima oporočno dedovanje prednost pred zakonitim. Bistvo oporočnega dedovanja je, da se zapustnikovo premoženje razdeli skladno z njegovo voljo. To zapustnikovo voljo zakon omejuje le v toliko, da mora del zapustnikovega premoženja ostati za v zakonu določeni krog nujnih dedičev, vendar samo takrat, če bodo nujni dediči, ali kateri izmed njih, svoj nujni delež zahtevali, in sicer tako, da bodo zahtevali zmanjšanje oporočnih razpolaganj. Če tega ne zahtevajo, v celoti velja oporočiteljeva volja. Nujni dedič dobi svoja upravičenja samo, če jih posebej zahteva. Če jih ne zahteva, pa ostane razpoložljivi del zapuščine nedotaknjen in gre torej za korist oporočnemu dediču.

VSL sklep I Cp 3993/2009 z dne 20. 1. 2010: Pravica do nujnega deleža je dedna pravica (27. čl. ZD) in gre nujnemu dediču določen del vsake stvari

in vsake pravice, ki sestavlja zapuščino, kar pomeni, da bi moralo sodišče prve stopnje odločati tudi o upravičenosti nujnih dedičev do nujnega deleža na dodatno najdenem premoženju. Sodišče prve stopnje pred izdajo izpodbijanega dodatnega sklepa o dedovanju, kljub podatkom v spisu, da so ob prvotnem dedovanju (zapisnik 27.7.1956) takratni zakoniti dediči (pritožniki so njihovi potomci) uveljavljali nujni delež, zakonitim dedičem ni dalo možnosti, da se izjasnijo, ali uveljavljajo nujni delež tudi na dodatnem premoženju zapisnika. Ob tem ni pomembno, da so bili v prvotnem zapuščinskem postopku nekateri od zakonitih dedičev napoteni na pravdo, pa tožbe niso vložili, in tudi ne, da je očitno, kot trdi pritožnica, oporočna dedinja z nekaterimi od zakonitih dedičev sklenila poravnavo (poravnava 27.7.1956), ki je bila po trditvi pritožnice D. J. I. očitno namenjena izplačilu nujnih deležev. Morebitno poplačilo nujnih deležev se je lahko nanašalo le na takrat znano premoženje in ne na dodatno premoženje, o katerem je sodišče prve stopnje odločalo z izpodbijanem sklepom.

Prikrajšanje nujnega deleža

VSRS sodba in sklep II Ips 45/2007 z dne 15. 1. 2009: Pri izračunu nujnega deleža (posameznega nujnega dediča) zakon terja najprej ugotovitev zapustnikovega premoženja. Iz tega premoženja se izločijo deli, ki niso predmet dedovanja (32. in 128. člen ZD), ter gospodinjiski predmeti, ker grede samo določenim upravičencem (33. člen ZD); od ostanka vrednosti premoženja, ki ga je imel zapustnik ob smrti (aktiva zapuščine), je treba odšteti zapustnikove dolgove ter določene dolgove zapuščine (pasiva zapuščine). Razlika je čista zapuščina. Tej je treba prišteti vrednost določenih daril, ki jih je zapustnik naklonil za življenje; njun seštevek je obračunska vrednost zapuščine (primerjaj 28. člen ZD). Od te izračunamo zakonite dedne deleže posameznih nujnih dedičev in njihove nujne deleže kot določene kvote dednih deležev. Vsota vseh nujnih deležev (posameznih nujnih dedičev) je skupni nujni delež (rezervirani del, rezerva). Če vrednost tega odštejemo od vrednosti čiste zapuščine, dobimo razpoložljivi del zapuščine (primerjaj 26. člen ZD). V primeru, ko je zapustnik z oporočnimi razpolaganji in z darili med živimi to vrednost prekoračil (torej če je načel ali celo izčrpal skupni nujni delež), nujni dedič pa uveljavlja svojo pravico do nujnega deleža (primerjaj 40. in 41. člen ZD), pridejo v poštev pravila o odpravi prikrajšanja nujnega deleža: najprej se zmanjšajo ali docela odpravijo razpolaganja, ki jih je zapustnik določil z oporoko (redukcija oporočnih razpolaganj); če se primanjkljaj ne more pokriti na ta način, se poseže tudi na darila (vračanje, restitucija daril). Skratka, šele po ugotovitvi vrednosti razpoložljivega

dela zapuščine je mogoče presoјati, ali je bil nujni delež res prikrajšan ter za koliko je bil prikrajšan, in šele po tem pridejo v poštev pravila o zmanjšanju ali odpravi oporočnih razpolaganj ter vračanju daril (34. do 38. člen ZD).

VSRS sklep II Ips 494/92 z dne 10. 2. 1993: Zakon posebej ureja način izračuna nujnega deleža in pravice nujnega dediča, katerega pravica do nujnega deleža je prizadeta. Med drugim je posebej urejen tudi vrstni red pri poseganju v premoženje, ki je bilo last zapustnika (v času smrti ali že prej). Tako je v 35. členu določeno, da se v primeru prikrajšanja nujnega deleža najprej zmanjšajo oporočna razpolaganja. Šele če s tem nujni delež ni krit, se vračajo tudi darila. Toda preden lahko sodišče odloči o zmanjšanju oporočnih razpolaganj ali/in vrnitvi daril mora izračunati nujni delež. Pravila za izračun so določena v 28. členu ZD. Ta pravila so prisilne narave. Nujni dedič ne more izbirati, katero premoženje naj sodišče upošteva in katerega ne. Sodišče zato ne more odločiti o vrnitvi darila dokler ne ugotovi višine nujnega deleža. Ugotovitev sodišča prve stopnje, da sodišče nujnega deleža ni izračunavalo, ker je zapuščinski postopek še odprt in je to stvar zapuščinskega sodnika, je lahko upoštevana v postopkih, v katerih je sporno le to, kaj sodi v zapuščino in kaj ne. Če pa nujni dedič v pravnem postopku zahteva vrnitev darila v zapuščino pred ugotovitvijo razpoložljivega in rezerviranega dela zapuščine, je potrebno najprej ugotoviti in sicer v tem postopku (kot predhodno vprašanje), ali je bil nujni delež sploh prikrajšan in v kakšnem obsegu. Le, če je bil prikrajšan, in le v obsegu prikrajšanja je lahko tožbeni zahtevek utemeljen.

VSL sklep II Cp 1986/2015 z dne 18. 11. 2015: Zapuščinsko sodišče prve stopnje je pri ugotavljanju vrednosti daril pravilno ravnalo, ko je njihovo vrednost pri vračunavanju v dedni delež valoriziralo. ZD v 30. čl. določa, da se darilo oceni po vrednosti ob zapustnikovi smrti in po stanju ob daritvi. Valorizacija pa je metoda, s katero se ohranja neka ugotovljena vrednost skozi čas. Pri obračunavanju zapuščine in vračunavanju daril v dedne deleže je pomembno, da se vse premoženje oceni po vrednosti v istem časovnem trenutku. Jasno je, da premične stvari s potekom časa izgubljajo na vrednosti, in ravno zato je bila potrebna valorizacija ocenjene vrednosti darila ob zapustnikovi smrti, saj je od tega preteklo že dvajset let. Če sodišče prve stopnje ne bi tako ravnalo, bi bila vrednost daril, ki predstavljajo premično premoženje, praktično izničena, pač zaradi trajanja zapuščinskega postopka.

VSL sklep I Cp 2556/2015 z dne 4. 4. 2016: Postopek v primeru, ko je prikrajšan nujni delež ter sočasno upoštevanje oporočnih razpolaganj in daril ureja 34. člen ZD. Po 40. členu ZD lahko zmanjšanje oporočnih razpolaganj in vrnitev daril, s katerimi je prikrajšan nujni delež, zahtevajo samo nujni dediči. Trditve o prikrajšanju nujnega deleža zap. sina B. A. predstavljajo v obravnavanem primeru (poleg trditve o neobstoju pravice zap. prostega razpolaganja z njenim premoženjem mortis causa) po vsebini zahtevo za zmanjšanje oporočnih razpolaganj. In ker zmanjšanja oporočnih razpolaganj ni brez zahteve nujnih dedičev (in samo pod pogojem prikrajšanja nujnega deleža), je več kot jasno, da v sporu na pravdo ni mogoče napotiti oporočnega dediča (da ta zahteva, da se oporočna razpolaganja ne zmanjšajo oziroma da se darila ne vrnejo), ampak le tistega, ki prikrajšanje uveljavlja, tj. v obravnavanem primeru zap. sina B. A.

VSL sklep I Cp 2760/2014 z dne 14. 1. 2015: Nujni dedič je pravi dedič in pridobi pravico do nujnega deleža z zapustnikov smrtjo (27. člen ZD). Pravica do nujnega deleža je, kot je bilo že zgoraj poudarjeno, dedna pravica, ki se pridobi tako kot vsaka druga dedna pravica. Zahtevke za zmanjšanje oporočnih razpolaganj in vrnitev daril, ki ga je postavil nujni dedič, s smrtjo nujnega dediča ne ugasne, zato lahko postopek na podlagi zahtevka nadaljujejo njegovi dediči. Vendar le v primeru, če je nujni dedič pred smrtjo podal zahtevo za uveljavljanje nujnega deleža, kar pa ni značilnost tega primera.

VSRS sodba II Ips 230/2017 z dne 6. 12. 2018: V obravnavanem primeru se torej ob razlagi določbe 28. člena ZD odpira vprašanje, s katerim se Vrhovno sodišče doslej še ni ukvarjalo, in sicer, ali se dedič, ki umre pred zapustnikom, šteje za zakonitega dediča in concreto v smislu četrtega odstavka 28. člena ZD ali gre za drugo osebo po petem odstavku 28. člena ZD. Ker od mrtve osebe ni mogoče zahtevati vračila darila, je vprašanje neločljivo povezano z vprašanjem, ali je mogoče vračilo daril zaradi prikrajšanja nujnega deleža zahtevati tudi od univerzalnega in/ali singularnega naslednika takšnega, prej umrlega dediča. /.../ Razlaga besedila 28. člena ZD, za katero se zavzema tožnica, torej da bi bila dedinja ali obdarjenka (toženka) prvotnega obdarjenca, ki je umrl pred zapustnico, zavezanica za vrnitev daril zaradi prikrajšanja nujnega deleža, po presoji Vrhovnega sodišča nasprotuje ustavni pravici do zasebne lastnine in dedovanja (33. člen Ustave) ter tudi 1. členu prvega protokola k Evropski konvenciji o človekovih pravicah (EKČP). Ustanova nujnega deleža namreč že sama po sebi posega v svobodo testiranja (ki je neločljiv del zapustnikove lastninske pravice). Poseg naj bi bil dopusten zaradi načela

dedovanja v družini, kot izpeljavi načela socialne vezanosti lastnine (67. člen Ustave). Pri pravni ustanovi vračanja daril zaradi prikrajšanja nujnega deleža je ta poseg še hujši. Posega namreč tako v zapustnikovo svobodo razpolaganja inter vivos, kakor tudi v že obstoječo lastninsko pravico obdarjenca. Prvi pogoj za dopustnost takšnega posega je, da je jasno določen v zakonu. Tak primer sta tudi določbi četrtega in petega odstavka 28. člena ZD. Razlaga, za kakršno se zavzema revidentka, pa je razširjujoča razlaga, ki bi napravila še korak dlje pri poseganju v zasebno lastnino zaradi varstva interesov nujnih dedičev. Posegla bi še v lastninsko pravico nadaljnega pridobitelja (tretje osebe) in to celo mimo časovne omejitve iz petega odstavka 28. člena ZD, s tem pa tudi (vsaj v delu, kjer je šlo za pravno-poslovni prenos) v varnost pravnega prometa.

VSL sodba II Cp 1700/2011 z dne 30. 11. 2011: Tožeca stranka pravilno opozarja, da v pravdi zaradi vračila daril z namenom dopolnitve nujnega deleža, dediči niso nujni sosporniki (tako kot v primeru pravde zaradi ugotovitve obstoja pravice do vračunanja v nujni delež). Sodišče prve stopnje namreč iz ureditve, ki v primeru nedokončanega zapuščinskega postopka terja vračanje darila v zapuščino in ne neposredno prikrajšanemu nujnemu dediču, zmotno izpeljuje zaključek, da odločitev v pravdi zaradi vrnitve darila vpliva na položaj vseh sodedičev. Tožba zaradi vračila darila je namreč smiselno enaka tožbi zaradi izpodbijanja pravnih dejanj iz 255. člena OZ, saj upravičenec ne zahteva (absolutne, retroaktivne) razveljavitve posla – le-ta velja še naprej v obsegu, kolikor niso prizadeti interesi nujnega dediča – temveč pravno neučinkovanje v delu, za kolikor je s takšnim poslom prikrajšan njegov nujni delež (primerjaj 260. člen OZ) oziroma v tistem obsegu, ki je glede na določbo 35. člena ZD potreben za dopolnitev njegovega nujnega deleža. Učinek takšnega izpodbijanja je torej relativen, njegova funkcija pa zgolj korekcijska, utemeljena s stališčem, „da velja vsako oporočno razpolaganje ali darilo le sub conditione tacita, da ni kršen nujen delež.“ Navkljub pravilu, da se z dnem uvedbe dedovanja glede zapuščine ustanovi dediščinska skupnost, ki lahko do delitve upravlja in razpolaga z zapuščino zgolj enotno (prvi odstavek 145. člena ZD), ni mogoče spregledati, da pravni posel, na podlagi katerega je bilo dano darilo, ob sklenitvi ni imel pomanjkljivosti in posledično ni neveljaven (ničen ali izpodbojen). Pravica nujnega dediča, da zahteva vrnitev darila zaradi prikrajšanja nujnega deleža, pa ima zato izrazito individualističen značaj. Iz navedenih razlogov je nenazadnje tudi sam dogovor dedičev o delitvi zapuščine v tem delu obsoleten, saj izpodbijani brezplačni pravni posel s pravnomočno odločitvijo o vrnitvi (dela) darila

izgubi pravni učinek zgolj v razmerju do tožeče stranke – ne pa tudi do drugih dedičev – posledično pa lahko pripade zgolj njej.

VSK sklep I Cp 602/2005 z dne 19. 4. 2006: Uveljavljanje pravice do nujnega deleža je v dispoziciji upravičencev in tega sodišče po uradni dolžnosti ne upošteva, pač pa le njihovo zahtevo (40. čl. ZD). Vendar pa gre za dedno pravico in lahko dedič tak zahtevek uveljavi do konca zapuščinskega postopka, saj ga, če v zapuščinskem postopku sodeluje, pravnomočen sklep o dedovanju veže (220. čl. ZD). Zapustnikova hči je zahtevo po nujnem deležu postavila šele v pritožbi, toda še vedno tekom zapuščinskega postopka. Ta zahteva je zato pravočasna.

VSRS sodba II Ips 23/2000 z dne 6. 7. 2000: Pravico do nujnega deleža mora nujni dedič praviloma uveljavljati v zapuščinskem postopku, uveljavlja pa jo z zahtevkom za zmanjšanje oporočnih razpolaganj ali (lahko tudi in) za vrnitev daril. Pravice do nujnega deleža zapuščinsko sodišče ne upošteva po uradni dolžnosti, temveč v skladu s 40. členom ZD le na zahtevo nujnega dediča. /.../ Tožnik bi lahko pravico do nujnega deleža z zahtevo za vrnitev darila uveljavljal v pravdi le: - če sploh ne bi bil sodeloval v zapuščinskem postopku, - če zapuščinske obravnave sploh ne bi bilo, ker ne bi bilo zapuščine zaradi zapustnikovega predhodnega razpolaganja, ali pa bi zapuščina obstajala le iz premičnin, - če tožnik kljub napotilu zapuščinskega sodišča ne bi sprožil pravde med zapuščinskim postopkom, ali če bi ga zapuščinsko sodišče moralo napotiti na pravdo, pa tega ni storilo, - če bi obstajali razlogi za obnovo postopka. V obravnavani zadevi ne gre za nobeno od naštetih izjem, zaradi česar tožnik ne bi bil vezan na pravnomočen sklep o dedovanju. /.../

Pri zahtevi za vrnitev darila zaradi prikrajšanja nujnega deleža mora biti tožbeni zahtevek postavljen tako, da ima oblikovalni in dajatveni značaj. Poleg zahteve za vrnitev darila oziroma za (sorazmerno) razveljavitev darilne pogodbe mora vsebovati tudi zahtevo za izročitev ustreznega dela premoženja ali za izstavitve ustrezne zemljiškknjižne listine. Tožnikovo revizijsko stališče o pravilno oblikovanem tožbenem zahtevku za vrnitev darila v zapuščino po pokojniku v določen zapuščinski postopek (kot je bil postavljen njegov tožbeni zahtevek) je pravilno le za tiste primere, ko zapuščinski postopek zaradi napotitve na pravdo še ni končan. Če v takem primeru nujni dedič v pravdi uspe, se v zapuščino vrnjeno darilo upošteva pri ugotovitvi vrednosti zapuščine po 28. členu ZD v zvezi s 34. členom ZD. Nujni dedič, ki je v

zapuščinskem postopku sodeloval, ni pa uveljavljal svoje pravice do nujnega deleža, si po pravnomočnem končanju zapuščinskega postopka s tožbenim zahtevkom za vrnitev darila v zapuščino postopek ne more pomagati. Ugoditev takemu tožbenemu zahtevku mu ne bi prinesla nobene koristi, saj zapuščinske obravnave ni mogoče ponovno otvoriti, v zapuščino vrnjenega darila pa tudi ni mogoče opredeliti za naknadno najdeno premoženje v smislu 221. člena ZD.

VSL sklep I Cp 1502/2012 z dne 10. 10. 2012: Materialnopravni učinek pravde, v kateri gre v bistvu za spor o obstoju ali obsegu oziroma vrednosti darila, kar vpliva na obračunsko vrednost zapuščine in posledično na velikost dednih deležev ni enak učinku pravde zaradi vračila darila v zapuščino, kot to zmotno meni sodišče prve stopnje. Vračunanje daril v nujni dedni delež, če se bo izkazalo za potrebno, bo lahko opravilo zapuščinsko sodišče samo in je napotitev na pravdo v zvezi s tem vprašanjem potrebna zgolj v primeru, kot je konkretni, ko je med strankami spor o dejstvih, od katerih je odvisna velikost dednega deleža. Pravilno je zato pritožbeno stališče, da je preuranjeno odločati o zmanjšanju oporočnih razpolaganj ter vrnitvi daril, dokler se ne ugotovi višina nujnega dednega deleža. Šele ko bo znano, ali je bila med zapustnikom in prvim tožencem sklenjena darilna pogodba ter vrednost tega darila, se bo lahko izračunala obračunska vrednost zapuščine, od katere se bo šele lahko izračunal zakoniti oziroma nujni delež nujnega dediča. In ker v konkretnem primeru med dediči obstoji spor o tem, ali je bilo prvemu tožencu dano darilo v določeni vrednosti, bo o tem moralo odločiti pravnomočno sodišče.

VSL sklep I Cp 1112/2022 z dne 2. 9. 2022: Kot je pravilno navedlo sodišče prve stopnje, o vrnitvi darila v zapuščino zaradi prikrajšanja nujnega dednega deleža sodišče odloči v zapuščinskem postopku le v primeru, če so obdarjenci udeleženci tega postopka in priznajo zahtevek oziroma ne nasprotujejo vrnitvi. V nasprotnem primeru mora nujni dedič uveljaviti zahtevek v pravdi. Vračila podarjene stvari (v določenem obsegu) v zapuščino namreč ni mogoče doseči brez soglasja obdarjenca oziroma sodne odločbe, s katero se dediču nalaga vrnitev darila v zapuščino. Takšna tožba zaradi prikrajšanja nujnega deleža je oblikovalne in dajatvene narave. Prikrajšani nujni dedič mora z oblikovalnim zahtevkom zahtevati, da darilo nima učinka v obsegu, ki je potreben za dopolnitev njegovega nujnega deleža, z dajatvenim zahtevkom pa mora zahtevati vračilo (dela) darila v zapuščino, če zapuščinski postopek še teče. Pri sporu med dediči o dejstvih ali o uporabi prava glede vračanja daril gre za dejanski stan v

skladu s 1. točko 212. člena ZD (spor o tem, ali določeno premoženje spada v zapuščino) in v takem primeru je treba zapuščinski postopek prekiniti zaradi pravnega postopka, od izida katerega je odvisen obseg zapuščine. Redukcijski postopek za odpravo prikrajšanega nujnega deleža z vračanjem daril se namreč nanaša na premoženje, ki ni v zapuščini (prevzemnik je postal lastnik, če gre za nepremičnine, je vpisan v zemljiško knjigo).

VSL sodba I Cp 2152/2015 z dne 25. 11. 2015: Tožba za vrnitev darila zaradi prikrajšanja nujnega deleža je oblikovalne in dajatvene narave. Dokler teče zapuščinski postopek, mora nujni dedič zahtevati vrnitev darila v zapuščino, ne more pa zahtevati neposredne izročitve. Tožnik je tožbeni zahtevek za vrnitev darila zaradi prikrajšanja nujnega deleža pravilno oblikoval, pritožbeni očitki o formalni pomanjkljivosti pa so neutemeljeni. Dokler zapuščinski postopek ni pravnomočno končan, nujni dedič sploh ne more zahtevati neposredne izročitve darila. Takšna tožba pa bi bila nesklepčna.

VSL sklep II Cp 202/2016 z dne 27. 1. 2016: Teorija in sodna praksa sta si že nekaj časa enotni, da je tožbeni zahtevek pri prikrajšanju nujnega deleža oblikovalne in dajatvene narave. Izpodbojna tožba zaradi prikrajšanja nujnega deleža nima za posledico absolutne, retroaktivne razveljavitve darilne pogodbe, ki sta jo sklenila zapustnik in obdarjenec, ampak ima le relativne učinke – pravno dejanje izgubi učinek le proti tožniku in le toliko, kolikor je potrebno za dopolnitev nujnega deleža. Ko je darilo nepremičnina, je v zemljiški knjigi obdarjenec vpisan kot lastnik. V primeru, ko nujni dedič uveljavlja zahtevek neposredno v pravdi (kot v konkretnem primeru), mora nato zahtevati neposredno izročitev nepremičnine ali dela nepremičnine in sicer z zahtevkom na izstavitvev zemljiškooknjžnega dovolila.

VSK sodba in sklep I Cp 615/2015 z dne 24. 2. 2016: Če predstavljajo v tožbi navedeni zneski darilo, potem ne morejo soditi v zapuščinsko maso. Tožeča stranka bi lahko kvečjemu zahtevala (v primeru zakonitega dedovanja), da se toženi stranki darilo vračuna v dedni delež v skladu s 46. členom ZD ali vrnitev darila zaradi prikrajšanja nujnega deleža (26. člen ZD), oziroma zmanjšanje oporočnih razpolaganj (34. člen ZD). Tak zahtevek pa ni ugotovitvene, temveč oblikovalne in dajatvene narave. Tožeča stranka bi torej morala z oblikovalnim delom tožbenega zahtevka uveljavljati zahtevek, da darilna pogodba nima proti njej učinka, kolikor je to potrebno za dopolnitev nujnega deleža. Čeprav so sodišča v preteklosti (pred letom 2008, tožba v obravnavani zadevi pa je bila vložena leta 2011) večkrat, dopuščala tudi zahtevke, ki niso bili

oblikovalne narave, pa je bilo potrebno vedno zahtevke oblikovati kot dajatveni, torej kot zahtevke na vrnitev (dela) darila v zapuščino. Da bi bila tožba sklepčna, pa mora v ta namen vsebovati navedbo o vrednosti zapustnikovega premoženja ob smrti, višino nujnega deleža tožeče stranke ter za koliko je bil ta delež prikrajšan. Ne le, da tožba tožeče stranke takih navedb ni vsebovala, temveč je bil, kot je bilo že obrazloženo, zahtevek zgolj ugotovitvene narave in sam po sebi notranje nesklepčen, saj se je glasil na ugotovitev, da so bila sredstva darilo toženki in hkrati, da zato sodijo v zapuščinsko maso.

VSL sklep II Cp 1344/2022 z dne 7. 9. 2022: Pritožbeno sodišče opozarja še na to, da se v primeru ugotovitve, da je prišlo do prikrajšanja nujnih deležev, oporočna razpolaganja zmanjšajo le do višine prikrajšanja, to je do višine, do katere je zapustnica preveč zmanjšala rezervirani del. Povedano drugače: če bo ugotovljeno, da sta nujna deleža obeh vnukov prikrajšana, dedujeta najprej premoženje, s katerim zapustnica ni razpolagala, šele za dopolnitev razlike (ki je enaka ugotovljeni višini prikrajšanja) pride v poštev zmanjšanje oporočnih razpolaganj. V določbah ZD ni nobene podlage za to, da sodišče, če ugotovi prikrajšanje nujnih deležev z oporočnim razpolaganjem, del premoženja, ki je ostalo nerazporejeno, dodeli tudi oporočni dedinji, nato pa ji sočasno naloži vračanje tega, kar ji je zapustnica namenila z oporoko.

VSK sklep I Cp 764/2006 z dne 6. 6. 2007: Ker zaradi prodaje stanovanja med postopkom vrnitev predmeta darila v zapuščino ni več možna, prvostopno sodišče pravilno ni ugodilo zahtevku nujnih dedičev za vrnitev darila. Če pa ni možna vrnitev darila, nujni dediči v okviru zapuščinskega postopka ne morejo priti do svojega nujnega deleža. Zato je tudi nepotrebno vsako ugotavljanje, koliko bi nujni delež znašal, kot je že pojasnjeno v obrazložitvi izpodbijane sodbe. Prvostopno sodišče je svojo odločitev oprlo na pravilne materialnopravne predpise, čeprav jih ni izrecno navedlo. Nujni dediči imajo v zvezi s prikrajšanjem nujnega deleža kvečjemu denarni zahtevek, ki ga lahko uveljavljajo v pravdi. Sodna odločba, ki jo citira pritožba, se ne nanaša na enak primer, saj je v tisti zadevi darilo še vedno obstajalo in bi ga bilo možno vrniti v zapuščino, zato je pravnomočni sklep o dedovanju dediče lahko vezal. V obravnavanem primeru je situacija drugačna, vrnitev darila ni možna, zahtevek na plačilo denarnega zneska pa ne more biti predmet odločanja v zapuščinskem postopku in zato pravnomočni sklep o dedovanju dedičev glede tega zahtevka ne veže.

VSRS sodba II Ips 123/2017 z dne 16. 11. 2017: Zahtevke za vrnitev daril zaradi prikrajšanja nujnega deleža je podvržen zastaranju. Zakon o dedovanju v 41. členu, ki nosi naslov "Zastaranje tožbe", določa, da se zmanjšanje oporočnih razpolaganj lahko zahteva v treh letih od razglasitve oporoške, vrnitev daril pa v treh letih od zapustnikove smrti oziroma od dneva, ko je postala pravnomočna odločba o njegovi razglasitvi za mrtvega oziroma odločba, s katero se ugotavlja njegova smrt. To pomeni, da se za vsa vprašanja v zvezi z zastaranjem tega zahtevka uporabljajo splošne določbe o zastaranju terjatev, ki so umeščene v OZ. Med temi določbami so tudi pravila o pretrganju zastaranja, med njimi določba 365. člena OZ, po kateri se zastaranje pretrga z vložitvijo tožbe in z vsakim drugim upnikovim dejanjem zoper dolžnika pred sodiščem ali drugim pristojnim organom, da bi se ugotovila, zavarovala ali izterjala terjatev./.../ Res je, da začne po pretrganju zastaranje znova teči (prvi odstavek 369. člena OZ), in res je tudi, da zastaranje, pretrgano z dolžnikovo pripoznavo, začne teči znova od pripoznave. Tako gledano, bi bila tožba, vložena 3. 7. 2014, res že onkraj triletnega zastaralnega roka. Vendar revizija spregleda, da si je tožnica že pred tem, vse od prve zapuščinske obravnave prizadevala za uveljavitev svojega dednega deleža. Ta njena aktivnost, ki ustreza standardu, ki ga 365. člen OZ opredeljuje kot "vsako drugo upnikovo dejanje zoper dolžnika pred sodiščem ali drugim pristojnim organom, da bi se ugotovila, zavarovala ali izterjala terjatev", je torej tisto, kar je pretrgalo zastaranje. Učinek tega pretrganja pa je tak, kot je ugotovilo sodišče prve stopnje (in kar kot pravilno sprejema tudi pritožbeno sodišče), namreč, da v takih primerih začne zastaranje znova teči šele od dneva, ko je spor končan ali kako drugače poravnat (tretji odstavek 369. člena OZ). To pomeni, da ugovor zastaranja ni utemeljen.

VSRS sodba II Ips 388/2010 z dne 5. 5. 2011: Pretrganje zastaranja iz 41. člena ZD učinkuje tudi za osebe, ki niso zakoniti dediči in so „druge osebe“ v smislu petega odstavka 28. člena ZD ter niso sodelovali v zapuščinskem postopku. Dednopravni zahtevki se primarno rešujejo v zapuščinskem postopku, v pravnem postopku pa le v primeru spornih dejstev, od katerih je odvisna kakšna pravica dedičev (210. in naslednji členi ZD). Tako mora nujni dedič tudi vrnitev daril zahtevati (primarno) v zapuščinskem postopku, v katerem lahko sodišče odloči o vrnitvi daril, če so obdarjenci udeleženci v postopku in če zahtevke priznajo. V nasprotnem primeru lahko nujni dediči tak zahtevke uveljavljajo v pravdi. V obeh primerih je rok za uveljavljanje zahtevka za vrnitev daril enak: tri leta. Vendar se tak rok pretrga takrat, ko nujni dedič prvič postavi zahtevke za vrnitev daril v zapuščino zaradi

prikrajšanja nujnega deleža ne glede na to ali je zahtevo postavil v zapuščinskem postopku (praviloma) ali v tožbi. Rezultat tako postavljenega zahtevka je v obeh primerih enak, in sicer pretrganje zastaranja. Sodna praksa in tudi večina pravnih teoretikov je enotna v stališču, da so (vsi) roki, predpisani v ZD, zastaralni. /.../ Vračanje daril zaradi prikrajšanja nujnega deleža namreč ni možno, dokler se ne ugotovi, ali sploh in za kolikšno prikrajšanje gre, saj se darila vračajo le v tolikšnem obsegu, kot je potrebno, da se prikrajšanje nujnega deleža odpravi oziroma po zakonski diktiji prvega odstavka 34. člena ZD "kolikor je treba, da se dopolni nujni delež". Nujni delež se izračuna na podlagi vrednosti zapuščine, kar jasno izhaja iz prvega odstavka 28. člena ZD. Kolikšno je prikrajšanje nujnega deleža, je odvisno od vrednosti tega nujnega deleža, njegova vrednost pa od vrednosti zapuščine. V nadaljnjih odstavkih tega člena je podrobneje urejen način ugotovitve vrednosti zapuščine. Tako dobljena obračunska vrednost zapuščine je šele osnova za izračun vrednosti zakonitih in nato nujnih deležev posameznih nujnih dedičev. Zahtevka za vrnitev darila v zapuščinsko maso tožnica v pravdi ob nasprotnem stališču ne bi mogla pravočasno postaviti, in sicer vse dokler niso ugotovljene vrednosti potrebne za ugotovitev, ali je nujni delež sploh prikrajšan in če je, v kakšnem obsegu.

Vračunanje daril v dedni delež

VSL sodba in sklep II Cp 435/2022 z dne 9. 9. 2022: Pritožnik pravilno opozarja, da je določba 29. člena ZD širša od določb OZ o darilni pogodbi, saj je pojem darila po ZD zasnovan zelo široko. Z darilom v smislu navedenega člena ZD se razume vsakršno zapustnikovo razpolaganje s premoženjem v korist drugega brez povračila, kar je vedno v primeru, ko zapustnik v breme svojega premoženja zakonitemu dediču kadarkoli, drugi osebi pa v zadnjem letu svojega življenja, napravi določeno premoženjsko korist, za katero ni prejel nikakršnega povračila (upoštevajo se tudi simulirani pravni posel, ki prikriva darilo kot disimulirani pravni posel). Določba 29. člena ZD namreč določa, da je darilo po tem zakonu tudi odpoved pravici, odpust dolga, tisto, kar je zapustnik za čas življenja dal dediču na račun njegovega dednega deleža ali za ustanovitev ali razširitev gospodinjstva ali za opravljanje poklica, kakor tudi vsako drugo neodplačno razpolaganje. V sodni praksi velja stališče, da se za darilo po 29. členu ZD šteje vsak brezplačen prenos premoženjskega objekta ali premoženjske koristi iz zapustnikove sfere v imetje obdarjenca, pri čemer sicer pravica do vračunanja ne nastopi že z vsako naklonitvijo koristi ali ugodnosti posameznemu zakonitemu

dediču, temveč mora iti za takšna neodplačna razpolaganja, za katera iz konkretnih okoliščin izhaja, da jih je zapustnik izvedel v škodo svojega premoženja in z namenom premoženjskega preferiranja posameznega zakonitega dediča ter ob neenakopravnem obravnavanju drugih zakonitih dedičev.

VSRS sodba II Ips 22/2019 z dne 19. 12. 2019:

Revizijsko sporno je, ali je v okoliščinah konkretnega primera večletno brezplačno uporabo zapustničinega stanovanja s strani prve toženke šteti kot darilo v smislu 29. člena ZD. /.../ V konkretnem primeru Vrhovno sodišče kot bistveno ugotavlja, da zapustnica s tem, ko je privolila, da njena hči (prva toženka) brezplačno (brez plačila najemnine) biva v njenem stanovanju (in ji ga vzdržuje), svojega premoženja ni zmanjšala. Zapustnica tudi sama stanovanja ne bi mogla več uporabljati, ker je zaradi starosti odšla v dom starejših občanov. Poleg navedenega je po dejanskih ugotovitvah (čeprav med zapustnico in prvo toženko ni bilo izrecnega dogovora o nadomestilu) prva toženka vsa leta svojega bivanja v zapustničinem stanovanju plačevala tekoče stroške za zapustničino stanovanje, ki bi jih sicer morala plačevati zapustnica (pri čemer velja dodati, da bi določeni stroški, sicer manjši, mesečno nastajali tudi, če bi bilo zapustničino stanovanje prazno). Prva toženka je zapustnico tudi vsakodnevno obiskovala v domu starejših občanov in ji na različne načine pomagala pri izboljšanju kvalitete tamkajšnjega življenja. Nazadnje pa tudi volja zapustnice ni bila, da se bo prvo toženkina uporaba njenega stanovanja po njeni smrti štela kot darilo, ki se bo prvi toženki kot zakoniti dedinji vračunalo v dedni delež. Pomagati svojemu otroku namreč pomeni, da si prizadevaš, da otrok pride iz neugodnega položaja oziroma do izboljšanja socialnega položaja. To pa zagotovo ni, da mu, ko je v stiski, za uporabo svojega stanovanja „zaračunaš“ tržno najemnino. Upošteva se kot izhodišče, da je naravno/normalno, da si sorodniki med seboj pomagajo, in prej navedeno (1) dejansko vzajemnost dajatev med zapustnico na eni strani (ki je prvi toženki dovolila brezplačno bivanje v svojem stanovanju) in prvo toženko na drugi strani (ki je plačevala mesečne stroške za stanovanje in vsakodnevno obiskovala zapustnico v domu starejših občanov) ter (2) dejstvo, da se zaradi zapustničinega ravnanja obseg njenega premoženja ni zmanjšal, Vrhovno sodišče ocenjuje, da prvo toženkine brezplačne uporabe zapustničinega stanovanja v okoliščinah konkretnega primera ni mogoče šteti kot darilo po 29. členu ZD, ki bi se prvi toženki kot zakoniti dedinji vračunalo v dedni delež. Bistveno je namreč, da ni izkazano prikrajšanje dednih deležev sodedičev, ker je zapustnica dovolila svoji hčeri, da

biva v njenem stanovanju, saj se masa zapuščine s tem ni zmanjšala.

VSL sodba in sklep I Cp 2709/2017 z dne 23. 5. 2018:

Darilo predstavlja poleg odpovedi pravice, odpusta dolga, tistega, kar je zapustnik za življenje dal dediču na račun njegovega dednega deleža ali za ustanovitev ali razširitev gospodinjstva ali za opravljanje poklica, tudi vsako drugo neodplačno razpolaganje. Pod pojem darila je tako mogoče subsumirati tudi s strani zapustnice zagotovljeno varstvo in prehrano v obliki kosil za tožničina otroka in so razlogi sodišča prve stopnje glede tega pravilni ter se sodišče druge stopnje nanje, v izogib ponavljanju sklicuje. Odločilno je, da je zapustnica otroka tožnice varovala brezplačno, tudi kosila jima je nudila brez plačila. Glede ne obseg storitve, ki jo je ugotovilo sodišče prve stopnje, sodišče druge stopnje soglašajo, da je šlo za neodplačno razpolaganje v korist tožnice in ne le za običajno sorodstveno in solidarnostno pomoč. Ni zanemarljivo, da je varovanje otrok tožnice v okviru dedne odpravljenosti v oporoki navedla tudi sama zapustnica. Tožnica zato neutemeljeno navaja tudi, da darilni namen dedinji ni bil podan. Dejstvo, da noben predpis ne določa, da se vsakodnevno varstvo šteje za darilo, ni relevantno, saj je pojem darila opredeljen v 29. členu ZD (kot darilo po ZD). Gre za sleherno neodplačno razpolaganje. Bistveno je, da mora biti razpolaganje premoženjske narave in ocenljivo, kar pa je v konkretnem primeru izpolnjeno. /.../

Pritožbene navedbe, da bi sodišče moralo vrednost darila (varstva tožničinih otrok) opredeliti glede na obseg konkretnega darila in ne iskati približka, so neutemeljene, saj podatka o ceni domačega varstva stare mame ni. Sodišče je pri ugotavljanju vrednosti darila, varstva tožničinih otrok, pravilno upoštevalo izvedeniško mnenje in so drugačne pritožbene navedbe neutemeljene.

VSL sodba II Cp 58/2017 z dne 10. 5. 2017:

Pritožbeno sodišče pritrjuje razlogovanju prvega sodišča, da zapustnica ni v taki meri krila izdatkov šolanja toženke, ki bi upravičevali njihovo vračunanje v njen dedni delež na podlagi 54. člena ZD. Dokazni postopek je pokazal, da je zapustnica po svojih močeh, enakovredno poskrbela za preživljanje obeh otrok in da toženka v primerjavi s tožnikom ni bila privilegirana. /.../ Dejstvo, da je toženka v času nadaljnega šolanja živela doma pri zapustnici, tožnik pa v internatu, še ne pomeni, da so izpolnjeni pogoji iz drugega odstavka 54. člena ZD. Toženka se je odločila za izobraževanje, ki ji je omogočalo življenje doma. Nasprotno pa se je tožnik odločil za vojaški poklic, kar je bilo povezano z odhodom od doma in

bivanjem v internatu. Zapustnica je, kot prepričljivo pojasnjuje prvo sodišče, obema na njima lasten način pomagala k samostojnosti. Tožniku je omogočila bivanje v internatu in mu priskrbela visoko vojaško štipendijo, kot je zatrdil tudi sam. Čeprav je toženka živela doma, pa tožnik ni uspel s prepričljivostjo dokazati višine stroškov, ki jih je zapustnica prispevala k njenemu preživljanju.

VSL sklep II Cp 1610/2021 z dne 20. 10. 2021:

Pravilno je materialnopravno stališče sodišča prve stopnje, da institut vračunanja daril, opredeljen v določilih 46. do 58. člena ZD, pride v poštev samo za zakonite dediče, za oporočne pa le tedaj, če je oporočitelj tako izrecno določil. Institut vračunanja daril (kolacija) je uvrščen v poglavje zakona, ki ureja dedovanje na podlagi zakona (drugo poglavje), določba prvega odstavka 46. člena ZD pa izrecno določa, da se vsakemu zakonitemu dediču vračuna v dedni delež vse, kar je na kakršenkoli način dobil v dar od zapustnika. Enako je stališče teorije. V obravnavani zadevi so zapustničini potomci vsi oporočni dediči. Oporočiteljica vračunanja ni določila. Zato je pritožnikova zahteva za vračunanje daril v dedni delež oporočnih dedičev C. C. in A. A., neutemeljena, kot je pravilno zaključilo sodišče prve stopnje.

VSL sklep I Cp 2213/2012 z dne 6. 2. 2013:

V skladu s 47. členom ZD se volilo, voljeno zakonitemu dediču, vračuna v njegov dedni delež, razen če iz oporoke izhaja, da je bila oporočiteljeva volja, da dobi dedič volilo zraven svojega deleža. Neutemeljena je pritožbena navedba, da pritožniku nujni delež pripada poleg volila, ker ga zapustnica z oporoko kot zunajzakonskega partnerja ni mogla izključiti iz zakonitega dedovanja pripadajočega alikvotnega deleža na zapuščini. Zapustnica pritožniku z oporoko res ni mogla odvzeti položaja zakonitega (nujnega) dediča, ker pa ga je v oporoki določila kot volilojemnika, je sodišče prve stopnje pravilno uporabilo določbo 47. člena ZD. Ker je nujni delež zakoniti dedni delež in ker se pravila vračunanja daril in volil nanašajo na vse zakonite dediče, je bilo treba uporabiti pravilo vračunanja iz 47. člena ZD. Višje sodišče pritrjuje stališču sodišča prve stopnje, da iz oporoke in dopolnitve oporoke ne izhaja, da bi bila zapustničina volja taka, da bi pritožnik dobil volilo zraven svojega dednega deleža.

VSL sklep II Cp 356/2019 z dne 12. 6. 2019:

Ustanova vračunanja daril omogoča, da dobijo tisti sodediči pri zakonitem dedovanju, ki jim je zapustnik dal darila že za časa življenja ali jim je naklonil volila v oporoki, učinkovito toliko manj iz zapuščine na račun svojega dednega deleža, kolikor znaša vrednost darila ali volila. Za darilo je šteti kakršnokoli

neodplačno razpolaganje zapustnika v korist zakonitega dediča. Če zapuščine ni toliko, da bi sodedič, ki zahteva vračunanje, dobil ustrezno vrednost, ne dobi dedič, kateremu se darilo vračuna, ničesar iz zapuščine, ni pa tudi ničesar dolžan vrniti (člen 48/1, 2 ZD). Pravilo, da dedič, ki je dobil v vrednosti večje darilo ali volilo, kot je vrednost njegovega dednega deleža, ni dolžan ničesar vrniti v zapuščino, pa ne velja tedaj, če bi bil s tem prikrajšan nujni delež sodediča (člen 48/3 ZD). Zakoniti dedič, v čigar dedni delež je vračunati darilo ali volilo, si lahko izbere način vračunanja. Lahko se odloči za vračunanje vrednosti darila ali volila (idealna kolacija), ali pa se odloči, da bo darovani predmet in natura vrnil v zapuščino (realna kolacija.) Če dedič ne vrne darovanega predmeta v zapuščino, se opravi vračunanje računsko (idealna kolacija) tako, da se pri določitvi učinkovite velikosti dednega deleža upošteva vrednost darila. Ker čas daritve ni istoveten s časom zapustnikove smrti, se darilo oceni po vrednosti ob zapustnikovi smrti glede na stanje ob daritvi (52. člen ZD).

VSL sklep I Cp 3343/2015 z dne 10. 2. 2016:

V skladu s prvim odstavkom 46. člena ZD se vsakemu zakonitemu dediču v dedni delež vračuna vse, kar je na kakršenkoli način dobil v dar od zapustnika. Namen omenjenega instituta je enako obravnavanje zakonitih dedičev glede vsega, kar so od zapustnika neodplačno pridobili. To pa pomeni, da lahko pride (kot to v pritožbi upravičeno navaja tudi dedič D. D.) v poštev le glede deleža, ki ga (zakoniti) dediči dobijo neposredno od zapustnika (skratka, ki ga podedujejo po njem), ne pa tudi glede deležev, katere so jim odstopili sodediči. V tem drugem primeru namreč sodedič-pridobitelj svojih dednih upravičenj ne črpa neposredno od zapustnika (na podlagi dedovanja po njem) ampak iz prenosa (odstopa) svojega sodediča – odsvojitelja. Ker torej niso bila pridobljena (neposredno) od zapustnika, teh (dednih) upravičenj tudi ni moč „bremeniti“ z institutom vračunanja daril.

VSL sodba in sklep I Cp 1015/2012 z dne 14. 11. 2012:

ZD v 52. členu (enaka je tudi dikcija 30. člena) predpisuje način določitve vrednosti darila, in sicer, da se darilo oceni po vrednosti ob zapustnikovi smrti in po stanju ob daritvi. Pritožnik pravilno opozarja, da že jezikovna razlaga ne pušča dvoma o tem, da zakon razlikuje dva časovna trenutka – trenutek daritve in trenutek zapustnikove smrti, pri čemer na prvega veže stanje darila, na drugega pa njegovo vrednost. Razliko je mogoče najbolj nazorno ponazoriti s primerom, da je podarjena nepremičnina, npr. stanovanje. Ob jezikovni razlagi zakonskega besedila je jasno, da je treba podarjeno stanovanje dediču pri vštevanju v njegov dedni delež

upoštevati tako, da se upošteva stanje stanovanja v trenutku, ko je bilo podarjeno (tj. brez morebitnih naknadnih izboljšav/adaptacij s strani obdarjenca), vendar po vrednosti/ceni, ki jo ima stanovanje v trenutku zapustnikove smrti. Pravilnost jezikovne razlage potrjuje sistemska razlaga v ožjem in širšem pomenu (primerjava z ostalimi določbami ZD in institutom (nujnega) dedovanja ter vštevanja daril). Po 51. členu ZD ima obdarjeni dedič možnost, da podarjeno stvar vrne v zapuščino in se mu v tem primeru njena vrednost ne vračuna v dedni delež, glede stroškov, ki jih je imel s stvarjo, pa velja za poštenega posestnika, dokler se ne dokaže nasprotno. Logična posledica realne kolacije je, da se bo čista vrednost zapuščine povečala za vrednost v zapuščino vrnjenega stanovanja, ki ga to ima, ne pa (kar bi bilo v popolnem nasprotju z določbo 52. člena ZD) po vrednosti ob stanju daritve. Namen zakonodajalca je, da se doseže enako obravnavanje zakonitih dedičev glede vsega, kar so neodplačno dobili od zapustnika – bodisi med živimi bodisi iz naslova dedovanja, gre pa za to, da posamezni dedič ne dobi več, kot tisti sodediči, ki so v enakem položaju glede na razmerje do zapustnika. Iz povedanega sledi, da je nedopustna taka interpretacija zakonskih določil, ki bi povzročila razliko med tem, ali se obdarjeni dedič odloči za idealno ali za realno kolacijo, še manj pa, da bi prihajalo do razlik glede na to, kakšno darilo (v kakšni obliki) je obdarjeni prejel. Preslikava gornjega primera na tu obravnavano zadevo pomeni, da zgolj zato, ker je zapustnica podarila gotovino/denar in ne stanovanja (med daritvijo in smrtjo pa je minilo več let), tisti dedič, ki ni bil obdarjen, zaradi oblike/vrste darila ne sme biti na slabšem, materialnopravno stališče, ki ga je zavzelo sodišče prve stopnje, pa je povzročilo ravno to razliko, na kar pravilno opozarja pritožnik. Določen znesek denarja je lahko pred leti zaradi njegove kupne moči pomenil zelo veliko in lahko danes (v istem nominalnem znesku) pomeni mnogo manj, ali obratno. Ker je temeljno načelo pri vračunanju daril načelo enakosti med dediči, je treba pri podarjenem denarju upoštevati kupno moč, ki jo je denar imel ob daritvi (gre za stanje ob daritvi) in na tej podlagi oceniti njegovo vrednost ob zapustnikovi smrti. Pri tem ne gre za plodove oziroma obresti, temveč le za upoštevanje vrednosti denarja (zunanja realna vrednost denarja), ki pa se ne more meriti zgolj v nominalnem znesku oziroma v njegovi zunanji nominalni vrednosti, kot je to zmotno upoštevalo sodišče prve stopnje v izpodbijani sodbi.

VSL sodba II Cp 569/2009 z dne 3. 6. 2009: Institut vračunanja daril v dedni delež (collatio bonorum) omogoča, da dobijo tisti sodediči pri zakonitem dedovanju, ki jim je zapustnik dal darila že za življenja, efektivno toliko manj iz zapuščine na račun svojega dednega deleža, kolikor znaša vrednost daril. Vračunanje je torej povezano z delitvijo dediščine med sodediči ter predstavlja modaliteto pri delitvi zapuščine. Če dedič ne vrne darovanega zneska v zapuščino, se vračunanje opravi računsko (idealna kolacija), tako da se pri določitvi efektivne velikosti dednega deleža upošteva vrednost darila, kot to ureja 52. člen Zakona o dedovanju (ZD), zato se vsakemu sodediču, ki vračunanje zahteva, najprej dodeli iz zapuščine enaka vrednost kot je vrednost darila, ki ga je dobil dedič, kateremu se darilo vračunava, ostanek zapuščine pa se potem razdeli med dediče v razmerju njihovih dednih deležev. ZD ne ureja časovne omejitve za postavitev zahtevka glede vračunanja daril v dedni delež. Sodišče prve stopnje je zato glede na sodno prakso (primerjaj odločbo Vrhovnega sodišča RS II Ips 489/2007) in literaturo pravilno sledilo izoblikovanemu stališču, da se lahko to pravico uveljavlja tudi po končanem zapuščinskem postopku vse do delitve zapuščine, saj gre za pravico, ki izvira iz lastninske pravice in ne zastara.

Zapiski

Razdedinjenje in dedna nevrednost

7

3. Kakšne so posledice razdedinjenja? Ali je mogoče razdedinjenje preklicati?

6. Pod katerimi pogoji lahko oporočitelj odvzame nujni delež v korist potomcev (*exhereditio bona mente*)?

3. Zapustnica A je bila poročena trikrat. V prvi zakonski zvezi je rodila sina B. V drugi zakonski zvezi pa sinova C in D. Zapustnica A je prvega sina zapustila takoj po rojstvu in ga oddala v rejništvo. Stike sta navezala, ko je sin postal polnoleten. Drugega sina (C-ja) je zaradi spora, povezanega z gradnjo hiše, nagnala od doma leta 2000. Takrat je pretrgala tudi stike s sinom D, ki je ponudil pomoč glede bivanja sinu C. Čeprav sta obe sinova (C in D) večkrat poskušala navezati stike z mamo, sta od polbrata B vedno dobila odgovor, da njuna mama odklanja stike z njima. Kljub nesoglasjem so se bratje (B, C in D) dogovorili in o tem sklenili sporazum pri notarju, da bo za bolno mamo do smrti skrbel sin B. Sin B je kmalu po sklenitvi sporazuma hudo zbolel in ni mogel skrbeti niti zase, kaj šele za bolno mamo. Zapustnica A je napisala oporoko, v kateri je razdedinila C in D, kot razlog pa je navedla, da zanjo nista skrbela, ko je bila najbolj bolna in je pomoč, tudi denarno, najbolj potrebovala.

- a) Kateri sporazum so bratje sklenili pri notarju in kakšna je predvidena obličnost zanj?
- b) Kdo je dolžan skrbeti za zapustnico A?
- c) Ali so v opisanem primeru podani razlogi za razdedinjenje?

5 Odgovorite uporabnici, ki je na spletnem portalu prosila za nasvet:

Od doma sem odšla pri 18 letih, tega je sedaj že 14 let. Starša (posvojitelja) živita v večji družinski hiši. Naši odnosi nikoli niso bili najboljši, vendar sem jih redno obiskovala. Obiske sem zreducirala šele v zadnjih dveh treh letih, ker vsakič poslušam očitke o svojem življenju. Težko je iz tedna v teden poslušati isto. Ne strinjata se z mojim načinom življenja - delam kot novinarka svobodnjak (onadva zahtevata redno zaposlitev), ločena sem (kar seveda spet ni v skladu z njunim videnjem kako bi jaz morala živeti), brez otrok oz. vnukov (ki si jih onadva tako želita), seznam je dolg.

Zanima me, ali je lahko vse našteto res podlaga za razdedinjenje, s katerim mi že vrsto let občasno 'grozita', in to tudi na nujnem deležu. Kje so meje njune samovolje in muhavosti in kdaj nastopijo resnični razlogi za to dejanje?

Pogledala sem razloge za razdedinjenje in se v njih ne najdem. Moje življenje je korektno, pošteno, od 14. leta delam in imam svoje dohodke, vse šolanje in tudi univerzo sem si plačevala sama, od njiju nisem nikoli prejela nič, razen kot otrok, še takrat pa sem jima (od vsaj 6. leta naprej) po svojih močeh pomagala pri zgraditvi hiše, v kateri danes kraljujeta in za katero mi grozita, da ne bom od nje imela nič. V tej hiši so vloženi vsi moji vikendi otroštva, vse (šolske) počitnice, vsi smo se žrtvovali (živelimo dobesedno ob kruhu, solati in juhah) dolga leta, da smo jo postavili. In sedaj ne morem pričakovati od vsega tega odrekanja in vložene delo nič??

- Ker vem, da si pridno beležita moje obiske (tega gotovo ne počneta brez razloga, ampak da bi nekomu - odvetniku verjetno - dokazala, da premalo hodim na obiske k njima), me zanima, kolikšno število let-teh mora biti, da ne gre za zanemarjanje. Od kdaj naprej sem dolžna skrbeti za njiju? (Oba sta izredno vitalna in pri močeh, zdravstvene oskrbe ne potrebujeta). Kakšne so moje dolžnosti? Kakšne pravice?

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotnim preverjanjem trenutne ureditve.

VSL sodba I Cp 371/2020 z dne 28. 5. 2020: Po tretjem odstavku 43. člena ZD mora utemeljenost razdedinjenja, če o tem nastane spor, dokazati tisti, ki se na razdedinjenje sklicuje. Njegov nasprotnik v pravdi je dedič, ki ga je oporočitelj razdedinil. Zmotno je pritožbeno stališče, da bi morali tožnici s tožbo zajeti vse zapustnikove dediče, kar je tožencu pravilno pojasnilo že sodišče prve stopnje. Ta toženčev ugovor sicer ni bil prepozen, čeprav ga je toženec uveljavljal šele na zadnjem naroku. Vprašanje pravilne pasivne legitimacije je namreč materialnopravne narave, toženec pa je že v odgovoru na tožbo opozoril, da je imel zapustnik še dva potomca. Res je, da dediči do delitve upravljajo in razpolagajo z dediščino skupno (prvi odstavek 145. člena ZD), vendar v tej pravdi ne gre za spor o obsegu zapuščine ali o veljavnosti oporoke, zato dediči niso nujni sosporniki. Z razdedinjenjem izgubi dedič dedno pravico v obsegu razdedinjenja, pravice drugih oseb, ki lahko dedujejo po zapustniku, pa se določijo, kot da bi bil razdedinjeni umrl pred zapustnikom (44. člen ZD). Razdedinjeni torej ne more dobiti ničesar iz zapuščine; če ima potomce, oni dedujejo njegov nujni delež na podlagi vstopne pravice, sicer pa se povečajo nujni deleži drugih nujnih dedičev po pravilih o prirasti.

VSM sodba I Cp 1030/2019 z dne 14. 1. 2020: ZD v 42. členu taksativno našteva razloge, ki lahko vodijo do razdedinjenja nujnega dediča, pri čemer je za razdedinjenje dovolj, da obstoji eden od zakonsko določenih razlogov, njihova razlaga pa mora biti ustrezno ozka oz. stroga. Zapustnik F.B. je v oporoki kot razlog razdedinjenja toženke navedel nerazumno zapravljanje preko njenih zmožnosti, njeno zadolževanje kot fizične osebe in v okviru opravljanja dejavnosti samostojne podjetnice, najemanje raznih posojil, ki jih ni bila sposobna plačati ter neodgovorna poraba teh sredstev, pri čemer bi tudi premoženje iz naslova nujnega deleža brezglavo zapravila. Glede na ugotovljeno dejansko stanje, je sodišče prve stopnje pravilno ugotovilo, da zatrjevana ravnanja toženke, tj. brezglava zapravljivost in prezadolženost, v konkretnem primeru ne izpolnjujeta pravnega standarda brezdelja in nepoštenega življenja. /.../ Očitno je, da je toženka tudi po polnoletnosti živela pri svojih starših, tj. tožnici in zapustniku, pri čemer je očitno tudi, da

je lahko doma živela na način, brez, da bi v (skupno) gospodinjstvo karkoli prispevala. Zakaj se je toženki to dopuščalo ni bilo pojasnjeno niti ni relevantno, nedvomno pa odraža dejansko stanje marsikatere družine v Sloveniji. Takšno ravnanje toženke je sicer lahko nepošteno, vsaj iz subjektivnega vidika staršev, zagotovo pa ne predstavlja razloga za zakonski odvzem pravice do nujnega deleža. Sodišče druge stopnje še pojasnjuje, da oporočitelj ne more neomejeno razpolagati s svojim premoženjem, pač pa le v mejah, kot to določa zakon (8. člena ZD). Tudi takrat, ko se oporočitelj odloči, da bo razpolagal s svojim premoženjem z oporoko, imajo nujni dediči pravico do dela zapuščine, s katerim zapustnik ne more razpolagati (prvi odstavek 26. člena ZD). Razdedinjenje je sicer lahko eden od načinov odvzema pravice do nujnega deleža, vendar morajo biti taksativno naštetih razlogi jasno in nedvomno izkazani.

VSRS sodba II Ips 801/2008 z dne 29. 3. 2012: Če se zapustnik tako odloči, lahko razdedini dediča, ki ima pravico do nujnega deleža, le takrat, kadar je izpolnjen kateri od razlogov, ki jih taksativno (v 42. členu) našteva ZD. Za razdedinjenje je dovolj, da obstoji eden od zakonsko določenih razlogov. Vendar, če je zapustnik navedel, da potencialnega dediča izključuje iz dedovanja zaradi natančno določenega razloga, potem je taka izključitev upravičena le, če v resnici obstoji prav ta razlog; morebitni obstoj katerega drugega razloga je pri tem irelevanten, saj je uporaba instituta razdedinjenja v celoti odvisna od zapustnikove volje. Zapustnica A. P. je v oporoki kot razlog razdedinjenja toženca navedla njegovo grdo ravnanje do nje in njenega moža, toženčevega očeta. Ker je sodišče ugotovilo, da je toženec nad zapustnico (in tudi njenim možem) izvajal psihično in fizično nasilje vse do njene smrti, je pravilno presodilo, da je razlog za razdedinjenje iz 1. točke prvega odstavka 42. člena ZD, po katerem lahko oporočitelj razdedini dediča, ki ima pravico do nujnega deleža, če se je ta s kršitvijo kakšne zakonite ali moralne dolžnosti hujše pregrešil nad zapustnikom, podan. Toženčevo grdo ravnanje do zapustnice in opustitev dolžnega spoštovanja nedvomno predstavlja pregrešitev običajnih družbenih norm vedenja med sorodniki in tudi po merilih širše družbene morale hujšo kršitev moralne dolžnosti do

zapustnika. Razlogi za takšno toženčevo obnašanje niso odločilni. Dodati velja le, da morebitna kršitev moralne obveznosti starša nad otrokom ne daje pravice otroku, da krši moralne obveznosti do starša. Nadalje je pritrđiti višjemu sodišču, da kot relevantno grdo ravnanje ni mogoče šteti le tistega ravnanja, ki sovpada s trenutkom, ko je napravljena oporoka. To je seveda tudi povsem nemogoče, trenutek ko se napravi oporoka je bolj ali manj časovna točka, grdo ravnanje ali pomanjkljivo spoštovanje pa opis odnosa skozi čas; odnos mora biti skaljen zaradi dedičevega ravnanja preden je napravljena oporoka.

VSRS sodba II Ips 93/2009 z dne 26. 8. 2010: Nižji sodišči sta pravilno uporabili materialno pravo in tožnikov tožbeni zahtevek zavrñili, saj nista ugotovili obstoja razloga za razdedinjenje iz 42. člena ZD. Nesoglasja med toženko in zapustnico, enkratno prepir z uporabo fizične sile in samovoljna ravnanja zapustnice (odselitev od toženke in pretrganje stikov s toženko) ne morejo utemeljevati razdedinjenja toženke.

VSRS sodba II Ips 43/2008 z dne 26. 11. 2009: V dosedanjih odločitvah Vrhovnega sodišča je bilo že večkrat zavzeto stališče, da teže vzrokov za razdedinjenje ni mogoče obravnavati le kot izraz nenaklonjenosti zapustnika do dediča, ampak morajo imeti ti vzroki tak pomen in tako težo, da dediču ne gre (niti) z zakonom zagotovljen nujni delež. Vzroke za razdedinjenje je zato treba razlagati ozko, iti pa mora za hujše kršitve tudi po merilih širše družbene morale. Sodišči sta ugotovili, (1) da je bila sporna grožnja morda izrečena, vendar le enkrat, (2) da je v sporih med zapustnikom in tožencem prihajalo do zaostrovanj in zmerjanj, v katerih je toženec proti zapustniku izrekel kakšno ostro besedo, in (3) da so bili ti spori odraz skrhanih odnosov v družini, h katerim je prispeval tudi zapustnik sam. Na podlagi teh ugotovitev sta sodišči pravilno zaključili, da kljub temu, da je bilo posledica zapustnikovih in toženčevih ravnanj tudi kasnejše pretrganje osebnih vezi med njima, zatrjevani razlog za razdedinjenje ni podan.

VSL sklep I Cp 1357/2017 z dne 23. 8. 2017: Po tretjem odstavku 43. člena ZD mora v primeru, če nastane spor o utemeljenosti razdedinjenja, utemeljenost dokazati tisti, ki se na razdedinjenje sklicuje, to je tisti, ki bi dobil delež razdedinjenega, če bi bilo razdedinjenje utemeljeno. Ker je v obravnavanem primeru oporočni dedič tisti, ki se sklicuje na razdedinjenje, je pravilna odločitev, da se na pravdo napoti on. Tretji odstavek 43. člena ZD posebej ureja napotitev na pravdo v primeru spora o utemeljenosti razdedinjenja. V primeru takšnega spora zato ne velja splošno pravilo iz prvega odstavka

213. člena ZD, po katerem sodišče napoti na pravdo tistega, čigar pravica je manj verjetna.

VSL sodba I Cp 1531/2018 z dne 7. 11. 2018: Zapustnica A. A. je v svoji pisni oporoki pred pričami z dne 2. 3. 2007 na nedvomen način izrazila svojo voljo, da razdedinja svojo hčer oziroma toženko (primerjaj 43. člen ZD), kot razlog pa je navedla hčerino veliko nehvaležnost in zavržno ravnanje proti njej v letih 1999 do 2002, kar je bilo tudi razlog za delno razvezo izročilne pogodbe iz leta 1992 (v delu, ki se nanaša na toženko). Hujša kršitev moralnih dolžnosti je pravni standard, ki ga mora v vsakem posameznem primeru napolniti sodišče po presoji okoliščin konkretnega primera. V sodni praksi je bilo že večkrat zavzeto stališče, da teže vzrokov za razdedinjenje ni mogoče obravnavati le kot izraz nenaklonjenosti zapustnika do dediča, ampak morajo imeti ti vzroki tak pomen in tako težo, da dediču ne gre (niti) z zakonom zagotovljen nujni delež. Vzroke za razdedinjenje je zato treba razlagati ozko, iti pa mora za hujše kršitve (tudi) po merilih širše družbene morale. Kot hujša kršitev moralne dolžnosti dediča do zapustnika se šteje zlasti grdo ravnanje, opustitev dolžnega spoštovanja, opustitev pomoči ob boleznih ali težavah, opustitev obiskov in podobno ravnanje. /.../ Toženkin spor z bratom ne more zmanjšati teže toženkinega nedopustnega vedenja do matere, ki je po ugotovitvah sodišča prve stopnje pri materi povzročalo hudo stisko, hiranje in posledičen odhod v dom za starejše občane. Tudi ob ustrezno ozki in strogi razlagi vzrokov razdedinjenja je pritožbeno sodišče prepričano, da ugotovljeno vedenje toženke do zapustnice (9. točka obrazložitve te sodbe) ustreza pojmu grdega ravnanja in zato predstavlja pregrešitev običajnih družbenih norm vedenja med sorodniki in tudi po merilih širše družbene morale hujšo kršitev moralne dolžnosti do zapustnika.

VSL sodba II Cp 1936/2016 z dne 8. 3. 2017: Razdedinjenje zapustniku omogoča, da zakonitega dediča – kateremu kogentna zakonska določila dajejo pravico do dedovanja določenega dela zapustnikovega premoženja – izključi od dedovanja. Ker z razdedinjenjem zapustnik dediču odreče dedovanje dela zapuščine, ki mu gre po zakonu, morajo biti razlogi za razdedinjenje take narave, da opravičujejo civilnopravno sankcijo. Kršitev kakšne zakonite ali moralne dolžnosti, s katero se zakoniti dedič pregreši nad zapustnikom, mora biti zakriviljena in huda. Dedičevo ravnanje mora biti take narave in imeti mora tako težo, da ni upravičeno varovanje njegovega položaja nujnega dediča. Zgolj zapustnikova nenaklonjenost dediču ne zadošča. /.../ Iz zgoraj navedenih razlogov ni mogoče pritrđiti pritožbi, da so bile grožnje, ki jih je v svojih zapisih (oporoka, dopis) omenil zapustnik, res

izrečene. Zlasti ni mogoče pritrditi pritožbi, da je dokazni postopek pokazal, da so bile večkrat izrečene in da so bile mišljene resno. Je pa toženka v pogajanjih izrekla žaljivke, kar ni ustrezen način komuniciranja hčere z očetom, ne glede na to, da je tudi oče (zapustnik) reagiral na tak način. Je pa to razlog, da žaljivk, ki jih je toženka izrekla, ni mogoče opredeliti kot hude kršitve moralnih dolžnosti in pravil obnašanja do staršev. /.../ Ker ni izkazano, da bi zapustnik pomoč potreboval ali toženko zelo pogrešal, niti redki stiki niso razlog, zaradi katerega bi bilo mogoč govoriti o kršitvi moralnih dolžnosti. Sicer pa je iz izpovedi obeh strank razvidno, da tudi zapustnikovo ravnanje ni bilo tako, da bi bilo od toženke mogoče zahtevati, da bi bilo teh stikov več. V dokaznem postopku se je potrdila le ena življenjska situacija, v kateri se je toženka tožniku postavila po robu, uveljavljala svojo voljo. Ker je bila v postopku delitve premoženja očetov enakopraven partner, je to lahko storila – postavila in uveljavila ceno svojega premoženja. Zapustnik je njeno ravnanje dojemal kot hudo nevhvaležnost, objektivno gledano pa toženkinega ravnanja ni mogoče opredeliti kot velike nevhvaležnosti ali kršitve moralnih dolžnosti. Pritožbeno sodišče soglaša, da toženkinega odnosa do zapustnika in njenega ravnanja ni mogoče opredeliti kot hujšega zanemarjanja zakonskih in moralnih dolžnosti do očeta – zapustnika. Toženkino ravnanje, kakršno je ugotovljeno, ne utemeljuje razdedinjenja.

VSRS sodba II Ips 80/2019 z dne 6. 2. 2020:

Razdedinjenje je kazen zapustnika svojemu potencialnemu nujnemu dediču, ki je dovoljena, če je podan kateri od zakonskih pogojev za razdedinjenje. Ali je tak razlog (in sicer prav tisti, ki ga je kot razlog za razdedinjenje navedel zapustnik) podan, se presoja po stanju, kakršno je bilo v času, ko je zapustnik napravil oporoko, s katero je nujnega dediča razdedinil. /.../ Zapustnik res lahko, kot je ob sklicevanju na sodbo Vrhovnega sodišča v zadevi II Ips 562/92 menilo sodišče prve stopnje, nenaklonjenost dediču izrazi že tako, da ga postavi v položaj njunega dediča. Res je tudi, da vzroki za zapustnikovo nenaklonjenost dediču niso nujno hkrati že vzroki za njegovo razdedinjenje in da je treba slednje presojati strožje. Pritožbeno sodišče je pravilno pojasnilo, da je dedičevo ravnanje do zapustnika razlog za razdedinjenje, če tudi po merilih širših družbenih norm (in ne le po merilih zapustnika v posamezni zadevi) pomeni hujšo kršitev moralne dolžnosti. In revizijsko sodišče mu pritruje, da je bilo glede na dejanske ugotovitve prvostopenjskega sodišča ravnanje toženke prav tako: objektivno gledano z vidika širših družbenih norm je bilo grdo, zavržno, toženkin subjektivni odnos do matere pa

(najmanj) nespoštljiv in v nasprotju z njenim dostojanstvom.

VSL sodba II Cp 3204/2007 z dne 12. 3. 2008:

Sodišče prve stopnje je v obravnavani zadevi ugotovilo, da sta podana dva izmed razlogov, ki jih v 42. čl. za razdedinjenje nujnih dedičev določa ZD. Tako je najprej ugotovilo, da se je toženec s kršitvijo moralne dolžnosti hujše pregrešil nad zapustnico (1. točka 1. odst. 42. čl.), nato pa tudi, da se je vdal brezdelju in nepoštenemu življenju, kar je razlog razdedinjenja iz 3. točke 1. odst. istega člena. Za razdedinjenje zadošča že obstoj enega izmed vzrokov. Ker pritožbeno sodišče soglaša s sodiščem prve stopnje, da je v obravnavani zadevi podan razlog za razdedinjenje iz razloga grdega ravnanja (1. točka 1. odst. 42. čl. ZD), se s tistimi pritožbenimi navedbami, ki napadajo odločitev o obstoju razloga za razdedinjenje iz 3. točke 1. odst. 42. čl. ZD, ni ukvarjalo. V obravnavani zadevi se najprej zastavlja vprašanje, ali je opis toženčevega ravnanja do zapustnice takšen, da ustreza razlogu za razdedinjenje iz 1. točke 1. odst. 42. čl. ZD. Kršitev moralne dolžnosti pomeni po stališču teorije grdo ravnanje, opustitev dolžnega spoštovanja, pomoč ob boleznih ali težavah, opustitev obiskov in podobno ravnanje, če ima osebo za oporočitelja in družbeno skupnost težji pomen. To, kar je opisano v trditveni podlagi tožbe in kasneje ugotovljeno v sodbi (lasanje, fizično nasilje, loputanje po vratih, kaljenje spanca), brez dvoma ustreza opisanemu razlogu za razdedinjenje. Naslednje materialnopravno vprašanje, na katerega je moralo odgovoriti pritožbeno sodišče, se nanaša na časovni vidik vzroka za razdedinjenje. Drugi odstavek 43. čl. ZD pravi, da mora biti razlog za razdedinjenje podan takrat, ko je bila oporoka napravljena (razlog vdajanja brezdelju in nepoštenemu življenju pa tudi še ob smrti). Navedeno zakonsko določbo si pritožnik razlaga napačno. Ne pomeni in tudi ne more namreč pomeniti tega, da šteje le tisto ravnanje, ki sovпада s trenutkom, ko je napravljena oporoka. To je seveda tudi povsem nemogoče. Trenutek, ko se napravi oporoka je bolj ali manj časovna točka - grdo ravnanje ali pomanjkljivo spoštovanje pa je opis odnosa skozi čas. Ni podano tukaj in zdaj, marveč prežema odnos med dedičem in zapustnikom skozi daljše časovno obdobje. Določbo je treba zato razumeti tako, da mora biti odnos skaljen zaradi dedičevega ravnanja preden je napravljena oporoka. Smisel te določbe je v tem, da zapustnik dediča ne more iz kakršnegakoli (lahko tudi hipotetičnega) razloga razdediniti vnaprej - pravi razlog razdedinjenja pa bi se pripetil šele naknadno. Bistveno torej je, da je bil odnos med dedičem in zapustnikom v trenutku oporoke že skaljen zaradi dedičevega grdega ravnanja; ni pa odločilno koliko

časa, preden je bila oporoka napravljena, se je tak odnos skalil.

VSRS sodba II Ips 233/98 z dne 13. 3. 1999:

Kršitev moralne dolžnosti in nudenja pomoči v starosti in bolezni ter dolžnega spoštovanja kot razlog za razdedinjenje iz 1. točke 1. odstavka 42. člena ZD mora biti hujše narave in zakrivljena. Razdedinjenje je civilnopravna sankcija zaradi hujšega zanemarjanja zakonskih ali moralnih obveznosti dediča do zapustnika. Zato je pomemben tudi dedičev odnos do lastnega ravnanja, ki mora biti zakrivljeno. V obravnavani zadevi sta obe nižji sodišči ugotovili, da je imela zapustnica na podlagi dogovora svojih treh hčerk zagotovljeno vso potrebno pomoč v starosti in v bolezni, da ravnanje obeh kasneje razdedinjenih hčerk zato tudi objektivno gledano ni bilo hujše narave, razlogi popolne prekinitve vseh odnosov pa niso bili na njuni, pač pa na zapustnični strani. Zato jima ni mogoče očitati niti opustitve obiskov, ki jih je zapustnica itak zavračala. /.../ Ni odločilen le odnos otrok do staršev, ampak tudi odnos staršev do otrok. Zato pritožbeno sodišče utemeljeno opozarja, da gre pri dolžnem spoštovanju za medsebojno obojestransko dolžnost staršev in polnoletnih otrok. Zapustnica sama je s popolnim pretrganjem medsebojnih stikov in kasnejšim vztrajnim zavračanjem vzpostavitve stikov izkazala svoj negativen odnos do obeh hčerk in hkrati onemogočila hčerkama, da bi ji lahko sami v medsebojnih stikih izkazovali primerno spoštovanje. Zapustnično razdedinjenje obeh hčerk je bilo po vsem obrazloženem neutemeljeno, ker ni bil podan razlog za razdedinjenje iz 1. točke 1. odstavka 42. člena ZD.

VSL sodba I Cp 3723/2008 z dne 15. 4. 2009:

Glede razloga iz 2. točke 42. člena ZD pritožbeno sodišče opozarja, da je zakonski pogoj za razdedinjenje naklepno storjeno kakšno hujše kaznivo dejanje, in ne katerokoli kaznivo dejanje. Pri tem glede spornega vprašanja, ali lahko pravno sodišče ugotavlja obstoj kaznivega dejanja opozarja, da je sodna praksa na to odgovorila že pri identičnem vprašanju obstoja kaznivega dejanja v zvezi z zastaranjem terjatev, po katerem je obstoj kaznivega dejanja v pravdi mogoče ugotavljati zgolj izjemoma, ko niso podani pogoji za odločanje o tem v kazenskem postopku (na primer neprištevnost storilca)./.../

Glede odvzema nujnega deleža v korist potomcev je po 45. členu ZD pogoj za odvzem prezadolženost ali zapravljenost, pri čemer prezadolženost ni zgolj zadolženost, temveč več od tega (zadolženost preko zmožnosti zadolžitve – ko gre za dejstvo, da je pasiva

večja od aktive, gre zgolj za zadolženost, pa še to ne nujno), medtem ko zapravljenost pomeni nerazumno zapravljanje denarnih sredstev izven potreb. Pri tem glede neplačevanja preživnine pritožbeno sodišče opozarja, da neplačevanje ni izmikanje plačevanju in navedenega ne gre enačiti, kot to počne tožeča stranka v pritožbi. Prav tako ugotovljeno neplačevanje stroškov za stanovanje zapustnice, v katerem je prebival toženec, ne nudi pogojev za zaključek o prezadolženosti oziroma zapravljenosti kot pogoj za odvzem toženčevega nujnega deleža v korist tožnice.

VSL sodba in sklep I Cp 633/2022 z dne 14. 3. 2023:

Ravnanje prvega toženca, tj. prevara oziroma lažno prikazovanje in prikrivanje dejanskih okoliščin, s katero je prvi toženec zapustnico spravil v zmotu in jo pustil v zmoti, da je ta svoje stanovanje prepisala na vnukinjo na podlagi kupoprodajne pogodbe, za katero ni nikoli prejela kupnine, nedvomno predstavlja hujšo kršitev moralne dolžnosti dediča, zagrešeno nad zapustnico, in glede na dejanske ugotovitve ni šlo zgolj za zapustnično nenaklonjenost prvemu tožencu. Razlog, ki ga je zapustnica navedla v oporoki, ima tudi po oceni sodišča druge stopnje takšen pomen in težo, da zakon, kot izraz širše družbene morale položaja nujnega dediča ne varuje več. Zapustnično razdedinjenje prvega toženca je bilo zato utemeljeno.

VSL sodba I Cp 3051/2016 z dne 8. 3. 2017:

Pravilno je izhodišče prvostopenjskega sodišča, da se kot razlogi razdedinjenja presojuje samo tisti, ki so navedeni v sami oporoki ter da je uporaba instituta razdedinjenja v celoti odvisna od zapustnikove volje. Drži pa tudi navedba tožnice, da se pri vprašanju, ali je zapustnik z oporoko utemeljeno razdedinil dediča, sodišče lahko spusti v ugotavljanje in presojo kakšnega drugega razloga, ki ga oporočitelj ni navedel, če se lahko domneva, da je imel pred očmi ta določen razlog. /.../ Stališče prvostopenjskega sodišča, da je treba zahtevek za razdedinjenje zoper drugega in tretjega toženca zavrniti že zato, ker ju zapustnik v oporoki ne omenja, je pravilno. Slednje izhaja že iz določila 1. odst. 43. čl. ZD, v katerem je zapisano, da mora oporočitelj, ki namerava kakšnega dediča razdediniti, to izraziti v oporoki na nedvoumen način, ter iz splošne zahteve, da je treba določila oporoke razlagati po pravem zapustnikovem namenu (84. čl. ZD), na kar sicer opozarja tudi sama tožnica. Glede na to, da je zapustnik v drugi točki oporoke izrecno navedel, da za dedno ne vrednega določa svojega posvojenca, B. B., ni dvoma, da je imel v mislih zgolj njega. Kot hujša kršitev moralne dolžnosti dediča po 1. tč. 1. odst. 42. čl. ZD se šteje zlasti grdo ravnanje, opustitev dolžnega spoštovanja, opustitev pomoči ob bolezni ali težavah, opustitev

obiskov in podobno ravnanje, če ima osebno za oporočitelja in za družbeno skupnost težji značaj. Pritožbeno sodišče se strinja z dokazno oceno prvostopenjskega sodišča, da nesoglasja in konflikti v obravnavani zadevi po svoji teži niso bili takšni, da bi bili utemeljeni razlogi za razdedinjenje, tožnica pa zatrjevanih groženj in nasilja s strani prvega toženca do zapustnika tudi dokazala ni. /.../

Sicer pa tudi ne držijo pritožbene navedbe, da je že grožnja s smrtjo dovolj težko dejanje, da je lahko razlog za dedno nevrednost po 1. odst. 126. čl. ZD. Ta določba jasno določa, da je dedno nevreden, kdor z naklepom vzame ali poskusi vzeti življenje zapustniku, kar pa sploh ni bilo zatrjevano, kot pravilno ugotavlja že prvostopenjsko sodišče. Po 4. tč. 1. odst. 126. čl. ZD pa je dedno nevredna oseba, ki se je huje pregrešila zoper dolžnost preživljanja zapustnika, ki ga je bila po zakonu dolžna preživljati, kakor tudi kdor zapustniku ni hotel nuditi potrebne pomoči. Hujša kršitev dolžnosti preživljanja ter opustitev potrebne pomoči, ki povzročita dedno nevrednost, sta pravna standarda, ki ju mora sodišče napolniti v vsakem konkretnem primeru ter ju je treba razlagati restriktivno. V skladu s 124. čl. Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih je polnoletni otrok dolžan po svojih zmožnostih preživljati svoje starše v primeru, da ti nimajo dovolj sredstev za življenje in si jih ne morejo pridobiti. Pri kršitvi dolžnosti preživljanja, ki sicer res izhaja iz samega zakona, kot navaja pritožnica, je torej treba ugotoviti ne le, da je bila eksistenca zapustnika resno ogrožena, ampak tudi, da je dedič za to vedel in da je imel možnost izpolnjevati svojo dolžnost, pa tega zavestno ni hotel. Tožnica niti ni zatrjevala, da zapustnik ne bi imel dovolj sredstev za lastno eksistenco, prvi toženec pa je navedel, da zapustnik ni potreboval nikakršnega preživljanja, kar vse pravilno ugotovi prvo sodišče. Kot je ugotovilo sodišče prve stopnje, sta za zapustnika skrbela tožnica in njena družina, o njegovi boleznici pa tožnica prvega toženca sploh ni obvestila. Pravilna je torej ugotovitev, da razlogi dedne nevrednosti niso dokazani niti za drugega in tretjega toženca, ki niti ne bosta dedovala, glede na to, da sodišče ni ugotovilo, da bi bil dedno nevreden njun oče, prvi toženec.

VSRS sodba II Ips 75/2020 z dne 16. 2. 2022:

Revidentka trdi, da bi bilo njeno ravnanje lahko kvečjemu razlog za razdedinjenje (42. člen ZD), ne pa tudi za dedno nevrednost. Njena teza je razlagalno pomembna in po presoji Vrhovnega sodišča tudi točna. Oba instituta povezuje osebna diskvalificiranost dediča v razmerju do zapustnika. Primerjava je dobra zato, ker instituta nista identična. Prav male razlike osvetljuje njuni identiteti. Če bi bila identična, potem bi bil njun soobstoj v dednem pravu

nesmiseln. Prva razlika je na strani zapustnika. Njegova izjava o razdedinjenju (formalni akt, poslednjevoljna odredba), je izjava volje. Brez nje razdedinjenja ni. Druga razlika je na strani dediča. V obeh primerih gre za to, da ga njegova ravnanja, kot že rečeno, osebno diskvalificirajo v razmerju do zapustnika. Da bi bil obstoj dveh sorodnih institutov upravičen (smiseln) mora biti v vsebini te diskvalifikacije določena razlika. Ko gre za primerjavo vzroka za razdedinjenje iz 1. točke prvega odstavka 42. člena ZD in razloga dedne nevrednosti iz 4. točke 126. člena ZD, je na dlani, da gre za razliko v intenziteti dedičeve pregrešitve. Pri razdedinjenju je intenziteta lahko manjša in sega tudi na področje moralne presoje zapustnika. Ta presoja seveda ni prosta (kot velja pri oporočnem razpolaganju), marveč mora imeti dejansko podlago v ravnanju dediča. A kljub manjši intenziteti, je že tu zakonska zahteva stopnjevana, saj uporabi pridevnik huje pregrešil. Primer iz novejše sodne prakse govori o ravnanju, ki „objektivno gledano z vidika širših družbenih norm je bilo grdo, zavržno, toženkin subjektivni odnos do matere pa (najmanj) nespoštljiv in v nasprotju z njenim dostojanstvom“. Razlog dedne nevrednosti iz 4. točke 126. člena ZD mora v konkretnem primeru - drugače kot je to predvideno v 1. točki 42. člena ZD glede razdedinjenja - vsebovati vzročno zvezo med dedičevo opustitvijo nudenja pomoči (oz. kršitev preživninske obveznosti) na eni strani ter konkretno prizadetost zapustnika zaradi opustitve potrebne pomoči na drugi strani. Če gre življenje drugo pot in je za zapustnika poskrbljeno, je ta lahko prizadet le moralno. Na takšno prizadetost se lahko tudi odzove z razdedinjenjem. Dedna nevrednost, nasprotno, učinkuje tudi brez zapustnikove poslednjevoljne odredbe in se tudi ne nanaša zgolj na izključitev možnosti nujnega dedovanja, marveč se razteza na vse dedne položaje. Zato ne zadošča le hujša kršitev moralne obveznosti, ki bi sleherni zapuščinski postopek potencialno sprevrgla v moralno očitane in razsojanje, marveč se zahteva, da je bil zapustnik realno ogrožen zaradi dedičeve brezbrizne ali celo sovražne pasivnosti. /.../ Pritožbeno sodišče je napačno uporabilo 4. točko 126. člena ZD, ko je presodilo, da je toženka dedno nevredna, ker zapustnici (svoji materi) ni ponudila možnosti, da pride živeti k njej. Zapustnica je namreč odšla živeti k sestri, torej pomoč ni bila nujno potrebna. Čim je tako, je primer z vidika konkretne ogroženosti zapustnice hipotetičen (kaj bi bilo, če ne bi bila tožnica tista, ki je vzela zapustnico k sebi) ter ostane le še moralni vidik presoje. S tem vidikom pa se Vrhovno sodišče ni ukvarjalo ne v ožjem smislu (presoja toženkine pasivnosti) ne v širšem smislu (odnos je bil obojestransko slab, odsoten). Ta vidik

bi bil lahko, kot je bilo pojasnjeno zgoraj, upošteven kvečjemu v okviru razdedinjenja, za kar pa tu ne gre.

VSRS sklep II Ips 301/2017 z dne 17. 5. 2018:

Dedna nevrednost onemogoča osebi, ki je sicer dedno sposobna, da bi dedovala po določenem zapustniku. Dedno nevredni ne more dedovati niti po zakonu niti po oporoki, torej se dedna nevrednost upošteva tako v primeru zakonitega kot tudi oporočnega dedovanja. Iz razlogov, ki jih za dedno nevrednost določa 126. člen ZD, je razvidno, da gre za zavržna ravnanja v odnosu do določenega zapustnika, zaradi katerih dedič ne zasluži (ni vreden), da bi po njem dedoval. Razlogi torej kažejo na varovanje zapustnika (njegovega življenja, življenjske eksistence in svobode testiranja) v razmerju do dediča in izhajajo iz domnevne oporočiteljeve volje, da ne bi dopustil dedovanja osebi, ki se je zoper njega pregrešila na kakšnega od predpisanih načinov. Posledice dedne nevrednosti trpi samo dedno nevredni. Njegovi potomci dedujejo, kakor da bi dedno nevreden umrl pred zapustnikom (prvi odstavek 127. člen ZD). To v primeru zakonitega dedovanja pomeni, da dedujejo njegovi potomci po vstopni pravici (12. člen ZD), v primeru oporočnega dedovanja pa pride do situacije, kot da oporočni dedič ni preživel zapustnika. Zapustnik z oporoko odloča o usodi svojega premoženja za primer smrti. Ker gre za dedovanje na podlagi volje zapustnika, ima to dedovanje prednost pred zakonitim (predpisanim, po volji zakonodajalca določenim) dedovanjem. Načeloma zapustnik z oporoko odloča prosto o svojem premoženju z primer smrti (svoboda testiranja); ima tudi možnost, da določi substituta dediču, določi torej osebo, kateri naj gre dediščina, če določeni dedič umre pred njim, če se odpove dediščini, ali če postane nevreden, da bi dedoval (79. člen ZD). Stališče, da potomci (tudi po fikciji) pred zapustnikom umrlega oporočnega dediča dedujejo po vstopni pravico, bi v takem primeru prišlo v kolizijo z oporočiteljevo voljo, izraženo z določitvijo druge osebe kot dediča njegovega premoženja. Kadar torej oporočitelj ne določi substituta dediča, v oporoki določeni dedič pa umre pred oporočitejem, pride do zakonitega dedovanja. Tako je stališče tudi v literaturi, na katero pa se izpodbijani sklep napačno sklicuje. Zato ni pravilno stališče, da na tožnikov zakoniti delež morebitna dedna nevrednost oporočnega dediča ne more imeti vpliva.

VSL sodba II Cp 1356/2019 z dne 4. 12. 2019: Na podlagi 4. točke prvega odstavka 126. člena ZD postane dedno nevreden tisti, ki se je huje pregrešil zoper dolžnost preživljati zapustnika, ki ga je bil po zakonu dolžan preživljati, kakor tudi, kdo ni hotel dati zapustniku potrebne pomoči. Tako hujša

dolžnost preživljanja kot opustitev potrebne pomoči sta pravna standarda, katerih vsebino mora sodišče skrbno presoditi v vsakem konkretnem primeru. Ker je sicer vsaka oseba, ki je ob uvedbi dedovanja živa, dedno sposobna (125. člen ZD), gre za izjemo, ki jo je treba ozko razlagati in uporaba analogije ni dopustna. Je pa glede na besedilo zgoraj povzete določbe pri prvo navedeni opustitvi treba ugotoviti tako obstoj zakonite dolžnosti preživljanja kot tudi to, da je bila ta huje kršena. Pri drugi opustitvi, ki v zakonu ni podrobneje opredeljena, pa se je sodna praksa, tudi ob upoštevanju pravne teorije, oprla na razlago opustitve nujenja potrebne pomoči, kot ta izhaja iz 129. in 130. člena KZ-1. Izrekla je, da je dedno nevreden tisti, ki (krivdno) zapustniku ni nudil nujne pomoči, s katero bi ohranil življenje in zdravje, to pomoč pa bi lahko nudil brez nevarnosti zase ali koga drugega. /.../ Kot opustitve potrebne pomoči zapustnici po presoji pritožbenega sodišča ni mogoče kvalificirati niti tega, da toženka z zapustnico (tudi) v obdobju po njeni namestitvi v dom upokojencev ni imela nobenega stika. Iz ugotovitev sodišča prve stopnje sicer izhaja, da je bila zapustnica bolna in je zato pomoč rabila, vendar pa ji je bila le-ta nudena v okviru domske oskrbe, za katero je z vložitvijo ustrezne vloge poskrbela prav toženka. Da bi zapustnica morda rabila še kakšno drugačno pomoč, ki bi lahko imela za posledico življenjsko ali zdravstveno ogroženost, pa je toženka ni bila pripravljena nuditi, pa iz izpodbijane sodbe ne izhaja. Opustitev vseh stikov z bolno materjo je v okoliščinah konkretnega primera zato lahko le moralno sporno ravnanje, ne more pa predstavljati podlage za sklep o dedni nevrednosti toženke.

VSRS sodba II Ips 667/2006 z dne 12. 10. 2006:

Sodišče druge stopnje je pravilno določilo vsebino pravnih standardov "pregrešitve zoper v zakonu določeno dolžnost preživljanja" in "odtegnitve potrebne pomoči". Revizija sicer utemeljeno opozarja, da je treba pojma uporabljati restriktivno, toda ob dejstvu, da toženec ne le, da ni izpolnil svoje moralne dolžnosti nujenja pomoči svojemu sinu v času njegovega življenja, temveč je opustil tudi zakonsko dolžnost njegovega preživljanja, ni razloga za dvom o tem, da toženec ni vreden, da bi dedoval po svojem sinu. To še zlasti ob upoštevanju stopnje kršitve in časovnega obdobja kršitve, volje kršitelja in posledic za zapustnika. Sodišči sta namreč ugotovili, da toženec ni plačeval preživnine vse od odselitve toženčeve žene in sina (zapustnika) leta 1962 pa do 1.12.1974 (torej med sinovim 4. in 16. letom starosti), ko je bil k temu prisiljen s sodno odločbo. Poleg tega je toženec tudi opustil potrebno pomoč otroku s tem, da ga ni nikoli, niti v času življenja zapustnikove matere, niti kasneje obiskal, stiki med njima pa so obstajali le po zaslugi samega zapustnika, ki je očeta

včasih sam obiskal, ali pa so bila ta srečanja naključna. Pomanjkanje stikov očeta z otrokom je še toliko bolj očitno, ker je stanoval v bližini, pa se mu ni zdelo vredno, da bi poskrbel za sinovo vzgojo, varstvo in oskrbo niti v času njegove mladostnosti, niti po polnoletnosti in to kljub vedenju, da sin zaradi svojega duševnega stanja ni sposoben v celoti skrbeti zase in zaradi poškodovane noge ne more priti k njemu.

VSL sklep II Cp 1166/2017 z dne 9. 8. 2017: Zapuščinsko sodišče je ugotovitev dedne ne vrednosti pritožnice oprlo na pravno močno sodbo Okrajnega sodišča v Ljubljani VI K 54219/2013 z dne 8. 7. 2015, s katero je bila pritožnica spoznana za krivo kaznivega dejanja ponarejanja listin po tretjem odstavku 251. člena KZ-1, s tem, da je v predmetnem zapuščinskem postopku kot dokaz prave oporočne volje pokojnega A. A. predložila njegovo oporoko z dne 1. 12. 2003, na kateri je bil ponarejen podpis, pri tem pa je vedela, da to ni njegova oporoka in da je tudi ni podpisal. Glede obstoja kaznivega dejanja in kazenske odgovornosti storilca je sodišče vezano na pravno močno obsodilno kazensko sodbo (14. člen ZPP v zvezi s 163. členom ZD). Pritožnica ne zanika, da je v zapuščinskem postopku predložila ponarejeno oporoko in tega, da je vedela, da to ni zapustnikova oporoka. Meni pa, da to še ne zadostuje za odločitev o njeni dedni ne vrednosti, pač pa da je ključno vprašanje, ali je imela namen preprečiti izpolnitev zapustnikove volje, za kar pa bi moralo sodišče presojati vsebino oporoke. ZD v 126. členu taksativno našteva razloge dedne ne vrednosti, med ostalim je nevreden, da deduje, tako na podlagi zakona kot na podlagi oporoke, tisti, kdor je uničil ali skrnil zapustnikovo oporoko z namenom, da bi preprečil izpolnitev zapustnikove poslednje volje, kakor tudi, kdor je ponaredil zapustnikovo oporoko (3. točka). Navedenih razlogov dedne ne vrednosti praviloma sodišče ne sme ekstenzivno razlagati niti analogno uporabljati. Dedno nevreden je torej tisti, ki je oporoko ponaredil, po stališču sodne prakse pa tudi tisti, ki uveljavi oporoko, za katero ve, da je ponarejena oziroma ne odraža resnične zapustnikove volje. ZD je pri naštevanju razlogov dedne ne vrednosti v 3. točki jasen: v primeru predložitve ponarejene zapustnikove oporoke se ne zahteva ugotavljanje namena preprečitve izpolnitve zapustnikove volje, kot se to zahteva v primeru, če je nekdo uničil ali skrnil oporoko, ki jo je zapustnik naredil. Sklicevanje pritožbe, da je namen določbe v tem, da je lahko kaznovan le tisti dedič, katerega ravnanje je usmerjeno k preprečitvi uveljavitve dejanske poslednje volje zapustnika, ni pravilno. V primeru ponareditve oporoke oziroma zavestne predložitve ponarejene oporoke za dedno ne vrednost zadostuje že samo takšno zavržno

ravnanje dediča in ni potrebno ugotavljati njegovega namena oziroma hotenja. Zato je pravilen zaključek sklepa, da pritožnica ne more dedovati po zapustniku niti na podlagi zakona niti na podlagi oporoke.

VSL sodba in sklep I Cp 1120/2023 z dne 29. 11. 2023: Pritožba ne uspe vnesti utemeljenega dvoma v dokazni zaključek, da je toženka izkoristila zapustnikovo slabo psihofizično stanje za to, da je preprečila uveljavitev njegove resnične poslednje volje z namenom, da bi se sama finančno okoristila (po zakonitem dedovanju bi dobila polovico zapustnikovega premoženja, v oporoki pa so ji bili namenjeni cela hiša in denarna sredstva). Zvijáčnost njenega ravnanja se kaže zlasti v tem, da je 1) prikrivala dejstvo, da je prinesla več pričam v podpis oporoko šele po zapustnikovi smrti, 2) da je pred zapuščinskim sodiščem predstavila sporno oporoko kot pristno listino, ki odraža zapustnikovo pravo poslednjo voljo, ter 3) da je vedela, da ta volja dejansko ni bila izražena na zapisan način in ni imela takšne vsebine. Da je toženka uspela zapustnika z zvijačo pripraviti do tega, da je podpisal oporoko, ki ni bila v skladu z njegovo poslednjo voljo, je nedvomno zavržno dejanje, ki ustreza definiciji dedne ne vrednosti po 2. točki 126. člena ZD. Toženka si ne zasluži, da bi dedovala po zapustniku, ker se je pregrešila zoper njegovo svobodo testiranja.

Pridobitev dediščine in odpoved dediščini

8

3. Kaj je *hereditatis iacens*?

6. Pod katerimi pogoji se lahko dedič odpove dediščini in kakšne so pravne posledice te odpovedi?

7. Kdaj se dedič ne more odpovedati dediščini?

8. Ali se lahko dedič odpove tudi dedovanju, ki še ni uvedeno?

11. Kaj je dediščinska skupnost? Kdaj nastane in kdaj preneha?

12. Kakšne so pravice in dolžnosti sodedičev?

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotim preverjanjem trenutne ureditve.

Skupnost dedičev in delitev dediščine

VSRS sodba in sklep II Ips 51/2006 z dne 17. 4. 2008: Dediči so sodediči vse do delitve zapuščine, še več, do takrat so v posebni skupnosti, zapuščina pa je njihova skupna lastnina, za katero veljajo posebna zakonska pravila. S sklepom o dedovanju zato ne postanejo solastniki vsake stvari zapuščine, zaradi česar naj bi zanje veljal SPZ, kot zatrjuje revizija. Za solastnino je značilno, da obstajajo na sicer nerazdeljeni stvari določeni idealni deleži, v skupni lastnini pa deleži na stvari niso določeni (prvi odstavek 65. člena in prvi odstavek 71. člena SPZ). S sklepom o dedovanju se določijo le dedni deleži, ki veljajo glede zapuščine kot celote, ne pa solastninski deleži na vsaki stvari zapuščine, kot očitno zmotno sklepa tožnica.

VSRS sodba II Ips 115/2021 z dne 6. 4. 2022: Dediči po pokojnem A. A. so glede navedenega solastnega deleža v dediščinski skupnosti, upoštevaje, da zapuščina še ni bila razdeljena. Pravno pravilno presojo takšnih dejanskih okoliščin je treba zato poiskati v prvem odstavku 145. člena ZD - v okviru dediščinske skupnosti sodediči upravljajo in razpolagajo z dediščino skupno in soglasno. Med sodediči nastane v trenutku zapustnikove smrti skupnost glede podedovanega premoženja, to je dediščina, ki traja praviloma vse dotlej, dokler sodediči dediščine ne razdelijo med seboj. Skupnost sodedičev je po svoji pravni naravi nedeljena kolektivna skupnost ali vsaj njej podobna skupnost. To pomeni, da so subjekt dediščine vsi dediči kot celota. Vsem skupaj pripadajo pravice in obveznosti, ki sestavljajo zapuščino. Vsak sodedič sicer pod določenimi pogoji lahko razpolaga s svojim dednim deležem, vendar pa ne more razpolagati z deležem na posameznih zapuščinskih stvareh oziroma pravicah. Do delitve dediščine posamezni sodedič nima nobenega deleža. Dedni deleži veljajo torej glede zapuščine kot celote: deljena je dedna pravica kot taka, ne pa delež na posamični stvari oziroma pravici. Ne odloča torej večina glasov, ki bi se lahko izračunala po številu dedičev ali velikosti dednih deležev. Soglasje sodedičev je potrebno ne samo za izredna dejanja in ukrepe uprave, ampak tudi za dejanja redne uprave. Izjemoma lahko sodedič deluje sam, brez soglasja z drugimi, na primer če je treba

odvrniti grozečo nevarnost uničenja ali poškodbe predmeta dediščine (taka situacija pa v konkretnem primeru ni bila podana). Dolžnost skupnega razpolaganja dedičev (odsvojitvev ali obremenitev) velja za razpolaganje z dediščino kot celoto, kot tudi za razpolaganje s stvarnimi in z drugimi, zlasti obligacijskimi pravicami. /.../ Časovna točka, ki prekinja zakonski režim upravljanja s skupno lastnino, ki jo predstavlja zapuščina, pa predstavlja delitev zapuščine med dediči (kar pa ni konkretni primer).

VSM sklep I Cp 452/2016 z dne 20. 9. 2016: Predmet sklepa o dedovanju ni delitev zapuščine (torej odločitev o tem, kateri del zapuščine pripada kateremu dediču). O delitvi zapuščine sodišče v zapuščinskem postopku torej ne odloča. Le v primeru, če so vsi dediči sporazumni o načinu delitve, sodišče tak sporazum navede v sklepu o dedovanju (tretji odstavek 214. člena ZD). Delitev zapuščine je torej stvar dedičev in je v zapuščinskem postopku možna, ni pa obligatorna. Tudi če je tak sporazum sklenjen in vsebovan v sklepu o dedovanju, je vedno rezultat pogodbene volje dedičev, kar pomeni, da je v sklepu o dedovanju le povzet, njegova vsebina pa ni rezultat sodne odločitve. Zato v kolikor ni sporazuma med dediči, do delitve dediščine v zapuščinskem postopku sploh ne pride. /.../ Delež tožnika kot nujnega dediča bo, ne glede na to, kje se sporna denarna sredstva nahajajo, vedno enak. Stvar delitvenega postopka pa bo, na kak način bo tožnik dobil svoj del zapuščine. Dedič pa lahko vedno zahteva delitev zapuščine, samo ne ob nepravem času (prvi odstavek 144. člena ZD). Zahteva jo lahko seveda šele tedaj, ko so znani dediči in njihov deleži, torej po zaključenem zapuščinskem postopku (v kolikor tekom zapuščinskega postopka ne pride do dednega dogovora). Dokler pa zapuščinski postopek ni končan, stranke ne morejo za reševanje vprašanj, ki so predmet zapuščinskega postopka, izbrati pravnega postopka in se s tem izogniti odločanju v zapuščinskem postopku. Glede varstva in uveljavljanju pravic iz zapuščine, ne more biti dvoma, da je zakonodajalec namenil zapuščinskemu sodišču primarno pristojnost.

VSL sodba II Cp 1965/2023 z dne 15. 5. 2024: Dokler zapuščinski postopek ni končan, v pravdi torej še ni mogoče odločati o pravici do posesti spornih stvari, ki spadajo v zapuščinsko maso. Po določilu 132. čl. ZD res preide pokojnikova zapuščina na njegove dediče v trenutku njegove smrti in po tem določilo dedič res postane posestnik stvari v trenutku zapustnikove smrti, toda pred tem je treba s sklepom o dedovanju ugotoviti, kdo vse je dedič. Dotlej še ni gotovo, ali bo dedič zapuščino sprejel in obdržal. Ta negotovost pa vpliva na pravni položaj dediča: na njegove pravice in dolžnosti v razmerju do morebitnih sodedičev in do tretjih oseb glede zapuščine. V času negotovosti se dedičev pravni položaj razlikuje od položaja, ki ga ima potem, ko je s sklepom o dedovanju ugotovljeno, kdo (vse) je res dedič.

VSL sodba I Cp 1732/93 z dne 2. 3. 1994: V obravnavanem primeru je bila delitev dediščine med tožnikom in tožencem opravljena z dednim dogovorom, s katerim sta razdelila v naravi hišo in določila solastninska deleža na podstrešju in zemljišču. Po četrtem odst. 146. čl. ZD se namreč za delitev šteje tudi dogovor dedičev, da postanejo v sorazmerju z dednimi deleži solastniki posameznih zapuščinskih stvari. Prav za takšno solastnino sta se tožnik in toženec dogovorila, in to tudi v skladu s takrat veljavno zakonodajo, ko sta si razdelila etažno lastnino.

VSL sklep II Cp 3272/2009 z dne 15. 12. 2009: Dedni dogovor, čeprav povzet v izreku sklepa o dedovanju, nima pravne narave sodne odločbe, pač pa predstavlja bodisi pogodbo civilnega prava bodisi ima naravo sodne poravnave, če izpolnjuje pogoje, ki jih mora imeti pravnomočna sodna odločba oziroma pravnomočen izvršilni naslov. Tudi v pravni teoriji je enotno stališče, da dedni dogovor, čeprav povzet v izrek sklepa, nima pravne narave sklepa o dedovanju

VSL sodba in sklep I Cp 837/2021 z dne 25. 5. 2021: Dogovor med dediči je potreben tudi o načinu rabe nepremičnine, ki jo po tožničnih trditvah brez njenega soglasja izvršuje toženec. Če ni soglasja med dediči o upravljanju zapuščine, lahko vsak od njih zahteva postavitev upravitelja zapuščine (drugi odstavek 145. člena ZD). Drugačno ravnanje dediča je v razmerju do sodedičev samovoljno. Iz tožničnih trditvev, da toženec hišo, ki sodi v zapuščino, naseljuje z ljudmi in da sama s tem ne soglaša, izhaja torej sklep, da v času, ko teče sodni postopek za ureditev dednopravnih upravičenj, toženec izvršuje samovoljna in nedopustna ravnanja glede stvari, ki sodijo v zapuščino. Te okoliščine sodišče ni ovrednotilo. Zmotno je tudi stališče v izpodbijanem sklepu, da zatrijevano toženčevo ravnanje ne ogroža

tožničnega pravnega položaj, ki ga zasleduje s tožbo, se pravi, da postane lastnica. Kot dedinja ni upravičena le do pridobitve lastninske pravice – to je pridobila že z zapustnično smrtjo – ampak tudi do tega, da pridobi premoženje v takem stanju, kot je bilo ob zapustnični smrti, oziroma ob vložitvi predloga za izdajo začasno odredbe. Poseg v njen pravni položaj predstavljajo tudi zatrijevana obnovitvena dela in oddaja nepremičnine v najem.

VSM sklep I Cp 990/2016 z dne 11. 10. 2016: Čeprav zapuščinski postopek po pokojni A.K. še ni končan in v zapuščinskem postopku še ni določeno, kolikšni so dedni deleži, sta pravdni stranki kot dediča že skupna lastnika predmetnega stanovanja, saj zapuščina preide po samem zakonu na dediče v trenutku pokojnikove smrti (132. člen ZD). S sklepom o dedovanju sodišče v zapuščinskem postopku zgolj ugotovi, kdo so zapustnikovi dediči in kakšen je njihov dedni delež (214. člen ZD). Gre torej za ugotovitveni sklep. Tudi s pravnomočnim sklepom o dedovanju se zapuščina med dediče še ne razdeli in na zapuščini oziroma posameznih pravicah, ki spadajo v zapuščino, še ne nastane solastnina. Vse do delitve zapuščine tako zapuščina predstavlja skupno premoženje dedičev, ki ga dediči uporabljajo skupno (drugi odstavek 72. člena SPZ). Vsak posamezni skupni lastnik ima pravico preostalim skupnim lastnikom postavljati zahteve, ki temeljijo na okoliščini, da je tudi sam skupni lastnik (da mu omogočijo uporabo stvari, da si razdelijo plodove, itd.). Napačno je zato stališče sodišča prve stopnje, da ni mogoče zahtevati uporabnine zaradi neupravičene uporabe skupnega premoženja, dokler ni razdeljeno. Če eden izmed skupnih lastnikov od uporabe v celoti izključuje druge skupne lastnike, prikrašanim iz naslova neupravičene pridobitve (198. člen OZ) pripada uporabnina v sorazmerju z njihovim deležem na skupnem premoženju, enako kot to velja za solastnike. Ob tem je še pojasniti, da je za skupno lastnino sicer značilno, da deleži skupnih lastnikov na nerazdeljeni stvari niso vnaprej določeni (prvi odstavek 72. člena SPZ), vendar pa so v dediščinski skupnosti deleži dedičev, ki so pomembni za notranje razmerje skupnih lastnikov glede koristi in bremen stvari v skupni lastnini, znani že od nastanka dediščinske skupnosti s smrtjo zapustnika in so tako določljivi.

VSL sklep I Cp 131/2018 z dne 27. 6. 2018: Skupnosti dedičev (145. člen ZD) - vsem dedičem skupaj - gredo pravice in obveznosti, ki sestavljajo zapuščino. Zapuščinske stvari niso v solastnini sodedičev, ampak v skupni lastnini sodedičev. Deleži na stvari niso določeni. Skupnost dedičev preneha z delitvijo dediščine med sodediče, ko dobi vsak sodedič po velikosti svojega dednega deleža ustrezen

predmet zapuščine (stvari, pravice) v svojo izključno last. S sklepom o dedovanju praviloma delitev še ni opravljena. Zato se lastninska pravica na nepremičninah, ki spadajo v zapuščino, v zemljiško knjigo ne vpiše po solastninskih deležih, pač pa kot skupna lastnina vseh sodedičev po nedoločenih deležih. Šele po delitvi dediščine pa se vpis spremeni in prilagodi dejanskemu stanju, ki je nastalo z delitvijo.

VSRS sodba II Ips 174/2008 z dne 20. 5. 2010: V teoriji in sodni praksi je namreč uveljavljeno stališče, da so v sporih o obsegu zapuščine vsi dediči nujni sosporniki in morajo zato v pravdi nastopati vsi, bodisi na aktivni bodisi na pasivni strani, in ne glede na njihova priznanja zahtevka pred ali med pravdo (prim. odločbe Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 759/2005, II Ips 44/2006, II Ips 267/2006, II Ips 322/2006 in druge). Spor o tem, ali določena stvar oziroma lastninska pravica na njej spada v zapuščino, je zaradi narave skupnostnega razmerja dedičev mogoče rešiti samo na enak način za vse dediče. Obseg zapuščine ne more biti različen za posameznega sodediča, zato so v teh sporih dediči vselej enotni sosporniki (196. člen ZPP). Nedeljivost zapuščine kot skupne lastnine in nedeljivost pravice dedičev do skupnega upravljanja (145. člen ZD) pa narekuje presojo, da so dediči v sporu o obsegu zapuščine tudi nujni sosporniki. Pravnomočna sodba ima namreč posledice, ki so enake aktom razpolaganja. Zato morajo biti v reševanje spora vključeni vsi, ali na aktivni ali na pasivni strani. Nujno sosporništvo je v takih sporih procesna nujnost in ni odvisno od morebitnih priznanj posameznih dedičev pred pravdo, tako kot pri nujnem sosporništvu tudi v sami pravdi morebitna pripoznava le enega od toženih dedičev ne vpliva na rešitev spora. Priznanje terjatev ali zahtevkov v pravdi ali izven nje nima učinka, saj morajo biti vsa dejanja upravljanja in razpolaganja z dediščino skupna.

VSL sodba II Cp 3142/2012 z dne 17. 7. 2013: Spor o obsegu zapuščine je potrebno rešiti za vse dediče enako in hkrati, zato so dediči vselej enotni in tudi nujni sosporniki (196. člen ZPP). V reševanje spora morajo biti vključeni vsi. V primeru, ko le nekateri dediči trdijo, da v zapuščino sodi dodatno premoženje, mora dedič oziroma dediči, ki se odločijo, da bodo vložili tožbo, na pasivni strani zajeti vse ostale dediče. Le tako je tožena prava stranka. Pravnomočna sodba učinkuje le inter partes – med pravnimi strankami. Če bi tožnika v tej pravdi uspela in bi sodišče odločilo, da v zapuščino sodi tudi določen del predmetne nepremičnine (primarni tožbeni zahtevek) ali vrednost njegovih vlagan v nepremičnino (podredni tožbeni zahtevek), bi lahko dedič B. M. temu oporekal, saj se učinki

sodbe nanj ne bi raztezali. Tako bi prišlo do situacije, da bi bila potrebna nova pravda za ugotovitev obsega zapuščine po pokojnem B. M.. Ta konkreten primer pokaže, da je pravilno sedaj enotno stališče teorije in sodne prakse, da morajo v pravdi za ugotovitev obsega zapuščine biti zajeti vsi dediči, in to ne glede, ali se v pravdi uveljavlja povečanje ali zmanjšanje obsega zapuščine, in ne glede na vpise v zemljiški knjigi.

VSRS sodba II Ips 564/2004 z dne 18. 1. 2007: V prvem odstavku 145. člena ZD je določeno, da dediči do delitve dediščine upravljajo in razpolagajo z njo skupno. Gre torej za tipični primer nujnega sosporništva, ko je pravica sodedičev skupna in nedeljiva in izhaja iz zapuščine kot celote. Ker gre v obravnavanem primeru za spor med dediči o veljavnosti oporoke, ki se tiče vseh dedičev in celotne zapuščine, nedeljivost zapuščine kot skupne lastnine in nedeljivost pravice dedičev ne dopuščata reševanja spora brez sodelovanja vseh udeležencev tega materialnopravnega razmerja. Torej morajo v pravdi sodelovati vsi, bodisi na aktivni bodisi na pasivni strani. Čeprav so bili v zapuščinem postopku vsi dediči napoteni na pravdo proti tožencu, posameznih dedičev po ustaljeni sodni praksi ni mogoče siliti k vložitvi tožbe. Glede na obrazloženo morajo torej biti udeleženi v pravdi kot toženci, čeprav zahtevek priznavajo, saj je le tako dosežen namen nujnega sosporništva zagotoviti preko enotnosti postopanja za vse udeležence materialnopravnega razmerja enotno rešitev spora.

Upravitelj zapuščine

VSC sklep Cp 262/2013 z dne 6. 6. 2013: Sodišče prve stopnje je na podlagi drugega odstavka 145. člena ZD, ki določa, da v primeru, če ni izvršitelja oporoke, dediči pa se ne morejo sporazumeti glede uprave dediščine, postavi sodišče na zahtevo kateregakoli od njih upravitelja, ki upravlja dediščino za vse, ali pa določi vsakemu dediču del dediščine, ki naj jo upravlja, v tej zadevi pravilno določilo upravitelja zapuščine, katerega naloga je, da upravlja z zapuščino za vse dediče, da se ohranja njena vrednost. Upravitelja zapuščine torej sodišče postavi, kadar je upravljanje z zapuščino onemogočeno zaradi nesporazumov med dediči, ki morajo sicer po določbah ZD glede vseh poslov upravljanja z zapuščino doseči soglasje (prvi odstavek 145. člena ZD). Pritožbeno ni sporno, da zapustnik ni določil izvršitelja oporoke, prav tako dedinja pritožbeno ne izpodbija zaključka sodišča prve stopnje, da med dediči ni bilo sporazuma glede (skupne) uprave dediščine (prim. prvi odstavek 145. člena ZD) ter da je dedič I. R. v tem zapuščinem postopku podal predlog, da sodišče prve stopnje določi (njega kot)

upravitelja zapuščine. Ob navedenem so torej bili izpolnjeni pogoji za postavitve upravitelja zapuščine po drugem odstavku 145. člena ZD. Glede osebe upravitelja zapuščine pa je sodišče prve stopnje prav tako pravilno ocenilo, da so nesoglasja med dediči tako velika, da postavitve katerega izmed njih (torej ne predlagatelja, tj. zakonitega dediča I. R., ne oporočne dedinje N. K. G., prav tako pa tudi ne katerega izmed njihovih sorodnikov) za upravitelja zapuščine ne bi bila smotrna oz. sprejemljiva. Ob takšnih dejanskih okoliščinah je, v skladu z možnostjo, ki jo daje ZD v tretjem odstavku 145. člena, tj. da lahko za upravitelja zapuščine sodišče postavi tudi koga izmed dedičev (ni pa to nujno - op. pritožbenega sodišča), sodišče prve stopnje za upravitelja zapuščine utemeljeno določilo odvetnika, torej tretjo osebo, ki ni v nobeni povezavi s katerim od dedičev. Ob navedenem so neutemeljene pritožbene navedbe dedinje, da postavitve upravitelja zapuščine ni potrebna, saj sama kot dober gospodar upravlja z nepremičninami, ki so predmet zapuščine. Prav navedeno ravnanje dedinje, ko od skupne uprave z zapuščino izloča ostale dediče in jim ne omogoči, da bi do delitve zapuščine upravljali in razpolagali z zapuščino skupno, kot to določa prvi odstavek 145. člena ZD in kot je v predlogu za določitev upravitelja zapuščine navajal dedič I. R., je namreč v obravnavanem primeru vzrok, zaradi katerega je slednji sodišču prve stopnje predlagal določitev upravitelja zapuščine. Kolikor bi dedinja z nepremičninami do delitve dediščine upravljala v soglasju z ostalimi dediči, postavitve upravitelja zapuščine ne bi bila potrebna. Zgolj dejstvo, da je dedinja upravičenka po zadnji oporoki zapustnika z dne 24. 8. 2011, upošteva, da je med dediči spor o veljavnosti navedene oporoke, le-tej ne daje pravice, da si še pred delitvijo dediščine samovoljno lasti izključno pravico do posesti in uprave nepremičnega premoženja, ki je predmet oporoke, zato so dediči utemeljeno uveljavili zakonsko možnost, kot jo določa 145. člen ZD. Pritožbene navedbe, da sta pravna standarda skupno upravljanje in razpolaganje z dediščino ter sporazum dedičev glede uprave dediščine nejasna, prav tako niso utemeljene. Skupno upravljanje in razpolaganje z dediščino pomeni, da odločitve glede uprave in razpolaganja z dediščino sprejemajo dediči skupno in ne le eden izmed njih, medtem ko sporazum glede uprave dediščine (jasno) predstavlja soglasen dogovor med dediči o tem, na kakšen način (skupaj ali posamično) bodo do delitve upravljali z dediščino. Upravljanje z dediščino sicer zajema poslovanje (posle redne uprave) in zastopanje, kamor spada zlasti vprašanje posesti in uporabe zapuščinskih stvari, vprašanje dohodkov in vzdrževanja substance zapuščinskih stvari. Pritožbeno izpostavljene praktične dileme postavitve odvetnika za upravitelja zapuščine prav tako niso

utemeljene, saj slednji ni dolžan neposredno sam opravljati vseh del, povezanih z ohranitvijo zapuščine, ampak je njegova naloga predvsem skrb za primerno organizacijo del, kar pomeni, da sme neposredno izvrševanje del prepustiti drugi osebi, sam pa njeno delo usmerja in jo nadzoruje.

VSL sklep I Cp 29/94 z dne 8. 6. 1994: Pritožbeno sodišče ne more pritrditi očitku pritožnice, da je sodišče prve stopnje napačno uporabilo materialnopravno določbo 2. odstavka 145. člena ZD. Omenjena določba daje upravitelju dediščine, ki ga postavi sodišče, pooblastilo, da upravlja dediščino za vse dediče. Iz izraza "upravljanje", ki ga uporablja ta določba, pa ne izhaja dolžnost upravitelja dediščine, da sam neposredno opravlja tudi vsa dela, povezana z ohranitvijo dediščine - v konkretnem primeru kmetije. Namen in naloga upravitelja dediščine je torej v obravnavani zadevi skrb za primerno organizacijo obdelave posestva, kar seveda upravitelju dediščine dopušča, da neposredno delo prepusti drugi osebi, sam pa njeno delo nadzoruje in jo z navodili usmerja. Izbira takšnega neposrednega izvajalca del na posestvu zato vsebinsko spada v okvir njegovih pravic in dolžnosti, upravitelj dediščine pa za vse, kar stori v zvezi s svojo funkcijo (tudi za morebitno nastalo škodo zaradi neprimene izbire te osebe) odgovarja dedičem.

VSL sklep III Cp 488/2024 z dne 6. 5. 2024: Dedinja A. A. v pritožbi nadalje navaja, da niso podani pogoji za postavitve upravitelja zapuščine po 145. členu ZD, saj se ta lahko postavi le v primeru obstoja oporoke, razpolaganje s stvarmi iz zapuščine pa je mogoče le, če je za to dedič iz oporoke upravičen ali če je to potrebno, da se poravnajo stroški ali odvrne škoda. /.../ Drugi odstavek 145. člena ZD sicer res določa, da če ni izvršitelja oporoke, dediči pa se ne morejo sporazumeti glede uprave dediščine, postavi sodišče na zahtevo kateregakoli od njih upravitelja, ki upravlja dediščino za vse, ali pa določi vsakemu dediču del dediščine, ki naj ga upravlja. Določbe ni mogoče razlagati tako ozko, da bi veljala le za oporočno dedovanje, temveč tako, da se pri oporočnem dedovanju upravitelja lahko postavi le, kadar ni določen izvršitelj oporoke, medtem ko pri zakonitem dedovanju tega dodatnega pogoja ni. Ne glede na obliko dedovanja, torej tako v primeru oporočnega kot zakonitega dedovanja, namreč z uvedbo dedovanja nastane skupnost dedičev, ki obstaja do delitve zapuščine (prvi odstavek 145. člena ZD). Za skupnost dedičev pa je za primer nesoglasij predvidena možnost postavitve upravitelja zapuščine.

VSC sklep I Cp 6/2020 z dne 19. 2. 2020:

Upravitelja dediščine zapuščinsko sodišče postavi, dokler traja skupnost dedičev, če to predlaga kateri izmed dedičev, ker se dediči ne morejo sporazumeti o upravi ali glede osebe upravitelja; sporazumno ga lahko postavijo dediči sami, brez intervencije sodišča. Upravljanje obsega poslovanje (poslovođenje) in zastopanje. Upravitelj sme brez odobritve dedičev opravljati posle redne uprave, za razpolaganje pa potrebuje odobritev sodišča, razen, če so mu jo dali vsi dediči. Nadaljnja omejitev je, da sodišče lahko odobri upraviteljeve posle razpolaganja samo, če je to potrebno zaradi poravnave stroškov (npr. stroškov popisa in cinitve zapuščine, pogrebnih stroškov ipd.) ali odvrnitve škode ali če je tako določeno v oporoki. Do zaključka zapuščinske obravnave ima upravitelj položaj in pravice, primerljive položaju in pravicam izvršitelja oporoke, po zaključku zapuščinske obravnave pa je pooblaščenec dedičev - tudi v primeru, ko ga je postavilo sodišče. Za svoje delo odgovarja dedičem. Ni organ sodišča in sodišče ne nadzoruje njegovega dela.

VSC sklep I Cp 96/2022 z dne 23. 3. 2022: Naloga upravitelja zapuščine je namreč in predvsem skrb za ohranitev vrednosti zapuščine za dediče (145. člen ZD). V kolikor upravitelj zapuščine krši odločbo sodišča, s katero je bil postavljen in povzroča škodo, da se zmanjšuje vrednost zapuščine, mora sodišče, ob seveda utemeljenem predlogu, takšnega upravitelja zapuščine razrešiti in postaviti novega, kakor utemeljeno izpostavlja pritožba.

VSL sklep I Cp 391/2021 z dne 12. 4. 2021: Zmotno je tudi stališče v izpodbijanem sklepu, da je postavitve dediča za upravitelja zapuščine pogojena s soglasjem ostalih dedičev. Zakon take omejitve ne določa. Izbira med potencialnimi upravitelji mora temeljiti na oceni sodišča, kdo bo v največji možni meri mogel poskrbeti za izvršitev potrebnih nalog. Zgolj dejstvo, da se dedič ne strinja s tem, da se sodedič postavi za upravitelja, ne zadostuje za njegovo izključitev iz kroga oseb, ki pridejo v poštev.

VSL sklep II Cp 1756/2020 z dne 24. 11. 2020: Ker dediča o osebi upravitelja nista dosegla soglasja, je prvostopenjsko sodišče ravnalo pravilno, ko je izbralo nepristransko in strokovno osebo za upravitelja iz seznama odvetnikov in mu določilo naloge. Upravitelj zapuščine (ki je odvetnik) je pooblaščenec dedičev in je po oceni pritožbenega sodišča sposoben upravljati zapuščino oziroma opraviti naloge, ki mu jih je določilo sodišče v tretjem odstavku izpodbijanega sklepa. Dediča pa lahko ob doseženem soglasju sprejemata tudi drugačne poslovne odločitve ali skupaj upravljata na drug način (za kar se zavzema pritožba).

VSL sklep II Cp 2041/2018 z dne 31. 1. 2019: Zakaj dedinja ne bi mogla skrbeti za kmetijo, tako kot doslej, zakaj bi to bolje opravljal sosed, pritožnik niti ne pove in konec koncev v pritožbi niti ne vztraja pri predlogu, ki ga je podal pred sodiščem prve stopnje, ampak predlaga, da sodišče za upravitelja zapuščine postavi njega. Realno je pričakovati, da kmetija brez nosilca dejavnosti ne more napredovati in ker J. B. že vse od smrti svojega očeta z delom pomaga pri vzdrževanju kmetije in se tudi njena družina ukvarja z enako dejavnostjo, je bolj primerna za opravljanje te funkcije kot pritožnik, ki se je konec koncev šele v pritožbenem postopku spomnil, da bi pravzaprav to funkcijo lahko opravljal tudi on.

VSL sklep I Cp 807/2016 z dne 15. 6. 2016: Sodišče prve stopnje je z izpodbijanem sklepom določilo upraviteljico zapuščine in (začasno) skrbnico (dela) zapuščine. Gre za dva različna inštituta. Upravitelja zapuščine (drugi odstavek 145. člena ZD) sodišče postavi, kadar je upravljanje z zapuščino onemogočeno zaradi nesporazumov med dediči, ki morajo sicer po določbah ZD glede vseh poslov upravljanja z zapuščino doseči soglasje (prvi odstavek 145. člena ZD). Upravljanje obsega poslovanje (poslovođenje) in zastopanje. Upravitelj sme brez odobritve dedičev opravljati posle redne uprave, za razpolaganje pa potrebuje odobritev sodišča, razen če so mu jo dali vsi dediči. Do zaključka zapuščinske obravnave ima upravitelj položaj in pravice, primerljive položaju in pravicam izvršitelja oporoke, po zaključku zapuščinske obravnave pa je pooblaščenec dedičev. Začasni skrbnik zapuščine pa je zakoniti zastopnik vseh dedičev, ki v njihovem imenu skrbi za zapuščino. Po določbi 131. člena ZD se, če so dediči neznani ali če je neznano njihovo bivališče, kakor tudi v drugih primerih, kadar je to potrebno, postavi začasnega skrbnika zapuščine, ki je upravičen, da v imenu dedičev toži ali je tožen, da izterjuje terjatve in izplačuje dolgove in sploh, da zastopa dediče. Nosilna razlika med začasnim skrbnikom zapuščine in upraviteljem zapuščine je v tem, da ima upravitelj zapuščine (do zaključka zapuščinske obravnave) pravico izvršitelja oporoke, (po zaključku zapuščinske obravnave) pa je pooblaščenec dedičev, medtem ko je začasni skrbnik zapuščine njihov zakoniti zastopnik. Izpodbijani sklep ne loči, da gre za dva različna inštituta.

Dedna izjava

VSRS sodba II Ips 217/2008 z dne 18. 11. 2010: Dedna pravica na dediče preide ipso iure, v trenutku zapustnikove smrti. V trenutku zapustnikove smrti hkrati z dedno pravico nastane tudi (v razmerju do

nje stranska) pravica odpovedati se dediščini; nihče pač ni dolžan biti dedič proti svoji volji. Negotovost o tem, ali bo dedič ali ne, k dedovanju poklicana oseba odpravi tako, da poda dedno izjavo. Dedna izjava je izrecna, enostranska, strogo formalna in nepreklicna izjava volje te osebe o sprejemu dediščine (pozitivna dedna izjava) ali o odpovedi dediščini (negativna dedna izjava). Veljavna je, če ni delna ali pogojna, če ni omejena z rokom ali bremenom in če je bila podana brez napak volje. Če je bila povzročena s silo, grožnjo ali zvijačo, ali če je bila dana v zmoti, dedič, ki jo je podal, lahko zahteva njeno razveljavitev. Glede oblike zakon določa, da dedič lahko dedno izjavo poda pisno in jo podpiše osebno ali po zastopniku, pri čemer overitev podpisa ni potrebna, jo pa lahko sodišče v dvomu zahteva; lahko pa dedno izjavo poda na sodni zapisnik pred zapuščinskim ali katerikoli drugim stvarno pristojnim sodiščem, sodišče pa ga opozori, da se dediščini lahko odpove samo v svojem imenu ali pa tudi v imenu svojih potomcev. Kot že rečeno, zapuščina preide na dediče v trenutku zapustnikove smrti po samem zakonu. Z negativno dedno izjavo dedič domnevo, da dediščino sprejema, ovrže. Učinek negativne dedne izjave je v tem, da se šteje, da dedič, ki jo je podal (in njegovi potomci, razen, če jo je podal le v svojem imenu) sploh ni postal dedič. Če se dedovanju odpove oporočni dedič, gre njegov dedni delež zakonitim dedičem, če se odpove zakoniti dedič, se povečajo dedni deleži sodedičev. V pravni teoriji je nesporno, da dedič potem, ko je podal dedno izjavo, le-te z enostransko izjavo zapuščinskemu sodišču (torej samostojno in neodvisno od volje sodedičev, na način, kot jo je podal) ne more preklicati ali spremeniti. V tem je srž zakonske določbe o njeni nepreklicnosti. V teoriji se utemeljuje z razlogi procesne ekonomije in pravne varnosti. Stališče o tem, ali jo lahko preklicamo ali spremenimo, če s tem soglašajo vsi, ki jih tako razpolaganje zadeva (sodediči), ni nesporno, sodna praksa slovenskih sodišč pa se o njem še ni izrekla. Proti njem govorita argumenta, (i) da jo je dedič podal na podlagi okoliščin, obstoječih ob uvedbi dedovanja oziroma v od tega časovno neoddaljenem trenutku in (ii) da če zaradi njene nepreklicnosti dedič dedne izjave, ki (ker) je takoj, ko je bila podana, to je po uvedbi dedovanja, že povzročila pravne učinke, ne sme spremeniti ali razveljaviti sam, z enostransko izjavo, potem tega tudi s sporazumom ne more veljavno storiti; razpolaganje, ki je po zakonu nedovoljeno, ne more postati dovoljeno samo zato, ker je z njim soglašal določen krog (zainteresiranih) oseb. Zanj govori predvsem razlog pragmatičnosti: če je med vsemi, ki se jih izjava tiče, soglasje o tem, da se deduje drugače, kot bi se dedovalo na podlagi dedne izjave, tega, razen v izjemnih primerih, praktično ni mogoče preprečiti, le, da bodo

dogovorjeni način pridobitve aktive (in porazdelitve morebitne pasive) zapustnika pač prisiljeni doseči na drug način, na primer s pogodbami.

VSL sklep I Cp 487/2013 z dne 18. 4. 2013: Izjava o sprejemu dediščine se ne more (enostransko) preklicati. Če so dediči soglasni se lahko spremeni (glej sodba Vrhovnega sodišča RS II Ips 217/2008). To velja do konca zapuščinskega postopka. Drugače pa je, če je sklep o dedovanju že pravnomočen in če so dediči že razpolagali z vso ali z delom zapuščine. V tem primeru se dedič ne more več odpovedati dediščini (prvi odstavek 135. člena ZD).

VSRs sodba II Ips 27/2023 z dne 7. 6. 2023: Določbi o trenutku, do katerega se je mogoče odpovedati dedovanju (prvi odstavek 133. člena ZD), in o nepreklicnosti dedne izjave (prvi odstavek 138. člena ZD) se zdita kogentni, utemeljeni s postulatoma stabilnosti pravnih razmerij, a le na prvi pogled. Ni mogoče spregledati, da sta dediča s procesnimi dejanji v pritožbenem postopku celovito rešila vsa vprašanja, povezana s prenehanjem dediščinske skupnosti. Izjava volje zapustnikovega sina se je srečala z voljo zapustnikove zunajzakonske partnerke, kar ne more pomeniti nič drugega, kot da je treba njuno razpolaganje, upošteva njegovo vsebino, opredeliti kot dvostranski pravni posel oziroma dispozicijo iz tretjega odstavka 214. člena ZD, ki daje strankam pravico, da v okviru zapuščinskega postopka uredijo tudi vprašanje delitve dediščine z dednim dogovorom. Dedni dogovor ima po utrjenem stališču sodne prakse naravo sodne poravnave. Stranke lahko dedni dogovor, enako kot sodno poravnavo, sklenejo kadarkoli do pravnomočnosti sklepa o dedovanju, tudi v pritožbenem postopku (prvi odstavek 306. člena ZPP v zvezi s 163. členom ZD). Skleniti je mogoče, da se kontekst sporne zadeve v bistveni okoliščini, tj. sporazumu dedičev o delitvi in načinu delitve zapuščine, razlikuje od primerov, v katerih je bilo zavzeto stališče o nedopustnosti oziroma neupoštevnosti dedne izjave o odpovedi dedovanju v pritožbenem postopku. S tem ko je zapuščinsko sodišče dopustilo, da dediča dednopravno razmerje v pritožbenem postopku uredita skladno z medsebojnim dogovorom, torej ni samovoljno odstopilo od ustaljene sodne prakse.

VSRs sodba in sklep II Ips 303/2008 z dne 15. 12. 2011: Po naši dednopravni ureditvi se dedna pravica pridobi ipso iure, po samem zakonu, v trenutku zapustnikove smrti. Pridobi jo tisti, ki izpolnjuje predpostavke, ki jih za to določa ZD in sicer ne glede na to, ali je podal pozitivno dedno izjavo ali ne. Če ne želi biti dedič, se dedovanju lahko odpove. Dedna izjava o odpovedi dediščini učinkuje retroaktivno (ex

tunc); šteje se, da oseba, ki se je dedovanju odpovedala, nikoli ni bila dedič. Dokler ima pravico odpovedati se dedovanju (med trajanjem t.i. deliberacijskega roka), je ta oseba začasni dedič. Dokončni dedič postane, ko s podajo pozitivne dedne izjave oziroma najpozneje z izdajo sklepa o dedovanju preneha njena pravica odpovedati se dediščini in ko je s sklepom o dedovanju pravnomočno ugotovljeno, da je dedič. Pravica začasnega dediča odpovedati se dediščini ni neomejena: začasni dedič lahko razpolaga z zapuščino, a če v svojem imenu razpolaga s celotno zapuščino ali z njenimi temeljnimi sestavinami, se dedovanju ne more več odpovedati (drugi odstavek 135. člena ZD). Smisel določbe je v tem, da začasni dedič, če ne bo postal tudi dokončni dedič, ne more z nesorazmernimi posegi v dediščino prikrajšati tistega, ki bo namesto njega postal dokončni dedič (kar je pomembno npr. zaradi odgovornosti za zapustnikove dolgove: če razpolaga s substanco zapuščine, naj odgovarja za zapustnikove dolgove tudi s svojim premoženjem; s svojim premoženjem pa odgovarja, kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, le dokončni dedič). Dejstva, da je U. V. v pravdi, ki je glede stanovanja tekla na podlagi tožbe I., nastopal kot stranka, ni mogoče šteti za razpolaganje z zapuščino: v postopek je bil vključen brez svoje volje, v njem pa je bil postavljen v vlogo toženca, torej v procesni položaj, na katerega ni mogel vplivati. Glede pravic in pooblastil v zvezi z zapuščino je položaj začasnega dediča primerljiv s položajem začasnega upravitelja zapuščine (četrti odstavek 145. člena ZD) in se bistveno razlikuje od položaja dokončnega dediča. Začasni dedič je upravičen opravljati le ukrepe za zavarovanje zapuščine in ukrepe tekoče uprave. V pravnih iz teh razmerij nastopa kot tožnik ali toženec. Za take ukrepe se štejejo npr. razpolaganje s plodovi, uporaba zapuščinskega denarja za potrebe vzdrževanja zapuščine, plačilo stroškov popisa in cenitve zapuščine, zapustnikovega pogreba, oklica dedičem. Ti ukrepi ostanejo v veljavi tudi, če se začasni dedič naknadno dedovanju odpove. Za zapustnikove dolgove odgovarja že med tekom deliberacijskega roka, a ne s svojim premoženjem. Do združitve zapuščine s premoženjem dediča pride šele, ko postane dokončni dedič. V sistemu ipso iure dedovanja, ko se pravni položaj dediča z zapustnikovo smrtjo spoji s pravnim položajem zapustnika, dedič poleg tega, da ostane subjekt lastnih pravic in obveznosti, ki jih je imel od prej, takoj postane subjekt zapustnikovih pravic in obveznosti; pravice in obveznosti obeh (lastne in podedovane) se združijo in se obravnavajo enotno. Vendar pa to ne velja, ko je združitev pravnih položajev zapustnika in dediča pogojna, t.j. ko je do združitve prišlo pod pogojem, da ne bo cepitve na dva samostojna, neodvisna in nepovezana pravna

položaja, na primer zaradi postavitve upravitelja zapuščine, izvršitelja oporoke, separacije bonorum. /.../ Sodišče druge stopnje ima seveda prav, da v sistemu ipso iure dedovanja zapuščina ne more biti niti trenutek brez titularja. Toda dejstvo, da dedič ob zapustnikovi smrti morebiti še ni znan, ne pomeni, da je zapuščina brez titularja, pač pa pomeni le, da je treba šele ugotoviti, komu ta položaj pripada. Prav v tem, v ugotovitvi dedičev, je bistvo zapuščinskega postopka. Kdor postane dokončni dedič, vstopi v pravni položaj zapustnika s trenutkom zapustnikove smrti, torej za nazaj, s čemer je zagotovljeno, da pravice in obveznosti iz zapuščine niso niti trenutek brez nosilca. Izvršitve zapadlih pravic in obveznosti iz zapuščine pa od njega ni mogoče zahtevati pred trenutkom, ko postane dokončni dedič.

VSL sklep II Cp 1307/2018 z dne 28. 11. 2018: Ni sporno, kar navaja pritožnica, da je po zapustnikovi smrti razpolagala z delom zapuščine, in sicer z denarnimi sredstvi v skupni višini 764,72 EUR. Vendar tudi ni sporno, za kaj je ta denar porabila, kar je pozvana pojasnila tudi sodišču prve stopnje: za stroške pogreba ter za poplačilo tekočih mesečnih stroškov za mesec avgust 2016 (voda, odvajanje, najem zabojujnikov). Sodišče prve stopnje njenega ravnanja ni pravilno opredelilo kot dejanje, ki pritiče lastniku stvari, torej kot molčeč sprejem dediščine. Ni šlo za razpolaganje s substanco zapuščine, s temeljnimi sestavinami zapuščine oz. za izvrševanje vseh upravičenj, ki izvirajo iz pravic, ki sestavljajo zapuščino, pač pa zgolj za razpolaganje s sorazmerno majhnim delom zapuščine le za pogrebne stroške (kar je dolg zapuščine) in za pokritje mesečnih tekočih stroškov, kar pa sodi k ukrepom za ohranitev zapuščine oziroma ukrep tekoče uprave v smislu navedenega 2. odst. 135. čl. ZD. Res je treba pojma ukrep za ohranitev zapuščine in ukrep tekoče uprave razlagati relativno ozko, vendar so med takimi ukrepi tako po mnenju teorije kot sodne prakse med drugim ravno uporaba dohodkov oziroma zapuščinskega denarja za tekoče potrebe (vzdrževanje) zapuščine in tudi za stroške zapustnikovega pogreba.

VSL sklep I Cp 760/2023 z dne 23. 8. 2023: Pritožnica kot dedinja je bila v dopisu z dne 19.12.2022 opozorjena, da lahko v roku 8 dni izjavi sodišču, ali se k dedovanju po pokojnem priglasi, ali pa se dedovanju odpoveduje ter da je dedna izjava nepreklicna. Po našem pravu velja domneva, da osebe, ki so poklicane k dedovanju, dediščino sprejmejo (132. člen ZD), vendar pa lahko to domnevo izpodbijejo, med drugim tudi z izjavo o odpovedi dediščini. Izjavo, s katero se dedič odpove dediščini, je treba podati najkasneje do konca zapuščinske obravnave oziroma točneje do konca postopka na prvi stopnji, to pa je tedaj, ko sodišče

izda sklep o dedovanju (prvi odstavek 133. člena ZD). Ker je pritožnica izjavo o odpovedi dediščini podala šele v pritožbenem postopku, je prepozna in zato neupoštevna.

VSL sklep II Cp 1110/2013 z dne 23. 10. 2013: V skladu s prvim odstavkom 138. člena se izjava o odpovedi ali sprejemu dediščine ne more preklicati. Dedič, ki je dediščino sprejel in odstopil svoj dedni delež sodediču, lahko zahteva razveljavitev te izjave pod pogoji iz drugega odstavka 138. člena ZD, torej če je bila izjava povzročena s silo, grožnjo ali zvijačo ali če je bila dana v zmoti, za razveljavitev izjave o odstopu dednega deleža sodediču pa veljajo ustrezna pravila obligacijskega prava (glej Načelno pravno mnenje občne seje Vrhovnega sodišča SRS z dne 21.12. in 22. 12. 1987). Dedič v nobenem primeru ne more zahtevati razveljavitve izjave s pritožbo v zapuščinskem postopku, temveč lahko to zahteva le s posebno tožbo. Zato trditve o zmoti pritožnikov v pritožbenem postopku niso upoštevne in ne morejo vplivati na pravilnost odločitve sodišča prve stopnje.

VSL sklep I Cp 1727/2014 z dne 2. 7. 2014: Pritrditi je pritožbam dedičev E. Č., V. Č., L. Č. in R. Č. o zmotni uporabi določbe 139. člena ZD. To določbo je uporabiti tako, kot to razlaga sodišče prve stopnje, torej da je smrt oporočnega dediča upoštevati kot njegovo odpoved dediščini, posledično čemur njegov dedni delež dedujejo zapustnikovi zakoniti dediči, v primeru, ko oporočni dedič umre pred zapustnikom. V kolikor pa dedič umre po zapustniku, kot je to bilo pri sinu zapustnice M. Č., je smiselno uporabiti 134. člen ZD po katerem preidejo pravice odpovedi na njegove dediče, v kolikor je dedič umrl pred koncem zapuščinske obravnave.

VSRS sodba II Ips 17/2020 z dne 25. 9. 2020: Druga tožnica ima prav, ko v reviziji navaja, da sklep o dedovanju rešuje vprašanje, kdo je dedič za vse zapustnikovo premoženje, ne glede na to, ali se je v zapuščinskem postopku zanj vedelo ali ne, ali se ga je obravnavalo v celoti ali ne, in ne glede na to, ali je v celoti opisano v sklepu o dedovanju ali ne. Zaradi tega sodišče, če se pojavi novo premoženje, ne opravi nove zapuščinske obravnave, ampak samo z novim sklepom razdeli to premoženje na podlagi prejšnjega sklepa o dedovanju (221. člen ZD). Nadaljnje vprašanje pa je, ali se odpoved dedovanju, podana v pravnomočno končanem zapuščinskem postopku, nanaša tudi na kasneje najdeno premoženje. /.../ Določba ZD o nepreklicljivosti dedne izjave izhaja iz potrebe po zagotavljanju stabilnosti pravnih razmerij. Čeprav gre za enostranski pravni posel, ima ta premoženjskopravne posledice, primerljive z razpolagalnimi pravnimi posli. S preklicem dedne izjave bi namreč posegli v pravice, ki so jih že pridobili drugi. Stališče revidentke, da bi sodišče

moralo v primeru, ko se kasneje najde obsežnejše nove premoženje, dopustiti preklic ali spremembo dane dedne izjave, bi bilo v nasprotju z jasnimi pravnimi pravili o nepreklicljivosti, nepogojnosti in zlasti s pravilom, da odpoved ne more biti delna. Prav zato pa ZD v drugem odstavku 138. člena ZD dediču daje možnost zahtevati razveljavitev dedne izjave zaradi zmote. Dedič, ki bo z zahtevkom uspel, bo skupaj z drugimi dediči postal univerzalni naslednik celotne zapuščine. ZD nima natančnejših pravil glede uveljavljanja zahtevka za razveljavitev izjave, zato je bilo v teoriji izpostavljeno vprašanje, ali se uporabijo splošna pravila obligacijskega prava o izpodbijanju pravnih poslov ali pa pravila, ki veljajo za neveljavnost oporoke. Zaradi primerljivosti učinkov te izjave z razpolagalnimi pravnimi posli je bilo zavzeto prepričljivo stališče, da se uporabljajo splošna pravila obligacijskega prava in da je upoštevna tudi zmotna dediča o vrednosti zapuščine kot zmota o bistvenih lastnosti stvari. Tako ni pravilno stališče revidentke in nekaterih senatov višjih sodišč, da se izjava o odpovedi dediščini ne nanaša na pozneje najdeno premoženje, če je s tem obseg zapuščine bistveno spremenjen. Sodišče seveda lahko pozove stranke, ali so v primeru, ko se kasneje najde novo premoženje, pripravljene skleniti nov dedni dogovor. Če pa do tega ne pride, lahko dedič, ki se je odpovedal dediščini, zahteva le razveljavitev dedne izjave zaradi zmote. Pri odločanju je treba uporabiti 46. člen OZ, po katerem mora biti zmotna bistvena in opravičljiva.

VSL sklep I Cp 1454/2023 z dne 13. 12. 2023: V primeru, da se po pravnomočnosti sklepa o dedovanju najde novo premoženje, sodišče načeloma ne opravi nove zapuščinske obravnave, temveč razdeli to premoženje z novim sklepom na podlagi prejšnjega sklepa o dedovanju (221. člen ZD). Sodišče ne pridobiva novih dednih izjav, niti ne upošteva spremenjenih. Dedna izjava je izrecna, enostranska, strogo formalna in nepreklicna izjava volje o sprejemu ali odpovedi dediščini. Pritožbeno sodišče sledi pravilnim razlogom prvega sodišča in k njim dodaja, da so določbe o nepreklicnosti in nepogojnosti dednih izjav ter o prepovedi njihove delnosti kogentne. E. E. je podala dedno odpoved, s katero se je odpovedala dedovanju po zapustnici. Položaj dedičev je univerzalen. Večan je na celotno dediščino in ne le na posamezni del. To pomeni, da se je na dediče preneslo vse zapustničino premoženje, in ne le tisto, ki dedičem ustreza. Zato delna odpoved dediščini ni mogoča. Pri izjavi o odpovedi dediščini se šteje, da tisti, ki je takšno izjavo podal, ni postal dedič. Izjava o odpovedi dediščini zato učinkuje tudi glede pozneje najdenega premoženja. Ker se je pritožnica dedovanju odpovedala, je sodišče utemeljeno ni štelo za dedinjo

pozneje najdenega zapustničinega premoženja. V dedno izjavo ni smelo posegati, saj je njena vsebina postala del pravnomočnega sklepa o dedovanju. Pozneje najdeno zapustničino premoženje je pravilno dodelilo zakonitim dedičem 2. dednega reda, ki so bili dediči že po prvotnem sklepu o dedovanju z dne 18. 4. 2018. Zapuščina se med dediče razdeli po obsegu in velikosti dednih deležev, ki so skladni z dednopravnimi upravičenji, ugotovljenimi s pravnomočnim sklepom o dedovanju. Enako kot dedič, ki se je odpovedal dediščini, tudi dedič, ki je podal izjavo o sprejemu dediščine, te v primeru pozneje najdenega premoženja ne more spremeniti. Sodišče prve stopnje je pritožnici že pojasnilo, da lahko iz razlogov, navedenih v drugem odstavku 138. člena ZD, vložiti tožbo za razveljavitev dedne izjave o odpovedi dedovanju.

Odstop dednega deleža

VSRS sklep II Ips 83/2021 z dne 20. 10. 2021:

Sodišče druge stopnje je pravilno obrazložilo, da se pravni institut "odpoved dediščini v korist sodediča" po vsebini pomembno razlikuje od pravnega instituta "odpoved dediščini". Po drugem odstavku 136. člena ZD se namreč odpoved v korist določenega dediča ne šteje za odpoved dediščini, temveč za izjavo o odstopu dednega deleža (136. člen ZD). To pa pomeni, da se dedič, ki se dediščini odpove, odpove sami pravici do dedovanja. Dedič, ki dedni delež odstopi sodediču, pa dediščino sprejme, torej postane eden od dedičev, nato pa že podedovano premoženje odstopi. Prav zaradi te razlike odpoved dediščini učinkuje tudi glede pozneje najdenega premoženja, odstop dednega deleža pa ne. Toženca pa v odgovoru na revizijo tudi pravilno opozarjata, da dedič, ki odstopi dedni delež sodediču, še vedno odgovarja zapustnikovim upnikom za zapustnikove dolgove do višine svojega dednega deleža. Tako je pravilno stališče sodišča druge stopnje, da je tudi dedič, ki se je dediščini odpovedal v korist sodediča, še vedno član dediščinske skupnosti, ki do delitve dediščine z njo skupno razpolaga.

VSL sklep I Cp 2093/2022 z dne 8. 9. 2023:

Skladno s 138. členom ZD sta izjava o sprejemu dediščine in izjava o odpovedi dedovanju nepreklicni, pri čemer zadnja ne more biti delna, ne pogojna. Sodišče prve stopnje tako zavezujejo (zgolj) že podane dedne izjave o sprejemu ali odpovedi dednega deleža. V kolikor so te spoštovane, pa je dedičevo razpolaganje s svojim dednim deležem (tudi) na naknadno najdenem premoženju, prosto. Povedano drugače, dedič, ki je podal izjavo o sprejemu dednega deleža na (takrat) znanem obsegu zapuščine, tudi v primeru pozneje najdenega

premoženja ne more več podati izjave o odpovedi dedovanju (ali obratno). Lahko pa s svojim dednim deležem razpolaga v korist sodediča (npr. z odstopno izjavo oziroma dednim dogovorom). Za tak primer gre tudi v obravnavani zadevi. Pritožbeno sodišče je že v več odločbah pojasnilo, da je treba izjavo o odstopu dednega deleža šteti za sprejem dediščine in sočasni odstop dednega deleža sodediču. Dedna izjava dedinje C. C. je tako ostala nespremenjena (sprejem dediščine) in ustreza njenemu dednopravnemu upravičenju, ugotovljenemu s prvotnim sklepom o dedovanju s 26. 10. 2000. Njena odstopna izjava ne predstavlja prenosa dedne pravice, saj je ta neprenosljiva in vezana na točno določeno osebo. Gre zgolj za razpolaganje s sprejeto dediščino, tako očitki, da odstopna izjava posega v res iudicata, niso utemeljeni. /.../

Pritožnice se sklicujejo, da gre pri podani odstopni izjavi za pravni posel za primer smrti (negotia mortis causa), ki pa je zaradi neizpolnjevanja obličnostnih zahtev, neveljaven. S pravnim poslom mortis causa (npr. oporoko), se zapustnik zavezuje glede razpolaganja s premoženjem, ki ga bo imel ob smrti in katerega pravni učinki nastopijo šele z zapustnikovo (oporočiteljevo) smrtjo. Skladno z drugim odstavkom 136. člena ZD pa odstop dednega deleža sodediču predstavlja pogodbo civilnega prava, s katero pogodbenik („odstopnik“) ne razpolaga s premoženjem, ki ga bo imel ob smrti ampak s premoženjem, ki ga ima ob sklenitvi pogodbe. To pomeni, da je dedinja najprej sprejela dedovanje in nato (inter vivos) svoj dedni delež odstopila sodedinji. Veljavnost takšnega posla tudi ni odvisna od odobritve preostalih dedičev, ki pri poslu niso udeleženi. Vsak poslovno sposoben dedič lahko s svojim dednim deležem prosto razpolaga ter ga (tudi) odstopi kateremu od sodedičev.

VSM sklep I Cp 290/2024 z dne 28. 5. 2024:

Odpoved dediščini je izjava volje, ki jo poda dedič po zapustnikovi smrti o tem, da noče biti dedič (133. člen ZD). Dedovanje je univerzalno pravno nasledstvo in dedič vstopi v vse pravice in obveznosti, ki jih je zapustnik imel ob smrti, zato odpoved dediščini ne more biti delna, ne pogojna in je tudi nepreklicna (prvi odstavek 136. člena in prvi odstavek 138. člena ZD). Odpoved v korist določenega dediča pa se ne šteje za odpoved dediščini, temveč za izjavo o odstopu svojega dednega deleža (drugi odstavek 136. člena ZD). Odpoved dediščini se od odstopa dednega deleža razlikuje v tem, da je odpoved dediščini dedna izjava, ki učinkuje retroaktivno od smrti zapustnika dalje in gre za odpoved pravici in ne za odpoved premoženju, pridobljenem z dedovanjem. Pri odstopu dednega deleža pa gre za odstop že podedovanega

premoženja, ne pa za odstop in prenos dedne pravice, ki je neprenosljiva in vezana na določeno osebo – dediča.

VSL sklep II Cp 3554/2009 z dne 4. 11. 2009: Pritožnik S. T. je v zapuščinski zadevi po pokojnem staremu očetu A. T. podal pisno izjavo z dne 5. 6. 2009, da svoj dedni delež odstopa sestram Z. V. in N. J., vsaki do 1/2. V pritožbi pa preklicuje svojo izjavo o odstopu dednega deleža, ki jo je dal pred koncem zapuščinske obravnave (1. odstavek 131. člena ZD). Izjava dediča v zapuščinskem postopku, da odstopa svoj dedni delež drugemu dediču, ki ni njegov edini sodedič, je dedna izjava (in sicer enostranska izjava volje) v smislu 138. člena ZD v tistem delu, v katerem pomeni izjavo o sprejemu dediščine. V preostalem delu gre pri odstopu dednega deleža sodediču za dvostranski pravni posel. Za razveljavitev izjave o sprejemu dediščine veljajo pravila 2. odstavka 138. člena ZD, za razveljavitev ali preklic izjave, da svoj dedni delež odstopa sodedinjam, pa veljajo ustrezna pravila obligacijskega prava (45. - 49. člen OZ). Ker gre pri odstopu dednega deleža drugemu dediču za neodplačno razpolaganje in gre torej za pogodbo, mora priti do soglasja volj. V času, ko je pritožnik izjavil, da odstopa svojo dediščino sodedinjami, ni mogla biti njegova volja nič drugega kot to, da odstopa tisti del premoženja, ki je bil takrat znan in da ga je bil pripravljen z neodplačnim razpolaganjem prenesti v korist določenih zakonitih dedičev. Dedič, ki je v zapuščinskem postopku podal takšno izjavo, te izjave v pritožbi ne more spremeniti oziroma preklicati (1. odstavek 138. člena ZD), lahko pa zahteva razveljavitev, če je dal izjavo zaradi sile, grožnje, zvižace ali če je bila dana v zmoti, a ne s pritožbo zoper sklep o dedovanju, ampak s tožbo. Izjava bi se lahko spremenila (in kot taka upoštevala) le, če bi se vsi prizadeti (v tem primeru sodedinji) s tem strinjali. Te pritožnik ne zatrjuje, iz odgovora na pritožbo pa je razbrati, da dedinji temu celo izrecno nasprotujeta. Zato lahko pritožnik, če meni, da izjava o odstopu dediščine sodediču ne ustreza njegovi pravi volji (t. im. napaka volje), to izjavo izpodbija samo v pravnem postopku; če se je zgolj premislil, pa to ni razlog za izpodbijanje.

VSL sklep I Cp 4200/2009 z dne 8. 4. 2009: V skladu z določilom 2. odst. 136. člena ZD se odpoved v korist določenega dediča ne šteje za odpoved dediščini, temveč za izjavo o odstopu dednega deleža. To pomeni, da sta dedinji dediščino sprejeli, nato pa z njo razpolagali tako, da sta jo odstopili v korist zapustnikovega vnuka JL. Vendar pa takšno razpolaganje velja le za tisto premoženje, za katerega se je takrat vedelo. Odškodnina Slovenske odškodninske družbe d.d. v višini 2.627,98 EUR, ki

je bila kasneje z odločbo Slovenske odškodninske družbe, d.d., z dne 26.3.2008 priznana zapustniku JB, je premoženje, za katerega pritožnica ni dala izjave ne o sprejemu ne o odpovedi dediščini, niti o odpovedi v korist drugega dediča. Če za to premoženje ni vedela, ga tudi ni mogla nikomur odstopiti. Sodišče zato kasneje pridobljene zapuščine oziroma navedene odškodnine s sklepom ne bi smelo razdeliti na podlagi prejšnjega sklepa o dedovanju, ampak bi moralo pritožnico pozvati na izjavo v zvezi z novo pridobljeno zapuščino oziroma jo vprašati, ali je pripravljena tudi ta del premoženja z neodplačnim razpolaganjem prenesti v korist svojega nečaka.

VSM Sodba I Cp 390/2022 z dne 16. 8. 2022: Zmotno je namreč stališče pritožbe, da odpoved dediščini v korist določenega sodediča, ki vsebinsko pomeni izjavo o odstopu svojega dednega deleža, ni veljavna, če ni overjena. Sodna praksa je že zavzela stališče, da se overitev po drugem odstavku 146. člena ZD nanaša na primer, ko dedič da izjavo potem, ko so dedni deleži s sklepom o dedovanju že določeni, delitev pa še ni bila opravljena (ko se torej že ve, kdo so dediči in kaj je predmet dedovanja). Le za takšen dogovor zakon določa posebno obličnost, ker dediči z njim posegajo v že pravnomočni sklep o dedovanju. Če je izjava podana pred izdajo sklepa o dedovanju, pa zanjo ni predpisana posebna oblika.

VSL sklep II Cp 2530/2012 z dne 26. 9. 2012: Pritožnica, ki se je šele v pritožbenem postopku odpovedala dediščini v korist svojega sodediča, kljub pritožbi ne more doseči spremembe izpodbijanega sklepa o dedovanju. Izjavo o tem, ali sprejemajo dediščino ali pa se ji odpovedujejo, namreč lahko prizadete osebe podajo pri sodišču le do konca postopka (tretji odstavek 205. člena ZD), kar pomeni do konca postopka na prvi stopnji oziroma do izdaje sklepa o dedovanju. Samo izjemoma lahko navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze še v pritožbi, če tega prej brez svoje krivde niso mogle storiti. Pač pa se v pritožbenem postopku brez navedene omejitve upošteva tiste novote, ki se nanašajo na uveljavljanje dedne pravice. Razlog za to je posebna narava zapuščinskega postopka, ki se uvede po uradni dolžnosti (164. člen ZD), ob tem pa zakon sodišču še posebej nalaga skrb za ugotovitev in varovanje pravic strank (165. člen ZD). Poleg tega pravnomočni sklep o dedovanju veže stranke, ki so sodelovale v zapuščinskem postopku (220. člen ZD). Za pritožnico navedena izjema pri navajanju novot ne velja. Izjava o odstopu dednega deleža sodediču namreč ne pomeni uveljavljanja pravice do zapuščine, saj na ta način dedič zgolj prenaša svojo dedno pravico na sodediča, potem ko je sam prej dediščino že sprejel. Za povrh lahko dedič prenese svoj dedni delež kadarkoli, pred delitvijo dediščine

samo na sodediča, po delitvi pa tudi tretjim (146. člen ZD). Potemtakem izpodbijani sklep o dedovanju ni nobena ovira za pritožnico, da svoj dedni delež prepusti sodediču.

Dediščinska tožba

VSL sodba I Cp 1173/2023 z dne 30. 11. 2023: Tožba, s katero bi tožnica (pod pogoji za obnovo postopka, ki jih določa ZPP) v pravdi zahtevala dedno pravico in s tem korigirala odločitev zapuščinskega sodišča, je dediščinska tožba. Gre za tožbo dediča, ki je zapuščino pridobil z zapustnikovo smrtjo in trdi, da dedna pravica pripada (tudi) njemu ter na tej podlagi od toženca zahteva, da mu mora izročiti zapuščino, njen idealen del ali posamezno stvar, ki jo ima v posesti, pri čemer se toženec upira zahtevku z utemeljitvijo, da ima on dedno pravico ali njen del. V teoriji sicer ni enotnega stališča o tem, kaj mora obsegati zahtevek iz dediščinske tožbe (ali samo dajatveni zahtevek za izročitev zapuščine ali tudi ugotovitvenega, da je tožnik zapustnikov dedič), po sodni praksi Vrhovnega sodišča pa je dediščinska tožba dajatvena, oblikovanje zahtevka pa je odvisno od okoliščin konkretnega primera. Tožnik z dediščinsko tožbo od toženca zahteva opravo takšnih pravnih dejanj, da bo tožniku pravno in dejansko zagotovljen položaj, ki mu kot dediču pripada.

VSL sodba I Cp 169/2000 z dne 7. 2. 2001: Tožnica torej v konkretni pravdi kot edina oporočna dedinja po oporoki svojega očeta J. A. z dne 11.6.1951, ki pa je bila najdena in razglašena po pravnomočnosti sklepa o dedovanju po njem, uveljavlja to svojo oporočno dedno pravico kot močnejšo pravico od tiste, na katero prva toženka kot zakonita dedinja po svojem očetu P. A., ki je obravnavano zapuščino prevzel na podlagi dednega dogovora s tožnico po zakonitem dedovanju po njunem očetu J. A., opira svojo posest te zapuščine. Gre tako za dediščinsko tožbo, katere bistvo pa je v tem, da tožnik zahteva zapuščino iz naslova zatrjevanje (močnejše) dedne pravice od osebe, ki je s sklepom o dedovanju ugotovljena kot dedič, dejansko pa to ni. Tožba mora zato vsebovati tako ugotovitveni kot dajatveni zahtevek. Iz ugotovitve namreč izhaja, da tožnik zahteva zapuščino na temelju svoje dedne pravice. Če je na taki podlagi ugodeno dajatvenemu zahtevku, mora toženec dediščino izročiti tožniku. V razmerju do tretjih oseb ima sodba enak učinek kot sklep o dedovanju. Čeprav sicer, na kar opozarja pritožba, res noben predpis ne določa, da mora zahtevek vsebovati ugotovitev, da je tožnica zapustnikova oporočna dedinja, pa tako potrebo narekuje sama narava tožbe oz. opisanega pravnega razmerja, ki se na njeni podlagi s sodbo uredi, saj ta sodba dejansko

navzven nadomesti pravnomočen sklep o dedovanju, ki formalno ni razveljavljen.

VSL sodba I Cp 388/2020 z dne 12. 6. 2020: Kadar je za dediščinsko tožbo aktivno legitimiranih več sodedičev, lahko s tožbo vsak posamezen sodedič uveljavlja svojo dedno pravico neodvisno od drugih. Dediči zato niso nujni enotni sosporniki. /.../ Razveljavitve sklepa o dedovanju oziroma dodatnega sklepa o dedovanju tožnica ne more zahtevati. V pravdi lahko z dediščinsko tožbo doseže le korekcijo odločitve sodišča v zapuščinskem postopku, izražene v pravnomočnem sklepu o dedovanju. Ob upoštevanju 141. člena ZD tako lahko zahteva le ugotovitev svoje dedne pravice in izročitev zapuščine. Zahtevek dediščinske tožbe je torej sestavljen iz dveh delov - ugotovitvenega in dajatvenega.

VSRS sodba in sklep II Ips 90/2009 z dne 26. 5. 2011: Tožnica uveljavlja v tej pravdi na podlagi naknadno najdene oporoke svojo močnejšo pravico (kot oporočna dedinja) od tiste, na katero se opira toženka (zakonito dedovanje in na njegovi podlagi sklenjen dedni dogovor). Zato mora toženka tožnici izročiti vse, kar ima od dediščine v posesti. Ker je toženka predmete zapuščine odsvojila, je treba upoštevati načelo realne subrogacije, skladno s katerim postane del zapuščinskega premoženja vse, kar je posestnik zapuščine pridobil z odsvojitvijo predmetov. Zato mora toženka, ki je s prodajo nepremičnin pridobila del kupnine, to kupnino izročiti tožnici.

VSM sklep I Cp 264/2019 z dne 4. 6. 2019: Posebnost dediščinske tožbe (po kateri se loči od lastninske tožbe po 92. členu SPZ, ki ni podvržena zastaranju) je v tem, da njeno pravno podlago predstavlja dedna pravica. Dediščinska tožba je tako načeloma možna le med osebami, med katerimi je spor o dedni pravici, ker ena izmed njih (prikrajšani dedič) uveljavlja svojo enako ali močnejšo dedno pravico proti osebami, ki posest stvari iz zapuščine prav tako utemeljujejo s svojo (morda s sklepom o dedovanju ugotovljeno) dedno pravico. Izhajajoč iz navedenega je Vrhovno sodišče RS samo izpostavilo, da je spor o pravici do dedovanja po logiki stvari same možen le med dediči istega zapustnika. Vendar pa ne gre spregledati stališča tega istega sodišča v sodbi II Ips 2/1998 z dne 11. 2. 1999, kjer je poudarilo, da je dediščinska tožba po 141. členu ZD res tožba enega sodediča proti ostalim sodedičem, vendar pa če preide pravica do odpovedi dediščini na dediče, preide na dediče tudi pravica do uveljavljanja dediščine. Tudi oni zato lahko uveljavljajo dediščinsko tožbo, in sicer v istem roku, kot bi jo lahko uveljavil njihov prednik. Glede na navedeno,

ko je za dediščinsko tožbo aktivno (stvarno) legitimiran tudi univerzalni pravni naslednik prikrašanega dediča, pa sodišče druge stopnje ne najde razloga, da takšnega zahtevka na pasivni strani ne bi bilo moč uveljaviti tudi zoper univerzalne pravne naslednike posestnika zapuščine, v obravnavanem primeru zoper drugo in tretjo toženko. Imenovani sta namreč na podlagi dedovanja po zakonu vstopili v pravni položaj pokojnega moža oziroma očeta, ki se je skupaj s prvim tožencem edini priglasil k dedovanju po svojih pokojnih starših oziroma starih starših tožnice in bil kot dedič upoštevan v sklepu o dedovanju. Takšno stališče je skladno tudi z odločitvami iz sodne prakse.

VSL sodba II Cp 864/2023 z dne 22. 9. 2023: O dednopravnih vprašanjih sodišče praviloma odloča v zapuščinskem postopku. Pravdni postopek je po ZD predviden kot izjema. Med take izjeme sodijo tudi primeri, ko je treba po pravomočnosti sklepa o dedovanju korigirati z njim sprejeto odločitev. V obravnavani zadevi gre za primer, ko zapuščino zahtevata osebi, ki nista sodelovali v zapuščinskem postopku (glej 223. čl. ZD). Tožba, s katero se v pravdi dedna pravica uveljavi, je t. i. dediščinska tožba, ki jo predvideva 141. čl. ZD in zanjo predpisuje tudi zastaralne roke. Tako pravica zahtevati zapuščino kot zapustnikov dedič, zastara nasproti poštenemu posestniku v enem letu, odkar je dedič zvedel za svojo pravico in za posestnika stvari zapuščine, najpozneje pa v desetih letih, računajoč za zakonitega dediča od zapustnikove smrti, za oporočnega dediča pa od razglasitve oporoke. Nasproti nepoštenemu posestniku zastara ta pravica v dvajsetih letih. Na dolžino zastaralnega roka torej odločilno vpliva (ne)poštenost posestnika zapuščine. Nepošten je tisti posestnik, ki ve, da je (samo tožnik ali tudi) tožnik pravi dedič. Šteje se, da je posestnik zapuščine pošten že, če je „znatno verjetno“, da mu zapuščina pripada, in ne šele v primeru, če je to gotovo.

VSRS sodba II Ips 27/2000 z dne 28. 6. 2000: Predmet spora je zahtevek za izročitev dela zapuščine. Tak zahtevek zastara po določilu prvega odstavka 141. člena ZD v enem letu, odkar je dedič izvedel za svojo pravico in za posestnika stvari, najpozneje pa v desetih letih, računajoč za zakonitega dediča od zapustnikove smrti, za oporočnega dediča pa od razglasitve oporoke. Revidenta v svojih izvajanjih prezreta, da se okoliščine, ki jih navedena norma navaja za začetek teka zastaralnega roka, nanašajo na začetek objektivnega desetletnega roka. Enoletni subjektivni rok pa v okviru desetletnega objektivnega roka začne teči z nastopom dedičevih subjektivnih okoliščin kot so, kdaj je zvedel, da je dedič oziroma, kdo da ima v posesti zapuščino in

podobno. Dedič, ki je rojen izven zakona zapustnika, pa izve, da je zapustnikov dedič šele, ko dedno pravico lahko uveljavlja, to je ko se njegovo očetovstvo pravnomočno ugotovi. V tem primeru je bilo tožnikovo očetovstvo pravnomočno ugotovljeno 15.8.1990, dediščinsko tožbo pa je vložil 10.9.1990, torej znotraj enoletnega subjektivnega roka. Sodišči nižjih stopenj sta zato pravilno zavrnila ugovor toženk, da je tožnikov zahtevek na podlagi določb 141. člena ZD zastaran.

VSC sodba Cp 1080/2009 z dne 18. 3. 2010: Bistveno za obravnavno zadevo je, da je tožnica že pred zapuščinsko obravnavo vedela, da je pokojnik (njen mož) napisal oporoko (četudi morebiti z oporoko ni ves čas razpolagala), da je to vedela tudi njena hči (druga toženka), da je tožnica za obstoj oporoke vedela, pa nenazadnje zatrjuje tudi sama v pritožbi, v kateri navaja, da je bila prepričana, da je oporoka v sodnem spisu in da je bila šokirana ob dejstvu, da oporoke ni, kar le še potrjuje zaključek prvostopenjskega sodišča, da tožnica v času sklenitve dednega dogovora ni bila v zmoti glede obstoja oporoke, saj je vedela, da oporoka po pokojniku obstaja. Upošteva se navedeno je popolnoma pravičen zaključek sodišča prve stopnje, da je tožnica vedela za svojo (dedno) pravico že v letu 1998, prav tako pa je vedela za posestnika stvari zapuščine, zato bi morala svojo pravico uveljavljati v roku enega leta od sklenitve dednega dogovora dne 16.6.1998. Ker je tožnica dediščinsko tožbo vložila šele januarja 2007 (torej po preteku subjektivnega roka iz I. odst. 141. čl. ZD), je sodišče prve stopnje pravilno zaključilo, da je tožničin zahtevek zastaran.

VSL sodba I Cp 523/2016 z dne 13. 7. 2016: Zapustnik je umrl 13. 2. 2005, tožnik je tožbo vložil 12. 11. 2014, torej znotraj desetletnega objektivnega zastaralnega roka iz prvega odstavka 141. člena ZD. Pritožbeno sodišče sprejema dokazno oceno, ki jo je glede teka enoletnega subjektivnega zastaralnega roka oblikovalo sodišče prve stopnje v 11. točki izpodbijane sodbe: tožnik je oporoko našel v septembru 2014, zato je tožbo vložil znotraj zakonskega roka. Pritožbene navedbe, da sodišče prve stopnje ni upoštevalo tožnikovih trditev, da mu je bilo znano že prej, da naj bi ostajala oporoka, so brezpredmetne – dokler je ni našel, ni „zvedel za svojo pravico“, zato zastaralni rok dotlej ni mogel pričeti teči.

VSRS sklep II Ips 158/2017 z dne 14. 12. 2017: Dediščinska tožba je pravno sredstvo, s katerim zapustnikov dedič v pravdi uveljavlja dedno pravico od posestnika zapuščine. ZD, ki te tožbe posebej ne ureja, določa, da obstaja pravica zapustnikovega dediča zahtevati zapuščino in predpisuje roke za

zastaranje te pravice (141. člen ZD). Dedna pravica se lahko uveljavlja v pravdi šele po končanem zapuščinskem postopku, to je po pravnomočnosti sklepa o dedovanju ali posebnega sklepa o izročitvi zapuščine državi, kadar zapuščinsko sodišče o zahtevku za varstvo dedne pravice ni odločalo ali pa je odločalo, vendar ni upoštevalo oziroma ni moglo upoštevati vseh relevantnih dejstev. Zapuščinski postopek se ne začne zmeraj takoj po zapustnikovi smrti, temveč lahko tudi veliko pozneje. Zato je mogoče, in prav to je prvina dejanskega stanja v konkretnem primeru, v katerem je sodišče zapuščinski postopek uvedlo 18 let po smrti zapustnice, da desetletni objektivni rok za uveljavitev dednopravnega zahtevka, ki teče od zapustnikove smrti, poteče pred uvedbo zapuščinskega postopka. /.../ S tem ko sili k čimprejšnji razrešitvi spornih pravnih razmerij, je institut zastaranja namenjen vzpostavitvi pravne varnosti. Po drugi strani razlaga pravil o zastaranju ne sme biti takšna, da bi njihov učinek dedičem preprečil ali jim naložil nesorazmerno breme pri uveljavljanju pravice do dedovanja. Sodni postopek, s katerim se uresničuje sodno varstvo, mora biti ne le formalno, ampak tudi vsebinsko učinkovit - zagotavljati mora, da bo v teh postopkih resnično zagotovljeno pravno varstvo tistemu, ki je nosilec sporne pravice materialnega prava. V nasprotnem primeru zastaralni rok ali pravila o začetku teka zastaranja posežejo v samo jedro pravice do dostopa do sodišča iz prvega odstavka 23. člena Ustave RS. Tožnika, ki sta titularja dediščine, ipso iure pridobljene z zapustnično smrtjo, pred izdajo deklaratornega sklepa o prehodu premoženja na toženko, ko je desetletni rok iz prvega odstavka 141. člena ZD že potekel, nista imela nobene realne možnosti uresničiti pravno varstvo s (kvazi) dediščinsko tožbo. To pa ne pomeni nič drugega kot to, da specifične okoliščine primera zapolnjujejo pojem nepremagljive ovire (360. člen OZ), zaradi katerih tožnika nista mogla zahtevati izpolnitve obveznosti, zato zastaralni rok, dokler so ovire trajale, ni mogel teči.

VSL sodba II Cp 3545/2014 z dne 11. 2. 2015: Nobenega dvoma ni, da je bil tožnik upravičen uveljavljati domnevno nepristnost sporne oporoke v rokih iz 141. člena Zakona o dedovanju (ZD). Ker so ti roki zastaralni in ne prekluzivni, je napačno pritožbeno stališče, da bi moralo sodišče tožbo pravzaprav zavreči. Ker gre pri zastaranju za materialnopravni ugovor, je sodišče prve stopnje ravnalo prav, ko je tožbeni zahtevek s sodbo zavrnilo.

VSL sodba in sklep II Cp 3076/2015 z dne 10. 2. 2016: Nepravilna pa je odločitev sodišča prve stopnje, da je zastaral tudi ugotovitveni zahtevek, da je tožnik dedič po pokojnem A. A. in da ga je zato treba zavrniti. Pritrditi je treba tožnikovemu pritožbenemu očitku, da ugotovitveni zahtevek, da je dedič, ni zahtevek iz 141. člena ZD. Res je, da del pravne teorije (nepravilno) vztraja, da „mora biti zahtevek iz dediščinske tožbe sestavljen iz dveh delov – ugotovitvenega in dajatvenega“, vendar pa hkrati navaja tudi, da je posledica poteka zastaralnega roka iz 141. člena ZD izguba tožbenega zahtevka na izročitev zapuščine zoper določeno osebo, ki ima zapuščino kot dedič, ne pa tudi izgubo dedne pravice. Kot je bilo navedeno, dediščinski zahtevek temelji na dedni pravici, vendar pa ni identičen tej pravici. Zastaranje dediščinskega zahtevka zato ne more vplivati na dedičevo dedno pravico. Zahtevek na ugotovitev dedne pravice ni končni cilj ampak sredstvo za doseg utemeljenosti dediščinskega zahtevka oziroma izročitev zapuščine. Če tega končnega cilja ni več mogoče uresničiti zaradi zavrnitve dediščinskega zahtevka zaradi zastaranja, potem tožnik nima več pravnega interesa za takšno (samostojno) ugotovitveno tožbo. Sodišče prve stopnje bi moralo ta tožbeni zahtevek zavreči in ne zavrniti.

IV. Vzorci obrazcev in pravnih aktov

1. Dedna izjava o odpovedi dedovanju

Priimek Ime
Naslov
Pošta

OKRAJNO SODIŠČE V MARIBORU
Cafova ulica 1
2508 Maribor

DEDNA IZJAVA

Podpisani/a **Priimek Ime, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov)**

izrecno in nepreklicno izjavljam,

da se odpovedujem dedovanju po moji/em pokojni/em ženi/možu **Priimek Ime, rojeni/emu DD.MM.LL, umrli/em dne DD.MM.LL, nazadnje stanujoči/em (naslov)**.

Nadalje izjavljam, da odstopam svoj celotni delež moji/emu hčerki/sinu/sestri/bratu ipd. **Priimek Ime, rojeni/emu DD.MM.LL, (naslov)** in iz zapuščine ne zahtevam ničesar.

Priimek Ime izrecno izjavljam, da je ta moja izjava o odpovedi dedovanju nepreklicna in nepogojna.

Datum: DD.MM.LL

Priimek Ime
Lastnoročni podpis

Opomba: Taka izjava (podpis stranke) se potem še notarsko overi.

Zapiski

Odgovornost za zapustnikove dolgove

9

3. Ali Republika Slovenija odgovarja za zapustnikove dolgove, kadar gre za zapuščino brez dedičev? Kakšne možnosti imajo zapustnikovi upniki v takšnem primeru?

4. V kakšnem roku lahko zapustnikovi upniki zahtevajo ločitev zapuščine od dedičevega premoženja in kaj morajo dokazati?

5. Kakšne posledice ima ločitev zapuščine za dediče?

6. Kako v primeru separacije poteka poplačilo upnikov?

9. Ali volilojemnik odgovarja za zapustnikove dolgove?

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotnim preverjanjem trenutne ureditve.

Odgovornost dedičev za zapustnikove dolgove

VSL sodba II Cpg 312/2018 z dne 29. 6. 2018:

Odgovornost dediča za zapustnikove dolgove nastane v času smrti zapustnika. Trenutek smrti je zato tisti čas, ki je odločilen za presojo razmerja med vrednostjo aktive in pasive zapustnikovega premoženja. Kolikšen je obseg odgovornosti dediča za zapustnikove dolgove, je mogoče ugotoviti le tako, da se primerja višina vrednosti zapuščine z višino zapustnikovih dolgov v trenutku smrti, kasnejše spremembe na eni (npr. povečanje dolga) ali drugi strani (npr. znižanje vrednosti zapuščine) ne vplivajo na omejitev odgovornosti za zapustnikove dolgove do višine vrednosti podedovanega premoženja. Vse navedeno velja tudi za Republiko Slovenijo kot prevzemnico zapuščine.

VSRS sodba in sklep II Ips 690/2003 z dne 13. 1. 2005:

Dedič je odgovoren za zapustnikove dolgove do višine vrednosti podedovanega premoženja (prvi odstavek 142. člena ZD). Gre za osebno odgovornost dediča, pri čemer odgovarja za zapustnikov dolg z vsem svojim in ne samo podedovanim premoženjem. Ker pride zapuščina po samem zakonu na dediče v trenutku zapustnikove smrti (132. člen ZD), je treba ugotoviti višino zapustnikovega dolga kakor tudi vrednost zapuščine po tem trenutku. Takratni dolg je pokrit le do višine takratne vrednosti zapuščine. Kasnejše spremembe na eni (povečanje dolga zaradi nateklih obresti, ker dedič ne poravnava zapustnikovega dolga) ali drugi strani (zvišanje ali znižanje vrednosti zapuščine, npr. zaradi spremembe cen) ne vplivajo na omejitev izterljivosti dolga do višine vrednosti podedovanega premoženja. /.../ Ker, kot rečeno, preide s smrtjo pokojnikova zapuščina tako glede aktiv kot tudi pasiv na dediča, je ta odgovoren za zamudo pri poravnavi zapustnikovega dolga in s tem tudi za zamudne obresti. Zaradi svoje kršitve obveznosti pravočasno poravnati dolg, se ne more sklicevati na omejitev te nove obveznosti (nastale po zapustnikovi smrti) v obliki zamudnih obresti na višino vrednosti podedovanega premoženja (po vrednosti ob zapustnikovi smrti). Skratka, znesek zamudnih obresti zaradi dedičevega nepravočasnega plačila zapustnikovega dolga ni omejen z višino vrednosti podedovanega premoženja.

VSRS sodba II Ips 198/2000 z dne 18. 10. 2000:

Po naših predpisih o dedovanju pride zapuščina po sili zakona na dediče (132. člen ZD) v trenutku zapustnikove smrti. Zapuščina tako ni niti trenutek brez subjekta. Dediči zato lahko razpolagajo z zapuščino že od trenutka zapustnikove smrti in pred podajo dedne izjave. Vsak dedič je univerzalni naslednik zapustnika. Glede na tak sistem dedovanja odgovarjajo dediči za zapustnikove dolgove že od trenutka zapustnikove smrti ter zapustnikovi upniki niso dolžni čakati na rezultat zapuščinskega postopka. Odgovornost dedičev pa je solidarna (tretji odstavek 142. člena ZD), za dolgove odgovarjajo v sorazmerju s svojimi dednimi deleži (četrti odstavek istega člena). Solidarna narava dedičeve odgovornosti za zapustnikove dolgove se kaže v tem, da lahko vsak dedič, ki plača zapustnikov dolg (tako tudi tisti, ki morda pozneje ne deduje), zahteva od tistega sodediča, ki dediščino dobi, povrnitev celega oziroma sorazmernega dela plačila (142. člen ZD). Zapustnikov upnik lahko tako toži dediča na plačilo zapustnikovega dolga ne glede na to, ali že obstaja sklep o dedovanju.

VSRS sodba II Ips 324/2009 z dne 1. 7. 2009:

Toženci po prvem odstavku 142. člena ZD odgovarjajo za morebitne zapustničine dolgove (v tem primeru za plačilo uporabnine) le do višine podedovanega premoženja. Ker sta sodišči ugotovili, da zapustnica ni zapustila nobenega premoženja, na to ugotovitev pa je revizijsko sodišče po tretjem odstavku 370. člena ZPP vezano, toženci ne odgovarjajo za nobene zapustničine obveznosti. Obstoj zapustničinega premoženja je namreč pogoj za obstoj same obveznosti dedičev za plačilo zapustnikovih dolgov in ne za uspešno izterjavo v izvršilnem postopku. Dolgovi, ki presegajo vrednost zapuščine ugasnejo in ne obstajajo niti kot naturalna obligacija.

VSRS sodba II Ips 329/2005 z dne 26. 4. 2007:

ZD v prvem odstavku 142. člena določa, da je dedič odgovoren za zapustnikove dolgove do višine vrednosti podedovanega premoženja. Iz tega materialnopravnega pravila izhaja, da mora tožnik poleg obstoja zapustnikovega dolga dokazati tudi, da je toženec dedič konkretnega dolžnika. Toženec pa se lahko svoje odgovornosti kot odgovornosti dediča

za zapustnikov dolg delno razbremeni z ugovorom, da je njegova odgovornost omejena do višine podedovanega premoženja. Pri tem ugovoru mora zatrjevati in dokazati, koliko premoženja je podedoval in kakšna je njegova vrednost. Omejitev odgovornosti je določena v njegovo korist, zato je na njem tudi trditveno in dokazno breme o pravno pomembnih okoliščinah za upoštevanje omejitve. Na tožnikovi strani tega bremena ne more biti, saj omejitev ni določena v njegovo korist, poleg tega pa praviloma ne ve, ali pa zelo težko ve, kaj je dedič podedoval in kolikšna je vrednost podedovanega premoženja. Eno od dopolnilnih pravil pri trditvenem in dokaznem bremenu je tudi upoštevanje okoliščine, kdo ima lažji dostop do vednosti o dejstvih in do dokazov.

VSL sodba in sklep I Cp 318/2016 z dne 30. 3. 2016: Neutemeljeno je pritožbeno stališče, da so toženci nujni sosporniki. Njihova obveznost izvira iz dedičeve odgovornosti za dolgove zapustnika. Vsak dedič je odgovoren za zapustnikov dolg do višine vrednosti podedovanega premoženja, če jih je več, pa je njihova obveznost nerazdelna (prvi in tretji odstavek 142. člena ZD). Nerazdelna odgovornost še ne pomeni nujnega sosporništv, druge okoliščine, ki bi narekemale tak zaključek, pa niso izkazane.

VSL sodba I Cp 1004/2010 z dne 19. 5. 2010: Po določilu 3. odstavka 142. člena ZD so dediči solidarno odgovorni za zapustnikove dolgove in sicer vsak do višine svojega dednega deleža, ne glede na to, ali je delitev dediščine že izvršena ali ne. To pa pomeni, da lahko tožnik kot zapustnikov upnik toži katerikoli dedinjo po zapustniku, vendar pa obveznost preneha, ko jo katerikoli dolжник izpolni in so ostali dolžniki prosti (1. odstavek 395. člena OZ). Tožnik ne izpodbija višine v sodbi ugotovljene terjatve do zapustnika v skupnem znesku 9.352,14 EUR, prav tako pa tudi ni sporno, da je dedinja M. J. B. v teku tega postopka tožniku iz omenjenega naslova že poravnala 10.000,00 EUR. Tožnik je torej dobil svojo terjatev poplačano od ene izmed solidarno odgovornih dedinj, zato je druga prosta svoje obveznosti. Napačno je tožnikovo stališče, da bi toženka morala plačati polovico terjatve zapustnika glede na njen dedni delež, saj določilo 4. odstavka 142. člena ZD ureja razmerje delitve dolgov med dediči, ne pa njihovo odgovornost napram upniku.

VSL sklep I Cp 1416/2010 z dne 7. 7. 2010: Pri stroških za zapustničin pogreb gre za dolg zapuščine, ki po naravi stvari nastanejo šele po smrti, zato za ugotavljanje zapuščinske mase ob smrti niso pomembni. Za te dolgove odgovarjajo dediči enako kot za zapustnikove dolgove, torej vsak do višine

vrednosti dednega deleža (prvi in tretji odstavek 142. člena ZD). V predmetni zadevi je pritožnik, kot eden izmed dedičev, že plačal stroške za pogreb, pri čemer je te stroške poravnal iz sredstev zapuščinske mase. Zmotno je sklepanje pritožnika, da bo moral vrniti ta sredstva na sporni bančni račun, sam pa naj bi nosil stroške pogreba. Banka bo preostala sredstva na računu razdelila med v sklepu navedene zakonite dediče po enakih delih, za morebiten preostanek sredstev pa bodo zakoniti dediči svoje zahtevke lahko uveljavljali v pravdi.

VSL sodba I Cp 2485/2015 z dne 7. 10. 2015: Sodišče je pravilno uporabilo določilo 20. člena Zakona o pokopališki in pogrebni dejavnosti in urejanju pokopališč (ZPPDUP), po katerem so storitve pokopa, če ni drugače dogovorjeno, dolžni poravnati dediči umrlega. Ti so za dolgove zapustnika, kamor nedvomno sodi tudi dolg do zapuščine, skladno s tretjim odstavkom 142. člena ZD tretjim solidarno odgovorni, kar pomeni, da odgovarjajo upnikom za celotno obveznost in lahko ti zahtevajo njeno izpolnitev od kogar hočejo, vse dotlej, dokler ni popolnoma izpolnjena (prvi odstavek 395. člena OZ). Stvar notranjega razmerja med dediči pa je nadaljnja razdelitev dolgov glede na njihove dedne deleže (četrti odstavek 142. člena ZD). Ker je toženec dedič, je torej dolžan storitev tožnice poravnati in je pravno nepomembno, ali je z zapustnico živel na naslovu skupnega bivališča ali ne.

VSL sodba II Cp 3339/2012 z dne 25. 4. 2013: Iz določila 100. člena ZPP izhaja, da procesno pooblastilo s smrtjo stranke ne preneha. To pravilo je podlaga določbi 1. točke 205. člena ZPP, po kateri se postopek prekine, če med postopkom umre stranka, ki je ne zastopa pooblaščenec. Če ima torej stranka pooblaščenca, katerega je pooblastila za vsa pravdna dejanja, njena smrt ni razlog za prekinitvev postopka. V konkretnem postopku je imel zapustnik M. P. pooblaščenko (prvo toženko) s polnim pooblastilom, zato je sodišče prve stopnje ravnalo pravilno, ko je postopek nadaljevalo brez prekinitve. Dediči vstopijo na mesto umrle stranke s trenutkom njene smrti po samem zakonu (132. člen ZD). Pravnomočni sklep o dedovanju ni procesna predpostavka za nadaljevanje pravnega postopka. Sodišče zato nadaljuje postopek z zapustnikovimi dediči, ne da bi čakalo sklep zapuščinskega postopka, ki je zgolj deklaratorne narave. Pravdni postopek se lahko vodi tudi zoper posameznega dediča in ni potrebno, da so v pravdi zajeti vsi. To izhaja iz solidarne odgovornosti dedičev za zapustnikove (denarne) obveznosti (3. odstavek 142. člena ZD). Med dediči se dolgovi delijo v sorazmerju z njihovimi dednimi deleži, če v oporoki ni drugače določeno

(4.odstavek 142. člena ZD), do uveljavitve takšne delitve pa bo prišlo v njihovem notranjem razmerju.

VSRS sklep II Ips 56/99 z dne 28. 10. 1999: Po določbi prvega odstavka 146. člena ZD lahko sodedič pred delitvijo dediščine odstopi svoj dedni delež sodediču. V tem primeru sodedič-pridobitelj odgovarja za zapustnikove dolgove in za spolnitev volil in bremen ne samo v razmerju lastnega, dednega deleža, ampak tudi v razmerju deleža, ki mu ga je odstopil sodedič. Zapustnikovih upnikov se pa odstop dednega deleža ne tiče, ker pri njem niso sodelovali. Zato njim še naprej odgovarja tudi sodedič-odsvojitelj, solidarno s sodediči in sicer do višine vrednosti svojega odstopljenega dednega deleža (tretji odstavek 142. člena ZD). Če dedič ne plača zapustnikovega zapadlega dolga prostovoljno, lahko upnik zahteva plačilo v pravdi. Toži lahko ne glede na to, ali obstaja sklep o dedovanju, s katerim bi bil dedič ugotovljen kot dedič, kajti zapustnikov dolg in s tem pasivna legitimacija za pravdo je prešla na dediča ipso facto v trenutku smrti zapustnika.

VSL sodba II Cp 276/2000 z dne 13. 12. 2000: Po našem pravu velja domneva o tem, da osebe, poklicane k dedovanju, dediščino sprejemajo, vendar je mogoče to domnevo spodbiti, med drugim tudi z izjavo o odpovedi dediščini. Takšno izjavo lahko poda dedič do konca zapuščinske obravnave (1. odstavek 133. člena ZD). Pravna posledica odpovedi dediščine pa je, da se šteje, kakor da odpovedujoči sploh ni postal dedič (4. odstavek 133. člena ZD). Dedič, ki se je odpovedal dedišču, ni odgovoren za zapustnikove dolgove (2. odstavek 142. člena ZD).

VSM sklep I Cp 250/2018 z dne 22. 3. 2018: V zapisniku o zapuščinski obravnavi z dne 6. 12. 2017 je zapisano, da vsi zapustnikovi sinovi odstopajo svoje dedne deleže zapustnikovi vdovi, ki odstopljene dedne deleže sprejme in se priglša k dedovanju. Njihove pritožbene navedbe pomenijo, da so dedne izjave podali (podpisali) v zmoti, saj so se hoteli sinovi odpovedati dedovanju, medtem ko odstop dednega deleža pomeni, da ga je dedič sprejel in odstopil drugemu. Dedič, ki odstopi dedni delež sodediču, je odgovoren za zapustnikove dolgove, do višine vrednosti podedovanega in odstopljenega premoženja (prvi odstavek 142. člena ZD). Dedič, ki se odpove dedovanju, ne odgovarja za zapustnikove dolgove (drugi odstavek 142. člena ZD). Dedna izjava o odpovedi dediščini ali o sprejemu dediščine se po določbi prvega odstavka 138. člena ZD ne more preklicati, vendar lahko dedič, ki je dal dedno izjavo v zmoti, po drugem odstavku istega člena zahteva njeno razveljavitev. Za to je načeloma potreben pravdni postopek, vendar če dejstvo, od katerega je odvisna neveljavnost dedne izjave (v tem

primeru zmoti) ni sporno, lahko dedno izjavo razveljavi tudi zapuščinsko sodišče. Enako, kot lahko po določbi prvega odstavka 173. člena ZD po prejemu pritožbe samo z novim sklepom spremeni svoj sklep ali ga prekliče, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na sklep.

VSL sodba in sklep I Cp 400/2001 z dne 30. 5. 2001: Dedni dogovor je pogodba obligacijskega prava, ki v enem delu pomeni izjavo o sprejemu dediščine (dedno izjavo), v drugem pa dvostranski pravni posel, za katerega veljajo ustrezna določila obligacijskega prava. Dogovor med toženko in njenim bratom tako ustvarja pravice in obveznosti le za pogodbeni stranki, in sicer ne glede na to, da je naveden v sklepu o dedovanju. Sklep o dedovanju je namreč ugotovitvena odločba in veljavnost sporazuma o delitvi in načinu delitve zapuščine ni odvisna od izdaje sklepa o dedovanju, pač pa ga sodišče v skladu z določilom 3. odst. 214. čl. ZD le navede v sklepu o dedovanju. Upnik se proti sklepu o dedovanju niti ne more pritožiti, saj ni stranka zapuščinskega postopka, razen če zahteva ločitev zapuščine od premoženja dedičev, česar pa toženka ni navajala. /.../ Ni se mogoče tudi strinjati s pritožbeno navedbo, da je tožeča stranka kot upnica s svojimi konkludentnimi ravnanji izrazila soglasje s spremembo dolžnika. Tožeča stranka je zahtevala izpolnitev od toženkinega brata kot enega od solidarnih dolžnikov (3. odst. 142. čl. ZD) in ne novega dolžnika, s čimer pa obveznost druge solidarne dolžnice ni prenehala. Upnik solidarne dolga sme namreč po svoji izbiri zahtevati izpolnitev od kateregakoli dolžnika solidarne obveznosti, vse dokler ne doseže popolnega poplačila (1. odstavek 414. člena ZOR). Tožeča stranka je le storila, kar je štela za potrebno, da doseže svoje poplačilo od enega od dolžnikov in njenih ravnanj, ki jih v pritožbi navaja toženka, zato ni mogoče šteti za odpoved pravici, da zahteva plačilo dolga tudi od druge dolžnice.

UPRS sodba I U 2356/2018-10 z dne 19. 6. 2019: Na podlagi tretjega odstavka 142. člena ZD so vsi dediči nerazdelno odgovorni za zapustnikove dolgove, ne glede na to, ali je delitev dediščine že izvršena ali ne. V konkretnem primeru je zapustnik z oporoko določil, katero premoženje gre posameznemu oporočnemu dediču, kar se šteje za razdelitev zapuščine, kar je zapuščinsko sodišče v postopku dedovanja tudi upoštevalo. Kljub taki razdelitvi zapuščine pa na podlagi ZD, vsi sodediči solidarno odgovarjajo za obveznosti zapustnika (tretji odstavek 142. člena ZD). To pomeni, da lahko upnik po svoji izbiri od katerega koli sodediča zahteva izpolnitev obveznosti, vsak sodedič pa je, v skladu s prvim odstavkom 142. člena ZD, odgovoren

za zapustnikove dolgove (le) do višine vrednosti podedovanega premoženja. Vsak sodedič odgovarja pro viribus hereditatis, vendar (ob ugovoru) ne preko višine podedovanega premoženja. V skladu s 4. odstavkom 142. člena ZD v notranjem razmerju med dediči velja, da se dolgovi delijo v sorazmerju z njihovimi dednimi deleži, v kolikor v oporoki ni določeno drugače. Odgovornost tožnice za zapustnikove dolgove tako temelji na ZD. Sklep o dedovanju, tudi, če zapuščinsko sodišče v njem navede med dediči sklenjen dedni dogovor, obdrži značaj (zgolj) ugotovitvene odločbe. V razmerju do upnikov so dediči za zapustnikove dolgove odgovorni solidarno. Pravice zapustnikovih upnikov, utemeljene na solidarni odgovornosti dedičev za zapustnikove dolgove, se s sklepom o dedovanju ne morejo derogirati.

VSRS sodba II Ips 141/2016 z dne 12. 1. 2017: V skladu s 196. členom ZPP so enotni sosporniki tisti, za katere je mogoče po zakonu ali po naravi pravnega razmerja spor rešiti samo na enak način za vse. Vendar pa so isti subjekti lahko v določeni pravni situaciji enotni sosporniki, v drugi pa navadni. Takšen primer so prav dediči. Do delitve zapuščine so pravice dedičev enotne in nedeljive - dediči imajo le svoje deleže v skupnosti dedičev. Dediščinska skupnost nastane z uvedbo dedovanja, a le, kadar je dedičev več in oporočitelj ni že sam opravil delitve vseh stvari in pravic iz zapuščine med njih. Dediščina je njihova skupna lastnina, pri kateri deleži niso določeni in dediči so enotni sosporniki v smislu 196. člena ZPP. V pravi upnika za izpodbijanje dolžnikovih dejanj pa so dediči navadni sosporniki. Za zapustnikove dolgove odgovarjajo nerazdelno, in sicer vsak do višine vrednosti svojega dednega deleža, ne glede na to, ali je delitev dediščine že izvršena ali ne (tretji odstavek 142. člena ZD), kar pomeni, da imajo upniki pravico izbire, ali bodo tožili vse dediče ali samo nekatere (pri tem je lahko odločitev, da bodo tožili samo nekatere dediče, v njihovo škodo). Dediči kot dolžniki zapustnikovega dolga torej niso ne enotni in ne nujni sosporniki. Tako je Vrhovno sodišče odločilo že v sodbi II Ips 217/2003 z dne 25. 9. 2003, kjer je zapisalo, da sodedič odgovarja za zapustnikove dolgove "pro viribus hereditatis", toda (ob ugovoru) nikoli preko meje vrednosti svojega dednega deleža. Prav tako lahko upnik posameznemu dediču dolg tudi odpusti.

VSRS sodba in sklep II Ips 217/2003 z dne 25. 9. 2003: To pomeni, da je mogoče spor o "podedovanih" obveznostih glede različnih dolžnikov (dedičev) tudi različno rešiti. Upnik namreč lahko dolg odpusti samo nekaterim dedičem (kar pomeni, da so ti prosti obveznosti, obveznost preostalih pa se zmanjša za del, ki glede na

medsebojna razmerja med dediči pada na tiste, ki jim je bil dolg odpušen). Razen tega so velikosti (in s tem vrednosti) dednih deležev, ki omejujejo odgovornost za zapustnikove dolgove, lahko različne. Čim je tako, pa dediči v tem (čeprav na oko enotnem) pravnem razmerju niso enotni sosporniki (196. člen ZPP). Ker je vsak od njih samostojna stranka, njihova dejanja ali opustitve ne koristijo drugim sospornikom (195. člen ZPP). Ugovor zastaranja, ki sta ga podala prva tožnica in tretji toženec, zato ne učinkuje tudi za drugega toženca.

VSM sklep I Ip 995/2014 z dne 18. 12. 2014: Z dedovanjem kot univerzalno sukcesijo preidejo na dediča vsa premoženjska razmerja zapustnika, vse podedljive pravice in obveznosti, ki jih je imel. Zapuščina preide po samem zakonu na dediče v trenutku zapustnikove smrti (132. člen ZD). Dediči odgovarjajo za dolgove zapustnika z vsem svojim premoženjem, ne le s premoženjem, ki je bilo predmet dedovanja, vendar do višine vrednosti slednjega (prvi odstavek 142. člena ZD). Če je več dedičev, so ti nerazdelno odgovorni za zapustnikove dolgove, in sicer vsak do višine vrednosti svojega dednega deleža, ne glede na to, ali je delitev dediščine že izvršena ali ne (tretji odstavek 142. člena ZD). Dediči po pokojni dolžnici se tako ne morejo upirati nadaljevanju izvršilnega postopka zoper njih, saj kot univerzalni pravni nasledniki vstopajo tudi v procesnem pomenu v pravice in obveznosti zapustnice in odgovarjajo za zapustnične dolgove do višine vrednosti podedovanega premoženja. Dedič sicer lahko poplača terjatev, ki jo ima upnik do njega na podlagi pravnega nasledstva, s prodajo podedovane nepremičnine, lahko pa dolg (do vrednosti podedovanega premoženja) poravnava z unovčenjem svojega ostalega premoženja.

VSL sodba I Cpg 1256/2016 z dne 23. 11. 2016: Predmet presoje v navedenem sporu je bilo nadalje vprašanje, koliko dolgov je imel zapustnik ob smrti oziroma, ali je vrednost podedovanega premoženja zadoščala za plačilo vseh upnikov, ki so svoji terjatvi uveljavljali do dedičev. Nesporno je, da se zoper zapuščino ni vodil stečajni postopek, kar pomeni, da je glede zahtevkov zapustnikovih upnikov zoper dediče veljalo pravilo prior tempore prior iure. V konkretnem primeru zahtevka zoper dedinjo, nad katero se je začel postopek osebnega stečaja, je pomembno, v kakšni višini je poravnala zapustnikove dolgove do dneva začetka postopka osebnega stečaja. Dediči tistim zapustnikovim upnikom, ki se niso uspeli poplačati do trenutka, ko je višina plačanih zapustnikovih terjatev dosegla višino vrednosti podedovanega premoženja, za zapustnikove dolgove ne odgovarjajo več.

VSL sklep I Cp 2189/2014 z dne 22. 10. 2014: V skladu z 2. členom ZD so lahko predmet dedovanja stvari in pravice, ki pripadajo posameznikom, kar pomeni, da zapuščino lahko predstavlja le aktivno premoženje, torej premoženje, ki ima določeno premoženjsko vrednost, pasiva zapuščine pa se ugotavlja zgolj zaradi ugotovitve vrednosti zapuščine. Zapustnikovi dolgovi torej ne bremenijo zapuščine, ampak dediče osebno. /.../ Pritožbeno sodišče se strinja z materialnopravnim izhodiščem sodišča prve stopnje, da ločeno premoženje ni predmet dedovanja v tem postopku, ker zapustnik ločenega premoženja še ni podedoval. Kot izhaja iz odločbe I D 614/2010 Okrajnega sodišča v Ljubljani z dne 7. 1. 2011 se je zapuščina, ki jo je sestavljalo premoženje zapustnika S., navedeno v IV. točki izreka citirane odločbe, ločila od premoženja dedičev J. in M. Pravilno je sodišče prve stopnje pojasnilo, da ločena zapuščina ni predmet dedovanja, ampak se uporablja izključno za poplačilo terjatev tistih upnikov, ki so izposlovali ločitev, ter da se zapuščinski postopek lahko izpelje samo glede tistega dela zapuščine, ki bo morebiti ostala po poplačilu upnikov. V konkretnem primeru sta dediča po pokojnem S. pokojni J. in M. dejansko podedovala po pokojnem S. le tisti del zapuščine, ki ni bil ločen. Premoženje zapustnika, ki se je ločilo od premoženja dedičev in je razvidno iz IV. točke sklepa z dne 7. 1. 2011, pravzaprav ne sodi v obseg zapuščine po pokojnem S. zaradi česar tudi ni moglo preiti na dediče pokojnega S. Dediča po pokojnem S. imata v času ločitve zapuščine po svoji vsebini zgolj t.i. pričakovalne pravice. Res, kot navaja pritožba, v sistemu ipso iure dedovanja zapuščina preide na dediče v trenutku zapustnikove smrti in že po volji zakona. Toda v posamičnih izjemnih okoliščinah sta pravna položaja zapustnika in dediča razdvojena tako, da se obravnavata ločeno in neodvisno, da med njima ni nobene neposredne zveze in da ne vplivata drug na drugega. Ta izjema je med drugim dana tudi v primeru, ko je na zahtevo zapustnikovih upnikov odrejena ločitev zapuščine. Položaj je podoben kot pri ležeči zapuščini: kot da subjekt pravic in obveznosti ni ena, temveč sta dve osebi. Z ločitvijo nastane položaj, kot da separirana zapuščina sploh ne bi postala zapuščina, ampak bi bila še vedno zapustnikova. Pravilno je stališče sodišča prve stopnje, da sta v konkretnem primeru zapuščina pokojnika ter sama dediščina dve ločeni premoženjski masi in je dediščina tisti del zapuščine, ki je dejansko prešel na dediča, medtem ko je zapuščina celotno premoženje zapustnika. Pravilno je zakonodajalec v 143. členu ZD uporabil izraz loči in ne izloči, saj se s separacijo zapuščina le začasno loči v poseben sklad, ki je namenjen poplačilu zapustnikovih dolgov do tistih upnikov, ki so predlagali ločitev in bo preostali del te zapuščine na

dediče dejansko prešel šele po poplačilu zapustnikovih dolgov.

Ločitev zapuščine

VSL sklep II Cp 18/2021 z dne 16. 2. 2021: Po 1. odstavku 123. člena ZD se dedovanje uvede s smrtjo zapustnika. V naši dednopravni ureditvi velja sistem ipso iure dedovanja; v trenutku uvedbe dedovanja torej na dediče preidejo vse zapustnikove pravice in obveznosti, zapuščina pa se zlije z dedičevim premoženjem v eno samo, poslej dedičevo premoženje. Ločitev zapuščine predstavlja enega od možnih pravnih temeljev, ki omogoča začasno prenehanje pravnih učinkov, ki jih je povzročila združitev dveh premoženjskih mas ob zapustnikovi smrti z učinkom ex tunc. V tem primeru dedič ne more razpolagati s stvarmi in pravicami iz zapuščine; prav tako se njegovi upniki ne morejo iz njih poplačati, dokler se ne poplačajo upniki, ki so zahtevali ločitev (tako imenovani separatisti). V obravnavani zadevi je sporno materialnopravno vprašanje narave roka iz 1. odstavka 143. člena ZD, ki določa, da lahko zapustnikovi upniki v treh mesecih od uvedbe dedovanja zahtevajo, da se zapuščina loči od dedičevega premoženja. Zakonski rok, v katerem je mogoče zahtevati ločitev zapuščine, torej teče od uvedbe dedovanja, to je od smrti zapustnika in ni vezan na okoliščine na strani potencialnega separatista. Gre torej za objektivni rok, ki je prekluziven, zakonodajalec je očitno presodil, da kasneje kot tri mesece po tem, ko je že prišlo do zlitja zapustnikove premoženjske mase s premoženjsko maso dediča, niso dopustni posegi z učinkom ex tunc.

VSL sklep I Cp 386/2009 z dne 18. 2. 2009: Pravilna je tudi ugotovitev izpodbijanega sklepa, da je bil pritožničin zahtevek za ločitev zapuščine prepozen. V skladu s 1. odstavkom 143. člena ZD bi ga pritožnica morala uveljavljati v 3 mesecih od uvedbe dedovanja. Po 1. odstavku 123. člena ZD se uvede dedovanje s smrtjo zapustnika. Uvedbe dedovanja pa ni mogoče enačiti z uvedbo zapuščinskega postopka. Ta se po 164. členu ZD uvede po uradni dolžnosti, brž ko sodišče izve, da je kdo umrl, ali da je razglašen za mrtvega. Pritožbeni očitek o domnevni nedoslednosti zakonodajalca in sodišča torej ni umesten, sploh ker je določilo 1. odstavka 143. člena ZD povsem jasno. Predpisani rok, v katerem je mogoče zahtevati ločitev zapuščine, teče od uvedbe dedovanja. Ker gre za objektivni rok, ni pomembno, kdaj zapustnikovi upniki izvedo za zapustnikovo smrt. Če se torej zapustnikov upnik želi poplačati iz zapuščinskega premoženja, potem mora sam poskrbeti, da pravočasno zahteva ločitev zapuščine od dedičevega premoženja. Nevarnosti, da

bi rok za ločitveni zahtevek iztekel, preden bi sodišče začelo s postopkom, pa se lahko upnik izogne s svojo pobudo sodišču za uvedbo zapuščinskega postopka.

VSL sklep II Cp 789/2023 z dne 7. 8. 2023: Upnik, ki je v zapuščinskem postopku predlagal ločitev, s tem doseže položaj, kot da ločena zapuščina sploh ne bi postala zapuščina, ampak bi bila še vedno zapustnikova. Svoje terjatve lahko tak upnik poplača le iz ločenega premoženja, ne pa tudi iz premoženja dedičev. To posledično pomeni, da v primeru, da (ločena) zapuščina za poplačilo ne zadošča, na premoženje dedičev ne bo mogel poseči. Terjatev, ki vrednost ločenega premoženja presega oziroma se iz njega ne poplača (v celoti), ugasne in dediči zanj ne odgovarjajo. Preneseno na konkretni primer to pomeni, da bo pritožnik, če bo tožnica s tožbo uspela, ostanek zapuščinskega premoženja pa ne bi zadoščal za poplačilo pritožnikove terjatve, to terjatev v neplačanem delu izgubil. Pritožnik zato nima le dejanskega, ampak tudi pravnega interesa, da v tej pravdi uspe toženka, in torej interes, da se ji pridruži.

VSL sklep I Cp 2494/2015 z dne 14. 10. 2015: Po 175. členu ZD so stranke zapuščinskega postopka dediči in voliljemniki ter druge osebe, ki uveljavljajo kakšno pravico iz zapuščine. Torej upnik, ki v zapuščinskem postopku pripravi svojo terjatev do zapustnika, kot je to storil pritožnik, ni stranka zapuščinskega postopka, razen, če zahteva ločitev zapuščine od dedičevega premoženja, česar pritožnik v tem zapuščinskem postopku nedvomno ne zahteva. Po prvem odstavku 339. člena v zvezi s prvim odstavkom 366. člena ZPP in 163. členom ZD se zoper sklep v zapuščinskem postopku lahko pritožijo le stranke postopka, kar pomeni, da pritožnik te pravice nima.

VSL sklep I Cp 4103/2009 z dne 16. 3. 2010: Ob tem je potrebno še dodati, da je upnik, ki zahteva ločitev zapuščine po 143. členu ZD stranka zapuščinskega postopka in lahko v primeru spora glede obsega zapuščine pride tudi do prekinitve zapuščinskega postopka (210. člen ZD, ki predstavlja generalno klavzulo in tako zgolj primeroma našteva situacije, v katerih mora zapuščinsko sodišče postopek prekiniti in stranke napotiti na pravdo). Navedeno velja toliko bolj zato, ker je potrebno v primeru zahtevka upnika na ločitev zapuščine opraviti popis in cenitev premoženja ter eventualne druge ukrepe, s katerimi se dediču prepreči oškodovanje upnikov, ki so zahtevali ločitev (204. člen ZD).

VSL sklep II Cp 224/2016 z dne 11. 2. 2016: Določba 143. člena ZD posebej ne določa, kaj mora

upnik zatrjevati, da se mu prizna položaj ločitvenega upnika. Novejša sodna praksa kot pogoj za ugoditev takemu predlogu določa, da zadostuje, če upnik verjetno izkaže svojo terjatev proti zapustniku, kar mora v skladu s prvim odstavkom 143. člena ZD storiti v roku treh mesecev od uvedbe dedovanja. Upniku pa ni treba izkazovati prezadolženosti dediča, saj bi to pomenilo neupravičeno široko razlago 143. člena ZD. Ugotavljanje prezadolženosti dediča tudi ne sodi v zapuščinski postopek.

VSM sklep I Cp 1291/2012 z dne 24. 1. 2013: Ločitev zapuščine (separatio bonorum) kot jo opredeljuje člen 143 ZD, je namenjena zaščiti in poplačilu zapustnikovih upnikov z zahtevo po oddvojitvi zapuščine od dedičevega premoženja, s čimer ti lahko dosežejo, da se podedovano premoženje dediča loči od njegovega siceršnjega (prejšnjega) premoženja. S tem se dediču onemogoči, da razpolaga s stvarmi in pravicami iz zapuščine dokler niso poplačani zapustnikovi upniki, ki so zahtevali ločitev. Gre torej za institut, ki je namenjen varstvu upnikov pokojnega, saj z dedovanjem kot univerzalno sukcesijo preidejo na dediča vsa premoženjska razmerja zapustnika, podedljive pravice in obveznosti, ki so obstojale v trenutku zapustnikove smrti. Z uvedbo dedovanja se tako zapustnikovo premoženje, ki preide na dediča spoji s premoženjem dediča, ki ga je ta imel že pred dedovanjem in dedič zato za svoje lastne dolgove odgovarja s celotnim premoženjem, tako s prejšnjim kot tudi s podedovanim. Zato bi bili lahko v razmerju do zapustnikovih upnikov dedičevi upniki dejansko v boljšem položaju, ko bi se lahko poplačali iz zapustnikovega premoženja pred njegovimi upniki. Z zahtevo po ločitvi zapuščine od dedičevega premoženja pa lahko zapustnikovi upniki tako dosežejo, da se podedovano premoženje dediča loči od njegovega siceršnjega (prejšnjega) premoženja, zato tudi s tem ločenim premoženjem zapustnika dedič ne bi mogel razpolagati, niti ne bi mogli nanj posegati dedičevi upniki. /.../ Cilj instituta ločitve zapuščine ni v tem, da se zagotovi prednostni položaj ločitvenemu upniku v razmerju do ostalih upnikov zapustnika, ampak le v tem, da se mu ohranja prednostni položaj v razmerju do upnikov dediča.

VSL sklep I Ip 998/2019 z dne 10. 7. 2019: Posebnost ločitve zapuščine je v tem, da zanj velja poseben režim, ker dedič ne more razpolagati z njo, prav tako nanjo ne smejo poseči njegovi upniki. Ločitev učinkuje samo v korist tistih zapustnikovih upnikov, ki so jo predlagali, tistim, ki je niso predlagali, pa je dedič odgovoren le po splošnih pravilih o odgovornosti za zapustnikove dolgove, s podedovanim premoženjem, ki ostane po poplačilu separatistov, in s svojim premoženjem do višine

vrednosti podedovanega premoženja – po pravnomočnosti sklepa o dedovanju. Ostali zapustnikovi upniki torej do sklepa o dedovanju ne morejo predlagati izvršbe zoper dediča. Kar se tiče dedičevih upnikov pa se ti, dokler traja ločitev zapuščine, lahko poplačajo le iz premoženja dedičev, ki ni del ločene zapuščine. Ločena zapuščina, dokler tako stanje traja, tako tudi ni del stečajne mase v osebnem stečaju nad dedičem.

VSL sklep I Cp 2467/2010 z dne 27. 10. 2010: V primeru, da sodišče izda sklep o ločitvi zapuščine, je treba opraviti tudi popis in cenitev zapustnikovega premoženja. V izreku sklepa je treba navesti, katere stvari in pravice spadajo v zapuščino ter odločiti o popisu in cenitvi zapuščine. Iz izreka izpodbijanega sklepa ne izhaja, katere stvari in pravice spadajo v zapuščino ter se ločijo od premoženja zapustnikove dedinje (1. odst. 143. čl. ZD), zaradi česar ni jasno, na kaj se nanaša ločitev zapuščine. O popisu in cenitvi zapuščine pri tem ni bilo odločeno. Tako oblikovan izrek sklepa je nerazumljiv, zato sklepa ni mogoče preizkusiti, kar je bistvena kršitev določb postopka po 14. tč. 2. odst. 339. čl. ZPP, na katero pritožbeno sodišče pazi po uradni dolžnosti (2. odst. 350. čl. ZPP).

VSL sklep II Ip 1689/2021 z dne 12. 1. 2022: Del teorije in sodne prakse zastopa stališče, da v primeru, ko je izvedena ločitev zapuščine, lastninska pravica in druge premoženjske pravice, ki so ob smrti pripadale zapustniku in so ločene od premoženja dediča, ostanejo v zapuščini kot skup premoženja z omejeno pravno subjektiviteto (ločena zapuščina), ki je namenjen poplačilu zapustnikovih upnikov. Enako kot za odpoved dedovanju tudi za ločitev zapuščine velja pravna fikcija, da je posledica ločitve zapuščine nastala že ob uvedbi dedovanja (ob zapustnikovi smrti). To pomeni, da ločitev zapuščine povzroči, da lastninska pravica in druge premoženjske pravice, ki bi na podlagi dedovanja prešle na dediče, zaradi ločitve zapuščine ne preidejo nanje. Zato dedičevi upniki po tem premoženju ne morejo poseči. Po njem lahko posežejo samo zapustnikovi upniki. Drug del sodni prakse in teorije pa zastopa stališče, da v sistemu ipso iure dedovanja zapuščina preide na dediče v trenutku smrti in že po volji zakona, zato njena ločitev od premoženja dedičev, ki učinkuje ex nunc (za naprej), povzroči le ločitev le-te v poseben sklad, ki je namenjen poplačilu ločitvenih upnikov, na dediče pa dejansko preide le (dejansko zato, ker je pravno prešla že ob smrti), kar po poplačilu upnikov ostane, in sicer ex tunc (za nazaj). Ne glede na to, katero stališče sprejememo, pa je jasno, da sklepa o dedovanju, dokler sklep o ločitvi učinkuje, ni mogoče izdati. Po prvem stališču zato, ker do prehoda zapuščinskega premoženja na dediče (še) ni prišlo, po

drugem pa zato, ker (še) ni znano, kaj je dedič (če sploh) podedoval. Šele po poplačilu upnikov bo namreč znan ostanek zapuščine, ki ga lahko dedič podeduje.

VSL sklep II Ip 2227/2013 z dne 5. 6. 2013: Pritožbena navedba, da je upnik v slabšem položaju od drugih upnikov zato, ker je predlagal ločitev zapuščine in je bila ločitev s sklepom tudi dovoljena, ni utemeljena. Položaj upnika-separatista je materialnopravno drugačen od položaja „navadnega“ upnika, po eni strani ugodnejši (prednostno poplačilo iz zanj „rezervirane“ ločene zapuščine), po drugi strani pa manj ugoden (če zapuščina ne zadošča za poplačilo njegove terjatve, na dedičevo siceršnje premoženje ne more poseči). Odločitev samega upnika pa je, ali bo predlagal ločitev zapuščine in s tem sprejel s tem povezani režim poplačila, ali bo raje ostal v vlogi „navadnega“ upnika in se poplačal po splošnem načelu iz 142. člena ZD. Posledično je neutemeljeno upnikovo zavzemanje za izenačitev položaja obeh kategorij upnikov oziroma za ugodnejšo obravnavo upnikov, ki so predlagali ločitev zapuščine. Ob tem višje sodišče opozarja na zmotno stališče upnika, da bi ob poplačilu drugih upnikov zapustnika iz siceršnjega premoženja dedinj lahko prišlo do situacije, ko bi dedinji lahko uspešno ugovarjali, da sta poplačali druge upnike do višine celotnega podedovanega premoženja (142. člen ZD) in zato upniku iz predmetnega postopka nista iz naslova odgovornosti za dolgove zapustnika nič več dolžni. Ločena zapuščina ima namreč status posebnega sklada, ki je namenjen poplačilu zapustnikovih dolgov do upnikov-separatistov, na dediče pa dejansko preide le, kar po njihovem poplačilu ostane, zato vrednosti ločene zapuščine ni mogoče upoštevati pri vrednosti podedovanega premoženja. Ali povedano drugače: dedinji do upnika odgovarjata po načelu cum viribus hereditatis (s podedovanim premoženjem oziroma nepremičninami, ki so predmet ločitve) in ne več pro viribus hereditatis (s celotnim svojim in podedovanim premoženjem do višine vrednosti zapuščine).

VSL sklep I Cp 2091/2009 z dne 29. 9. 2009: Vendar pa institut ločitve zapuščine s samo izdajo sklepa o ločitvi, popisu in cenitvi zapuščine še ne bo dosegel svojega namena – da bi se zapustnikovi upniki poplačali iz zapuščine, ne da bi jim pri tem škodili upniki prezadolženega dediča. Zapustnikov upnik je torej dolžan sprožiti ustrezen postopek za poplačilo svoje terjatve po pravilih izvršilnega postopka. V takšnem primeru bo prekinitev zapuščinskega postopka smiselna, saj (pravilna) izdaja sklepa o dedovanju niti ni mogoča. Kot že povedano, bo kasnejša izdaja sklepa o dedovanju

omejena le na tisto, kar bo od zapuščine po poplačilu zapustnikovih dolgov ostalo. Prekinitev postopka pa lahko tudi učinkovito varuje upnike, ki so zahtevali ločitev, pred neželenimi posledicami vknjižbe dediča (na podlagi sklepa o dedovanju) v zemljiško knjigo (predmet konkretne zapuščine so namreč tudi nepremičnine), saj bi na primer lahko upniki dediča v morebitni izvršbi zoper dediča segli po tako vknjiženem premoženju.

Stečaj zapuščine brez dedičev

VSRS sklep II Ips 101/2020 z dne 20. 12. 2021: V preteklih letih je na področju dednega in stečajnega prava prišlo do večjih sprememb pri ureditvi prehoda in odgovornosti za dolgove zapustnika v primeru zapuščine brez dediča. Ker se je pogosteje zgodilo, da so se dediči svoji dedni pravici iz razloga prezadolženosti zapuščine odpovedali in s tem državo močno finančno obremenili, je zakonodajalec sprejel novelo ZFPPIPP-E, ki je začela veljati 15. 6. 2013. Po tej ureditvi se je lahko država odrekla pravici prevzemu zapuščine brez dedičev in prehod zapuščine nanjo ni bil več avtomatski, kot do sedaj. Uvedena je bila možnost stečaja zapuščine brez dedičev. Če je država v ustreznem prekluzivnem roku na poziv sodišča podala izjavo o odklonitvi zapuščine, zapuščine nikoli ni prevzela, ampak je zapuščina z učinkom *ex tunc* prešla v stečajno maso. Če pa ni ustrezno reagirala je veljalo, da je zapuščino prevzela, s tem pa je tudi odgovarjala za dolgove zapustnika po splošnem pravilu, do višine vrednosti zapuščine, a tako s svojim kot s prevzetim premoženjem. V obeh primerih pravice upnikov zapuščine niso bile v ničemer prizadete, saj so lahko svoje pravice uveljavljali v razmerju do države ali pa v stečaju zapuščine. Zakonodajalec je v Predlogu ZD-C pojasnil, da je bila slabost prejšnjih ureditev, da se dedovanje uvede s trenutkom smrti zapustnika, do zaključka zapuščinskega postopka pa lahko preteče več let, kar pomeni, da se lahko dejansko stanje, predvsem zapustnikovih premičnin, navedenih v smrtovnici, močno razlikuje od dejanskega stanja glede teh predmetov v trenutku, ko sodišče izda zapuščinski sklep. V času, ki mine od uvedbe dedovanja do konca zapuščinskega postopka, je namreč po navadi veliko predmetov odtujenih oziroma prodanih, denar zapustnika pa dvignjen z njegovega bančnega računa, zato Republika Slovenija s tem zapustnikovim premoženjem, čeprav je formalno njegova lastnica, ne more razpolagati. Posledica tega naj bi bilo oškodovanje državnega proračuna, saj Republika Slovenija še vedno odgovarja za zapustnikove dolgove do višine podedovanega (ne le prevzetega) premoženja. /.../

Po prejšnji ureditvi upniki niso imeli nobene vloge pri odločanju o usodi zapuščine brez dedičev. Z novelo ZD-C pa se je odločanje o tem preneslo izključno na upnike. Po ZD-C je glede na 9., 142.a in 142b. člen ZD ključno, da sodišče po smrti zapustnika zapuščine brez dedičev objavi oklic s predpisano vsebino, o tem obvesti Republiko Slovenijo in (ne)znane upnike. Le ti morajo v roku, ki je glede na diktirano 142.b člena ZD po stališču Vrhovnega sodišča prekluzivne narave, zahtevati, da se zapuščina brez dedičev prenese v stečajno maso zapuščine brez dedičev ter vložiti predlog za začetek njenega stečaja. Če tega ne storijo, postane zapuščina lastnina Republike Slovenije in ta ne odgovarja za zapustnikove dolgove. Vse predpisano je bilo v obravnavani zadevi, kot izhaja iz 6. točke tega sklepa, storjeno, ker upnik ni sprožil stečajnega postopka, je zapuščina prešla na državo. Po mnenju Vrhovnega sodišča so ta določila ZD povsem jasna. Zakon jasno določa, kako mora upnik ukrepati in kaj se zgodi, če ne. Zato tudi po stališču Vrhovnega sodišča upniki s tem, ko ne postopajo kot je predpisano, izgubijo pravico od države terjati poplačilo svoje terjatve.

VSK sklep II Ip 286/2018 z dne 8. 11. 2018: Pritožba pravilno opozarja, da se je z uveljavitvijo novele ZD-C (22. 10. 2016) položaj Republike Slovenije kot prevzemnice zapuščine bistveno spremenil. Republika Slovenija namreč na podlagi izrecne zakonske določbe prvega odstavka 142.a člena ZD v primeru, ko zapuščina brez dedičev na podlagi 9. člena ZD postane njena lastnina, ne odgovarja več za zapustnikove dolgove. Novela ZD-C je zaradi tega z novimi določbami 142.a in 142.b člena uvedla možnost, da upniki zapustnika, ki imajo interes za poplačilo iz zapustnikovega premoženja, predlagajo začetek stečaja zapuščine po pravilih Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju - ZFPPIPP. V okviru tega postopka, ki ga morajo predlagati v roku šestih mesecev po objavi oklica, se lahko njihove terjatve do zapustnika poplačajo hkrati in v enakih deležih (415. člen ZFPPIPP). Če stečaja zapuščine ne predlagajo, zapuščina brez dedičev postane lastnina Republike Slovenije, le-ta pa za zapustnikove dolgove ne odgovarja. Upniki tako s svojo neaktivnostjo v okviru zapuščinskega postopka (v kolikor ne predlagajo stečaja zapuščine) izgubijo možnost poplačila svoje terjatve, ki jo imajo do zapustnika. Glede na navedeno je sodišče prve stopnje v predmetni zadevi napačno postopalo s tem, ko je prekinjeni izvršilni postopek nadaljevalo zoper Republiko Slovenijo. Pravna podlaga za takšno nadaljevanje izvršbe namreč ne obstaja več, zato Republika Slovenija v predmetni izvršilni postopek ne more vstopiti kot novi dolžnik.

VSK sklep I Cp 675/2017 z dne 6. 3. 2018: Kot izhaja iz spisovnih podatkov, zapuščinsko sodišče v tej zadevi ni razpolagalo s podatki o zapustničnih dedičih, zato je skladno z določbami 130. in 206. člena ZD najprej izvedlo tako imenovani ediktalni postopek z oklicem neznanim dedičem v Uradnem listu RS in na oglasni deski, da se v roku enega leta zglasijo pri sodišču (130. in 206. člen ZD). Ni sporno, da se je rok iztekkel, ne da bi se zglasil kakšen dedič. V takih primerih pa mora zapuščinsko sodišče skladno z 9. in 219. členom ZD zapuščino izročiti Republiki Sloveniji, vendar mora pred tem glede na izrecno določbo drugega odstavka 142a. člena ZD (med drugim) objaviti oklic neznanim upnikom s pozivom, da v zakonskem roku zahtevajo prenos zapuščine brez dedičev v stečajno maso zapuščine brez dedičev. To je sodišče v konkretnem primeru storilo, pri čemer je stroške objave oklica v Uradnem listu vnaprej založilo iz svojih proračunskih sredstev. Z argumenti, s katerimi zagovarja stališče, da je objava v konkretnem primeru le formalnost in da so bili stroški oklica upnikom v Uradnem listu nepotrebni, pritožnica ne prepriča. Zapuščinsko sodišče je po oceni pritožbenega sodišča razumno uporabilo enak način objave, kot je predpisan za objavo oklica neznanim dedičem. Situaciji sta primerljivi.

Zapiski

Dednopravne
pogodbe

10

3. Kakšna je vsebina pogodbe o izročitvi in razdelitvi premoženja (izročilne pogodbe)?

9. Pojasnite trditev, da ima pogodba o dosmrtnem preživljanju značaj aleatornosti!

10. Ali se lahko pri pogodbi o dosmrtnem preživljanju uporabi načelo enake vrednosti dajatev?

11. Kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da je pogodba o dosmrtnem preživljanju veljavna?

14. Kakšna je vsebina pogodbe o preužitku?

15. Kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da je pogodba o preužitku veljavna?

16. Ali je pogodbo o preužitku mogoče razvezati?

19. Ali je darilno pogodbo za primer smrti mogoče preklicati?

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotnim preverjanjem trenutne ureditve.

Dedna pogodba

VSRS sklep II Ips 2/2022 z dne 6. 5. 2022:

Pričakovanje, ki je pravno varovano (pričakovalna pravica), nastane osebi, ki ima konkreten zahtevek za pridobitev določene pravice, temelječ na veljavnem pravu in uveljavljeni sodni praksi. Iz tega sledi, da golega upanja na pridobitev lastninske pravice pravo ne štiti. Dednopravna pogodba je pogodba, s katero se pogodbenik nepreklicno zavezuje glede razpolaganja s premoženjem, ki ga bo imel ob smrti. Dedna pogodba je sklenjena med živimi za primer smrti, izpolnitev pogodbe je zadržana do smrti enega od pogodbenikov. Od oporoke se dedna pogodba razlikuje predvsem v tem, da je ni mogoče enostransko preklicati ali spreminjati. ZD praviloma (z eno samo izjemo) ne dopušča sklepanja dednih pogodb, zlasti v prid svobodnemu razpolaganju zapustnika mortis causa. Vrhovno sodišče ocenjuje, da se ugotovljena obljuba tožnice, da bo toženec dedoval del nepremičnine, na kateri je zgradil objekt, prilega dedni pogodbi iz 103. člena ZD. Ta določa, da je neveljavna pogodba, s katero kdo zapušča svojo zapuščino ali njen del svojemu sopogodbeniku ali komu drugemu. Dana obljuba tedaj tožnice ne zavezuje in nima nobenih pravnih posledic, zato toženec na njej ne more utemeljevati pravno zavarovanega pričakovanja, da bo po njeni smrti postal lastnik nepremičnine. Zato se tudi ne more uspešno nasloniti nanjo pri obrambi pred tožničnim vrnitvenim zahtevkom.

VSL sodba in sklep II Cp 5/2015 z dne 20. 1. 2016:

Prvostopenjsko sodišče je ugotovilo, da sta starša dala tožniku soglasje za gradnjo mansardnega stanovanja (da sta dovolila tožniku in ženi gradnjo mansardnega stanovanja in da sta rekla, da bo to stanovanje njuno) in da sta starša obljubila tožniku, da bo po njuni smrti na mansardnem delu hiše pridobil lastninsko pravico. /.../ Soglasje staršev in njihova obljuba, da tožnik na podlagi vlaganj v mansardni del pridobi po njuni smrti lastninsko pravico na mansardnem stanovanju, nimata nobenih pravnih posledic, saj gola obljuba oziroma soglasje še ne pomeni, da je bil ustrezen zavezovalni pravni posel že sklenjen oziroma, da bi tožnik na tej podlagi pridobil lastninsko pravico. Razen tega bi bil takšen

dogovor tožnika in staršev neveljaven (103. člen ZD).

VSL sklep I Cp 424/2000 z dne 7. 2. 2001:

Res je sicer, da ZD ne omenja skupne oporoke, vendar pa to še ne pomeni, da ji odreka sleherno veljavo. Ob presojanju ali je tako ali drugače izražena zapustnikova volja pravno veljavna ali ne, je sodišče v prvi vrsti vezano na določila ZD, ki govorijo o pogojih za veljavnost oporoke. 62. člen navedenega zakona določa, da je veljavna tista oporočka, ki je napravljena v obliki, kakor jo določa zakon, in ob pogojih, ki jih določa zakon. Ker zakon skupne oporoke ne pozna, je potrebno konkretno zapustnikovo voljo presojati po drugih pravilih zakona. Veljavnost le-te glede oblike bo torej odvisna od tega, ali izpolnjuje zahteve kakšne od oblik, določenih v zakonu. /.../ Sodišče prve stopnje je listini odreklo naravo pravno veljavne oporoke ter se pri tem sklicevalo tudi na 103. člen ZD, ki naj bi se po stališču prvega sodišča sporni oporoki najbolj prilegal ter določa, da je neveljavna pogodba, s katero kdo zapušča svojo zapuščino ali njen del svojemu sopogodbeniku ali komu drugemu. Namen tega pravila je v tem, da štiti svobodo oporočnega razpolaganja. Pogodba pa je zaveza, ki jo je potrebno spoštovati, v čemer se od oporoke bistveno razlikuje, saj je ta enostranska, preklicna, v predpisani obliki in strogo osebno dana izjava volje, s katero neka oseba razpolaga s svojim premoženjem za primer smrti. Zakonodajalec je dal prednost svobodi testiranja, zato dednopravnim pogodbam odreka veljavnost. Navedeno pa ne more pomeniti nič drugega kot to, da tak pravni akt nima obligacijskopravnih posledic, v kolikor pa izpolnjuje pogoje za veljavnost oporoke, pa ni nikakršnega pravnega razloga, ki bi mu odrekal dednopravne posledice.

USRS sklep U-I-123/94 z dne 1. 6. 1994: V kontekstu obravnavane zadeve gre predvsem za vprašanje, ali bi bilo dopustno, da se zapustnik odreče pravici do svobodnega testiranja (če obravnavani zakon tega ne bi oviral) oziroma ali je omejitev avtonomije stranke lahko namenjena tudi varovanju osebnostnih pravic. Vsakdo se lahko odreče svojim posameznim pravicam. Vsakdo je svoboden v svoji odločitvi in se, na primer, lahko odreče izpodbijanju pravnih razmerij, za katera ve, da

so nastala z napako. Vendar teorija meni, da bi segel poseg v njegovo svobodo predaleč, če razlogi, zaradi katerih bi upravičenec izpodbijal kakšno pravno razmerje ali zahteval njegovo razvezo, še niso nastali takrat, ko se je svoji pravici odrekel. Njegova svoboda naj bi bila okrnjena, ker bi bila njegova odločitev omejena zaradi tega, ker dejanskega stanja v času odreka še ni poznal in tako v resnici položaja še ni mogel prav presoditi niti pravno kvalificirati. V primeru, ko ne more zaradi svojega odreka kasneje, ko mu je položaj znan, več ukrepati, naj bi bilo šteti, da je njegova svoboda okrnjena. Ker gre za izredno pomembno dobrino človekove osebnosti, naj bi takšna okrnitev štela za nasprotno načelom morale. /.../ Razpolaganji s premoženjem na način, ki ga na splošno omogoča dedna pogodba, in na način, ki ga omogoča oporoča, sta med seboj primerljivi, saj sta v obeh primerih izraz lastninske pravice. Zakonodajalec zato lahko v okviru pooblastila iz drugega odstavka 67. člena med tema dvema opcijama izbira in se odloči le za tistega od obeh načinov razpolaganja, ki ga ob upoštevanju funkcij lastnine šteje za primernejšega. Očitek, da je izpodbijana ureditev izraz negacije lastnine, ki je bila značilna za prejšnjo ustavno ureditev, ne vzdrži, saj je bila utemeljevana z razlogom zadostnosti zakonitega in oporočnega dedovanja, ki prevladujeta tudi v drugih pravnih ureditvah.

Sporazum o neuvedenem dedovanju

VSL sodba I Cp 157/2023 z dne 27. 6. 2023:

Pogodbena razpolaganja s pričakovano dediščino ali z dednim deležem je neveljavno. Neveljavna je tudi vsaka pogodba o dediščini po kom drugem, ki je še živ (prvi odstavek 104. člena ZD). Če je pogodba nična, mora vsaka stranka vrniti drugi vse, kar je prejela (prvi odstavek 87. člena OZ, na katerega se je pravilno oprlo sodišče prve stopnje). Zmotno je pritožbeno naziranje, da je šlo v obravnavanem primeru za veljavno sklenjeni sporazum o odpovedi neuvedenemu dedovanju. Po drugem odstavku 137. člena ZD sta stranki take pogodbe (sporazuma) lahko le prednik in njegov potomec ali zakonec zapustnika. Sporazuma o odpovedi neuvedenemu dedovanju ne moreta med seboj skleniti dva potomca zapustnika (in brez zapustnika), kot je ugotovljeno v obravnavanem primeru.

VSC sklep Cp 461/2021 z dne 24. 11. 2021: V tretjem odstavku 137. člena ZD je določeno, da če se je dediščini odpovedal potomec, velja taka odpoved tudi za potomce tistega, ki se je odpovedal, če ni s sporazumom o odpovedi ali poznejšim sporazumom določeno kaj drugega. V sporazumu o odpovedi neuvedenemu dedovanju v notarskem zapisu SV 298/01 z dne 28. 5. 2011 ni določeno, da bi

odpoved neuvedenemu dedovanju veljala samo za zapustnično hčer B. B., zato velja tudi za njene potomce, torej velja tudi za njeno hčer in zapustnično vnukinjo A. K.. Pravna posledica odpovedi dedovanju pa je, da tisti, ki se je dedovanju odpovedal, ni dedič. Zato pritožba zmotno navaja, da je zapustnična vnukinja A. K. dedinja po zapustnici in da bi morala biti stranka tega zapuščinskega postopka.

VSL sklep I Cp 528/2020 z dne 15. 5. 2020: ZD izjemoma dopušča, da se lahko potomec v sporazumu s prednikom odpove dediščini, ki bi mu šla po prednikovi smrti (drugi odstavek 137. člena ZD). Zaradi izjemnosti takšnega sporazuma je za njegovo veljavnost potrebno, da je sestavljen v obliki notarskega zapisa (3. točka prvega odstavka 47. člena ZN), prav tako pa morata pri sestavi notarskega zapisa odpovedi neuvedenemu dedovanju sodelovati dve zapisni prič (1. točka prvega odstavka 52. člena ZN). Iz predloženega dokaza izhaja, da je bilo v obravnavanem primeru zadoščeno vsem obličnostnim zahtevam, dedič D. D. pa pritožnikovim navedbam v pritožbenem postopku ni oporekal. Posledica pogodbe o odpovedi neuvedenemu dedovanju je podobno kot pri odpovedi dediščini, ki je podana po zapustnikovi smrti (133. člen ZD), v tem, da se šteje, kot da je potomec umrl pred zapustnikom. Zato se odpovedujoči potomec ne upošteva pri ugotavljanju kroga oseb, ki so poklicane k dedovanju, prav tako ne pri določanju velikosti in vrednosti dednih deležev.

VSRS sodba in sklep II Ips 553/2003 z dne 27. 10. 2004:

Značilnost odpovedi neuvedenemu dedovanju je v tem, da predstavlja po eni strani izjemo od načela, da nihče ne more razpolagati z dediščino, katere se nadeja, in da se zato pred zapustnikovo smrtjo tudi ne more pričakovati dediščini odpovedati (prvi odstavek 104. člena in prvi odstavek 137. člena ZD), po drugi strani pa tudi izjemo od načela, da zapustnik ne more pogodbena razpolagati s premoženjem, ki ga bo imel ob smrti (103. člen ZD). Tisti, ki se odpoveduje neuvedenemu dedovanju, se tako vselej odloča le na podlagi stanja v času odpovedi, zavedajoč se, da se to stanje (nepredvidljivi) prihodnosti, ko bodo nastali učinki odpovedi, lahko spremeni (premoženje prednika oz. potencialnega zapustnika se lahko poveča, lahko pa se tudi zmanjša). Ker odpoved dedovanju ne more biti delna (npr. da bi se nanašala le na tisto premoženje, ki ga je imel prednik v času odpovedi), je tveganje vključeno v samo bistvo tega posla. Ker izhaja iz napačne (in nelogične) predpostavke, da se pogodba o dedni odpovedi nanaša le na premoženje, ki sta ga imela I. in J. D. ob sklenitvi te pogodbe, je

seveda napačen (in v izhodišču tudi nelogičen) revizijski zaključek, da je ta pogodba (ker naj bi šlo za delno odpoved dedovanju) nična. Ob takem (revizijskem) pojmovanju namreč sporazum o odpovedi nevedenemu dedovanju tako rekoč nikoli ne bi bil dovoljen (ker bi se nanašal le na prednikovo premoženje ob sklenitvi sporazuma, bi šlo vselej, ko bi se prednikovo premoženje do smrti povečalo, za delno, torej za nično odpoved dedovanju).

VSRS sodba II Ips 217/2008 z dne 18. 11. 2010:

Dednopravne pogodbe so pozitivne (klasične) ali negativne. S pozitivnimi dednopravnimi pogodbnimi bodoči zapustnik sopogodbenu ali tretjemu nakloni svojo zapuščino. Zakon jih prepoveduje. Negativne dednopravne pogodbe so pogodbe o odpovedi dediščini. Niti te, razen ene izjeme, niso dovoljene. Izjemoma se namreč lahko potomec, ki sme samostojno razpolagati s svojimi pravicami, v sporazumu s prednikom odpove dediščini, ki bi mu šla po njegovi smrti. Krog oseb, ki lahko veljavno sklenejo tak sporazum, je omejen samo na prednika in potomca (ne morejo ga skleniti tudi drugi bodoči zapustniki in dediči, na primer zakonca med sabo, stric z nečakom). Za razliko od negativne dedne izjave, podane po zapustnikovi smrti, ki je enostranski pravni posel, je anticipirana odpoved dedovanju, ki še ni uvedeno, dvostranski pravni posel: prednik (bodoči zapustnik) in potomec (bodoči dedič) o tem skleneta sporazum (pogodbo) v obliki, določeni z zakonom. Sporazum o odpovedi nevedenemu dedovanju, ki ga sklenejo prednik in njegovi potomci, je edina dednopravna pogodba, ki je v slovenskem pravnem redu dovoljena. /.../ Zakonska določba o nepreklicnosti dedne izjave se ne nanaša (tudi) na pogodbeno odpoved nevedenemu dedovanju. Ta norma je kogentna, kogentne norme pa je treba razlagati ozko. In ker norma jasno govori le o izjavi – enostranskem pravnem poslu, je ni mogoče širiti na sporazum o odpovedi nevedenemu dedovanju – dvostranski pravni posel. Zakonske prepovedi naknadne razveljavitve ali spremembe sporazuma o odpovedi nevedenemu dedovanju torej ni. /.../ Revizijsko sodišče, ki se o tem vprašanju doslej še ni izreklo, sodi, da sporazum med prednikom in potomcem o razveljavitvi sporazuma o anticipirani odpovedi dediščini ni v nasprotju z dednopravnimi predpisi (po sklepanju od večjega k manjšemu to še toliko bolj velja za spremembo sporazuma). Argumentov za to je več. Najprej, (i) gre za razpolaganje, ki z zakonom ni prepovedano, pa tudi ne v nasprotju z moralo. Nadalje ni brez pomena, da je (ii) pogodba o odpovedi nevedenemu dedovanju sklenjena za življenja prednika, ko zapuščina še ni prešla na dediče in da se lahko do njegove smrti, ko se uvede dedovanje, bistveno spremenijo okoliščine, ki so

odločilno vplivale na njegovo sklenitev. Ker sporazum o odpovedi nevedenemu dedovanju lahko razveljavijo ali spremenijo le prednik in potomci, ki so ga sklenili, je možnost razveljavitve ali spremembe omejena na čas življenja prednika; to pomeni, da (iii) do razveljavitve ali spremembe sporazum (za razliko od enostranske negativne dedne izjave) še ni povzročil nobenih pravnih učinkov. Po mnenju revizijskega sodišča pa mora biti tak sporazum, da je veljaven, sestavljen v obliki, predpisani za sklenitev pravnega posla, ki se z njim razveljavlja oziroma spreminja. Obligacijskopравни predpisi sicer določajo, da je mogoče oblične pogodbe razvezati z neobličnim sporazumom, razen če je za določen primer z zakonom predvideno kaj drugega ali če namen, zaradi katerega je za sklenitev predpisana oblika, zahteva za razvezo pogodbe enako obliko, vendar pa jih po oceni revizijskega sodišča v konkretnem primeru, ko gre za razveljavitve pravnega posla, ki ima, čeprav je vsaj delno obligacijskopravne narave, pomembne dednopravne učinke, prav zaradi slednjih ni mogoče uporabiti.

VSL sodba I Cp 1361/2013 z dne 9. 10. 2013:

Sporazum je narejen v predpisani obliki, pogodbeni stranki sta bili opozorjeni na posledice. Takšna odpoved je za dediča nepreklicna. Gre za dvostransko pogodbo. Sporazum o odpovedi nevedenemu dedovanju je izjema od sicer sprejetega stališča, da bodoči zapustnik ne more veljavno pogodbeno razpolagati s premoženjem, ki ga bo imel ob smrti. Vendar če poda soglasje k izjavi svojega bodočega dediča, da se ta odpoveduje pričakovani dediščini, stori prav to: razpolaga s premoženjem, ki ga bo imel ob smrti; vsebina njegovega razpolaganja je v tem, da omogoči, da bodo premoženje, ki bi pripadlo po njegovi smrti temu dediču, podedovali njegovi sodediči (primerjaj razloge sodbe II Ips 217/2008). Gre za negativno dedno pravno pogodbo, s katero se potomec, ki sme samostojno razpolagati s svojimi pravicami, v sporazumu z zapustnikom odpove dediščini, ki bi mu šla po njegovi smrti. Krog oseb, ki lahko veljavno sklenejo tak sporazum, je omejen na prednika in potomca. Gre za dvostranski pravni posel, ki je dovoljen z zakonom. Zmotno meni pritožba, da gre za dvostransko pogodbo, ki mora biti vzajemna oziroma mora to kar prejme bodoči dedič ustrezati njegovemu dednemu deležu, ki bi ga prejel po smrti zapustnika. Bistvo sporazuma med prednikom in potomcem o odpovedi dediščini, ki bi šla potomcu po prednikovi smrti, je v prvi vrsti v potomčevem razpolaganju s pričakovano dediščino. Mnenja o pravni naravi sporazuma so deljena na stališče, da je njegova pravna narava dvojna: v tem, da se potomec odpove pričakovani dediščini, gre za obligacijsko

pravno pogodbo v tem, da prednik to odpoved sprejme in tako razpolaga s svojo bodočo zapuščino, pa dedno pravno pogodbo ter na stališče o obligacijsko pravni naravi z dednopravni učinki. Vrhovno sodišče je v odločbi II Ips 217/2008 razlagalo ta posel tako, da pravne posledice anticipirane odpovedi dediščini na podlagi sporazuma so enake pravnim posledicam enostranske odpovedi dediščini po zapustnikovi smrti. V tej odpovedi se šteje, da je potomec umrl pred zapustnikom, zato se ne upošteva pri ugotavljanju kroga k dedovanju poklicanih oseb. Zato je po stališču teorije možnost izpodbijanja omejena na razlog napak volje po splošnih pravilih o izpodbijanju pravnih poslov, čeprav za razliko od enostranske dedne izjave, za katero je tako izrecno določeno v zakonu, glede anticipirane odpovedi take zakonske določbe ni.

VSL sklep II Cp 781/2015 z dne 27. 5. 2015: S pogodbo o odpovedi dediščini zapustnik ne razpolaga z zapuščino in tudi ni z ničemer zavezan, da kljub dedni odpovedi tistemu, ki se je odpovedal dedovanju, z oporoko česa ne nakloni. Takšno stališče je že izraženo tako v teoriji, kot tudi v sodni praksi. Za veljavnost takšnega oporočnega razpolaganja zato ni treba, da se pogodba o odpovedi nevedenemu dedovanju spremeni.

Darilo za primer smrti

VSRS sodba II Ips 676/2007 z dne 15. 1. 2009: V kontekstu tožbenih trditev bi bili tožnikovi zahtevki lahko utemeljeni le v primeru, če bi dokazal, da je postal lastnik spornih stvari oziroma, da je glede vtoževanega denarja obstajala darilna pogodba za primer smrti, ki je bila sklenjena v obliki notarskega zapisa. Zgolj ustna izjava tožnikove hčerke o tem, da naj bi bil po njeni smrti podarjeni denar vrnjen, v nobenem primeru ne predstavlja relevantnega dejstva, ki bi lahko imelo za posledico utemeljen dajatveni zahtevek glede vtoževanega denarja.

VSRS sodba II Ips 69/2016 z dne 1. 9. 2016: Obličnost je pri darilni pogodbi za primer smrti določena kot pogoj za njeno veljavnost (ad valorem). To pomeni, da če nekaj manjka, je pogodba nična (enako kot je oporoka kot strogo obličen osebni pravni posel, če nekaj manjka nična). V obravnavani zadevi je pri sestavi spornih notarskih zapisov kot zapisna priča sodelovala oseba, ki po zakonu ne bi smela sodelovati kot zapisna priča. To pomeni, da pri sestavi notarskih zapisov niso bile izpolnjene vse obličnostne zahteve in da sporna darilna pogodba za primer smrti in aneks k njej nista bila sklenjena v obliki notarskega zapisa, ter da sta zato nična.

VSL sodba II Cp 1164/2021 z dne 28. 10. 2021: Osrednji pritožbeni očitke je, da v danem primeru ni bilo podane nikakršne aleatornosti, zato ne pride v poštev pogodba o dosmrtnem preživljanju, temveč je šlo za darilno pogodbo. Aleatornost (tveganost) je poleg zaupnosti poglavitna prvina pogodbe o dosmrtnem preživljanju. Opredeljujeta jo dve neznanki: trenutek smrti je vselej negotov (1), obenem tveganost izhaja iz dejstva, da preživljavčevih obveznosti in dajatev ni mogoče natančno in merljivo izraziti (2), bodisi v denarju ali z nekim skupnim imenovalcem, saj je negotovo, kolikšno pomoč bo preživljanec potreboval do svoje smrti. Obstoji torej tveganje, da bo ena ali druga pogodbeni stranka več dala kot prejela. /.../

Kar se tiče razmejitev, ali v obravnavanem pogodbenem razmerju prevlada darilni namen (animus donandi) ali aleatorni element, iz sodne prakse kot pomembna okoliščina izhaja, „ali je bila ocena koristi in obveznosti določljiva ob sklenitvi pogodbe“ in če je bila določljiva, „ali je šlo že ob sklenitvi pogodbe za očitno nesorazmerje med pridobljeno koristjo in prevzeto obveznostjo“. Bistveno torej ni, v kolikšnem obsegu je toženec do njene smrti skrbel za pokojno, temveč ali je bilo ob sklenitvi pogodbe res očitno, da teh obveznosti sploh ne bo, oziroma, da bodo v primerjavi s pridobljeno koristjo, neznatne. Kot sicer pravilno izpostavljata tožnika, bo kršitev načela enake vrednosti dajatev pri pogodbah o dosmrtnem preživljanju prišla v poštev v res izjemnih primerih: tedaj, ko se stranki že ob sklepanju pogodbe zavedata, da bo razlika med vrednostma nasprotnih dajatev tako nesorazmerna, da v pogodbi očitno prevlada darilni namen. Povedano tudi drugače, pri odplačni in tvegani pogodbi že po naravi stvari ni mogoče za nazaj (ex post facto) opraviti analize in obračuna vrednosti opravljenih storitev. Tudi če je kmalu po sklenitvi pogodbe preživljanec umrl, in je zato vrednost dejansko opravljenih preživljavčevih storitev in dajatev v izrazitem nesorazmerju z vrednostjo pridobljenega premoženja, pogodbe samo zaradi tega ni mogoče opredeliti kot darilne - tako kot izplačilo dobitka na loteriji, ki je izrazito nesorazmeren vplačani vrednosti loterijskega listka, nesporno ni darilo. Vendar, če sodišče ugotovi, da aleatornosti ob sklenitvi pogodbe ni oziroma je neznatna, je dolžno opraviti presojo, ali je podano očitno nesorazmerje med naklonitvijo preživljanca in storitvijo preživljavca. /.../

Z ozirom na zgoraj podano izhodišče, da je v danem razmerju prevladal darilni namen, je šlo med pravnima strankama za darilo za primer smrti. Ker pogodba ni bila sklenjena v obliki notarskega zapisa, niti ni bila listina o sklenjeni pogodbi izročena

obdarjencu (545. člen OZ), je ravno tako nična. Ker je za darilo za primer smrti zapovedana najstrožja oblika pogodbe, predpisana tudi zaradi varstva širšega oz. celo javnega interesa, je izključena uporaba teorije o realizaciji, saj je predpisana obličnost ultimativen pogoj za veljavnost pogodbe.

VSK sklep CDn 479/2014 z dne 27. 1. 2015: Med pokojno L.Š. in D.K. je bila za predmetno nepremičnino sklenjena darilna pogodba za primer smrti. OZ v 545. členu določa, da je takšna pogodba veljavna, če je sklenjena v obliki notarskega zapisa in če je listina o sklenjeni pogodbi izročena obdarjencu. Bistvo takšne pogodbe je, da se mora izpolniti šele po darovalčevi smrti. Takrat pride do izpolnitve darovalčeve obveznosti in v trenutku darovalčeve smrti preide na obdarjenca pravica, ki jo je nanj prenesel darovalec, torej v obravnavanem primeru lastninska pravica. Svojo lastninsko pravico obdarjenec z listino – odpravkom notarskega zapisa o sklenjeni darilni pogodbi za primer smrti in z izpiskom iz matične knjige o smrti darovalca zgolj izkaže, pridobi pa jo s smrtjo darovalca. /.../

V primeru sklenjene darilne pogodbe za primer smrti pravica darovalca z njegovo smrtjo preneha, zato za darovano premoženje odpade dedovanje in zapuščinski postopek glede predmeta darila. Darovano premoženje ne preide v zapuščino, zato v primeru, če darovalec z darilno pogodbo za primer smrti razpolaga z vsem svojim premoženjem, po njegovi smrti ni potrebno izvesti zapuščinskega postopka, ker ni zapuščine. S takšno pogodbo torej darovalec zagotovi obdarjencu, da nanj preide lastninska ali druga pravica, ne da bi se o tem odločalo v zapuščinskem postopku. Učinki darilne pogodbe za primer smrti so glede prehoda predmeta pogodbe torej enaki učinkom pogodbe o dosmrtnem preživljanju, ki jo OZ ureja v členih 557 do vključno 563. Z nastopom smrti L.Š. je prišlo do prenehanja njene lastninske pravice na predmetni nepremičnini, saj je ta prešla v lastnino predlagatelja postopka. Ta pa mu od njene smrti pripada z stvarnopravnimi učinki (torej izključujoče napram vsem), in ne zgolj v obligacijskopravnem smislu (torej, da bi imel zgolj pravico od dedičev zahtevati izročitev tega premoženja).

Izročilna pogodba

VSL sklep II Cp 1379/2014 z dne 11. 6. 2014: Ključna za ta primer je bila določba 110. čl. ZD (sedaj po smislu enako 1. odst. 547. čl. OZ), ki je določala, da velja izročeno premoženje po izročiteljevi smrti kot darilo, če se kateri od dedičev z izročitvijo in razdelitvijo premoženja ni strinjal. Gre za domnevo, ki nastopi in je nastopila tudi v tem primeru, saj se

dedinja M. Z. s tem ne strinja. Možen pa je nasprotni dokaz, a dokazno breme, da je bila sklenjena pogodba v resnici odplačna pogodba, ne pa neodplačna izročilna pogodba, je na pritožnici. Ona bo morala v pravdi izpodbiti navedeno zakonsko domnevo. /.../ Pogodbe ni mogoče vnaprej presoditi kot odplačne samo zato, ker si je izročitelj ob izročitvi zase pridržal določene pravice nasproti prevzemnici, saj to možnost ravno tudi za izročilno pogodbo zakon izrecno predvideva (111. čl. ZD, sedaj 551. čl. OZ). V primeru nasprotnega sklepanja bi bili ti določbi brez pomena. Pridržanje pravic ob izročitvi izročilne pogodbe torej eo ipso ne „spreminja“ v preužitkarsko. Ključna razlika med obema je ta, da je prevzemnik pri preužitkarski pogodbi lahko kdorkoli, pri izročilni pa le potomec – zato se (za njeno veljavnost) tudi zahteva soglasje dedičev.

VSL sklep II Cp 631/2022 z dne 6. 5. 2022: V skladu z drugim odstavkom 548. člena OZ je v izročilni pogodbi neveljavno določilo o razdelitvi premoženja, ki bo v zapuščini, saj se s takšno pogodbo razdeli le izročiteljevo premoženje v trenutku izročitve pogodbe (vse ali del, prvi odstavek 548. člena OZ). Tudi ob drugačni razlagi pogodbe po vsebini (preužitek, dosmrtno preživljanje) bi morale stvari, ki so predmet pogodbe, obstajati v trenutku sklenitve pogodbe. Razpolaganje z zapuščino s pravnim poslom ni dopustno. Dovoljeno je le z oporoko kot enostranskim pravnim poslom ali sporazumom prednika in potomca o odpovedi nevedenemu dedovanju, pri čemer pa se D. D. dedovanju ni odpovedal. Pri oporočnem razpolaganju je namreč oporočitelj svoboden in lahko oporoko kot enostranski pravni posel vselej prekličje. Konkretnega pogodbenega določila kot sestavnega dela dvostranskega pravnega posla tako ni mogoče šteti kot oporoke.

VSL sklep II Cp 162/2021 z dne 3. 3. 2021: Po določilu 547. člena OZ je izročilna pogodba veljavna le tedaj, če se z njo strinjajo vsi izročiteljevi potomci, posvojenci in njihovi potomci, ki bi bili po zakonu poklicani, da po njem dedujejo, v primeru nestrinjanja pa se izročeni deli premoženja štejejo za darila in se z njimi ravna kot z darili, ki jih je prednik dal dedičem (prvi odstavek 550. člena OZ). V obravnavani zadevi ni sporno, da ostali štirje otroci zapustnika niso sodelovali pri sklepanju izročilne pogodbe in svojega soglasja k izročitvi premoženja niso podali. Sodišče prve stopnje je zato pravilno ocenilo, da je glede na zakonsko domnevo o darilu manj verjetna pravica pritožnika in ga zato napotilo na pravdo. Ob tem ni naloga zapuščinskega sodišča, da samo presoja sporno odplačnost pravnega posla,

temveč bo to stvar odločanja v nadaljnjem pravnem postopku.

VSRS sodba in sklep II Ips 279/2013 z dne 5. 2. 2015: Za izročilno pogodbo (pogodbo o izročitvi in razdelitvi premoženja) je značilna vnaprejšnja ureditev dedovanja. Zato morajo biti za njeno veljavnost vanjo vključeni oziroma morajo z njo soglašati vsi k dedovanju poklicani potomci. Če je ta pogoj izpolnjen, gre za izročilno pogodbo ne glede na to, ali si je izročevalc pridržal pravice v smislu 111. člena ZD. Če pa pogoj vključenosti vseh k dedovanju poklicanih potomcev ni izpolnjen, mora sodišče upoštevaje pogodbeno voljo strank presoditi, ali so izpolnjeni pogoji za veljavnost kakšne druge pogodbe. Če gre v takem primeru za neodplačna razpolaganja, se tisti deli premoženja, ki so bili izročeni drugim dedičem, štejejo za darila in se po prednikovi smrti z njimi ravna kot z darili, ki jih je prednik dal dedičem. Drugače velja, če se prejemnik premoženja z izročilno pogodbo zaveže, da bo izročevalcu nudil določene dajatve ali storitve. V tem primeru gre po vsebini za pogodbo o preužitku, torej pogodbo o dosmrtnem preživljanju, pri kateri preživljanec še pred svojo smrtjo prenese svoje premoženje na preživljavca.

VSL sodba I Cp 2802/2014 z dne 21. 1. 2015: Pri presoji, ali gre za izročilno pogodbo, kjer se v primeru, da pogodba ni sklenjena med vsemi potomci, izročeno premoženje šteje za darilo, ali za odplačno pogodbo o preužitku, je izhajala iz vsebine pogodbe. Če prejemnik ne prevzame nobenih obveznosti, gre za izročilno pogodbo. Kadar pa se prejemnik zaveže, da bo izročevalcu nudil določene dajatve ali storitve, gre po vsebini za pogodbo o preužitku.

VSL sodba I Cp 1467/2017 z dne 29. 11. 2017: Ključna razlika med izročilno pogodbo in pogodbo o preužitku ni v (ne)odplačnosti, temveč v tem, da je prevzemnik pri pogodbi o preužitku lahko kdorkoli, pri izročilni pogodbi pa so to le izročiteljevi potomci, posvojenci in njihovi potomci ter zakonec oziroma zunajzakonski partner, hkrati pa se za njeno veljavnost zahteva soglasje vseh k dedovanju poklicanih potomcev izročitelja (prvi odstavek 547. člena OZ). Če so ti pogoji izpolnjeni, gre za izročilno pogodbo, ne glede na namen izročitelja in ne glede na to, ali si je ob sklenitvi pogodbe pridržal pravice v smislu 551. člena OZ ter kakšen obseg pravic si je pridržal. Tožnik je ob sklenitvi pogodbe upravičeno pričakoval, da mu bo podpora in pomoč nudena s strani oseb, ki mu bodo blizu. V nasprotju s tem je po smrti sina na mestu prevzemnika (in preživjalca) oseba, s katero nima nobenega stika ter ji ne zaupa in ki tudi sama kaže odklonilni odnos do njega. Te

spremembe ni zakrivil tožnik, temveč je posledica objektivnih okoliščin. Pravilna je zato odločitev sodišča prve stopnje, da se je popolnoma izjalovil njegov namen ob izročitvi polovice stanovanja, ki je bil v tem, da bo v ranljivem obdobju starosti in načetega zdravja deležen podpore in pomoči bližnjih in naklonjenih mu oseb. Pogodba v tem delu ne ustreza več njegovim pričakovanjem in bi jo bilo nepravilno ohraniti v veljavi, zato jo je sodišče utemeljeno razvezalo.

VSL sodba I Cp 4097/2011 z dne 5. 9. 2012: Pravni ureditvi izročilne pogodbe in pogodbe o preužitku sta si zelo podobni. Značilnost izročilne pogodbe je, da se z izročilno pogodbo izročitelj zaveže, da bo izročil in razdelil svoje premoženje (546. člen OZ). Praviloma potomci ne dolgujejo nikakršne protidajatve, lahko pa si jo izročitelj vendarle izgovori (551. člen OZ). Izročilna pogodba je torej praviloma še najbolj podobna darilni pogodbi, izjemoma pa t. i. mešanem darilu (prim. 535. člen OZ). Značilnost pogodbe o preužitku je, da se z njo stari lastnik (preužitkar) zavezuje, da bo na novega lastnika (prevzemnika) prenesel lastninsko pravico na stvareh. Novi lastnik (prevzemnik) pa se zavezuje, da bo preužitkarju nudil določene dajatve in storitve. Bistvena značilnost preužitkarske pogodbe je torej v obstoju nasprotne dajatve ali storitve. Če te sploh ni, o preužitkarski pogodbi ne more biti govora, temveč gre kvečjemu za izročilno pogodbo. Velja pa tudi, da če je nasprotna dajatev ali storitev bistvena pogodbena sestavina, gre za preužitkarsko pogodbo, in ne za izročilno pogodbo. Kljub v načelu jasnemu razlikovanju med izročilno pogodbo in pogodbo o preužitku je jasna razmejitev med obema težka, če je v pogodbi sami dogovorjeno, da mora oseba, kateri drugi pogodbenik nakloni svoje premoženje, opraviti nasprotne dajatve ali storitve. To je mogoče tako pri izročilni pogodbi, kot tudi pri pogodbi o preužitku. To velja še toliko bolj, če je pogodbeni predmet celotno premoženje. To je sicer značilnost izročilne pogodbe, ne gre pa za prisilno določbo (glej izjemo v 1. odstavku 551. člena OZ). Lahko se dogovori tudi pri pogodbi o preužitku, saj je 564. člen OZ glede tega dispozitiven. To razliko med obema vrstama pogodb zabriše še precej bolj. Odločilno merilo je torej, ali ima pogodba pretežno odplačni, ali neodplačni značaj, kot je bilo že prej obrazloženo. Za opredelitev vrste pogodbe je bistven sam dogovor strank, in ne ocenjevanje vrednosti opravljenih dajatev ali storitev ene in druge pogodbene strani. Preužitkarska pogodba je namreč tvegana (aleatorična). Ocenjevanje vrednosti opravljenih dajatev ali storitev ne pride v poštev kot merilo, po katerem bi bilo mogoče opredeliti, za katero vrsto pogodbe gre v konkretnem primeru.

VSM sodba I Cp 171/2015 z dne 19. 5. 2014: V skladu s 546. členom OZ se z izročilno pogodbo izročitelj zaveže, da bo izročil in razdelil svoje premoženje svojim potomcem, posvojencem ter njihovim potomcem. Pri tem si lahko ob izročitvi in razdelitvi izročitelj pridrži zase ali za koga drugega pravico užitka vsega izročenelega premoženja ali dela premoženja, ali si izgovori dosmrtno rento v naravi ali v denarju, dosmrtno preživljanje ali kakšno drugo nadomestilo (prvi odstavek 551. člena OZ). Če izročitelj na podlagi izročilne pogodbe prenese na sopogodbениke vse svoje premoženje, lahko ostane brez sredstev za preživljanje. Temu se izogne tako, da si s pogodbo pridrži pravice, s pomočjo katerih bo dosegel svoj interes, ki je v zagotovitvi dosmrtnega preživljanja. Iz tega razloga OZ v drugem odstavku 555. člena izročitelju omogoča preklic izročitve (odstop od izročilne pogodbe), med drugim tudi če potomec ne daje njemu ali komu drugemu preživnine, ki je bila dogovorjena s pogodbo o izročitvi in razdelitvi. Gre za potomčeve obveznosti, katerih izpolnitev je v izročiteljevem življenjskem interesu. Od te izpolnitve je odvisna ohranitev izročiteljevega dotedanega življenjskega standarda. V preživnino spadajo vsa bremena, ki zadovoljujejo izročiteljev interes po ohranitvi življenja, kakršnega je imel pred izročitvijo in razdelitvijo svojega premoženja. /.../ Čeprav je toženec v začetnem obdobju po sklenitvi pogodbe svoje obveznosti iz izročilne pogodbe v pretežni meri izpolnjeval, do vložitve tožbe v obravnavani zadevi že več kot leto dni trajajoče popolno zanemarjanje obveznosti iz izročilne pogodbe, ki se je po priznavanju toženca nadaljevalo tudi v času obravnavanja zadeve na prvi stopnji (izrecna toženčeva izpovedba, da elektrike za staro hišo že dolgo ne plačuje, tožnici ničesar ne prinese iz trgovine, ji ne zagotavlja toplih obrokov in ne skrbi za njena oblačila), torej je do razsoje na prvi stopnji trajalo že tretje leto, tudi po presoji sodišča druge stopnje več kot zadošča za zaključek, da je toženčevo neizpolnjevanje z izročilno pogodbo prevzetih obveznosti trajne narave.

VSL sodba in sklep II Cp 3944/2011 z dne 23. 5. 2012: Sodna praksa je že zavzela stališče, da za utemeljenost preklica ne zadostuje vsaka nevhvaležnost, ampak mora biti ravnanje tako zavržno, da bi bilo po temeljnih moralnih načelih nepravilno, da bi potomec izročeno premoženje obdržal. Kot hudo nevhvaležnost je mogoče šteti le ravnanja, ki so po pomembnosti taka, da razumno upravičujejo preklic pogodbe. Presoja o obstoju velike nevhvaležnosti narekuje celovito presajo vseh okoliščin in dejanj med potomcem in izročevalcem. /.../ Pritožbeno stališče, da za presajo o obstoju hude nevhvaležnosti zadostuje že ocena, da so toženkini očitki (našteti v pritožbi) žaljivi, je zmotno.

Sodba pri ovrednotenju teže toženkinih ravnanj po sklenitvi pogodbe pravilno izhaja iz celovite ocene odnosov med pravnimi strankami pred sklenitvijo pogodbe in po njej. Pri tem je v pravi meri upoštevano tudi dejstvo, da so pravnice stranke isto dogajanje mogle doživljati različno, da pa doživljanje nobene od strank ne more biti (odločilno) merilo za presajo o obstoju hude nevhvaležnosti.

VSL sodba I Cp 2766/2015 z dne 24. 11. 2015: V skladu s prvim odstavkom 555. člena OZ predstavlja huda nevhvaležnost pravni standard, ki ga je treba pomensko uskladiti v skladu z uveljavljeno sodno prakso s konkretnimi okoliščinami primera. Skladno s sodno prakso so dejanja, ki dosegajo takšen nivo, kazniva dejanja zoper izročitelja ali njegove bližnje. Huda nevhvaležnost je ravnanje osebe, ki izraža ali pomeni zelo intenzivno prekršitev zoper moralna načela in skupne norme obnašanja, za kar pa v konkretnem primeru ne gre. Zato se pritožbeno sodišče pridružuje zaključku sodišča prve stopnje, da je razlog v zahtevani vrnitvi izročenelega premoženja predvsem v tem, da bi tožnica sedaj svoj del nepremičnine rada dala drugi hčerki A. A. To je tudi vzrok za nesoglasja med pravnimi strankami. Ker vzrok izhaja iz sfere tožeče stranke, zahtevek za razvezo izročilne pogodbe in vrnitev danega premoženja ni utemeljen.

VSM sodba I Cp 541/2021 z dne 21. 9. 2021: Zato je sodišče pravilno ugodilo podrednemu tožbenemu zahtevku, saj so tožencu očitani neizpolnjevanje obveznosti, ki so bile dogovorjene v izročilni pogodbi in nesporazumi z izročiteljema, lahko le razlog za razvezo sporazuma, ne morejo pa biti podlaga za ugotovitev njegove ničnosti, za kar se zavzema pritožba. Enako velja tudi za vse očitke tožnikov o ravnanjih toženca: da mu za tožnika ni mar, da se je odselil na svoje in ju pustil sama, ju ne obiskuje, jima ne pomaga. Tudi iz tega razloga tožencu ni mogoče odvzeti lastninske pravice na podlagi ugotovljene ničnosti pogodbe. Ta pogodbeni sankcija je po stališču sodne prakse in pravne teorije sredstvo, ki ga lahko utemelji izrazit javni interes ali kršitev temeljnih moralnih vrednot oziroma norm. Izročitelja (tožnika) imata za pričakovanja, ki so se izjalovila po sklenitvi pogodbe, ker prevzemnik (toženec) ni izpolnjeval obveznosti po sporazumu, na podlagi drugega odstavka 555. člena OZ podlago za preklic izročilne pogodbe. Sodišče prve stopnje je zato pravilno odločilo, da gre tožnikoma pravica do sodne razveze sporazuma, z učinkom za naprej (ex nunc).

VSL sklep II Cp 4250/2008 z dne 3. 6. 2009: Nepremičnina, ki jo je toženka prejela na podlagi izročilne pogodbe, velja kot darilo, dano zakonitim

dedičem. Zato ni odločilno, kdaj je bilo darilo dano. Ker je prišlo do prikrajšanja nujnega deleža, je toženka dolžna darilo vrniti v zapuščino, saj pokojna ob smrti ni razpolagala s premoženjem, s katerim bi se lahko pokrili nujni deleži tožeče stranke. Če ni soglasja zakonitih dedičev, ZD določa zakonsko konverzijo, in sicer na način, da se deli premoženja, ki so bili brez soglasja zakonitih dedičev izročeni prevzemniku na podlagi izročilne pogodbe, štejejo kot darila, dana dedičem izročitelja.

Pogodba o dosmrtnem preživljanju

VSL sodba II Cp 2091/2007 z dne 5. 3. 2008: Pri pogodbah, ki vsebujejo obveznost dosmrtnega preživljanja je odločilna njena specifična pravna narava, ki se kaže v njeni tveganosti oziroma aleatornosti. Za razliko od večine ostalih odplačnih pravnih poslov, ki so komutativni, saj je že v času sklenitve pravnega posla določena oziroma določljiva vrednost nasprotnih dajatev ali storitev, so pogodbe, ki vsebujejo obveznost dosmrtnega preživljanja, aleatorne, saj je negotovo, koliko časa bo preživljanec živel in bil tako potreben preživljanja. Zaradi aleatorne narave pogodbe je zato izključena vsaka možnost uporabe pravil o enakovrednosti nasprotnih izpolnitev v času sklenitve pogodbe, za kateri se ne more trditi, da morata biti v času sklenitve pogodbe vsaj približno enaki oziroma sorazmerni. Aleatornost je namreč tako pomembna karakteristika pogodbe, da popolnoma izključuje kakršenkoli matematičen izračun nasprotnih izpolnitev. V nasprotnem primeru bi bil povsem izničen namen sklenitve takšnih pogodb, saj bi bil prevzemnik vedno izpostavljen le negativnemu tveganju, da bo izročeno premoženje večje vrednosti, kot je na koncu vrednost preživljanja, ki ga sam nudi, in se bi tako štelo, da je sklenjena pogodba v presežku vrednosti premoženja neodplačna, s tem pa bi bil izpostavljen zahtevkom ostalih dedičev za vrnitev presežka v zapuščino zaradi prikrajšanja njihovega nujnega deleža. Takšna interpretacija bi povsem izničila pozitivno tveganje preživjalca, da bo vrednost preživljanja večja od vrednosti izročene premoženja in bi ga tako vsekakor odvrnila od sklenitve takšne pogodbe. V primeru, da aleatornosti, v smislu tako negativnega kot pozitivnega tveganja za preživjalca, ni, lahko takšna pogodba pomeni kakšno drugo obliko odplačnega pravnega posla (npr. pogodbe o delu, ipd.).

VSM sodba I Cp 297/2015 z dne 29. 7. 2015: Pogodba je v delu, kjer je dogovorjena bodoča obveznost preživljanja, po svoji naravi namreč tvegana (aleatorna), saj je ob njeni sklenitvi negotovo, ali bodo dajatve preživjalca manjše ali večje od vrednosti izročene premoženja. Zapustnik ter

tožena stranka sta ob sklenitvi sporne pogodbe tako prevzela riziko, da izpolnjene obveznosti tožene stranke po vrednosti morebiti ne bodo ekvivalentne izročnemu premoženju. Sodišče prve stopnje sporne pogodbe zato pravilno ni presojalo po načelu enake vrednosti dajatev (8. člen OZ). Uporabe matematičnega principa pri tehtanju vzajemnih izpolnitev pa ne narekuje niti okoliščina, da sta pogodbenika ob sklepanju sporne pogodbe o dosmrtnem preživljanju vedela, da je preživljanec neozdravljivo bolan. Sodišče prve stopnje namreč pravilno sklepa, da kljub dejstvu, da je bil pri zapustniku v aprilu 2010 diagnosticiran rak na želodcu, pogodbenika nista mogla predvideti, kako dolgo bo še živel. /.../ Z ozirom, da pogodbenika po obrazloženem nista mogla predvidevati, kako dolgo bo zapustnik še živel in kakšne bodo glede na zdravstveno stanje njegove potrebe, v posledici česar ob sklenitvi sporne pogodbe nista mogla vedeti, kolikšna bo obveznost tožene stranke, zaključka o tem, da sporna pogodba o dosmrtnem preživljanju predstavlja simuliran pravni posel, ki prikriva darilni namen spornega razpolaganja (50. člen OZ), ni mogoče sprejeti. Še več, po stališču Vrhovnega sodišča RS tudi odsotnost ekvivalentnosti ni že razlog za ničnost pogodbe. V sodbi in sklepu II Ips 175/2007 z dne 26. 8. 2009 namreč navaja, da pogodba o dosmrtnem preživljanju ni nična niti, kadar je pogodbenim strankam že ob njeni sklenitvi jasno, da vrednost izročene premoženja ne bo v sorazmerju z vrednostjo dane pomoči in preživljanja, ter da pomanjkanje ekvivalence med vrednostmi nasprotnih izpolnitev pogodbenih strank še ne pomeni, da je pogodba nična. V sodbi II Ips 59/2013 z dne 30. 1. 2014 pa pojasnjuje smiselno enako, da je lahko tudi v primeru, ko je preuzitek oziroma preživljanec, ob sklenitvi pogodbe na smrt bolan in je njegova smrt pričakovana, prav tako pa je pričakovan tudi obseg prevzete skrbi, za preuzitek oziroma preživljanca oskrba s strani osebe, ki mu je blizu, vredna toliko ali več od izročene premoženja. /.../

Sodišče prve stopnje tako povsem pravilno zaključuje, da tožbenim zatrjevanjem, da sporna pogodba predstavlja darilo toženi stranki v celotnem obsegu, že iz razloga, ker ima izročitev premoženjske vrednosti toženi stranki po sporni pogodbi delno podlago v dolgoletni pretekli skrbi za zapustnika, delno pa v zavezi za bodočo skrb, organizacijo pogreba ter urejanje groba, ne gre slediti. Zaključek, da je sporna pogodba o dosmrtnem preživljanju v celoti odplačna, tako že glede na zapustniku predhodno zagotovljen obseg pomoči in oskrbe ter z ozirom na prevzete obveze v bodoče, sploh, ko te toženo stranko vežejo še tudi po smrti zapustnika (urejanje družinskega groba), upošteva zaupnost

razmerja ter elemente tveganja, vzdrži kot pravno pravilen. /.../

Končno pa velja dodati le še, da ničnosti sporne pogodbe ni mogoče uveljaviti niti od dejstvu, da tožeče stranke kot dediči s sklenitvijo te pogodbe niso bile seznanjene in pri njej niso sodelovale. Obveznost obveščanja pogodbenih strank o doseženem soglasju volj v smislu 557. člena OZ v razmerju do tretjih oseb, to je tistih, ki niso pogodbeni stranka, iz določb pozitivnega prava v sistemu avtonomnega urejanja obligacijskih razmerij (3. člen OZ), kjer dogovorjene pravice in obveznosti učinkujejo zgolj v razmerju med strankama (inter partes), namreč ne izhaja. Veljavno sklenitev pogodbe o dosmrtnem preživljanju pa izhajajoč iz določb 557. člena do 563. člena OZ, ki normirajo ta pogodbeni tip, sodelovanje oziroma soglasje zakonitih dedičev preživljanca ne pogojuje. Izročilna pogodba, ki takšno soglasje sicer zahteva (547. člen OZ), pa v obravnavanem primeru ni bila sklenjena.

VSC sklep Cp 569/2018 z dne 16. 5. 2019: Zgolj dejstvo, da sta pogodbeni stranki vedeli, da bo preživljanec kmalu umrl, samo po sebi ne more napotovati na sklep, da pogodba ni bila tvegana. Trenutek smrti je namreč vselej negotov, le tveganost je glede na stanje preživljanca lahko bolj ali manj intenzivna. Za nazaj sedaj vemo, da je preživljanec umrl zgolj 12 dni po sklenitvi pogodbe na dne 14. 9. 2015 in da je bil neozdravljivo bolan, saj je bil dan po sklenitvi pogodbe napoten v paliativno ambulanto. Sodišče prve stopnje je na podlagi mnenja izvedenca ugotovilo, da v trenutku sklenitve pogodbe zdravstvena prognoza preživljanca ni bila taka, da bi bilo moč natančno prognozirati datum smrti. Ta bi tako lahko nastopila šele po nekaj tednih, morda tudi mesecih. Ob takšni ugotovitvi, ko je bila torej določena mera tveganja prisotna, je lahko materialnopravno pravilen le sklep, da pogodbeni stranki zaradi nedoločljivosti trenutka preživljančeve smrti nista mogli vedeti, kolikšne bodo obveznosti toženke v bodoče. Ker sta zaradi aleatornosti stranki nase prevzeli riziko, da izpolnjene obveznosti toženke po vrednosti morebiti ne bodo ekvivalentne izročnemu premoženju, predmetne pogodbe ni mogoče presojati po načelu enake vrednosti dajatev (8. člen OZ).

VSM sodba in sklep I Cp 399/2019 z dne 17. 9. 2019: Sodišče prve stopnje je pravilno povzelo teorijo in sodno prakso pogodbe o dosmrtnem preživljanju upošteva abstraktno kavzo 557. člena OZ (da se pogodbenika dogovorita o zagotovitvi dosmrtnega preživljanja v zameno za premoženje), ki jo dopolnjujeta zaupnost oziroma osebnostnost razmerja in aleatornost. Zaradi zaupnosti razmerja je

onemogočeno, da bi bilo mogoče preživjalčeva izpolnitvena ravnanja oceniti v denarju, saj je osebni odnos odločilnega pomena. Drugi razlog je aleatornost ali nevednost preživjalca, koliko časa bo moral izpolnjevati pogodbo. Ob tem sodišče prve stopnje citira odločbo Vrhovnega sodišča II Ips 1239/2008 ki je poudarilo, da odsotnost aleatornosti ni razlog za ničnost pogodbe. Tudi v primeru, ko je preživljanec ob sklenitvi pogodbe na smrt bolan in je njegova smrt pričakovana, prav tako pa je pričakovan tudi obseg prevzete skrbi, je lahko za preživljanca oskrba s strani osebe, ki mu je blizu, vredna toliko ali več od izročene premoženja. Kot je sodišče prve stopnje pravilno povzelo ustaljeno sodno prakso, ni nujno, da gre v primeru sklepanja take pogodbe o dosmrtnem preživljanju za dogovor o obveznostih pogodbenikov za vnaprej, saj je lahko pogodba sklenjena tudi zato, ker je preživjalec že pred sklenitvijo skrbel za preživljanca in mu s sklenitvijo preživljanec izkazuje hvaležnost za preteklo skrb in pomoč s prenosom svojega premoženja nanj. /.../ Časovni redosled dogodkov pokaže, da je očitno šlo za zelo kratko trajanje pogodbe o dosmrtnem preživljanju, ki ni bila sklenjena glede na preteklo pomoč pokojni iz razloga hvaležnosti, kot je bilo že ugotovljeno, temveč, če že, zgolj za pomoč nudeno od sklenitve pogodbe dalje. V zvezi s tem je potrebno ugotavljati, ali je podan element aleatornosti - tveganja. Ena od bistvenih značilnosti pogodbe o dosmrtnem preživljanju, namreč je prav aleatornost. To, kot je bilo že zgoraj navedeno, pomeni, da korist oziroma breme pogodbenih strank v trenutku sklenitve pogodbe nista določljiva. Pri aleatornih pogodbah je namreč tveganje del pogodbene podlage. Stranki ne moreta vedeti, kolikšne bodo medsebojne obveznosti, saj je to odvisno od tega, kako hudo bo preživljanec bolan in obnemogel in koliko časa bo treba zanj skrbeti. Prvina tveganosti izhaja iz dejstva, da je trenutek smrti vselej negotov. Tveganost je glede na stanje preživljanca (njegovo starost, zdravje) lahko bolj ali manj intenzivna. Razen v res izjemnih primerih (ko npr. preživljanec smrt že gleda v obraz in je le še vprašanje dni, kdaj bo nastopila), je vsaj določena mera tveganja vselej prisotna (VSRS II Ips 284/2013 z dne 20. 8. 2015). Po oceni sodišča druge stopnje gre v obravnavanem primeru za tak izjemen primer. Na to kažejo že opisane okoliščine sklepanja sporne pogodbe v bolnišnici, ob postavljeni diagnozi, ki ni bila obetavna (kar izhaja tudi iz izpovedbe pokojne socialni delavki) in hitrosti, v kateri se je sklenila. /.../ Ker se v tako opisanih okoliščinah sklenjena pogodba sploh ni začela izvrševati (razen ureditve domske oskrbe v primeru poslabšanja zdravstvenega stanja in pripomočka za hojo), ni pa bila sklenjena zaradi pretekle pomoči pokojni iz hvaležnosti, sodišče druge stopnje ocenjuje, da nista podani tipični prvini

pogodbe o dosmrtnem preživljanju osebno razmerje in aleatornost, v posledici česar je zaradi pomanjkanja kavze pogodbe po četrtem odstavku 39. člena OZ sporna pogodba nična.

VSL sodba I Cp 501/2022 z dne 19. 9. 2022:

Pogodbe o dosmrtnem preživljanju, ki je odplačna pogodba, ni mogoče presojati po načelu enake vrednosti dajatve. Zato ni pomembno, v kolikšnem času po sklenitvi pogodbe preživljavec umre, kakor tudi ne, da je v tem času potreboval skrb v manjšem obsegu, kot je bila dogovorjena, ali, da je lahko sam skrbel zase. Če preživljavec določene vrste skrbi, za katero se je preživljavec sicer zavezal nuditi, ni potreboval, to samo po sebi še ne pomeni, da je prišlo s sklenitvijo pogodbe do izigravanja drugih dedičev preživljanca. Ni pomembno trajanje izvrševanja pogodbe, kot tudi ne uresničitev potrebe po izpolnitvi obveznosti. Pogodbeni stranki ne moreta vedeti, kakšne bodo medsebojne obveznosti, saj je to odvisno od tega, kako hudo je preživljavec bolan ali obnemogel in koliko časa bo treba skrbeti zanj oziroma nuditi dogovorjene obveznosti. Okoliščina (četudi morebiti resnična), da je bila pokojna mati ves čas sposobna skrbeti zase in da tudi oče ni potreboval toženkine pomoči, še ne utemeljuje sklepa, da je bil nagib staršev in prve toženke ob sklepanju pogodb nedopusten. Za sklepanje pogodbe o dosmrtnem preživljanju, ki je po naravi odplačna tvegana pogodba, ni bistveno, ali preživljavec v času sklepanja pogodbe nujno pomoč sploh potrebuje, pač pa je dovolj predpostavka preživljanca, da jo bo morebiti potreboval in njegova želja, da si to pomoč na način, kot si jo je zamislil, pridobi prav od osebe, ki ji zaupa, da bo obljubljeni pomoč tudi dejansko izpolnila. Sodišče prve stopnje je v okviru vprašanja obstoja kavze (podlage) sklenjenih pogodb med drugim ugotavljalo, ali je toženka svoje obveznosti iz pogodbe izpolnjevala. Kavza pogodbe o dosmrtnem preživljanju je v vzajemnih izpolnitvah. Samo bistvo pogodbe o dosmrtnem preživljanju je v njeni odplačnosti, kar pomeni, da je pogodbenima strankama jasno, da zaradi odplačne narave pogodbe premoženje, ki je predmet pogodbe, ne bo predmet dedovanja po pokojnima preživljancema. Želja po pomoči in preživljanju je v soglasju z namenom pogodbe, da bo preživljavec s smrtjo preživljancev pridobil nujno premoženje in to ne bo sodilo v njuno zapuščino (prim. 557. člen OZ), ostali dediči pa posledično ne bodo mogli uveljavljati nujnega deleža na tem premoženju.

VSRS sodba II Ips 44/2014 z dne 8. 10. 2015:

Upnik, čigar dolžnik je premoženje odtujil z ničnim pravnim poslom, varstvo svoje terjatve pravilno uveljavlja s tožbo za ugotovitev ničnosti. To pomeni, da ima v tu obravnavani zadevi tožeča stranka, ki

zatrjuje, da je sporna pogodba o dosmrtnem preživljanju nična, ker je bila sklenjena z edinim namenom oškodovanja tožnic kot upnic, za uveljavljanje svojih pravic ničnostno tožbo. To pa nadalje pomeni, da je tožeča stranka že s tem, ko je izkazala, da je upnica, izkazala tudi svoj pravni interes za vložitev tu obravnavane tožbe za ugotovitev ničnosti pogodbe o dosmrtnem preživljanju. /.../ Upoštevajoč navedeno je za odločitev v obravnavani zadevi odločilna dejanska ugotovitev (ki je revidentka v reviziji niti ne izpodbija), da je bil bistveni (edini) namen sklenitve sporne pogodbe o dosmrtnem preživljanju v tem, da se izigra tožnici kot upnici, in da je (tudi) prva toženka za obstoj zapustnikovega dolga do tožnic vedela. Takšen nagib pa je v nasprotju z moralnimi načeli in torej nedopusten. Zato je odločitev sodišča prve stopnje, ki je zahtevku za ugotovitev ničnosti pogodbe o dosmrtnem preživljanju ugodilo, potrjena s strani pritožbenega sodišča, materialnopravno pravilna. Dejstvo, da je bila sporna pogodba sklenjena z edinim namenom preprečiti poplačilo terjatev tožnic, in da je bila pogodba neodplačna, namreč zaradi zavržnosti ravnanja utemeljuje primernost ničnostne sankcije na podlagi drugega in tretjega odstavka 40. člena OZ.

VSM sodba I Cp 660/2019 z dne 3. 9. 2019: Tožnik namreč svoje trditve o tem, da je šlo za simuliran pravni posel utemeljuje s tem, da se pogodba s strani tožene stranke naj ne bi izvajala, ker za to ni bilo potrebe, saj je imel pokojni zadostna lastna denarna sredstva (pokojnino, vdovsko pokojnino ter dodatek za pomoč in postrežbo v skupni višini cca. 1.100,00 EUR). Vendar tudi če to drži, slednje še ne utemeljuje navideznosti take zaveze (pogodbe). To namreč ne pove ničesar o pravem in navideznem namenu pogodbениh strank, in sicer ne ene ne druge. Pri navidezni (simulirani, fiktivni) pogodbi je podan le zunanji dejanski stan pogodbe. Stranki hočeta, da pogodba, katere zunanji videz, na primer pisni zapis, sta ustvarili, velja le v očeh drugih, ne pa tudi zanje same. Navidezna pogodba predvideva strinjanje strank o njeni navideznosti. Za navideznost pogodbe tako ne zadošča le volja ene pogodbene stranke, da se sklene navidezna pogodba, temveč obeh pogodbениh strank, čemur pa v danem primeru ni tako.

VSM sodba I Cp 1421/2013 z dne 13. 5. 2014:

Pritožnica se nadalje v pritožbi osredotoča na nedopusten nagib, ki naj bi v konkretnem primeru bistveno vplival na odločitev toženke za sklenitev Pogodbe (drugi odstavek 40. člena OZ). Le-ta po prepričanju pritožnice Pogodbe ni sklenila iz človekoljubnosti, temveč je z njeno sklenitvijo zasledovala interes pridobitve premoženja in nepremičnega premoženja pokojnega očeta tožnice.

Tožnica je sicer že med postopkom na prvi stopnji izpostavljala, da se je toženka s sklepanjem takšnih pogodb ukvarjala, saj jih je sklenila tudi z drugimi preživljanci (še z dvema, od tega je bila ena kasneje razvezana), kar pa za presojo konkretne Pogodbe ni pravno relevantno. Ob tem je opozoriti na zgoraj izpostavljeno odplačno naravo pogodbe o dosmrtnem preživljanju, pri čemer je plačilo za preživljanje do smrti premoženje ali del premoženja, ki ga ima preživljanec ob sklenitvi pogodbe. Toženkin v pritožbi izpostavljeni interes za sklenitev sporne Pogodbe (pridobitev premoženjske koristi), s katerim naj se prvostopno sodišče ne bi dovolj ukvarjalo, je dejansko zakonsko predvidena podlaga (razlog) za sklenitev (odplačne!) pogodbe o dosmrtnem preživljanju na strani preživjalca, ki seveda ni nedopustna. Prvostopnemu sodišču se z njo ni bilo treba podrobneje ukvarjati, saj se že po samem zakonu domneva (tretji odstavek 39. člena OZ). Zmotno je pritožbeno stališče, da bi moral biti toženkin (odločilni) nagib za sklenitev sporne Pogodbe človekoljubne narave. Medtem ko se med ožjimi sorodniki neodplačna skrb za ostarele svoje pričakuje že iz moralnih razlogov (ljubezen, družinska solidarnost, spoštovanje in podobno), od tujih ljudi neodplačnega preživljanja starejših vendarle ni mogoče pričakovati. Prav iz tega razloga se je v pravu izoblikoval institut dopustnih dednopravnih pogodb oz. pogodb z dednopravnimi elementi, med katere spada tudi pogodba o dosmrtnem preživljanju, s katerimi si lahko praviloma starejši oz. ostareli posameznik (preživljanec), ki iz kakršnihkoli razlogov družinske solidarnosti ni ali noče biti deležen, tudi v starosti odplačno zagotovi enako kvaliteto življenja kot v času, ko se je v celoti preživljal še sam, brez pomoč.

VSC sodba Cp 462/2019 z dne 8. 4. 2020: V zvezi s sklicevanjem na drugi odstavek 561. člena OZ velja sprva pojasniti, da je razveza pogodbe o dosmrtnem preživljanju po tej določbi mogoča v primeru, če pogodbeni stranki živita skupaj, pa se njuno razmerje tako omaje, da postane skupno življenje neznosno. Glede na to, da pritožba ne izpodbija ugotovitve sodišča prve stopnje, da pogodbene stranke ne živijo skupaj (to dejstvo niti ni bilo sporno), sklicevanje pritožbe na to določbo niti ni umestno. Sodišče prve stopnje je namreč utemeljilo, da razlog neznosnosti skupnega življenja ni podan že zato, ker pogodbene stranke ne živijo skupaj. Ob dejstvu, da pravdne stranke ne živijo skupaj, skrhanost odnosov tako ne predstavlja takšne okoliščine, da se dogovorjena pogodba ne bi mogla izvrševati, saj se lahko po pogodbi pomoč zagotovi tudi s pomočjo tretje osebe oziroma v denarju.

VSK sklep I Cp 1651/2005 z dne 16. 5. 2006: Ker gre pri pogodbi o dosmrtnem preživljanju za odplačno pogodbo, so zato, tudi po mnenju pritožbenega sodišča, in kar opozarja tudi pritožba, pomembni razlogi, ki so privedli do omajanosti skupnega življenja, ob dogovorjenem načinu skupnega bivanja. Vsako omajanje razmerij med pogodbenimi strankami še ne more imeti za posledico ugotovitve o neznosnem skupnem življenju. Za slednje ne zadostuje le subjektiven odnos ene od pogodbenih strank (v danem primeru nedvomno tožnika), upoštevati je treba tudi voljo strank ob sklenitvi pogodbe (kot izhaja iz ugotovitev prvostopenjskega sodišča, je bil tožnik takrat slab, nogo so mu amputirali, zato je potreboval opomoč in oskrbo) in tudi posebne razmere, ki se tičejo tudi osebnostnih lastnosti pogodbenikov (kot ugotavlja tudi sodišče prve stopnje, že ob sklenitvi pogodbe o dosmrtnem preživljanju ni bilo pričakovati, da bo vse idealno in tudi toženec je vedel, da je oče zahteven in kaj od njega lahko pričakuje). Pravni standard omajane skupnega življenja pomeni namreč nevzdržno stanje v objektivnem in subjektivnem smislu.

VSL sodba I Cp 1439/2009 z dne 1. 7. 2009: Toženka ni izkazala konkretnih prizadevanj, da bi še naprej izpolnjevala obveznosti iz pogodbe o dosmrtnem preživljanju. Izvrševanje pogodbenih obveznosti je povsem opustila in jih že več let ne izpolnjuje. Ker tudi ni dokazano, da bi ji tožnik prepovedal ali celo fizično preprečil izvrševanje pogodbenih obveznosti ali pa vsaj ustvaril takšne razmere oz. odnose, ki bi bili tako nevzdržni, da bi preprečevali izpolnjevanje teh, je bilo pravilno ugodeno tožbenemu zahtevku. /.../ Če pritožnica meni, da je zaradi „predčasne“ razveze pogodbe prikrajšana, lahko vloži zahtevek na podlagi neupravičene pridobitve. Zgolj dejstvo, da se je pogodba pred tem izvrševala 16 let, pa ne more predstavljati ovire za razvezo pogodbe, ko pa se je toženka že vsaj od leta 2004 dalje odločila, da pogodbe ne bo izvrševala oziroma je ni izvrševala iz neupravičenih oziroma neutemeljenih razlogov.

VSL sodba II Cp 79/2018 z dne 6. 6. 2018: Pri pogodbi o dosmrtnem preživljanju gre za trajajoče odplačno in dvostransko obveznostno razmerje. Če preživljalec ne izpolnjuje dogovorjene obveznosti, lahko preživljanec zahteva razvezo pogodbe. Sodna praksa je vzpostavila dva pogoja za razvezo: da gre za pomemben obseg neizpolnjevanja pogodbe oziroma prevzetih obveznosti preživljanja in da je za neizpolnjevanje podana odgovornost prevzemnika premoženja. Toženec je prevzete obveznosti izpolnjeval v takšnem obsegu, kot mu je bilo to omogočeno, po drugi strani pa je tožnica očitno

sprejela takšen sicer omejen obseg izpolnjevanja obveznosti, saj kot je ugotovilo sodišče prve stopnje, tožbe na razvezo pogodbe, dokler ji ni bila delno odvzeta poslovna sposobnost, ni vložila.

VSL sodba II Cp 3756/2009 z dne 23. 12. 2009: V skladu z določilom 2. odstavka 561. člena OZ je mogoče zahtevati razvezo sklenjene pogodbe o dosmrtnem preživljanju, v kolikor se razmerje med pogodbenimi strankami, ki živijo skupaj, toliko omaje, da postane skupno življenje neznosno, v skladu s 3. odstavkom istega člena pa lahko vsaka stranka zahteva razvezo takšne pogodbe tudi v primeru, če druga stranka ne izpolnjuje svojih pogodbenih obveznosti. Pogoje za razvezo pogodbe je potrebno presojati restriktivno, saj usklajenost temeljnih načel obligacijskega prava ter ustavnega načela sorazmernosti zahteva, da skuša preživljanec pogodbeno razmerje najprej ustrezno spremeniti (npr. zahtevati preživljanje v obliki denarne rente). Šele če to ni mogoče ali če druga stran v takšno spremembo ne privoli, pa se lahko zahteva razveza pogodbe. Že v skladu z načeli vestnosti in poštenja ter prepovedjo zlorabe pravic pa bi bilo nepošteno, da bi pogodbeni stranka imela pravico zahtevati razvezo pogodbe, če gre razloge za neizpolnjevanje pogodbenih obveznosti s strani sopogodbena pripisati njej oziroma iz neutemeljenega razloga ne sprejema njihove izpolnitve.

VS RS sodba II Ips 172/2006 z dne 2. 10. 2008: Ker je bila pogodba o dosmrtnem preživljanju sklenjena ustno, ne pa v pisni obliki in overjena po sodniku, ni veljavna. Tega ne bi mogla spremeniti niti morebitna ugotovitev, da je bila realizirana. Pogodba o dosmrtnem preživljanju, ki ni sklenjena v predpisani obliki namreč ne more konvalidirati, čeprav je v celoti ali v pretežnem delu izvršena. Namen stroge obličnosti, ki se zahteva za njeno veljavno sklenitev (v času sklenitve sporne pogodbe pisna oblika in overitev po sodniku, od uveljavitve OZ dalje pa oblika notarskega zapisa) je v preprečitvi zlorab in zaščiti tretjih (na primer nujnih dedičev).

VSL sodba I Cp 3152/2016 z dne 29. 3. 2017: Kadar kot dediči preživjalca nastopajo zakonec in potomci, ki so bili pozvani k dedovanju, pride do prenosa pogodbenih obveznosti nanje po samem zakonu, čim izrazijo, da na prevzem pogodbenih obveznosti pristajajo. Zakon za privolitev teh dedičev ne zahteva posebne obličnosti, zato je privolitev k prevzemu obveznosti preživjalca lahko dana izrecno ali s konkludentnim ravnanjem. Za prevzem obveznosti ni potrebno nikakršno nadaljnje formalno dejanje preživjalca ali dedičev preživjalca. /.../ Zaradi kasnejše smrti preživjalca ne prenehajo njegove obveznosti, nastale na podlagi pogodbe o

dosmrtnem preživljanju, temveč celotno pravno razmerje obstaja še naprej in se z dedovanjem prenese na preživjalčeve dediče. Za prenos ni potrebno preživljančevo soglasje, ker zakon izhaja iz domneve, da je ohranitev pogodbe v veljavi v njegovem interesu in da bo pogodba še naprej izvrševana, kot se glasi in kot je bila s strani pokojnega preživjalca, saj kot prevzemniki obveznosti preživljanja nastopajo njegovi bližnji (zakonec in potomci oziroma posvojenci). Interesi preživjanca so zavarovani tako, da lahko vselej zahteva razvezo pogodbe pod pogoji, pod katerimi je sicer mogoče zahtevati razvezo pogodbe o dosmrtnem preživljanju. Privolitev dedičev v prevzem obveznosti po pogodbi o dosmrtnem preživljanju pa se zahteva zato, ker bodo dediči kot novi preživjalci dolžni preživljati drugega pogodbenika ne glede na vrednost podedovanega premoženja in premoženja, ki je bilo predmet pogodbe o dosmrtnem preživljanju in ga bodo prejeli s smrtjo preživjanca.

VSL sodba I Cp 3160/2015 z dne 9. 3. 2016: Za pogodbo o dosmrtnem preživljanju je značilno, da ustvarja pravice in obveznosti tudi za univerzalne pravne naslednike pogodbениkov. Zaradi smrti preživjalca zato ne prenehajo njegove obveznosti, ki so nastale na podlagi pogodbe o dosmrtnem preživljanju, in se celotno pravno razmerje, pravice in obveznosti z dedovanjem prenesejo na preživjalčeve dediče. Preživljančevo soglasje ni potrebno, potrebno pa je dedičevo soglasje. Dediči morajo zato izrecno privoliti v vstop pogodbe o dosmrtnem preživljanju. Če dediči ne privolijo v nadaljevanje pogodbe, se pogodba razveže in nimajo pravice zahtevati odškodnine za prejšnje preživljanje. Če ne morejo prevzeti pogodbenih obveznosti, pa lahko od preživjanca zahtevajo odškodnino, ki jo sodišče določi po prostem preudarku. Pri določanju obsega vrnitve torej ne veljajo pravila o vračanju neupravičeno pridobljenega.

VSL sodba I Cp 3139/2014 z dne 11. 2. 2015: Sodna praksa se je že izrekla, da je skupno premoženje tudi tisto premoženje, ki je pridobljeno na podlagi pogodbe o dosmrtnem preživljanju, čeprav je pogodbo sklenil samo eden od zakoncev, pri čemer ni nujno, da se obveznosti po pogodbi izpolnjujejo s strani obeh zakoncev. Zakonec, ki je sklenil pogodbo, prispeva (s sredstvi ali z delom) k preživljanju izročevalca, drugi zakonec pa prispeva svoje delo ali sredstva v življenjsko skupnost (zakoncev) in s tem krije manjkajoči delež v denarju, delu ali obojem za zakonca, ki je slednjega namenil preživljanju preživjanca.

VSL sklep I Cp 904/2010 z dne 14. 4. 2010: Pritožba tako nima prav, ko trdi, da lahko pogodbenik, to je preživljanec, razpolaga s pogodbo o dosmrtnem preživljanju z vsem svojim premoženjem, to je tako sedanjim kot bodočim. Bistvo izpolnitvenega ravnanja preživljanca po pogodbi o dosmrtnem preživljanju je namreč prenos vsega ali dela premoženja, ki mu pripada ob sklenitvi pogodbe s tem, da je ta prenos odložen do njegove smrti. Drugačna razlaga 557. člena OZ ni mogoča, saj so pogodbe o razpolaganju s premoženjem, ki ga bo imel pogodbenik ob smrti (to so pogodbe dednopravnega značaja) praviloma neveljavne. Tako 103. člen ZD določa, da je neveljavna pogodba, s katero kdo zapušča svojo zapuščino ali njen del svojemu sopogodbeniku ali komu drugemu. Po 104. členu ZD pa so neveljavne tudi pogodbe o odtujitvi pričakovane dediščine. Obe citirani določili sta prisilne narave in kršitev povzroči ničnost pogodbe (86. člen OZ). S premoženjem, ki ga bo imel zapustnik ob svoji smrti, lahko zapustnik razpolaga le z oporoko in sporazumom o odpovedi nevedenemu dedovanju. Kot je pravilno pojasnilo že sodišče prve stopnje, je premoženje, ki je predmet tega zapuščinskega postopka, na pokojnega S. K. in s tem na njegove dediče, prešlo šele z dnem pravnomočnosti odločbe o denacionalizaciji (primerjaj 78. člen ZDEN), to pa je bilo po trenutku podpisa pogodbe o dosmrtnem preživljanju. S tem premoženjem zato s pogodbo o priznanju lastninske pravice, pogodbo o preužitku in pogodbo o dosmrtnem preživljanju z dne 26.10.2004, S.K. v nobenem primeru ne bi mogel veljavno razpolagati. /.../

Sodišče prve stopnje tudi sicer, v okviru zapuščinskega postopka, v nobenem primeru ne bi moglo odločiti, da se zapuščinsko premoženje dodeli v last prevzemniku po pogodbi o dosmrtnem preživljanju, saj je zapuščinski postopek namenjen temu, da se premoženje, za katerega je ugotovljeno, da je bilo ob smrti last zapustnika, razdeli med njegove dediče. Pritožnik bi svoja upravičenja v okviru tega postopka tako lahko uveljavljal kvečjemu kot zahtevek za izločitev iz zapuščine.

Pogodba o preužitku

VSL sodba I Cp 4467/2008 z dne 10. 3. 2009: Pravnici stranki sta dne 10.7.2002 sklenili pogodbo, ki sta jo imenovali "pogodba o izročitvi in razdelitvi premoženja za življenja". Z izročilno pogodbo se izročitelj zaveže, da bo izročil in razdelil svoje premoženje svojim potomcem, posvojencem ter njihovim potomcem (546. člen OZ). Pravnici stranki sta brat in sestra - ne more torej iti za izročilno pogodbo. Izročilna pogodba ustvarja obveznosti le

za izročitelja. V konkretnem primeru pa je tudi toženka prevzela obveznosti do tožnika - izročitelja (tožnik je obdržal služnost stanovanja v hiši, v primeru bolezni in onemoglosti se je toženka zavezala poskrbeti za vso potrebno pomoč v gospodinjstvu, prehrano, postrežbo, nego in drugo pomoč). Tudi to kaže, da ne gre za izročilno pogodbo. Glede na povedano, upošteva vsebino pogodbe, je mogoče zaključiti, da gre za pogodbo o preužitku. S pogodbo o preužitku se ena stranka (preužitkar) zavezuje, da bo na drugo stranko (prevzemnik) prenesla lastninsko pravico na določenih svojih nepremičninah, prevzemnik pa se zavezuje, da bo preužitkarju ali komu drugemu do njegove smrti nudil določene dajatve in storitve (1. odstavek 564. člena OZ). Vsaka stranka lahko zahteva, da se pogodba razveže, če druga stranka ne izpolnjuje svojih obveznosti (2. odstavek 568. člena OZ). Zakon torej ne predvideva preklica pogodbe o preužitku zaradi hude nehvaležnosti. Sodišču prve stopnje se zato s temi trditvami tožnika, ne bi bilo potrebno ukvarjati.

VSL sklep I Cp 657/2012 z dne 3. 10. 2012: Pritožbeno sodišče se strinja z njegovo oceno in ugotovitvijo, da gre za izročilno pogodbo le po naslovu, medtem ko gre po vsebini za odplačno pogodbo. Zapustnica si je namreč ob izročitvi nepremičnine po pravilnih ugotovitvah prvega sodišča izgovorila dosmrtno brezplačno služnost stanovanja, popolno oskrbo, postrežbo in bolniško nego ter zdravniško pomoč, predvsem za čas bolezni in starostne onemoglosti. Po nadaljnjih ugotovitvah prvega sodišča je dedič prevzete obveznosti izpolnjeval več kot 24 let. Pritožbeno sodišče pritrjuje dokazni oceni prvega sodišča, da je šlo za odplačno pogodbo – pogodbo o preužitku, ki je tudi že izvedena v zemljiški knjigi.

VSC sodba Cp 107/2023 z dne 13. 7. 2023: Ker so bile med pogodbenimi strankami dogovorjene vzajemne izpolnitve, gre za tipično odplačno pogodbo. Ob ugotovljeni vsebini pogodbe in zgoraj izpostavljenih materialnopravnih izhodiščih je povsem neutemeljeno pritožbeno stališče, da je sporna pogodba v času sojenja neodplačna zato, ker prva toženka še ni obnemogla in zato druga toženka in tretji toženec svojih pogodbenih obveznosti še ne izpolnjujeta. Dejstvo, da jima pogodbenih obveznosti še ni treba izpolnjevati, je tipična posledica aleatornosti, kar pa pogodbi še ne odvzema značaja odplačnosti. Pritožbeno sodišče dodaja, da je treba presojo (ne)odplačnosti določenega pogodbenega razmerja opraviti izključno glede na vsebino dogovorjenih obveznosti ob sklenitvi pogodbe in je že na pojmovni ravni izključeno, da bi bila ta presoja odvisna od trenutka začetka

izpolnjevanja posameznih pogodbenih obveznosti. To še zlasti velja za aleatorne pogodbe. /.../ V izpodbijani sodbi je sodišče prve stopnje pravilno zaključilo, da sorodstveno razmerje med toženci ni ovira za sklenitev preživitkarske pogodbe. Ne drži niti pritožbeno stališče, da sta v konkretnem primeru prevzemnika prevzela zgolj svoje zakonske obveznosti preživljanja staršev. Glede na zaupnost medsebojnega razmerja, ki je sestavni del kavze preživitkarske pogodbe, s strani druge toženke in tretjega toženca prevzete pogodbene obveznosti močno presegajo zakonske dolžnosti preživljanje po družinskem pravu. Zakonske obveznosti, ki jih imajo polnoletni otroci pri preživljanju svojih staršev, od njih namreč ne zahtevajo, da preživljanje izvajajo neposredno in osebno s storitvami, kakor sta se s sporno pogodbo zavezala druga toženka in tretji toženec.

VSRS sklep II Ips 64/2011 z dne 5. 9. 2013: Stranki pogodbe o prežitku sta lahko tudi zakonca. Zakonca lahko med seboj sklepata vse pravne posle, ki bi jih lahko sklepala tudi z drugimi osebami in na tej podlagi ustanovljata pravice in obveznosti (62. člen ZZZDR). Zakonca lahko skleneta pogodbo o prežitku, čeprav sta si že po zakonu dolžna pomagati (44. člen ZZZDR) in ima nepreskrbljeni zakonec pravico do preživljanja s strani drugega zakonca (50. člen ZZZDR). Stranki se lahko s pogodbo o prežitku dogovorita za skupnost življenja ali skupnost premoženja, pri čemer prežitek izjavi, da svoje premoženje prenaša na drugega. Določbi 44. in 62. člena ZZZDR sta prirejeni in se ne izključujeta. Velja načelo prostega urejanja obligacijskih razmerij z izjemo spoštovanja kogentnih določb (3. člen OZ). Zakoncema nobena določba ne prepoveduje skleniti pogodbo o prežitku, nasprotno 62. člen ZZZDR celo izrecno določa, da lahko zakonca sklepata med seboj vse pravne posle, ki bi jih lahko sklepala tudi z drugimi osebami. Ta določba ne predvideva nobene izjeme in te ni mogoče določiti niti v povezavi z določbo 44. člena ZZZDR. Dolžnost medsebojne pomoči in skrbi med zakoncema ne gre tako daleč, da bi zakoncema celo onemogočila skleniti pogodbo o prežitku. Gola okoliščina, da sta pogodbeni stranki pogodbe o prežitku zakonca, ne more biti podlaga za zaključek, da je takšna pogodba neodplačna oz. darilo. (Ne)odplačnost pogodbe o prežitku, ki sta jo sklenila zakonca, se ugotavlja enako kot v vseh drugih primerih, ko so stranke pogodbe druge osebe.

VSRS sodba II Ips 324/2016 z dne 27. 7. 2017: Najprej, pogodba o prežitku je odplačna in tvegana (aleatorna) pogodba, zaradi česar že po naravi stvari ni mogoče opraviti ex post facto analize in obračuna vrednosti opravljenih prevzemnikovih storitev. Tudi

če je kmalu po sklenitvi pogodbe prežitek umrl, in je zato vrednost dejansko opravljenih prevzemnikovih storitev in dajatev v izrazitem nesorazmerju z vrednostjo pridobljenega premoženja, pogodbe samo zaradi tega ni mogoče opredeliti kot darilne - tako kot izplačilo dobitka na loteriji, ki je izrazito nesorazmeren vplačani vrednosti loterijskega listka, nesporno ni darilo. Nadaljnja značilnost pogodbe o prežitku so iz narave prevzemnikovih obveznosti (nega, oskrba, osebna skrb), ki so neločljivo (po)vezane z medsebojno emocionalno pripadnostjo strank, izvirajoče intimnost, zaupnost in osebnost. Ta, v bistvo preživitkarske pogodbe vraščena lastnost, ki se ne da izraziti v denarju, dodatno onemogoča čisti ekonomski obračun vrednosti pogodbenih zavez, sicer značilen za tipične dvostranske ekonomske posle, temelječe na načelu enake vrednosti dajatev. Enakovrednost izpolnitev, ki naj bi po mnenju revidentke v tem primeru izostala, ima zato drugačen pomen in drugačno vsebino kot pri tipičnih dvostranskih odplačnih pogodbah. Čeprav gre za dvostransko odplačno pogodbo, s podlago, ki spada v kategorijo *causa aquirendi*, ko se vsaka od pogodbenih strank zaveže zato, da dobi nasprotno zavezo, bo v primerih preživitkarskih pogodb kršitev načela enakovrednosti dajatev prišla v poštev samo v res izjemnih primerih: "tedaj, ko se stranki že ob sklepanju pogodbe zavedata, da bo razlika med vrednostima nasprotnih dajatev tako nesorazmerna, da v pogodbi očitno prevlada darilni namen (*animus donandi*)." V takih primerih gre v resnici za pomanjkanje prvine aleatornosti. Če obe stranki dobro vesta, da je skorajšnja prežitekova smrt neizbežna (ker so npr. prežitekaru, ki je na smrtni postelji, šteti dnevi), potem tveganja ni in zaradi umanjkanja tega bistvenega elementa tudi ne preživitkarske pogodbe. Za tak primer v obravnavani zadevi ni šlo. Sodišči sta namreč ugotovili, da sta imeli obe stranki namen skleniti pristno prežitekarsko pogodbo, kar pomeni odplačno tvegano pogodbo, s katero je prevzemnik (toženec) prevzel celotno oskrbo prežitekove, ki je bila sicer nepokretna in s kroničnimi zdravstvenimi težavami, vendar je bilo njeno zdravstveno stanje stabilno in nobena od kroničnih zdravstvenih težav, ki so ji grenile življenje, ni bila življenje ogrožajoča ali taka, ki bi kazala na smrt v bližnji prihodnosti. /.../

Revidentka posebej izpostavlja tezo, da naj bi jo hotela prežitekarka prikrajšati za nujni delež ter da naj bi tožnik za to vedel. Tak nagib opredeli kot nedopusten in iz tega izpelje sklep, da je pogodba nična. Res je pogodba nična, kadar je nedopusten nagib bistveno vplival na odločitev enega pogodbenika, da je sklenil pogodbo, in je drugi pogodbenik to vedel ali bi bil moral vedeti (2.

odstavek 40. člena OZ). Vendar preužitkaričin nagib, ki ga zatrjuje revidentka, tudi če bi obstajal, ne bi bil nedopusten. Vsakdo ima namreč pravico, da s svojim premoženjem razpolaga po svoji volji. To pravico mu daje ustavno jamstvo zasebne lastnine (33. in 67. člen Ustave Republike Slovenije, v nadaljevanju Ustava), ki ga ustavnosodna praksa in teorija opredeljujeta kot posameznikovo svobodo ravnanja na premoženjskem področju. V jedru te svobode je prav svoboda razpolaganja z lastnino, torej s stvarmi in premoženjskimi pravicami. Vsakršno omejevanje te svobode, ki presega z lastnino neločljivo povezane omejitve za doseg njene gospodarske, socialne in ekonomske funkcije (prvi odstavek 67. člena Ustave), pomeni vmešavanje države v ustavno varovano premoženjsko svobodo. Posameznik (v obravnavanem primeru preužitkar) ima vso pravico, da s svojim premoženjem razpolaga, kot ga je volja. Lahko je do sebe neusmiljen in neizprosno varčuje, lahko po mili volji zapravlja, lahko živi v odrekanju, lahko "na veliki nogi". Kot si želi, kar mu ustreza, ga osrečuje in izpolnjuje. Vse to posamezniku zagotavlja tudi ustavno jamstvo nedotakljivosti zasebnega življenja (35. člen Ustave). Od nedotakljivosti zasebnega življenja bi ostalo bore malo, če bi se država vmešavala v njegove odločitve, kako naj ravna s svojim premoženjem, kaj si lahko privoščiči, ali za koga naj varčuje. Premisa, na kateri gradi revidentka, ko preužitkarici očita, da je na razpolaganje s premoženjem odločilno vplival njen nagib prikrajšati jo za dedni delež, je zato v neskladju z omenjenimi ustavnimi jamstvi. A. A. bi lahko s premoženjem razpolagala tudi tako, da bi temeljito spremenila svoj življenjski slog. Lahko bi vse svoje prihranke in drugo premoženje vložila v nepojmljivo razkošje in nerazumno zapravljalnost. Če bi to storila z "zlobnim" namenom prikrajšati dediče, bi si morda lahko kdo mislil, da je njeno ravnanje nespodobno, za koga lahko celo nemoralno. Vendar bi bilo pravno povsem dopustno. Dopustno zato, ker bi za njim stale omenjene ustavne garancije svobode. Njena svoboda na premoženjskem področju ji je omogočala, da je lahko svobodno in odgovorno, v očeh drugih lahko tudi neodgovorno, oblikovala svoje življenje. Edina omejitev je tista, ki je bila v jedru tega spora. To je omejitev neodplačnega razpolaganja, če bi bil zaradi tega prikrajšan nujni delež. Vendar velja omejitev samo za neodplačna razpolaganja - in še ta je lahko, kolikor presega socialno funkcijo varovanja socialne ogroženosti nujnega dediča, ustavno sporna. Ker v obravnavanem primeru preužitkarska pogodba ni bila neodplačna, sta sodišči pravilno uporabili materialno pravo.

VSRS sodba II Ips 904/2008 z dne 1. 10. 2009: Kot je pravilno pojasnilo že prvostopenjsko sodišče, je bila med strankama dejansko sklenjena preužitkarska

pogodba in ne pogodba o dosmrtnem preživljanju, saj je prišlo že v času tožnikovega življenja do prenosa lastninske pravice na nepremičninah, ki so predmet pogodbe (prvi odstavek 564. člen OZ). Pravilen je tudi zaključek, da niso podane okoliščine, ki bi terjale razvezo pogodbe med pravnima strankama. Po 568. členu OZ lahko vsaka stranka zahteva razvezo pogodbe o preužitku, če pogodbenika živita skupaj in se njuno razmerje tako omaje, da postane skupno življenje nevzdržno, ali če druga stranka ne izpolnjuje svojih pogodbenih obveznosti. Res je, kar izpostavlja tožnik v reviziji, da se tovrstne pogodbe sklepajo praviloma zato, da si preužitkar zagotovi ekonomsko in socialno varnost v preostalem obdobju svojega življenja. Vendar pa je po drugi strani treba upoštevati, da gre za trajajoče, odplačno in dvostransko obveznostno razmerje, ki terja presojo interesov obeh pogodbenih strank. Posebno skrbna presoja se zahteva v primerih, ko se med strankama pogodbe oblikuje življenjska skupnost. Če se razmere po sklenitvi pogodbe spremenijo, je potrebno presoditi, ali so spremembe resnično tako korenite, da je postalo skupno življenje nevzdržno in nadaljevanje pogodbenega razmerja ni mogoče. Pravni red se načeloma bolj nagiba k ohranitvi pogodbe kot pa k njenemu prenehanju in razvezo pogodbe šteje za skrajni ukrep, ne pa sankcijo, ki bi bila v celoti odvisna od preužitkarjevega dožemanja svojega trenutnega položaja. Zato je zmotno revidentovo stališče, da bi moralo sodišče pogodbo razvezati takoj, ko ugotovi le subjektivno neznosnost skupnega življenja. Pri presoji pravnega standarda neznosnosti skupnega življenja je namreč potrebno upoštevati, ali je stanje nevzdržno v objektivnem in subjektivnem smislu, ter pri tem ovrednotiti vse okoliščine konkretnega primera, zlasti razloge, ki so pripeljali do spremenjenih razmer med strankama, voljo in osebnostne lastnosti strank, ter pretehtati vse možnosti za razrešitev nastale konfliktna situacije.

VSRS sodba II Ips 59/2013 z dne 30. 1. 2014: Vrhovno sodišče je že večkrat odločilo, da zgolj odsotnost aleatornosti ni razlog za ničnost pogodbe. Tudi v primeru, ko je preužitkar ob sklenitvi pogodbe na smrt bolan in je njegova smrt pričakovana, prav tako pa je pričakovana tudi obseg prevzete skrbi, je lahko za preužitkarja oskrba s strani osebe, ki mu je blizu, vredna toliko ali več od izročene premoženja. Pravilno je zato stališče pritožbenega sodišča, da obračunski pristop ne pride v poštev, saj te pogodbe ni mogoče presojati po načelu enake vrednosti dajatev (8. člen OZ).

VSRS sodba II Ips 246/2016 z dne 19. 7. 2018: Pogodbo o preužitku je mogoče utemeljiti ne le z bodočo temveč tudi s preteklo že nudeno skrbjo in

pomočjo. Bistveno je, da je nagib za prenos lastninske pravice na prevzemnika ob preužitkarjevi smrti v nujenih dajatvah in storitvah (občasne denarne, nudenje življenjskih potrebščin, oskrbovanju, zagotovitvi stanovanjskega prostora in podobno), skratka pomoči in skrbi zanj (člena 564. in 565 OZ). Lahko je ta, kot v spornem primeru, tudi pretekla – že opravljena in preužitkar želi formalizirati takšna prevzemnikova ravnanja na podlagi pogodbe, s katero izkaže svojo hvaležnost tudi za že preteklo skrb in pomoč s prenosom svojega premoženja nanj. V spornem primeru gre torej za kombinacijo obeh življenjskih stanj, ki sta tvorili medsebojno tesen in kvaliteten življenjski odnos pogodbenih strank - preteklega in bodočega. Tudi slednje ni pravno vprašljivo, da ne bi moglo predstavljati podlage za veljavno sklenitev sporne pogodbe o preužitku. Najprej zato – ker je pri tej pogodbi zaradi njene aleatornosti in osebni naravi pogodbenega razmerja, ki je v spornem primeru temeljila še posebej na veliki hvaležnosti in močnem zaupanju preužitkarja v prevzemnico ter njegovi posledični želji prejemati njeno skrb ne glede na dolžino preostanka svojega življenja, izključeno (zgolj ali predvsem) matematično primerjanje danih storitev in prejetega premoženja ob njeni sklenitvi (s čemer soglašata tudi revidentka), drugič pa zato ker gre že načelno za aleatorno pogodbo, torej pogodbo tveganja o tem, kako dolg bo preostanek preužitkarjevega življenja.

VSL sodba II Cp 3057/2015 z dne 23. 3. 2016: Če je bila kavza pogodbe darilna, gre za darilno pogodbo, če pa gre za *causam acquirendi*, gre za pogodbo o dosmrtnem preživljanju ali o preužitku, torej za odplačno pogodbo. Kavza je skupni namen pogodbenikov. Gre za tisto, kar vzpostavlja razmerje med obveznostmi nasprotnih pogodbenih strank. Pomembno torej je, da se med nasprotnima strankama vzpostavi neka ekvivalentnost. Ekvivalentno, v smislu načela enake vrednosti dajatev, je vse tisto, kar sta udeleženca razumela in želela zjeti s svojim odnosom. Tipična kavza, ki ustreza pogodbi o preužitku, je *causa acquirendi*, ki je v tem, da se nekdo zaveže zato, da dobi nekaj v zameno. To jasno izhaja že iz določbe prvega odstavka 564. člena OZ. Okoliščini, ki takšno abstraktno kavzo pogodbe o preužitku po naravi stvari dopolnjujeta, pa sta zaupnost oziroma osebnostnost razmerja in aleatornost. /.../ Ta prvina onemogoča, da bi bilo mogoče preživjalčeva izpolnitvena ravnanja neposredno odraziti v denarju. Vselej je mogoče izračunati urno postavko nekega tipičnega dela (v tem primeru na primer nege, skrbi za obroke ...), ampak neločljiv sestavni del tipičnega razmerja po obravnavani vrsti pogodbe je kontekst človeškega razmerja med pogodbenima strankama.

Ta nepremoženjski (človeški) kontekst je za obe pogodbeni stranki v običajnih situacijah pogodbe o dosmrtnem preživljanju oziroma pogodbe o preužitku odločilnega pomena pri sklepanju pogodbe in ga v denarju ni mogoče izraziti. To je eden od razlogov, ki pri tovrstnih pogodbah načeloma izključuje uporabo načela enake vrednosti dajatev, ki je tipična ekonomskim poslom. /.../ Glede na ugotovitve sodišča prve stopnje o tem, kako visoko je oče cenil toženkino skrb in kako močno si ni želel skrbi drugih, o kakšnem očitnem nesorazmerju med pridobljeno koristjo in prevzeto obveznostjo ni mogoče govoriti.

VSC sodba in sklep Cp 199/2021 z dne 22. 6. 2021: Preužitkarska pogodba je pogodba, pri kateri preužitkar izbere osebo, ki bo zanj skrbela in od katere bo pridobil ustrezno pomoč (v obliki dajatev in storitev) do svoje smrti. Kljub temu pa je sodna praksa že zavzela stališče, da če ni izrecnega drugačnega dogovora pogodbenih strank, za doseganje namena tovrstne pogodbe, ki je v nujenju potrebne pomoči v obliki dogovorjenih dajatev in storitev, sobivanje ni potrebno, ker se preužitkarju dogovorjena pomoč lahko zagotovi tudi v primeru, če s preužitkarskim zavezancem ne živita skupaj, po potrebi tudi s pomočjo tretje osebe.

VSL sklep I Cp 787/2021 z dne 16. 6. 2021: Toženčeve trditve v povezavi z razpoložljivo listinsko dokumentacijo omogočajo presojo, da je toženec do trenutka, ko je začela tožnica odklanjati njegove storitve, izpolnjeval pogodbene obveznosti (tudi tiste, za katere sodišče prve stopnje v izpodbijanem sklepu ugotavlja, da niso bile dogovorjene), in da je razlog za to, da toženec pogodbenih obveznosti v pretežnem delu ne izpolnjuje več, v celoti na strani tožnice, ki izpolnitev zavrača. Velja poudariti, da razveze pogodbe ne more zahtevati preužitkar, ki sopogodbeniku onemogoča ali neutemeljeno odklanja izpolnjevanje obveznosti. Prav tako ne more zahtevati razveze pogodbe preužitkar, ki prevzemniku ne sporoča svojih potreb in želja (kar velja zlasti v situaciji, ko preužitkar in prevzemnik ne živita skupaj).

VSL sklep II Cp 795/2015 z dne 26. 8. 2015: Pogodbeni interes pri preužitkarski pogodbi je predvsem v tem, da se zagotovi dosmrtna eksistenca preužitkarja, v zameno za njegovo premoženje, ki ga pridobi prevzemnik. Prevzemnik je tako dolžan, da za zagotovitev obstoja preužitkarja obremenjuje svoje osebno premoženje, v katerega je bila „zlita“ preužitkarjeva premoženjska masa. Pri tem pa mora biti še posebej občutljiv na interese ter potrebe preužitkarja. OZ v 5. členu določa načelo vestnosti in poštenja. To načelo zahteva od udeležencev, da si

pri sklepanju, izvrševanju in izpolnjevanju obveznosti ne prizadevajo uresničiti le lastni interes, ampak tudi interese nasprotne stranke. Udeleženci morajo biti navkljub morebitnim nasprotujočim interesom lojalni drug do drugega. Pri prežitkarski pogodbi pa ima to načelo posebno kvaliteto, ki od prevzemnika zahteva (p)osebno skrb in občutljivost za interese prežitkarja. Ti so namreč zanj vitalnega (življenjskega) pomena. Ravno osredotočenost na tuj interes pa je tisto, kar daje dotičnemu pravnemu razmerju zaupno in osebno naravo. Kljub takšni pravni naravi razmerja pa ni mogoče priti do zaključkov, da narava razmerja zahteva tudi osebno izpolnitev prevzemnika. Za prežitkarja je bistveno, da si z odsvojitvijo svojega premoženja v bodoče zagotovi socialno varnost in preživljanje oz. zagotovi dosmrtno preživljanje v enaki kvaliteti kot pred sklenitvijo pogodbe. Ni pa bistvena za prežitkarja osebna izpolnitev s strani prevzemnika, ki se kaže v njegovih realnih dejanjih. Povedano seveda velja, če ni bila s pogodbo izrecno dogovorjena osebna izpolnitev. Razlaga, ki jo zasleduje pritožba, pa nima podlage v drugih pravnih pravilih, ki urejajo prežitkarsko pogodbo. Če prevzemnik prevzete nepremičnine odsvoji, je za izpolnitev obveznosti iz pogodbe o prežitku odgovoren tudi novi pridobitelj - če je prežitek vpisan v zemljiško knjigo (566. člen OZ). Gre za stvarno breme, ustanovljeno v korist prežitkarja, na podlagi katerega je lastnik obremenjene nepremičnine zavezan k bodočim dajatvam. Odsvojitve obremenjene nepremičnine učinkuje tudi proti vsakokratnemu pridobitelju. Podobno velja, ko se ustanavlja prežitkarjeva osebna služnost na nepremičninah (npr. dosmrtna brezplačna uporaba stanovanja). Še več. Celo v primeru smrti prevzemnika (preživjalca) pogodbeno razmerje ne preneha in se lahko razveže le, če prevzemnikovi dediči ne prevzamejo zapustnikove obveznosti preživljanja. Povedano jasno kaže, da osebna narava pogodbe ne pomeni tudi osebne izpolnitve pogodbenih obveznosti. Neživljenjsko je, da bi moral biti prevzemnik prežitkarju ves čas trajanja pogodbenega razmerja osebno na razpolago in vse storitve izvajati osebno. To bi pretirano poseglo v prevzemnikovo osebno svobodo in interese. Po drugi strani pa je življenjsko pričakovati, da se lahko pogodba izpolnjuje tudi preko pooblaščenec. Še posebej, če bi ti zaradi izobrazbe in izkušenj lahko nudili prevzemniku kvalitetnejšo pomoč, nego in oskrbo (npr. patronažna sestra, zdravstveni tehnik, starejši in izkušenejši družinski člani ...). Prežitkarsko pogodbo je mogoče izpolnjevati preko pooblaščenec le, če ni bilo s pogodbo dogovorjeno drugače.

VSK sklep I Cp 87/2017 z dne 16. 10. 2017: Premoženje, pridobljeno na podlagi pogodbe o prežitku (odplačna pogodba) v času zakonske oziroma zunajzakonske skupnosti, ne predstavlja vedno skupnega premoženja. Zlasti ne takrat, ko se stroški za preživljanje (npr. stroški oskrbe v domu za ostarele) izplačujejo iz zakončevega posebnega premoženja oziroma tudi takrat, ko preživljanje ne terja njegovih večjih naporov oziroma prispevkov, ali vsaj ne tolikšnih, ki bi vplivali na zmanjšanje primerne prispevka zakonca v življenjsko skupnost z njegovim zakoncem.

IV. Vzorci obrazcev in pravnih aktov

1. Sporazum o nevedenem dedovanju (po starših)

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...
Opr.št. SV .../LL
-----NOTARSKI ZAPIS-----
Dne DD.MM.LL so se ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke Ime Priimek zglasile stranke: ---
a) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ... , (<i>naslov</i>), osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, -
b) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ... , (<i>naslov</i>), osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----
c) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ... , (<i>naslov</i>), osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru. -
Navzoči sta tudi dve zapisni in oporočni priči, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedenimi strankami. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molčečnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa: -----
d) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po ... osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----
e) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po ... osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru. -----
-
Stranke v obliki notarskega zapisa sklenejo naslednji: -----
-----SPORAZUM O ODPOVEDI NEUVEDENEMU DEDOVANJU-----
-----v smislu člena 137 Zakona o dedovanju-----
<u>Prvič:</u> -----
Stranke izjavijo, da je Priimek Ime hčerka/sin Priimek Ime in Priimek Ime . -----
<u>Drugič:</u> -----
Pogodbene stranke izjavljajo, da sta Priimek Ime in Priimek Ime svoji/svojemu hčerki/sinu Priimek Ime podarila denar za nakup stanovanja v Ljubljani v višini EUR in za avto ... EUR, kar je skupaj ... EUR. -----
<u>Tretjič:</u> -----
Vsled zgoraj navedenega stranke sklenejo sporazum o odpovedi nevedenemu dedovanju in Priimek Ime se v smislu člena 137 Zakona o dedovanju v svojem imenu in v imenu svojih potomcev v celoti odpoveduje dedovanju in dediščini, ki bi ji/mu pripadala po smrti očeta in matere. -----
Priimek Ime izrecno izjavlja, da je ta njena/njegova izjava o odpovedi nevedenemu dedovanju nepreklicna in nepogojna in velja tudi za njene potomce. -----
<u>Četrtič:</u> -----

Priimek Ime izrecno izjavlja, da ne zahteva ničesar iz naslova dedovanja oziroma dednega deleža, ki ji/ mu pripada po smrti očeta in matere. -----

Petič:-----

Vsaki stranki tega notarskega zapisa se izda en odpravek, ponovni odpravek za stranke pa se sme izdati stranki, ki izkaže za verjetno, da je ponovni odpravek potreben, vse na stroške tistega, ki odpravek zahteva. -----

Šestič:-----

Vse stranke pod materialno in kazensko odgovornostjo vsaka zase izjavljajo, da se v času sklenitve tega pravnega posla ne vodi zoper njih noben postopek zaradi insolventnosti. -----

Notar/ka stranke pozovem, da predložijo morebitne listine, ki predstavljajo del celovitega pravnega posla ali več pravnih poslov med navzočimi strankami, ki zasledujejo enak poslovni namen, kot pravni posel, ki je zapisan v tem notarskem zapisu ali je z njim v drugačni povezavi.-----

Stranke izjavijo, da takih pravnih poslov niso sklepale. -----

Notar/ka v skladu s členom 42 Zakona o notariatu strankam na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter jih izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo tega pravnega posla. Notar/ka stranke še posebej opozorim na ustrezna določila Zakona o dedovanju. -----

Notar/ka sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu. -----

Notarski zapis notar/ka strankam preberem, nakar stranke v navzočnosti zapisnih prič izrecno izjavijo, da so razumele vsebino in pomen tega notarskega zapisa, ter da je to njihova prava in resnična volja, nakar notarski zapis odobrijo in podpišejo. -----

Stranke:

Priimek Ime
lastnoročni podpis

Zapisni prič:

lastnoročni podpis 1
lastnoročni podpis 2

Notar/ka:

Priimek Ime
lastnoročni podpis + pečat

Priimek Ime
lastnoročni podpis

Priimek Ime
lastnoročni podpis

2. Odpoved neuvedenemu dedovanju

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...
Opr.št. SV .../LL
-----NOTARSKI ZAPIS-----
Dne DD.MM.LL sta se ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke Ime Priimek zglasili stranki: -----
a) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ... (naslov) , osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----
b) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ... (naslov) , osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru.
Navzoči sta tudi dve zapisni in oporočni priči, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedeno stranko. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molčečnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa: -
c) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----
d) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru. -----
Na podlagi vpogleda v AJ PES – uradne objave na današnji dan izhaja, da stranki tega notarskega zapisa nista v osebnem stečaju. -----
Stranki izjavita, da sta zakonca/zunajzakonska partnerja in v obliki notarskega zapisa skleneta naslednji: -----
----- SPORAZUM O ODPOVEDI NEUVEDENEMU DEDOVANJU -----
-----v smislu člena 137 Zakona o dedovanju-----
<u>Prvič</u> : -----
Stranki izjavita, da sta zakonca/zunajzakonska partnerja in skleneta sporazum o odpovedi neuvedenemu dedovanju. -----
<u>Drugič</u> : -----
Priimek Ime se v smislu člena 137 Zakona o dedovanju v svojem imenu v celoti odpoveduje dedovanju in dediščini, ki bi mu/ji pripadala po zakonu po smrti njegove/njenega žene/moža (zunajzakonske/ga partnerice/ja) Priimek Ime . -----
Priimek Ime izrecno izjavlja, da je ta njegova/njena izjava o odpovedi neuvedenemu dedovanju nepreklicna in nepogojna. -----
<u>Tretjič</u> : -----
Vsaki stranki tega notarskega zapisa se izda en odpravek, ponovni odpravek za stranki pa se sme izdati stranki, ki izkaže za verjetno, da je ponovni odpravek potreben, vse na stroške tistega, ki odpravek zahteva. -----
<u>Četrtič</u> : -----
Obe stranki pod materialno in kazensko odgovornostjo vsaka zase izjavljata, da se v času sklenitve tega pravnega posla ne vodi zoper njiju noben postopek zaradi insolventnosti. -----

Notar/ka stranki pozovem, da predložita morebitne listine, ki predstavljajo del celovitega pravnega posla ali več pravnih poslov med navzočima strankama, ki zasledujejo enak poslovni namen, kot pravni posel, ki je zapisan v tem notarskem zapisu ali je z njim v drugačni povezavi. -----

Stranki izjavita, da takih pravnih poslov nista sklepali. -----

Notar/ka v skladu s členom 42 Zakona o notariatu strankama na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter ju izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo tega pravnega posla. Notar/ka stranki še posebej opozorim na ustrezna določila Zakona o dedovanju in določila Družinskega zakonika. -----

Notar/ka sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu. -----

Notarski zapis notar/ka strankama preberem, nakar stranki v navzočnosti zapisnih prič izrecno izjavita, da sta razumeli vsebino in pomen tega notarskega zapisa, ter da je to njuna prava in resnična volja, nakar notarski zapis odobrita in podpišeta. -----

Stranki:

Priimek Ime
lastnoročni podpis

Zapisni prič:

lastnoročni podpis 1
lastnoročni podpis 2

Notar/ka:

Priimek Ime
lastnoročni podpis + pečat

Priimek Ime
lastnoročni podpis

3. Pogodba o dosmrtnem preživljanju (s pooblastilom za primer smrti in prepoved odtujitve)

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...
Opr.št. SV .../LL
----- NOTARSKI ZAPIS -----
Dne DD.MM.LL sta se ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke Ime Priimek zglasili stranki: -----
a) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, kot preživljanec/ka in -----
b) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, kot preživljalec/ka. -----
Na podlagi vpogleda v AJPES – uradne objave na današnji dan izhaja, da stranki tega notarskega zapisa nista v osebnem stečaju.-----
Navzoči sta tudi dve zapisni priči, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedenimi strankami. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molčečnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa: -----
c) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----
d) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru.-----
Stranki v obliki notarskega zapisa skleneta naslednjo:-----
----- POGODBO O DOSMRTNEM PREŽIVLJANJU -----
----- in -----
----- POOBLASTILO ZA SLUČAJ SMRTI -----
<u>Prvič:</u> -----
Preživljanec/ka Priimek Ime je solastnica do $\frac{3}{4}$ (treh četrtin) nepremičnine – parcele številka 1 katastrska občina 659-Tabor. Solastnik/ca preostale $\frac{1}{4}$ (ene četrtine) je preživljalec/ka, Priimek Ime. -----
Nepremičnina je na dan podpisa tega notarskega zapisa bremen prosta.-----
Iz vpogleda v javne podatke, ki se vodi pri Geodetski upravi Republike Slovenije, izhaja, da nepremičnina – parcela številka 1 katastrska občina 659-Tabor, v naravi predstavlja zemljišče v izmeri 789 m ² , na katerem stoji stanovanjska stavba z identifikacijsko oznako 321 in z naslovom (naslov), zgrajena leta LL.-----
<u>Drugič:</u> -----
Preživljanec/ka Priimek Ime je tudi imetnik/ca bančnega računa, ki ga ima odprtega pri Nova KBM d.d., številka računa SI56 XXXX XXXX XXXX XXX.-----
<u>Tretjič:</u> -----
Stranki izjavita, da je preživljalec/ka Priimek Ime , sin/hčerka preživljanca/ke Priimek Ime. -----
Stranki nadalje izjavita, da ima preživljanec/ka še enegaeno sina/hčerko, ki pa živi drugje in ne pristopi k podpisu tega notarskega zapisa.-----

Četrtič:

Občina Maribor je dne DD.MM.LL izdala Lokacijsko informacijo, iz katere izhaja, da je nepremičnina – parcela številka 1 katastrska občina 659-Tabor, opredeljena kot stavbno zemljišče.

Petič:

Preživljanec/ka **Priimek Ime** po svoji smrti prepušča preživljalcu/ki – svojemu/svoji sinu/hčerki **Priimek Ime**, v last in posest solastni delež nepremičnine, navedene pod točko prvič, kar preživljalec/ka po smrti preživljanca/ke prevzame in nastopi last in posest navedenega solastnega deleža nepremičnine do celote.

Šestič:

Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta), izrecno in brezpogojno dovoljuje, da se v zemljiški knjigi po njegovi/njeni smrti na osnovi te pogodbe ter izpiska iz matičnega registra o smrti pri njegovem/njenem solastnem deležu nepremičnine – parcele številka 1 katastrska občina 659-Tabor, vknjiži **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**, kot lastnik/ca navedenega solastnega deleža nepremičnine do celote.

Ob upoštevanju, da je **Priimek Ime** že solastnik/ca zgoraj navedene nepremičnine, postane po smrti preživljanca/ke, lastnik/ca navedene nepremičnine do celote.

Sedmič:

Priimek Ime po svoji smrti zapušča preživljalcu/ki, to je njegovemu/njegovi/njenemu/njeni sinu/hčerki **Priimek Ime**, vsa denarna sredstva, ki se bodo v trenutku njegove/njene smrti nahajala na njegovem/njenem zgoraj navedenem bančnem računu. Hkrati mu/ji daje pooblastilo za slučaj smrti v smislu 79. člena Obligacijskega zakonika, da sme po smrti preživljanca/ke ves denar iz navedenega računa dvigniti, celotno vsoto denarnega zneska obdržati zase, navedeni račun pa zapreti.

Osmič:

Stranki izjavita, da preživljalec/ka **Priimek Ime** živi z preživljancem/ko – svojim/svojo očetom/mamo **Priimek Ime**, v skupnem gospodinjstvu, v hiši stoječi na parceli številka 1 katastrska občina 659-Tabor, ki je predmet tega notarskega zapisa in bosta tako živela/i še naprej.

Nadalje stranki izjavita, da je preživljanec/ka še pri močeh in ne potrebuje posebne oskrbe in nege, razen pomoči pri težjih opravilih in prevozi. V primeru bolezni ali oslabelosti zaradi starosti pa se bo v nadaljevanju dogovorjena oskrba ustrezno intenzivirala, vse v skladu z naraščajočimi potrebami preživljanca/ke. Stranki se dogovorita in preživljalec/ka se zavezuje skrbeti za preživljanca/ko, vse v skladu z njegovimi/njenimi potrebami, tako, da bo skrbel/a zanj/o in ga/jo varoval/a, mu/ji nudil/a hrano, pijačo, čiščenje in pranje perila, posteljnega perila, zagotavljal/a prijeten in topel ter urejen dom, zagotavljal/a oskrbovanje in socialno varnost, v primeru oslabelosti zaradi starosti ali bolezni nudil/a vsako potrebno nego in oskrbo, zagotavljal/a zdravniško pomoč in po potrebi bolnišnično pomoč, vse potrebne prevoze in stanovanjski prostor, ki bo s strani preživjalca/ke stalno čiščen in v skladu s potrebo ogrevan.

Stranki izjavita, da ima preživljanec/ka svoje prihodke, ki jih bo porabljal/a kot svoj priboljšek in po lastnem preudarku soprispeval/a k preživljanju in oskrbi.

Stranki se prav tako sporazumeta in preživljanec/ka izrecno izjavlja, da se naj dogovorjena oskrba izvaja na njegovem/njenem domu in da svojega življenja v starosti in onemoglosti ne želi preživeti v domu starejših, razen če bi bilo to nujno potrebno iz zdravstveno utemeljenih razlogov. Preživljalec/ka izjavi, da bo to njegovo/njeno željo spoštoval/a in upošteval/a.

V primeru domske oskrbe ali oskrbe po tretjih osebah – negovalne službe na domu, se prihodki in prihranki preživljanca/ke namenijo plačevanju le-te, preživljalec/ka **Priimek Ime** pa se zavezuje doplačevati razliko oskrbe, v kolikor prihodki in prihranki preživljanca/ke ne bi zadoščali za plačilo le-te.

Preživljalec/ka se nadalje zavezuje po smrti svojega/svoje očeta/mame pripraviti krajevnim običajem primeren pogreb, ter primerno vzdrževati že postavljen družinski nagrobni spomenik. -----

Devetič:-----

Stranki se dogovorita, da preživljanec/ka solastnega deleža nepremičnine, ki je predmet tega notarskega zapisa, ne bo obremenil/a in odtujil/a brez notarsko overjenega soglasja preživjalca/ke. Vsled navedenega se pri zgoraj navedenem solastnem deležu nepremičnine v zemljiški knjigi vknjiži prepoved odtujitve in obremenitve v korist **Primek Ime**.-----

Ime Primek, EMŠO ..., (naslov), (pošta), izrecno in brezpogojno dovoljuje, da se v zemljiški knjigi pri njegovem/njenem solastnem deležu nepremičnine – parcele številka 1 katastrska občina 659-Tabor, vknjiži prepoved odtujitve in obremenitve, v korist **Ime Primek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**. ----

Desetič:-----

Stranki izjavita, da je preživljalec/ka **Primek Ime** v hišo, ki stoji na nepremičnini, ki je predmet tega notarskega zapisa, vložil/a lastna sredstva za obnovo hiše in ureditev okolice (uredil/a tlakovanje dovoza in dvorišča, obnovil/a celotno notranjost hiše in notranji inventar, zamenjal/a okna). -----

Vsled navedenega stranki ocenita vrednost nepremičnine, ki je predmet tega notarskega zapisa, brez upoštevanja vlaganj preživjalca/ke, na 75.000,00 EUR (petinsedesemdesetišoč evrov 00/100). -----

Vse obveznosti preživjalca/ke po tem notarskem zapisu se ocenijo najmanj na isto vrednost, kot znaša izročena vrednost premoženja in se ob pogoju izvajanja dogovorjene oskrbe prevzete obveznosti pobotajo z vrednostjo izročene premoženja. Ne glede na pobot pa se dogovorjena oskrba mora izvajati do smrti preživljanca/ke. Stranki sta v tej zvezi seznanjeni z aleatornim pomenom oziroma namenom pogodbe.-----

Pogodbeni stranki se sporazumeta, da preživljalec/ka ne prevzema nobenih dolgov od preživljanke. Preživljanec/ka izjavlja, da nima nobenih dolgov.-----

Enajstič:-----

Stranki se dogovorita, da vse stroške v zvezi s tem pravnim poslom nosi preživljalec/ka. -----

Stranki se opozori na določila členov 15 in 16 Notarske tarife. Stranki soglašata, da sta nerazdelno in solidarno odgovorni za plačilo notarske pristojbine, ne glede na njun medsebojni dogovor glede plačila stroškov. -----

Dvanajstič:-----

Stranki sta seznanjeni s tem, da: -----

- sta dolžni to pogodbo v 15 (petnajstih) dneh od sklenitve prijaviti finančnemu organu, na območju katerega je premoženje in jo nato vrniti notarki in -----
- je **Primek Ime** dolžna v roku 15 (petnajstih) dni po smrti preživljanca/ke pri finančnem organu, vložiti davčno napoved za odmero davka na dediščine in darila. -----

Stranki sta seznanjeni s tem, da se lastninska pravica in prepoved odtujitve in obremenitve vknjižita na osnovi tega notarskega zapisa, ki se pretvori v elektronsko obliko in priloži zemljiškooknjižnima predlogoma. -----

Stranki se pouči, da bo zemljiškooknjižni predlog za vpis prepovedi odsvojitve in obremenitve vložen v skladu z določbami Zakona o zemljiški knjigi. Stranki nista izrecno nasprotovali vložitvi zemljiškooknjižnega predloga, zato bo vložen v skladu z določili tega notarskega zapisa in Zakona o zemljiški knjigi. Zemljiškooknjižni predlog za vknjižbo lastninske pravice pa bo vložen takrat, ko bodo izpolnjeni vsi zakonski in pogodbeni pogoji.-----

Trinajstič:-----

Notar/ka sem v skladu s 108. členom Gradbenega zakona-1 pred sklenitvijo pravnega posla v zemljiški knjigi preveril/a in ugotovil/a, da ni vpisa zaznambe inšpekcijskega ukrepa in posebnih prepovedi iz 107. člena Gradbenega zakona-1. -----

Štirinajstič:-----

Vsaki stranki tega notarskega zapisa se izda en odpravek, ponovni odpravek za stranko pa se sme izdati stranki, ki izkaže za verjetno, da je ponovni odpravek potreben, vse na stroške tistega, ki odpravek zahteva, ta notarski zapis pa se pretvori v elektronsko obliko in priloži elektronskima zemljiškoknjiznima predlogoma. -----

Petnajstič:-----

Stranki pod materialno in kazensko odgovornostjo vsaka zase izjavljata, da se v času sklenitve tega pravnega posla ne vodi zoper njiju noben postopek zaradi insolventnosti. -----

Notar/ka stranki pozovem, da predložita morebitne listine, ki predstavljajo del celovitega pravnega posla ali več pravnih poslov med navzočima strankama, ki zasledujejo enak poslovni namen, kot pravni posej, ki je zapisan v tem notarskem zapisu ali je z njim v drugačni povezavi. Stranki izjavita, da povezanih pravnih poslov nista sklepali. -----

Notar/ka v skladu s členom 42 Zakona o notariatu strankama na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter ju izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo tega pravnega posla. -----

Notar/ka stranki opozorim na ustrezna določila Obligacijskega zakonika, ki urejajo pogodbo o dosmrtnem preživljanju ter razložim vsebino teh določil. Prav tako ju opozorim na ustrezna določila Družinskega zakonika, Zakona o dedovanju in na določila Stvarnopravnega zakonika. -----

Notar/ka sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu. -----

Temu notarskemu zapisu se ob podpisu priloži:-----

- Lokacijska informacija Občine Maribor z dne DD.MM.LL. -----

Notarski zapis notar/ka strankama preberem in obrazložim, nakar stranki v navzočnosti zapisnih prič izrecno izjavita, da sta razumeli vsebino in pomen tega notarskega zapisa, ter da je to njuna prava in resnična volja, nakar notarski zapis odobrita in podpišeta. -----

Stranki:

Priimek Ime

lastnoročni podpis

Zapisni prič:

lastnoročni podpis 1

lastnoročni podpis 2

Notar/ka:

Priimek Ime

lastnoročni podpis + pečat

Priimek Ime

lastnoročni podpis

4. Izročilna pogodba z elementi dosmrtnega preživljanja (s pooblastilom za primer smrti in služnostjo)

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE
NOTAR/KA

Opr.št. SV .../LL

-----NOTARSKI ZAPIS-----

Dne DD.MM.LL so se ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke **Ime Priimek** zglasile stranke:-----

- a) **Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov)**, osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru,-----
- b) **Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov)**, osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, oba kot izročevalca in-----
- c) **Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov)**, osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru,-----
- d) **Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov)**, osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, oba kot prevzemnika.-----

Na podlagi vpogleda v AJPES – uradne objave na današnji dan izhaja, da stranke tega notarskega zapisa niso v osebnem stečaju.-----

Navzoči sta tudi dve zapisni priči, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedenimi strankami. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molčečnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa:-----

- e) **Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov)**, osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in-----
- f) **Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov)**, osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru.-----

Stranke v obliki notarskega zapisa sklenejo naslednjo:-----

-----IZROČILNO POGODBO-----

-----Z ELEMENTI DOSMRTNEGA PREŽIVLJANJA-----

in-----

-----POOBLASTILO ZA SLUČAJ SMRTI-----

Prvič:-----

Izročevalac/ka **Priimek Ime** je lastnik/ca do celote nepremičnine – parcele številka 1 katastrska občina 659-Tabor. Nadalje sta **Priimek Ime** in **Priimek Ime** solastnika vsak do ½ (ene polovice), oba skupaj do celote nepremičnine – parcele številka 2 katastrska občina 659-Tabor in nepremičnine – posameznega dela stavbe z identifikacijsko oznako 2631-456-45.-----

Nepremičnine so na dan podpisa tega notarskega zapisa bremen proste.-----

Drugič:-----

Priimek Ime je lastnik/ca osebnega avtomobila znamke FIAT, komercialna oznaka XXXX / 1.2, identifikacijska številka YYY12345678910 in imetnik/ca denarnih sredstev na bančnem računu številka SI56 XXXX XXXX XXXX XXX, ki ga ima odprtega pri NLB d.d.-----

Priimek Ime, starejši je imetnik/ca denarnih sredstev na bančnem računu številka SI56 XXXX XXXX XXXX XXX, ki ga ima odprtega pri NLB d.d. ter imetnik/ca varčevalnega računa številka 12345678910, ki je odprt pri NLB d.d., za katerega je pooblaščen/a tudi **Priimek Ime**, saj predstavlja navedeni varčevalni račun njuno skupno premoženje.-----

Tretjič:-----

Občina Maribor je dne DD.MM.LL izdala Lokacijsko informacijo, iz katere izhaja, da sta nepremičnini – parceli številka 1 in 2, obe katastrska občina 659-Tabor, opredeljeni kot stavbni zemljišči.-----

Četrtrič:-----

Stranke izjavijo, da sta **Priimek Ime** in **Priimek Ime** edina otroka izročevalcev **Priimek Ime** in **Priimek Ime**

Petič:-----

Izročevalca prepustita prevzemniku – svojemu/svoji sinu/hčerki **Priimek Ime**, v last in posest svoje lastne in solastne deleže nepremičnin – parcel številka 1 in 2, obe katastrska občina 659-Tabor, vključno z vso opremo in pritiklinami, ki se tam nahajajo, kar prevzemnik/ca prevzame in nastopi last in posest navedenih nepremičnin in premičnin do celote.-----

Izročevalca nadalje prepustita prevzemniku – svojemu/svoji sinu/hčerki **Priimek Ime**, v last in posest svoja solastna deleža nepremičnin – posameznega dela stavbe z identifikacijsko oznako 2631-456-45, z vso pripadajočo opremo in inventarjem, kar prevzemnik/ca prevzame in nastopi last in posest navedenih nepremičnin in premičnin do celote.-----

Šestič:-----

Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta) in **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**, vsak zase izrecno in brezpogojno dovoljujeta, da se v zemljiški knjigi pri nepremičninah – parcelah številka 1 in 2, obe katastrska občina 659-Tabor, vknjiži **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**, kot lastnik/ca navedenih nepremičnin do celote.-----

Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta) in **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**, vsak zase izrecno in brezpogojno dovoljujeta, da se v zemljiški knjigi pri nepremičnini – posameznem delu stavbe z identifikacijsko oznako 2631-456-45, vknjiži **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**, kot lastnik/ca navedene nepremičnine do celote.-----

Sedmič:-----

Priimek Ime prepusti in izroča prevzemniku/ci **Priimek Ime** po svoji smrti tudi zgoraj naveden osebni avtomobil in se zavezuje, da brez pisnega soglasja **Priimek Ime** osebnega vozila ne bo odtujil/a ali obremenil/a. **Priimek Ime** izrecno dovoljuje, da se po njegove/njeni smrti naveden osebni avtomobil pred upravnimi organi prepíše in registrira na ime **Priimek Ime**. Upravičenost do prepisa vozila po smrti izročevalca/ke, prevzemnik/ca izkaže s to pogodbo in izpiskom iz matičnega registra o smrti.-----

Priimek Ime in **Priimek Ime** vsak po svoji smrti zapuščata **Priimek Ime** vsa denarna sredstva, ki se bodo v trenutku njune smrti in po njuni smrti nahajala na zgoraj navedenih bančnih računih in varčevalnem računu. Hkrati dajeta pooblastilo za slučaj smrti v smislu 79. člena Obligacijskega zakonika, da sme **Priimek Ime** po smrti vsakega od njiju ves denar iz njunih računov in varčevalnega računa dvigniti, navedena računa in varčevalni račun pa zapreti. Dvignjen denar pa sta si oba otroka dolžna razdeliti na polovico.-----

Osmič:-----

Stranke izjavijo, da izročevalca ne živita s prevzemnikoma v skupnem gospodinjstvu, ampak živijo vsak na svojem naslovu in bodo tako živeli še naprej.-----

Nadalje stranke izjavijo, da sta izročevalca zaenkrat še pri močeh in ne potrebujeta nobene posebne oskrbe in nege. V primeru bolezni ali oslabeledosti zaradi starosti pa se bo v nadaljevanju dogovorjena oskrba ustrezno vzpostavila in intenzivirala, vse v skladu z naraščajočimi potrebami vsakega od izročevalcev. Stranke se dogovorijo in prevzemnika se zavezujeta ali osebno ali pa po tretjih osebah skrbeti za vsakega od izročevalcev, vse v skladu z njunimi potrebami tako, da bosta skrbela zanj in ju varovala, jima nudila hrano, pijačo, čiščenje in pranje perila, posteljnega perila, zagotavljala prijeten in topel ter urejen dom, zagotavljala oskrbovanje in socialno varnost, v primeru oslabeledosti zaradi starosti ali bolezni nudila vsako potrebno nego in oskrbo, zagotavljala zdravniško pomoč in po potrebi bolnišnično pomoč, vse potrebne prevoze in stanovanjski prostor, ki bo s strani prevzemnikov stalno čiščen in v skladu s potrebo ogrevan.-----

Stranke se prav tako sporazumejo in izročevalca izrecno izjavljata, da se naj dogovorjena oskrba izvaja na njunem domu dokler sta oba živa. V kolikor pa eden od izročevalcev umre, se preživelega izročevalca na njegovo izrecno željo lahko nastani v domu starejših. Prevzemnika izjavita, da bosta to njuno željo spoštovala in upoštevala.-----

Stranke izjavijo, da imata izročevalca svoje lastne prihodke in prihranke, ki jih bosta porabljala kot svoj priboljšek in po lastnem preudarku soprispevala k preživljanju in oskrbi. V kolikor njuni prihodki in prihranki ne bi zadoščali za plačilo stroškov oskrbe, se razliko zavezujeta doplačevati prevzemnika, vsak do 1/2 (ene polovice). Prav tako se zavezujeta oba prevzemnika doplačevati domsko oskrbo, v kolikor bi se preživeli izročevalci žele nastaniti tam.-----

Prevzemnika se prav tako zavezujeta po smrti vsakega od izročevalcev pripraviti krajevnim običajem primeren pogreb ter že postavljen nagrobni spomenik ustrezno vzdrževati.-----

Devetič:-----

Stranke se dogovorijo, da se pri danes izročeni nepremičninah – parcelah številka 1 in 2, obe katastrska občina 659-Tabor, vknjiži služnostna pravica brezplačnega dosmrtnega užitka v korist izročevalcev. Pri stanovanju v Portorožu pa si izročevalca izgovorita brezplačno služnost dosmrtnega stanovanja.-----

Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta), izrecno in brezpogojno dovoljuje, da se v zemljiški knjigi pri danes izročeni nepremičninah – parcelah številka številka 1 in 2, obe katastrska občina 659-Tabor, vknjiži služnostna pravica brezplačnega dosmrtnega užitka, vse v korist **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)** in **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**.-----

Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta), izrecno in brezpogojno dovoljuje, da se v zemljiški knjigi pri nepremičnini – posameznem delu stavbe z identifikacijsko oznako 2631-456-45, vknjiži služnostna pravica brezplačnega dosmrtnega stanovanja, vse v korist **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)** in **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**.-----

Desetič:-----

Stranke ocenijo vrednost danes izročeni nepremičnin – parcel številka številka 1 in 2, obe katastrska občina 659-Tabor, ki ju prejme **Priimek Ime**, na skupaj 50.000,00 EUR (petdesettisoč evrov 00/100) in vrednost nepremičnine – posameznega dela stavbe z identifikacijsko oznako 2631-456-45, ki jo prejme 2631-456-45, prav tako na 50.000,00 EUR (petdesettisoč evrov 00/100).-----

Pogodbene stranke izjavljajo, da oprema, pritikline in inventar, ki se nahajajo v izročeni objektih, nimajo neke posebne tržne vrednosti, zato se ne ovrednotijo. Prav tako se ne ovrednoti osebno vozilo Fiat XXXX, ki preide po smrti izročevalca/ke na **Priimek Ime**, saj predmetno vozilo nima posebne tržne vrednosti.-----

Tako znaša celotna vrednost danes izročena premoženja, ki ga po tem notarskem zapisu prejmeta **Priimek Ime** in **Priimek Ime**, skupaj 100.000,00 EUR (stotisoč evrov 00/100).-----

Vse obveznosti prevzemnikov po tem notarskem zapisu se ocenijo najmanj na isto vrednost, kot znaša izročena vrednost premoženja. Ne glede na pobot pa se dogovorjena oskrba mora izvajati do smrti vsakega od izročevalcev. V tej zvezi so stranke seznanjene z aleatornim pomenom oziroma namenom pogodbe.-----

Enajstič:-----

Stranke se dogovorijo, da vse stroške v zvezi s tem pravnim poslom nosita prevzemnika nerazdelno.-----

Stranke se opozori na določila členov 15 in 16 Notarske tarife. Stranke izrecno izjavijo, da soglašajo, da so nerazdelno in solidarno odgovorne za plačilo notarske pristojbine, ne glede na njihov medsebojni dogovor glede plačila stroškov.-----

Dvanajstič:-----

Stranke so seznanjene s tem:-----

- da so dolžne to pogodbo v 15 (petnajstih) dneh od podpisa tega notarskega zapisa prijaviti finančnemu organu, na območju katerega je premoženje in jo nato vrniti notarki,-----

- da se lastninska pravica, služnostna pravica brezplačnega dosmrtnega stanovanja ter služnostna pravica dosmrtnega užitka pridobijo šele z vpisom v zemljiško knjigo.-----

Stranke se pouči, da bodo zemljiškknjižni predlogi nemudoma vloženi v skladu z določbami Zakona o zemljiški knjigi. Stranke niso nasprotovale vložitvi zemljiškknjižnih predlogov, ki se vložijo takoj ko bodo izpolnjeni vsi zakonski pogoji.-----

Trinajstič:-----

Notar/ka sem v skladu s 108. členom Gradbenega zakona-1 pred sklenitvijo pravnega posla v zemljiški knjigi preveril/a in ugotovil/a, da ni vpisa zaznambe inšpekcijskega ukrepa in posebnih prepovedi iz 107. člena Gradbenega zakona-1.-----

Štirinajstič:-----

Vsaki stranki tega notarskega zapisa se izda en odpravek, ta notarski zapis pa se pretvori v elektronsko obliko in priloži zemljiškknjižnim predlogom, ponovni odpravek za stranke pa se sme izdati stranki, ki izkaže za verjetno, da je ponovni odpravek potreben, vse na stroške tistega, ki odpravek zahteva.-----

Petnajstič:-----

Vse stranke pod materialno in kazensko odgovornostjo vsaka zase izjavljajo, da se v času sklenitve tega pravnega posla ne vodi zoper njih noben postopek zaradi insolventnosti.-----

Notar/ka stranke pozovem, da predložijo morebitne listine, ki predstavljajo del celovitega pravnega posla ali več pravnih poslov med navzočimi strankami, ki zasledujejo enak poslovni namen, kot pravni posel, ki je zapisan v tem notarskem zapisu ali je z njim v drugačni povezavi. Stranke izjavijo, da eventualno povezanih pravnih poslov niso sklepale.-----

Notar/ka v skladu s členom 42 Zakona o notariatu strankam na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter jih izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo tega pravnega posla.-----

Notar/ka stranke opozorim na ustrezna določila Obligacijskega zakonika, ki urejajo izročilno pogodbo, kakor tudi elemente dogovorjene oskrbe, razložim vsebino teh določil ter določila Zakona o dedovanju. Nadalje se jih opozori na določbe Družinskega zakonika, ki določajo dolžnost otrok, da poskrbijo za starše, v kolikor le-ti več niso zmožni skrbeti zase.-----

Notar/ka sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu.-----

Temu notarskemu zapisu se ob podpisu priloži:-----

- Lokacijska informacija Občine Maribor z dne DD.MM.LL.-----

Notarski zapis notar/ka strankam v navzočnosti zapisnih prič preberem, nakar stranke izjavijo, da so razumele vsebino in pomen tega notarskega zapisa ter da je to njihova prava in resnična volja nakar notarski zapis odobrijo in podpišejo.-----

Stranke:

Priimek Ime
lastnoročni podpis

Zapisni prič:

lastnoročni podpis 1
lastnoročni podpis 2

Notar/ka:

Priimek Ime
lastnoročni podpis + pečat

Priimek Ime
lastnoročni podpis

Priimek Ime
lastnoročni podpis

Priimek Ime
lastnoročni podpis

5. Darilna pogodba za primer smrti (s služnostjo užitka in prepovedjo odtujitve)

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...	
Opr.št. SV .../LL	
-----NOTARSKI ZAPIS-----	
Dne DD.MM.LL sta se ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke Ime Priimek zglasili stranki: -----	
a) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, <u>kot darovalec/ka</u> in -----	
b) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ..., (naslov) , osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, <u>kot obdarjenec/ka</u> .-----	
Na podlagi vpogleda v AJPES – uradne objave na današnji dan izhaja, da stranki tega notarskega zapisa nista v osebnem stečajju.-----	
Ugotovi se, da je Priimek Ime slepa, zato pri temu notarskemu zapisu sodelujeta dve zapisni priči, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedenima strankama. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molčečnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa:-----	
c) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----	
d) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru.-----	
Stranki v obliki notarskega zapisa skleneta naslednjo:-----	
-----DARILNO POGODBO ZA PRIMER SMRTI-----	
-----IN-----	
-----POGODBO O USTANOVITVI BREZPLAČNE OSEBNE SLUŽNOSTI UŽITKA-----	
<u>Prvič:</u> -----	
Darovalec/ka je lastnik/ca do celote nepremičnin – parcel številka 1, 2 in 3, vse katastrska občina 659-Tabor.-----	
V zemljiški knjigi je pri nepremičnini – parceli številka 3 katastrska občina 659-Tabor, vknjiženi nepravni stvarni služnosti v korist Občine Maribor in Telekom Slovenija d.d. ter pri parceli številka 2 katastrska občina 659-Tabor, vknjižena stvarna služnost hoje in vožnje.-----	
Iz vpogleda v podatke o nepremičninah, ki se vodi pri Geodetski upravi Republike Slovenije, izhaja:--	
- da nepremičnina – parcela številka 1 katastrska občina 659-Tabor, v naravi predstavlja zemljišče v izmeri 100 m2,-----	
- da nepremičnina – parcela številka 2 katastrska občina 659-Tabor, v naravi predstavlja zemljišče v izmeri 633 m2, na katerem stoji stanovanjska stavba z identifikacijsko oznako 123 in naslovom (naslov), zgrajena leta LL ter nestanovanjska stavba z identifikacijsko oznako 456, zgrajena leta LL,-----	
- da nepremičnina – parcela številka številka 3 katastrska občina 659-Tabor, v naravi predstavlja zemljišče v izmeri 987 m2.-----	
<u>Drugič:</u> -----	

Občina Maribor je dne DD.MMLL izdala Lokacijsko informacijo, iz katere izhaja, da je nepremičnina – parcela številka 2 katastrska občina številka 659-Tabor, opredeljena kot stavbno zemljišče, parceli številka 1 in 3, obe katastrska občina 659-Tabor pa sta opredeljeni kot kmetijski zemljišči. -----

Tretjič: -----

Stranki izjavita, da sta daljna sorodnika in da **Priimek Ime** predmetnih nepremičnin ne potrebuje, zato jih prepusti v užitek **Priimek Ime**. Nadalje se stranki dogovorita, da darovalec/ka **Priimek Ime** predmetne nepremičnine po svoji smrti tudi podari obdarjencu/ki **Priimek Ime**.-----

Petič: -----

Tako darovalec/ka **Priimek Ime** po svoji smrti podari in prepusti obdarjencu/ki **Priimek Ime** v last in posest nepremičnine – parcele številka 1, 2 in 3, vse katastrska občina 659-Tabor, kar obdarjenec/ka po smrti **Priimek Ime** prevzame in nastopi last in posest navedenih nepremičnin do celote.-----

Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta), izrecno in brezpogojno dovoljuje, da se v zemljiški knjigi po njegovi/njeni smrti na osnovi tega notarskega zapisa in izpiska iz matičnega registra o smrti, pri nepremičninah – parcelah številka 1, 2 in 3, vse katastrska občina 659-Tabor, vknjiži **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**, kot lastnik/ca navedenih nepremičnin do celote.-----

Šestič: -----

Stranki se nadalje dogovorita, da se v korist obdarjenca/ke **Priimek Ime** pri nepremičninah – parcelah številka 1, 2 in 3, vse katastrska občina 659-Tabor, vknjiži brezplačna osebna služnost užitka. Prav tako se stranki dogovorita, da darovalec/ka nepremičnin ne bo odtujil/a ali obremenil/a, zato se v korist obdarjenca/ke v zemljiški knjigi vknjiži še prepoved odtujitve in obremenitve. -----

Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta), izrecno in brezpogojno dovoljuje, da se v zemljiški knjigi pri nepremičninah – parcelah številka 1, 2 in 3, vse katastrska občina 659-Tabor, vknjižita brezplačna osebna služnost užitka in prepoved odtujitve in obremenitve, oboje v korist **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**.-----

Sedmič: -----

Stranki ocenita vrednost podarjenih nepremičnin na skupaj 1.234,00 (tisočdvestoštiriintrideset 00/100) EUR.-----

Osmič: -----

Stranki se dogovorita, da vse stroške v zvezi s tem pravnim poslom nosi obdarjenec/ka. -----

Stranki se opozori na določila členov 15 in 16 Notarske tarife. Stranki izrecno izjavita, da soglašata, da sta nerazdelno in solidarno odgovorni za plačilo notarske pristojbine, ne glede na njun medsebojni dogovor glede plačila stroškov.-----

Devetič: -----

Stranki sta seznanjeni s tem: -----

- da je za veljavnost tega pravnega posla glede kmetijskih zemljišč potrebno pridobiti ustrezno odločbo pristojnega upravnega organa, -----
- da sta dolžni to pogodbo v 15 (petnajstih) dneh od pridobitve ustrezne odločbe upravne enote prijaviti finančnemu organu, na območju katerega je premoženje in jo nato vrniti notarju/ki, -----
- da mora obdarjenec/ka v roku 15 (petnajst) dni po smrti darovalca/ke pri finančnem organu, pri katerem sta stranki prijavi pogodbo, vložiti davčno napoved za odmero davka na dediščine in darila.

Stranki sta seznanjeni s tem, da se lastninska pravica, ki preide po smrti darovalca/ke na obdarjenca/ko, vknjiži na osnovi izpiska iz matičnega registra o smrti za **Priimek Ime** ter tega notarskega zapisa, ki se pretvori v elektronsko obliko in priloži zemljiškoknjžnemu predlogu.-----

Darovalec/ka s tem notarskim zapisom podeljuje obdarjencu/ki pooblastilo za slučaj njegove/njene smrti, da pri pristojnem matičnem uradu pridobi izpisek iz matične knjige umrlih, s katerim bo zaradi vknjižbe lastninske pravice izkazoval/a izpolnjen pogoj – smrt darovalca/ke. -----

Nadalje se stranki seznanjati, da se prepoved odtujitve in obremenitve ter brezplačna osebna služnost užitka vknjižita na osnovi tega notarskega zapisa, ki se pretvori v elektronsko obliko in priloži zemljiškooknjižnima predlogoma. Stranki nista izrecno nasprotovali vložitvi zemljiškooknjižnih predlogov, zato bosta vložena v skladu z določili tega notarskega zapisa in v skladu z določili Zakona o zemljiški knjigi.

Desetič:

Notar/ka sem v skladu s 108. členom Gradbenega zakona-1 pred sklenitvijo pravnega posla v zemljiški knjigi preveril/a in ugotovil/a, da ni vpisa zaznambe inšpekcijskega ukrepa in posebnih prepovedi iz 107. člena Gradbenega zakona-1.

Enajstič:

Vsaki stranki tega notarskega zapisa se izda en odpravek, ta notarski zapis pa se pretvori v elektronsko obliko in priloži zemljiškooknjižnim predlogom, ponovni odpravek za stranki pa se sme izdati stranki, ki izkaže za verjetno, da je ponovni odpravek potreben, vse na stroške tistega, ki odpravek zahteva.

Dvanajstič:

Obe stranki pod materialno in kazensko odgovornostjo vsaka zase izjavljata, da se v času sklenitve tega pravnega posla ne vodi zoper njiju noben postopek zaradi insolventnosti.

Notar/ka stranki pozovem, da predložita morebitne listine, ki predstavljajo del celovitega pravnega posla ali več pravnih poslov med navzočima strankama, ki zasledujejo enak poslovni namen, kot pravni posel, ki je zapisan v tem notarskem zapisu ali je z njim v drugačni povezavi. Stranki izjavita, da eventualno povezanih pravnih poslov nista sklepali.

Notar/ka v skladu s členom 42 Zakona o notariatu strankama na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter ju izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo tega pravnega posla.

Notar/ka stranki opozorim na ustrezna določila Obligacijskega zakonika, ki urejajo darilno pogodbo za primer smrti in razložim vsebino teh določil ter ju tudi opozorim na ustrezna določila Zakona o dedovanju.

Notar/ka sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu.

Temu notarskemu zapisu se ob podpisu priloži:

- Lokacijska informacija Občine Maribor z dne DD.MM.LL.

Priimek Ime zaradi slepote podpiše vsako stran tako, da ji notar/ka nastavi roko na list – na ustrezno mesto, kjer podpiše. Obe priči, ki sta hkrati navzoči, s podpisom potrjujeta, da je v njuni navzočnosti in v navzočnosti notarja/ke **Priimek Ime** po svoji lastni volji, brez kakršne koli prisile, podpisal/a vsako stran notarskega zapisa s pomočjo notarja/ke.

Notarski zapis navzoč/a notar/ka strankama v navzočnosti zapisnih prič preberem, nakar stranki izjavita, da sta razumeli vsebino in pomen tega notarskega zapisa ter da je to njuna prava in resnična volja, nakar notarski zapis odobrita in podpišeta.

Stranki:

Priimek Ime
lastnoročni podpis

Zapisni priči:

lastnoročni podpis 1
lastnoročni podpis 2

Notar/ka:

Priimek Ime
lastnoročni podpis + pečat

Priimek Ime
lastnoročni podpis

6. Darilna pogodba za primer smrti

GRB REPUBLIKE SLOVENIJE NOTAR/KA ...
Opr.št. SV .../LL
-----NOTARSKI ZAPIS-----
Dne DD.MM.LL sta se ob UU:MM uri v pisarni notarja/ke Ime Priimek zglasili stranki: -----
e) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ... , (<i>naslov</i>), osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, <u>kot darovalec/ka</u> in -----
f) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, EMŠO ... , (<i>naslov</i>), osebna identiteta in EMŠO sta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru, <u>kot obdarjenec/ka</u> .-----
Navzoči sta tudi dve zapisni in oporočni priči, ki izjavita, da nista v sorodu z zgoraj navedeno stranko. Nadalje s podpisom potrjujeta, da sta v smislu Zakona o notariatu poučeni o tem, da sta zavezani k molčečnosti o vsem, kar sta izvedeli ob navzočnosti branja in podpisovanja tega notarskega zapisa: --
g) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru in -----
h) Ime Priimek, rojen/a DD.MM.LL, (naslov) , osebna identiteta ugotovljena po osebni izkaznici/potnem listu številka ..., izdani/em dne ... v Mariboru.-----
Na podlagi vpogleda v AJ PES – uradne objave na današnji dan, izhaja, da stranki tega notarskega zapisa nista v osebnem stečaju.-----
Stranki izjavita, da sta zakonca/zunajzakonska partnerja in v obliki notarskega zapisa skleneta naslednjo:-----
-----DARILNO POGODBO ZA PRIMER SMRTI-----
<u>Prvič:</u> -----
Darovalec/ka Priimek Ime je solastnik/ca do ½ (ene polovice) nepremičnine – parcele številka 1 katastrska občina 659-Tabor. Solastnik/ca preostale ½ (ene polovice) navedene nepremičnine je obdarjenec/ka Priimek Ime .-----
V zemljiški knjigi je pri zgoraj navedeni nepremičnini vknjižena neprava stvarna služnost v korist ELEKTRO MARIBOR, d.d.-----
Iz vpogleda v podatke o nepremičninah, ki se vodi pri Geodetski upravi Republike Slovenije, izhaja, da nepremičnina – parcela številka 1 katastrska občina 659-Tabor, v naravi predstavlja zemljišče v izmeri 500 m ² , na katerem stoji stanovanjska stavba z identifikacijsko oznako 13 in z naslovom (<i>naslov</i>).-----
<u>Drugič:</u> -----
Občina Maribor je dne DD.MMLL izdala Lokacijsko informacijo, iz katere izhaja, da je nepremičnina – parcela številka 1 katastrska občina 659-Tabor, opredeljena kot stavbno zemljišče.-----
<u>Tretjič:</u> -----
Priimek Ime je nadalje imetnik/ca 120 (stodvajsetih) vrednostnih papirjev – delnic z oznako XXXX, izdajatelja Delnice d.d., kar izhaja iz Izpisa portfelja na dan DD.MM.LL.-----
<u>Četrtoč:</u> -----

Darovalca/ka **Priimek Ime** po svoji smrti podari in prepusti obdarjencu/ki – svoji/svojemu ženi/možu (partnerki/partnerju, hčerki/sinu ipd.) **Priimek Ime** v last in posest svoj do 1/2 (ene polovice) solastni delež nepremičnine – parcele številka 1 katastrska občina 659-Tabor, kar obdarjenec/ka po smrti darovalca/ke prevzame in nastopi last in posest njegovega/njenega solastnega deleža nepremičnine do celote.-----

Priimek Ime po svoji smrti prav tako podari in prepusti obdarjencu/ki – svoji/svojemu ženi/možu (partnerki/partnerju, hčerki/sinu ipd.) **Priimek Ime** v last in posest vse svoje vrednostne papirje - delnice z oznako XXXX, izdajatelja Delnice d.d. ter izrecno dovoljuje, da se zgoraj navedene delnice po njegovi/njeni smrti na osnovi tega notarskega zapisa in izpiska iz matičnega registra o smrti pri pristojni družbi za upravljanje, prepisejo na ime obdarjenca/ke **Priimek Ime**.-----

Petič:-----

Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta), izrecno in brezpogojno dovoljuje, da se v zemljiški knjigi po njegovi/njeni smrti na osnovi tega notarskega zapisa in izpiska iz matičnega registra o smrti, pri njegovem/njenem solastnem deležu nepremičnine – parcele številka 1 katastrska občina 659-Tabor, vknjiži **Ime Priimek, EMŠO ..., (naslov), (pošta)**, kot lastnik/ca njegovega/njenega solastnega deleža nepremičnine do celote.-----

Ob upoštevanju, da je **Priimek Ime** že solastnik/ca do 1/2 (ene polovice) nepremičnine – parcele številka 1 katastrska občina 659-Tabor, postane lastnik/ca navedene nepremičnine do celote.-----

Šestič:-----

Stranki ocenita vrednost solastnega deleža nepremičnine, ki je predmet darila za primer smrti po tem notarskem zapisu na 50.000,00 (petdesettisoč 00/100) EUR.-----

Vrednost 120 (stodvajsetih) vrednostnih papirjev z oznako XXXX, izdajatelja Delnice d.d., pa na podlagi Izpisa portfelja na dan DD.MM.LL znaša skupaj 12.345,67 (dvanajsttisočtristopetinsitrideset 67/100) EUR.-----

Sedmič:-----

Stranki se dogovorita, da vse stroške v zvezi s tem pravnim poslom nosi obdarjenec/ka.-----

Osmič:-----

Stranki se opozori na določila členov 15 in 16 Notarske tarife. Stranki izrecno izjavita, da soglašata, da sta nerazdelno in solidarno odgovorni za plačilo notarske pristojbine notarki, ne glede na njun medsebojni dogovor glede plačila stroškov.-----

Devetič:-----

Stranki sta seznanjeni s tem:-----
 - da sta dolžni to pogodbo v 15 (petnajstih) dneh od sklenitve prijaviti finančnemu organu, na območju katerega je premoženje in jo nato vrniti notarju/ki,-----
 - da mora obdarjenec/ka v roku 15 (petnajst) dni po smrti darovalca/ke **Priimek Ime** pri finančnem organu, pri katerem sta stranki prijavili pogodbo, vložiti davčno napoved za odmero davka na dediščine in darila.-----

Stranki sta seznanjeni s tem, da se lastninska pravica, ki preide po smrti darovalca/ke na obdarjenca/ko, vknjiži na osnovi izpiska iz matičnega registra o smrti za **Priimek Ime** ter tega notarskega zapisa, ki se pretvori v elektronsko obliko in priloži zemljiškknjižnemu predlogu.-----

Desetič:-----

Notar/ka sem v skladu s 108. členom Gradbenega zakona-1 pred sklenitvijo pravnega posla v zemljiški knjigi preveril/a in ugotovil/a, da ni vpisa zaznambe inšpekcijskega ukrepa in posebnih prepovedi iz 107. člena Gradbenega zakona-1.-----

Enajstič:-----

Vsaki stranki tega notarskega zapisa se izda en odpravek, ta notarski zapis pa se pretvori v elektronsko obliko in priloži zemljiškoknjžnemu predlogu za vknjižbo lastninske pravice po predložitvi izpiska iz matičnega registra o smrti, ponovni odpravek za stranki pa se sme izdati stranki, ki izkaže za verjetno, da je ponovni odpravek potreben, vse na stroške tistega, ki odpravek zahteva. -----

Dvanaestic: -----

Obe stranki pod materialno in kazensko odgovornostjo vsaka zase izjavljata, da se v času sklenitve tega pravnega posla ne vodi zoper njiju noben postopek zaradi insolventnosti. -----

Notar/ka stranki pozovem, da predložita morebitne listine, ki predstavljajo del celovitega pravnega posla ali več pravnih poslov med navzočima strankama, ki zasledujejo enak poslovni namen, kot pravni posel, ki je zapisan v tem notarskem zapisu ali je z njim v drugačni povezavi. Stranki izjavita, da eventualno povezanih pravnih poslov nista sklepali.-----

Notar/ka v skladu s členom 42 Zakona o notariatu strankama na razumljiv način opišem vsebino, pravne posledice nameravanega pravnega posla ter ju izrecno opozorim na znana in običajna tveganja v zvezi s sklenitvijo tega pravnega posla. -----

Notar/ka stranki opozorim na ustrezna določila Obligacijskega zakonika, ki urejajo darilno pogodbo za slučaj smrti in določila Družinskega zakonika, ki urejajo premoženjska razmerja med zakonci (*veljajo tudi za zunajzakonske partnerje*). Nadalje stranki opozorim na ustrezne določbe Zakona o dedovanju.-----

Notar/ka sem pred sestavo notarskega zapisa ugotovil/a, da ne obstajajo zakonski zadržki iz 23., 24. ali 42. člena Zakona o notariatu. -----

Temu notarskemu zapisu se ob podpisu priloži:-----

- Lokacijska informacija Občine Maribor z dne DD.MM.LL in-----

- Kopija Izpisa portfelja na dan DD.MM.LL.-----

Notarski zapis notar/ka strankama preberem, nakar stranki v navzočnosti zapisnih prič izrecno izjavita, da sta razumeli vsebino in pomen tega notarskega zapisa, ter da je to njuna prava in resnična volja, nakar notarski zapis odobrita in podpišeta.-----

Stranki:

Priimek Ime
lastnoročni podpis

Zapisni prič:

lastnoročni podpis 1
lastnoročni podpis 2

Notar/ka:

Priimek Ime
lastnoročni podpis + pečat

Priimek Ime
lastnoročni podpis

Zapiski

Zapuščinski postopek

11

4. Katero sodišče je krajevno in stvarno pristojno za vodenje zapuščinskega postopka po umrlem?

5. Kako poteka postopek, če pokojnik ni zapustil premoženja ali je zapustil samo premoženje?

6. Kako poteka razglasitev oporoke?

7. Kdaj bo sodišče izvedlo oklic neznanim dedičem?

8. Kakšno vsebino ima sklep o dedovanju?

-
-
-
11. Kaj se zgodi, če se po pravnomočnosti zapuščinskega postopka: a) najde novo premoženje (premičnina, nepremičnina); b) najde oporoča; c) pojavi novi dedič?

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
12. Opredelite pomen in vlogo: a) izvršitelja oporoče; b) skrbnika zapuščine; c) upravitelja. Kdo jih postavi?
-
-

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotim preverjanjem trenutne ureditve.

Pristojnost

VSRS sklep I R 9/2004 z dne 26. 2. 2004: Po 67. členu ZPP je mogoče opraviti prenos pristojnosti s stvarno in krajevno pristojnega sodišča na drugo stvarno pristojno sodišče, če je očitno, da se bo tako laže izvedel postopek ali če so za to drugi tehtni razlogi. V obravnavani zadevi je izkazano, da se bo laže in hitreje opravil zapuščinski postopek pred Okrajnim sodiščem v Ormožu. Zaradi manjše obremenjenosti tega sodišča in ker štirje od petih dedičev stanujejo na območju Okrajnega sodišča v Ormož, ni dvoma, da je smotno določiti pristojnost tega sodišča, ob nadaljnji okoliščini, da bi zapustnični dolgovi ob počasnem teku zapuščinskega postopka utegnili povzročiti dedičem nepotrebne visoke stroške.

VSRS sklep I R 137/2005 z dne 22. 12. 2005: V ZD je v prvem odstavku 177. člena določeno, da je za zapuščinsko obravnavo krajevno pristojno sodišče, na katerega območju je imel zapustnik ob smrti stalno ali začasno prebivališče. To sodišče je zapuščinsko sodišče. V drugem odstavku tega člena je določeno, da če zapustnik ob smrti ni imel ne stalnega niti začasnega prebivališča v naši državi, je krajevno pristojno sodišče, na katerega območju je zapuščina. V tretjem odstavku tega člena je določeno, da če je zapustnikovo premoženje v različnih krajih naše države, je pristojno sodišče, na katerega območju je pretežen del zapuščine. Po četrtem odstavku pa v primeru, da ni nobene zapuščine v naši državi, določi vrhovno sodišče krajevno pristojno sodišče. Glede na vsebino in zaporedje opisanih zakonskih določb, se uporabljajo našteti kriteriji za krajevno pristojnost sukcesivno, se pravi, uporabi se vsak naslednji, če ni uporaben prejšnji. Na prvem mestu je tako kriterij prebivališča zapustnika v naši državi, torej njegov domicil. Šele če tega ni v naši državi, pridejo v poštev merila po kraju zapuščine oziroma pretežne zapuščine in končno, če te ni v naši državi, se določi pristojnost po odredbi sodišča. Potemtakem ne gre za izbirno pristojnost po prebivališču ali po zapuščini, marveč za to, da se pristojnost ravna po zapustnikovem prebivališču v naši državi, in le v primeru, da tega zapustnik nima v njej, pride v poštev kraj zapuščine.

VSL sklep I Cp 404/2019 z dne 5. 6. 2019: Po takih dejanskih ugotovitvah je sodišče prve stopnje pravilno ugotovilo, da gre za primer dedovanja s čezmejnimi elementom. V takih primerih pa morajo slovenska sodišča najprej odločiti o svoji mednarodni pristojnosti. Šele nato se odloča o stvarni, krajevni in funkcionalni pristojnosti. Če slovensko sodišče ni mednarodno pristojno, se mora po uradni dolžnosti izreči za nepristojno. Mednarodna pristojnost je procesna predpostavka, na katero mora paziti sodišče po uradni dolžnosti ves čas postopka (prvi odstavek 18. člena ZPP). Tudi pravno izhodišče sodišča prve stopnje za presojo mednarodne pristojnosti v obravnavani zadevi je pravilno. Primere dedovanja s čezmejnimi elementom ureja Uredba o dedovanju, ki združuje določbe o pristojnosti, pravu, ki se uporablja ter priznavanju in izvrševanju odločb. Gre za pravno zavezujoč akt v Republiki Sloveniji, ki se uporablja za odločanje o dedovanju po osebah, ki so umrle na ali po 17. 8. 2015, torej tudi za zapustnika, ki je umrl 17. 4. 2018.

Pripravljena opravila

VSRS sklep II Ips 158/2017 z dne 14. 12. 2017: Kadar kdo umre ali je razglašen za mrtvega, mora matičar, ki je pristojen za vpis smrti v matično knjigo umrlih, v tridesetih dneh od vpisa poslati smrtovnico zapuščinskemu sodišču (prvi odstavek 179. člena ZD). Če matičar ne more dobiti podatkov za smrtovnico, pošlje smrtovnico samo s tistimi podatki, s katerimi razpolaga, ter navede vzroke, zakaj ni mogel smrtovnice v celoti sestaviti in navede podatke, ki utegnejo biti sodišču koristni, da najde dediče in pokojnikovo premoženje (drugi odstavek 179. člena ZD). Smrtovnica z dne 11. 12. 1991 za pokojno A. A. je bila nepopolna. Med drugim so manjkali podatki o pokojničininih otrocih in njenem premoženju, pri čemer ni bilo navedeno niti, ali pokojnica potomce ima ali ne, niti ali premoženje ima ali ne. Vzroka, zakaj smrtovnica niv celoti izpolnjena, matičar ni pojasnil. Ob takšnem dejanskem stanju zapuščinsko sodišče ravna pravilno in v skladu s prvim odstavkom 181. člena ZD, če smrtovnico samo sestavi ali odredi, naj jo sestavi delavec zunaj sodišča, ali pa naroči matičarju, da jo sestavi oziroma dopolni. Zapuščinsko sodišče se ne more kar zanesti na nepopolno izpolnjeno smrtovnico, ampak se

mora tudi samo prepričati (na primer s poizvedbo v matični rojstni knjigi), kdo so dediči zapustnika. Ukrep vabljenja potencialnih dedičev z oklicem v Uradnem listu RS (206. člen ZD) se lahko uporabi šele subsidiarno, če se dedičev na drug primeren način ne da ugotoviti.

VSK sklep I Cp 1401/2005 z dne 21. 3. 2007:

Sodišče prve stopnje je sklep o zavrženju predloga za uvedbo zapuščinskega postopka izdalo, ker predlagateljica ni ravnala po sklepu sodišča prve stopnje, da predlog popravi oz. dopolni tako, da sodišču predloži izpisek iz mrliške matične knjige v izvorniku oz. javno listino, s katero je dokazano, da je A.R. umrl ali da je razglašen za mrtvega. Pritožbeno sodišče ugotavlja, da je izpodbijani sklep, ki ga je sodišče prve stopnje izdalo v skladu s 108. členom Zakona o pravnem postopku pravilen. Res je sicer, da je predlagateljica s pripravljeno vlogo, na katero se tudi v pritožbi sklicuje, navajala, da ne more dostaviti ne izpiska iz mrliške matične knjige ne listine iz katerih bi bilo razvidno, da je bila ta oseba razglašena za mrtvo, vendar s ponavljanjem takšnih navedb v pritožbi ne more uspeti. Zakon o dedovanju sicer v 164. členu določa, da se zapuščinski postopek uvede po uradni dolžnosti, brž ko sodišče izve, da je kdo umrl, ali da je razglašen za mrtvega, kar pa ne pomeni, da se postopek uvede zgolj na podlagi trditve, da je nekdo mrtev, pač pa mora biti takšna trditev dokazana. Zakon o nepravdnem postopku v 93. členu glede dokazovanja smrti določa, da če se smrt kakšne osebe ne da dokazati z listinami, ki so potrebne po Zakonu o matičnih knjigah, sodišče izvede postopek in izda odločbo, s katero se ugotovi smrt take osebe. Da bi predlagateljica sploh začela takšen postopek ni izkazala.

VSL sklep II Cp 188/2021 z dne 15. 3. 2021: Popis premoženja je sredstvo za zavarovanje zapuščine pa tudi interesov dedičev. Ker je zapuščina premoženje, ki je bilo v trenutku zapustnikove smrti njegova last, je pomembno vedeti, kaj točno je v tem trenutku (v realnosti: časovno čim bližje tej točki) sestavljalo zapustnikovo premoženje in koliko je bilo to premoženje vredno. Ta ukrep je praviloma nizko intenziven poseg v lastninsko sfero sodedičev ali tretjih oseb. ZD pozna dve podlagi za odreditev popisa in cenitve zapuščine. Popis je obvezen, če to zahtevajo pokojnikovi dediči, volilnojemniki ali upniki (drugi odstavek 184. člena ZD), če to zahteva skrbnik zapuščine ali če gre za omejitev dedovanja po 128. členu ZD (prvi odstavek 184. člena ZD). Sodišče pa ga lahko odredi tudi iz drugih upravičenih razlogov (prav tam). Drug upravičen razlog v smislu citiranega člena je pravni standard, torej nedoločen pravni pojem, katerega vsebino mora sodišče napolniti glede

na vse okoliščine primera. /.../ Ne glede na to, ali nevarnost obstoji ali ne, pritožbeno sodišče glede na zgoraj povzeto ugotavlja, da so v konkretnem primeru podani drugi upravičeni razlogi za popis zapuščine. Ti so naslednji: a) gre za spor med dvema osebama glede statusa dediča; v takih primerih je vselej koristno, da se zapustnikovo premoženje popiše, saj se s tem preprečijo morebitni (dodatni) spori glede obsega in usode premoženja; b) v stanovanju trenutno ne prebiva nihče, torej s popisovanjem ne bo poseženo v zasebnost nikogar; c) za pritožnico je pomembno oz. sporno predvsem premično premoženje, ki je fizično manjšega formata (knjige, filmi, fotografije, rokopisi itd.), deloma verjetno hranjeno v elektronski obliki in kot tako nadpovprečno podvrženo izginotju ali poškodovanju; č) med strankama je sporno, kaj sploh obsega zapustnikovo premoženje, saj pritožnica zatrjuje, da je v stanovanju tudi njena lastnina; zato je v interesu obeh potencialnih dedičev, da nepristranska oseba evidentira vse, kar je v stanovanju. Ker je hkrati popis premoženja ukrep, ki zelo blago posega v pravice in interese strank, pritožbeno sodišče ugotavlja, da je pritožba utemeljena v delu, ko se zavzema za odreditev popisa zapustnikovega premoženja. /.../

Postopek z oporoko

VSL sklep I Cp 1910/2022 z dne 19. 12. 2022: Peti odstavek 194. člena ZD določa, da sodišče, pri katerem je oporoka ali kateremu se oporoka predloži, to odpre in prebere, četudi je za zapuščinsko obravnavo pristojno kakšno drugo sodišče ali tuji organ. Ker je bila oporoka predložena Okrajnemu sodišču v Ljubljani, je to pravilno oporoko razglasilo, s tem pa ni sprejelo svoje pristojnosti za vodenje zapuščinskega postopka.

VSK sklep I Cp 184/2021 z dne 13. 4. 2021: Sodišče razglasi oporoko in to ne glede na to, ali je veljavna ali ne. S tem se ji da potrebno publiciteto, omogoči širšemu krogu oseb, da se z njo seznanijo. Tudi roki za izpodbijanje tečejo šele od tedaj, ko je oporoka razglašena. Sklep o njeni neveljavnosti, izdan pred razglasitvijo, je zato nezakonit. Neupoštevanje zahtev obličnosti torej načeloma privede do izpodbojnosti (podani so formalni ali materialni razlogi, zaradi katerih je veljavnost oporoke lahko sporna). Ob povedanem sledi torej zaključek, da je v primeru, ko je lahko podan razlog, da oporoka ni veljavna, ker ni šlo za izredne razmere, na tistem, ki ima pravni interes (npr. zakoniti dedič), da to uveljavlja, oporoko izpodbija. Ne more pa sodišče po uradni dolžnosti glede na jasno zakonsko določbo, presoјati v zapuščinskem postopku dejstev, od katerih je odvisen pravni sklep o obstoju izrednih

razmer v smislu 72. člena ZD. Dovolj je, da so te zatrjevane in tudi nihče ni trdil, da so izredne razmere prenehale, ter je od tedaj do smrti zapustnice poteklo prek 30 dni. Pa še v tem primeru bi, če bi bil o teh dejstvih spor, sodišče moralo po 1. točki drugega odstavka 210. člena ZD zapuščinsko obravnavo prekiniti in stranke napotiti na pravdo.

VSL sklep I Cp 2904/2011 z dne 4. 4. 2012: ZD v 222. členu določa, da če se po pravnomočnosti sklepa o dedovanju najde oporoka, jo sodišče razglasi in pošlje zapuščinskemu sodišču, obdrži pa njen predpis, pri čemer zapuščinsko sodišče ne opravi nove zapuščinske obravnave, temveč obvesti prizadete osebe o razglasitvi oporoke in jih opozori, da lahko uveljavljajo svoje pravice iz oporoke v pravdi. Toženka je že med postopkom opozarjala, tako kot je to storila tudi v pritožbi, da sporna oporoka, oporoka z dne 15. 10. 1991, še ni bila razglašena. Sprožitev pravde pred razglasitvijo naknadno najdene oporoke ali predno zapuščinsko sodišče obvesti prizadete osebe o razglasitvi oporoke in jih opozori, da lahko uveljavljajo svoje pravice v pravdi, ni dopustna.

VSL sklep II Cp 1334/2009 z dne 8. 4. 2009: Zapuščinsko sodišče je ugotovilo, da zapustnikovi vnuki M. P., J. P. in M. P. ne priznavajo obstoja zapustnikove oporoke. To pa pomeni, da je med dediči spor o samem obstoju oporoke. Zato pogojev za rekonstrukcijo oporoke ni, ker se ta institut uporabi le v primeru, ko med dediči ni spornih dejstev. Med prizadetimi torej ne sme biti spora o tem, da je oporoka obstajala, v kateri obliki je bila sestavljen, o načinu kako je izginila ali bila uničena in tudi ne o njeni vsebini (197. člen ZD), sicer pogojev za rekonstrukcijo ni. Glede na dejstvo, da dediči z oporoko zapustnika ne razpolagajo, pa je tudi verjetnejša okoliščina, da oporoka ne obstaja. S tem posledično pa je tudi pravica dedičev, ki se na oporoko sklicujejo, manj verjetna. Ne glede na obstoj zapisnika zapuščinske obravnave v zadevi Z 439/46, se na pot pravde napoti tiste dediče, ki se na obstoj veljavne oporoke sklicujejo, kadar so sporna dejstva o obstoju oporoke. Kot je že obrazložilo sodišče prve stopnje, namreč negativnega dejstva ni mogoče dokazovati. Zato je sodišče prve stopnje pravilno napotilo na pot pravde tiste dediče, ki trdijo, da je oporoka obstajala. Ti bodo morali zato v pravnem postopku dokazovati, da ima oporoka, ki je bila po naključju ali z dejanjem koga drugega uničena, izgubljena, skrita ali založena, bodisi po oporočiteljevi smrti ali pred njegovo smrtjo, toda brez njegove vednosti, učinek veljavne oporoke, in da je bila sestavljena v obliki, ki jo predpisuje zakon ter dokazati vsebino tistega njenega dela, na katerega se sklicujejo (77. člen ZD).

Zapuščinska obravnava se ne opravi

VSL sklep I Cp 317/2023 z dne 1. 3. 2023: Sodišče prve stopnje je pred izdajo izpodbijanega sklepa dediče pisno seznanilo s pridobljenimi podatki o obsegu zapuščine in o poteku zapuščinskega postopka. Glede na obseg zapuščine (ki jo je sestavljala le neizplačana pokojnina in sredstva na bančnem računu) jih je skladno z 203. členom ZD opozorilo, da ne bo opravilo zapuščinske obravnave, če je ne bodo izrecno zahtevali v roku osmih dni. Hkrati jih je pozvalo k podaji dednih izjav, morebitnega sporazuma o delitvi zapuščine ter k drugim izjavam, ki bi lahko kakorkoli vplivale na izdajo sklepa o dedovanju – vključno s pozivom na izjavo o morebitnih terjatvah v zvezi z višino pogrebniških stroškov. Pozivu je bil priložen obrazec za podajo dedne izjave, morebitnih drugih izjav in za priglasitev stroškov pogreba ter za oceno vrednosti celotne zapuščine. Dediči so bili v navedenem dopisu opozorjeni tudi na to, da bo sodišče izdalo sklep o dedovanju po podatkih, s katerimi razpolaga v spisu ter izvedlo zakonito dedovanje, če v postavljenem roku dediči ne bodo podali lastnoročno podpisanih dednih izjav (na priloženih obrazcih). Zapuščinsko sodišče lahko odloči, da se zapuščinska obravnava ne opravi, če po podatkih iz smrtovnice pokojnik ni zapustil premoženja ali če je zapustil samo premoženje, pa nihče od tistih, ki so upravičeni dedovati, ne zahteva obravnave. Ker v obravnavanem primeru kljub vsem potrebnim opozorilom dediči niso zahtevali obravnave, je sodišče lahko izdalo izpodbijani sklep, ne da bi opravilo narok.

VSK sklep Cp 1111/2007 z dne 23. 1. 2008: Za ugotovitev kdo so dediči ni odločen sklep o dedovanju, ker gre za odločbo deklarativne narave. Če pa je zapuščinski postopek končan, se iz njega vidi, kdo so dediči. V konkretni zadevi zapuščinsko sodišče ni izdalo sklepa o dedovanju. Zapuščinsko zadevo je formalno končalo z izdajo sklepa, da zapuščinske obravnave ne bo opravilo (spis Okrajnega sodišča v K.). Zakaj je tako odločilo, iz podatkov zapuščinskega spisa ni mogoče ugotoviti. /.../ Zapustnica je po podatkih zapuščinskega spisa v zemljiški knjigi vpisana kot lastnica nepremičnine, zapuščinsko sodišče bo zato moralo postopek končati z izdajo sklepa o dedovanju. Zapuščinski postopek se vodi po uradni dolžnosti (člen 164 ZD), zato ne more ostati nedokončan, če obstaja zapuščina iz nepremičnin. Po členu 203 ZD lahko zapuščinsko sodišče odloči, da se ne bo opravila zapuščinska obravnava samo, če po zapustniku ni premoženja ali če so samo premoženje, pa nobeden od tistih, ki so upravičeni dedovati, ne zahteva obravnave.

VSL sklep II Cp 2313/2011 z dne 1. 2. 2012: Pritožnica ne zatrjuje, da bi po zapustnici ostalo nepremično premoženje ali premično premoženje, glede katerega bi moral biti izveden zapuščinski postopek, zato je prvostopenjska odločitev pravilna. V takem primeru, ko zapustnik premoženja ni zapustil, se zapuščinska obravnava ne opravi (203. čl. ZD). Pritožnica, ki je nujna dedinja in trdi, da je njen nujni dedni delež zaradi daril, ki jih je zapustnica za časa življenja dajala, prikrajšan, lahko svojo pravico (odpravo prikrajšanja), ker zapuščine ni, zahteva oz. uveljavi s tožbo v pravdi. Njena dedna pravica učinkuje proti vsem, ne glede na to, da zapuščinski postopek ni bil izveden.

Neznani dediči in postavitve skrbnika

VSL sklep II Cp 3026/2009 z dne 9. 12. 2009: Bistveno je, ali lahko imajo neznani dediči položaj stranke v postopku. V tej zvezi pa se pritožbeno sodišče v celoti strinja s stališčem prvega sodišča, da neznani dediči ne morejo biti pravdna stranka. Po določbi 180. člena v zvezi s 105. členom ZPP mora tožba med drugim vsebovati tudi navedbo tožene stranke. Pojem neznani dediči ne pomeni označitve tožene stranke, saj morajo biti stranke vedno individualno določene in natančno označene. Neznani dediči ne morejo tožiti, niti ne morejo biti toženi.

VSL sklep I Cp 2164/2000 z dne 28. 2. 2001: Zmotno je mnenje pritožnice, da dediči niso znani. Neobstoj pravnomočnega sklepa o dedovanju in spor o obstoju dedne pravice ne pomenita, da je temu tako. Dediči so neznani, če se ne ve, ali je kaj dedičev, medtem ko v tej zapuščinski zadevi kot dedinji nastopata zapustnikova hči in zunajzakonska partnerica. Tako ni potrebe za to, da bi kdo kot skrbnik opravljal funkcijo zastopanja dedičev v razmerjih, ki se tičejo konkretne zapuščine. Razlog za postavitve skrbnika za poseben primer ni niti, da ni znano, kolikšen solastninski delež na stanovanju na naslovu je predmet tega zapuščinskega postopka.

VSL sklep II Cp 310/2000 z dne 22. 3. 2000: Res je sicer, da določba 1. odstavka ZD predvideva postavitve skrbnika neznanim dedičem, vendar mora takega skrbnika v skladu z določbo 1. odstavka 192. člena ZD postaviti sodišče. Specifičnost takega skrbništva pa je v tem, da ima tak skrbnik sam položaj pravnice stranke. Ni stranka v postopku na podlagi lastne pravice ali lastnega interesa, ampak zato, ker je varovanje tujih pravic sestavni del njegove uradne dolžnosti. Tak skrbnik je na podlagi zakona upravičen, da v imenu dedičev toži in da je tožen.

VSL sklep I Cp 1309/2000 z dne 30. 8. 2000: Res je, da so dediči znani in je znano njihovo bivališče ter so vsi poslovno sposobni oziroma imajo zakonite zastopnike, vendar se sodišče druge stopnje strinja z ugotovitvijo sodišča prve stopnje, da je postavitve začasnega skrbnika zapuščine potrebna. Zapuščinski postopek namreč zaradi pravde o obstoju oporoke v kratkem ne bo končan, medtem pa je potrebno urediti stanje na zapustničinem bančnem računu v Nemčiji ter skrbeti za zapustničino nepremičnino v Šenčurju. Sodišče prve stopnje je tudi v skladu z določbo 2. odstavka 192. člena ZD zaslišalo oziroma pridobilo izjave drugih sodedičev glede osebe skrbnika. S postavitvijo začasnega skrbnika zapuščine se je pritožnik strinjal, nasprotoval pa je, da bi to bil S. D. Sodišče prve stopnje je vseeno ocenilo, da je primeren, in sodišče druge stopnje sledi njegovim razlogom. V odgovor na pritožbo dodaja le še, da ima začasni skrbnik zapuščine položaj skrbnika za poseben primer v smislu določb ZZZDR (zdaj DZ, op. avtoric). Skrbnika tako nadzoruje center za socialno delo, kateremu mora le-ta tudi poročati, za posle, ki presegajo redno upravljanje, pa potrebuje njegovo dovoljenje. Center za socialno delo lahko skrbnika tudi razreši. Prav tako se mora skrbnik posvetovati s sodediči in jim tudi odgovarja za škodo. S tem so po mnenju sodišča druge stopnje zadosti varovani interesi vseh sodedičev; sploh pa ni razloga, da bi nekdo ne mogel biti začasni skrbnik zapuščine samo zato, ker je sodedič. Še toliko bolj je od njega pričakovati, da bo zasledoval skupni interes vseh sodedičev, to je ohranitev premoženja, ki sodi v zapuščino.

VSL sklep II Cp 973/2013 z dne 16. 10. 2013: Iz določb 95. in 131. člena ZD izhaja, da izvršitelja oporoke določi oporočitelj v oporoki, sodišče pa lahko ob izpolnjenosti pogojev iz omenjenega določila postavi začasnega skrbnika zapuščine. Če je oporočitelj določil izvršitelja oporoke, ni potrebno postavljati začasnega skrbnika zapuščine, niti upravitelja zapuščine (drugi odstavek 145. člena ZD). V skladu s 96. členom ima namreč izvršitelj oporoke glede na svojo funkcijo enak položaj kot skrbnik zapuščine. Oba sta zastopnika dedičev. Tudi naloga izvršitelja oporoke je, da skrbi za zapuščino, da jo upravlja, da skrbi za plačilo dolgov in volil in sploh za to, da se oporoka izvrši tako, kakor je želel oporočitelj (prvi odstavek 96. člena ZD). Prvostopenjsko sodišče bi zato moralo slediti zapustničini poslednji volji glede izvršitelja oporoke, ne pa postavljati začasnega skrbnika zapuščine. Tega bi lahko postavilo šele po nastopu situacije iz 98. člena ZD, ki določa, da lahko sodišče na predlog ali po uradni dolžnosti razreši izvršitelja oporoke, če njegovo delo ni v skladu z oporočiteljevo voljo ali zakonom.

VSL sklep I Cp 390/2021 z dne 15. 4. 2021: Z zapustnikovo smrtjo nastane skupnost dedičev (145. člen ZD), ki traja do delitve dediščine. Zanj je značilno, da dediči skupno upravljajo z dediščino. Z zapustnikovo smrtjo namreč postanejo skupni lastniki dediščine, kar pomeni, da je za vsak ukrep uprave in razpolaganja potrebno soglasje vseh dedičev. Če ga dosežejo sami, intervencija sodišča ni potrebna. Za primere, kot je obravnavani, ko se dediča glede uprave ne moreta sporazumeti, pa zakon predpisuje možnost imenovanja upravitelja zapuščine (drugi do četrti odstavek 145. člena ZD). Ne iz besedila zakona ne iz njegovega namena ne izhaja, da bi bila postavitve upravitelja in določitev njegovih nalog pogojena s soglasjem vseh dedičev. Ne gre namreč za skrbnika zapuščine, ki ga sodišče postavi po določbah 131. in 192. člena ZD. Kot pravilno opozarja pritožnica, so naloge skrbnika zapuščine in upravitelja zapuščine različne. Prav tako je različen postopek postavitve enega in drugega. Začasni skrbnik je zastopnik vseh dedičev, zato je za postavitve enega od dedičev za skrbnika potrebno soglasje vseh dedičev. Upravitelj zapuščine pa je le pooblaščenec dedičev za posle rednega upravljanja in za ohranjanje vrednosti zapuščine. Vse ostale posle lahko sklepa le z odobritvijo sodišča. Upravitelja zapuščine postavi sodišče, če to zahteva katerikoli od dedičev. Soglasje preostalih dedičev k podanemu predlogu ni potrebno. Prav tako tudi ne soglasje k predlogu, da se za upravitelja zapuščine postavi kdo od dedičev ali več dedičev. Sodišče na zahtevo kateregakoli od dedičev postavi upravitelja, ki upravlja dediščino za vse, ali pa določi vsakemu dediču del dediščine, ki naj ga opravlja (drugi in tretji odstavek 145. člena ZD), kot je primarno predlagala dedinja, lahko tudi tretjo osebo.

Napotitev na pravdo

VSL sklep II Cp 437/2019 z dne 17. 4. 2019: Neutemeljene so pritožbene navedbe, da sodišče prve stopnje pri napotitvi pritožnice M. P. na pravdo ni presojalo verjetnejše pravice. Pritožbeno sodišča pojasnjuje, da ZD ne vsebuje meril za presojo, katera pravica je manj verjetna, niti zapuščinskemu sodišču ne nalaga izvedbe dokaznega postopka za ugotovitev, čigavo pravico je šteti za manj verjetno. Katerim dedičem bo dodelilo vlogo tožnikov v pravdi, presodi zapuščinsko sodišče na podlagi podatkov spisa in skladno s pravili o dokaznem bremenu, ki izhajajo iz materialnega prava. Sodišče prve stopnje je v obrazložitvi navedlo, da je pritožnico napotilo na pravdo, ker je po podatkih zemljiške knjige na spornih nepremičninah kot lastnik vpisan le zapustnik, poleg tega pritožnica za časa življenja z zapustnikom te lastninske pravice ni izpodbijala. Za lastnika nepremičnine se na podlagi 1. odst. 11. čl.

SPZ šteje tisti, ki je vpisan v zemljiško knjigo, zato je sodišče prve stopnje pravilno presodilo, da je pravica pritožnice, ki temelji na zakonski domnevi o enakosti deležev zakoncev na skupnem premoženju, manj verjetna. Skladno z napotitvijo na pravdo bo pritožnica obstoj zatrjevanega skupnega premoženja lahko dokazovala v pravnem postopku.

VSL sklep I Cp 2142/2000 z dne 7. 2. 2001: Po 210. do 213. členu ZD, kjer je urejena napotitev na pravdo in prekinitev zapuščinskega postopka, je določeno, da zapuščinsko sodišče prekine zapuščinski postopek in napoti na pravdo le stranko zapuščinskega postopka, in to le v primerih, kot so v navedenih zakonskih določilih primeroma navedeni. Za stranko v smislu ZD se štejejo dediči in voliljemniki ter druge osebe, ki uveljavljajo kakšno pravico iz zapuščine (175. člen ZD). Sodišče prve stopnje je pritožnico v izpodbijanem sklepu označilo kot dedinjo. Iz podatkov v spisu pa ne izhaja, da bi bila pritožnica dedinja in da je ni šteti za dedinjo, je ugotoviti tudi iz njenih navedb v pritožbi. Prav tako pritožnica ni voliljemnica, kakor tudi ne oseba, ki uveljavlja kakšno pravico iz zapuščine. To pomeni, da pritožnice ne moremo šteti kot stranke v zapuščinskem postopku in zato zanj ne veljajo določila ZD o prekinitvi zapuščinskega postopka in napotitvi na pravdo. Pritožnica je glede na svojo zatrjevano terjatev zoper zapuščino le upnica do zapuščine, ki svoje terjatve v zapuščini lahko prijavi. Če jo dediči ne priznajo, lahko potem to terjatev uveljavlja v pravdi, medtem ko se zapuščinski postopek nadaljuje naprej.

VSL sodba I Cp 114/2017 z dne 25. 4. 2017: Kot je pravilno pojasnilo sodišče prve stopnje v točki 11 sodbe, so od zapustnikove smrti do delitve dediščine vsi dediči v dediščinski skupnosti. Njihove pravice so enotne in nedeljive. Dediščina je njihova skupna lastnina, s katero upravljajo in razpolagajo skupno (prvi odstavek 145. člena ZD). Tak materialnopravni položaj narekuje, da je mogoče rešiti spor o obsegu zapuščine samo na enak način za vse dediče dediščinske skupnosti (196. člen ZPP). To je mogoče doseči le, če so v sporu zajeti vsi dediči. V pravdi morajo sodelovati vsi: bodisi na aktivni bodisi na pasivni strani. Ker tožnik tožbe ni naperil tudi zoper drugega (nujnega) dediča, je bila po pravilnih ugotovitvah sodišča prve stopnje tožena napačna stranka. Zato tožnik z zahtevkom za ugotovitev ničnosti pogodbe, ki vpliva na obseg zapuščine, že zaradi zgrešene pasivne legitimacije ne more uspeti. Zmotno je tudi pritožbeno naziranje, da je bil tožnik vezan na (napačni) napotitveni sklep zapuščinskega sodišča. Sodišče napoti na pravdo tisto stranko, katere pravico šteje za manj verjetno (213. člen ZD). Drži, da v sklepu določi tudi osebe, zoper katero naj

se tožbo vložijo. Kljub pravnomočnemu sklepu, ki napotuje na pravdo le proti enemu od dedičev, pa mora biti tožba vložena proti vsem, ki so nujni sosporniki. Enotno stališče v teoriji in sodni praksi je, da stranka ni vezana na sklep o napotitvi na pravdo in da je na njej breme oblikovanja pravno pravičnega tožbenega zahtevka. Tožbeni zahtevek mora prilagoditi zakonitim zahtevam upoštevaje vsebino spora in namen, zaradi katerega je bila napotena na pravdo.

VSL sklep I Cp 1127/2019 z dne 9. 10. 2019: V sodni praksi se je izoblikovalo stališče, da na pravdo napoteni dediči niso vezani na izrek napotitvenega sklepa, temveč lahko zahtevek oblikujejo drugače in z njim uveljavljajo tudi kaj manj ali kaj več od tistega, kar je vsebovano v napotitvenem sklepu.

Sklep o dedovanju in pravna sredstva

VSC sklep Cp 1110/2008 z dne 17. 12. 2008: Zapuščinski postopek je enotesn in samostojen, zato o zapuščini ni mogoče odločiti z delnim sklepom o dedovanju. Šele po tem, ko se razčistijo vsa sporna vprašanja, ki se nanašajo na dedovanje, je mogoče izdati (enotesn) sklep o dedovanju. V primeru delne razveljavitve sklepa o dedovanju bi bilo o vprašanih pravnega nasledstva po zapustniku le delno rešeno, in sicer v tistih točkah, ki pritožbeno ne bi bile izpodbijane oz. bi pritožbeno preizkus prestale. To pa ni v skladu z naravo in namenom zapuščinskega postopka, zato je v takšnih primerih potrebno sklep o dedovanju razveljaviti v celoti.

VSL sklep I Cp 4112/2009 z dne 16. 3. 2010: Obseg zapuščine je eno od temeljnih vprašanj, ki se obravnavajo v zapuščinskem postopku, če je potrebno tudi v pravnem postopku. Navedena vprašanja sodišče obravnava na naroku (1. odst. 107. člena ZD). Če je med dediči spor o tem, kaj spada v zapuščino, sodišče prekine zapuščinsko obravnavo in stranke napoti na pravdo ali upravni postopek (1. točka 212. člena ZD). Podatki o obsegu zapuščine so tudi sestavni del sklepa o dedovanju (2. odst. 214. člena ZD). Vse navedeno kaže, da mora biti obseg zapuščine točno določen in jasno opredeljen v sklepu o dedovanju, katerega sodišča izda na podlagi uspeha celotnega obravnavanja, upoštevajoč tako dokaze, ki so jih predložile stranke, kot dokaze, ki jih je priskrbelo samo (167. člen ZD).

VSL sklep I Cp 2975/2008 z dne 4. 3. 2009: Za dediča ni mogoče razglasiti nekoga, ki ob izdaji sklepa o dedovanju ni več živ, saj nima sposobnosti biti stranka. Dedna pravica v takem primeru preide na njegove dediče (134. člen ZD; v zvezi s 125. členom ZD). ZD ne pozna instituta ustanovitve dedne

pravice za pokojnega dediča, sodišče prve stopnje pa v sklepu tudi ni pojasnilo, ali so morda obstajale izjemne okoliščine, zaradi katerih je kot dedinjo določilo že pokojno G. K. /.../ Tretji odstavek 173. člena ZD določa, da sodišče druge stopnje odloča praviloma samo o pritožbah, ki so vložene pravočasno; upošteva pa lahko tudi pritožbo, ki ni bila vložena pravočasno, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na sklep. Pritožbeno sodišče pri tem opozarja na sklep II Ips 554/2006 Vrhovnega sodišča RS, iz katerega izhaja, da ima pritožbeno sodišče možnost (lahko), ne pa dolžnost (mora) upoštevati nepravočasno pritožbo. Sodišče ne sme upoštevati prepozne pritožbe, če bi bile s tem prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na izpodbijani sklep, to seveda ne pomeni dolžnosti tudi v obratni smeri: da bi sodišče moralo upoštevati nepravočasno pritožbo, če s tem niso prizadete pravice drugih oseb, ki se opirajo na sklep. Smisel pooblastila za upoštevanje prepozne pritožbe je zato očitno v možnosti za odpravo vsebinskih nepravilnosti sklepa, ki se nanašajo na pravice, o katerih se odloča v zapuščinskem postopku. Določba tretjega odstavka 173. člena ZD ne določa le varstvo pravic oseb, ki so zajeti v sklepu ampak vseh tistih udeležencev zapuščinskega postopka, ki bi lahko izkazali pravico do dediščine.

VSL sklep I Cp 2494/2015 z dne 14. 10. 2015: Po 175. členu ZD so stranke zapuščinskega postopka dediči in volilojemniki ter druge osebe, ki uveljavljajo kakšno pravico iz zapuščine. Torej upnik, ki v zapuščinskem postopku prijavlja svojo terjatev do zapustnika, kot je to storil pritožnik, ni stranka zapuščinskega postopka, razen, če zahteva ločitev zapuščine od dedičevega premoženja, česar pritožnik v tem zapuščinskem postopku nedvomno ne zahteva. Po prvem odstavku 339. člena v zvezi s prvim odstavkom 366. člena ZPP in 163. členom ZD se zoper sklep v zapuščinskem postopku lahko pritožijo le stranke postopka, kar pomeni, da pritožnik te pravice nima. Pritožbeno sodišče je v posledici zgoraj pojasnjene pritožbo A. A., ker tega ni storilo že sodišče prve stopnje, kot nedovoljeno zavrglo (1. točka 365. člena ZPP v zvezi s 163. členom ZD).

VSL sklep I Cp 3516/2015 z dne 10. 2. 2016: V zapuščinskem postopku sodišče ne odloča o spornih dejstvih, pač pa le ugotavlja pravno relevantna dejstva za izdajo sklepa o dedovanju: o zapustnikovih dedičih, obsegu zapuščine in dednopravnih učinkih, ki so nastopili kot posledica zapustnikove smrti. Za nepremičnine zapuščinsko sodišče po uradni dolžnosti priskrbi popis vseh nepremičnin, ki so v zemljiški knjigi vpisan na ime zapustnika (lustrum). V praksi so pogosti primeri neuskajenega dejanskega in

zemljiškoknjižnega stanja, kot ga je sodišče ugotovilo v obravnavanem primeru: da je zapustnik z določeno nepremičnino s pravnim poslom razpolagal in jo odtujil že za časa življenja, prepis lastninske pravice v zemljiški knjigi na pridobitelja pa ni bil izveden. Dokler ni ovržena domneva lastninske pravice, velja, da je lastnik nepremičnine tisti, ki je vpisan v zemljiški knjigi (prvi odstavek 11. člena SPZ). Zapuščinsko sodišče je vezano na domnevo, dokler z dediči ne ugotovi, da je ovržena. Drži, da je v pravni teoriji zaslediti stališče, da izjemoma sodišče lahko izpusti tako nepremičnino iz sklepa o dedovanju. Vendar le, če o tem, da nepremičnina ne ne sodi več v zapuščinsko maso, med dediči ni spora in če so s strani upnika podani dokazi, da je bila (in katera) nepremičnina odtujena.

VSL sklep II Cp 1318/2020 z dne 3. 9. 2020: Po 220. členu ZD pravno močan sklep veže osebe, ki so sodelovale v zapuščinskem postopku. Ker so dediči vezani le na pravno močan sklep, lahko tudi po izdaji sklepa podajajo ugovore, dajejo izjave in navajajo dejstva. Tudi glede na določbo 3. odstavka 205. člena ZD lahko dediči podajo izjavo do konca postopka in ne le do izdaje sklepa o dedovanju. V tako imenovanih oficioznih postopkih (kot je zapuščinski) tudi ni prekluzije navajanja novih dejstev in predlaganje novih dokazov, saj mora sodišče na podlagi 165. člena ZD ves čas postopka gledati na to, da se pravice strank čim prej ugotovijo in zavarujejo in sodišče vzame v presojo vsak predlog prizadetih oseb, ki jih te dajo pisno ali ustno. Ta specialna določba zato izključuje uporabo eventualne maksime iz 286. člena ZPP ter uporabo 286.b člena ZPP. Vse to pa pomeni, da mora pritožbeno sodišče upoštevati tudi tiste novote, ki so navedene v pritožbi in ki se nanašajo na uveljavljanje dedne pravice.

Dednopravni zahtevki po pravno močnosti sklepa o dedovanju

VSRS sodba II Ips 753/2006 z dne 12. 2. 2009: Redna pot za uveljavljanje dedne pravice je zapuščinski postopek, pravdni postopek pa zgolj izjemoma in sicer takrat, kadar oseba, ki misli, da ima dedno pravico, le te ni mogla uveljaviti v zapuščinskem postopku. Dedno pravico je mogoče po pravno močnosti sklepa o dedovanju v pravdi uveljavljati, kadar zapuščinsko sodišče o zahtevku za varstvo dedne pravice ni odločalo ali pa je odločalo, a ni upoštevalo oziroma ni moglo upoštevati vseh relevantnih dejstev. Pravda ima torej korektivno funkcijo, dopustna pa je v z zakonom določenih primerih: 1) če se po pravno močnosti sklepa o dedovanju najde oporoka (drugi odstavek 222. člena ZD), 2) če po pravno močnosti sklepa o dedovanju zahteva zapuščino kot dedič oseba, ki ni sodelovala v

zapuščinskem postopku (223. člen ZD), 3) če se po pravno močnosti sklepa o dedovanju izkaže, da so podani razlogi za obnovo postopka po določbah pravnega postopka (224. člen ZD), 4) če je zapuščinsko sodišče napotilo stranke na pravdo ali na upravni postopek zaradi rešitve spornega dejanskega vprašanja, pa stranke v na razpolago danem jim roku tožbe niso vložile in je zato zapuščinsko sodišče nadaljevalo s postopkom in ga končalo in je postal sklep o dedovanju pravno močan ter 5) če zapuščinsko sodišče ni napotilo strank na pravdo, pa bi jih moralo, in se je zapuščinski postopek končal s pravno močnim sklepom o dedovanju (četrti in peti odstavek 213. člena ZD). V vseh drugih primerih pravno močan sklep o dedovanju stranke, ki so sodelovale v zapuščinskem postopku, veže. Sodna praksa je glede tega vprašanja enotna in ima oporo v pravni teoriji. Ker sta tožnici sodelovali v zapuščinskem postopku po svoji pokojni materi, ju pravno močni sklep o dedovanju veže (220. člen ZD) in zanju glede na trditveno podlago spora ne velja nobena od prej navedenih izjem, ko je dopustna korekcija sklepa o dedovanju v pravnem postopku.

VSL sklep I Cp 152/94 z dne 15. 6. 1994: Pravno močan sklep o dedovanju veže (samo) stranke, ki so sodelovale v zapuščinskem postopku (220. čl. ZD). To (po sklepanju z nasprotnim argumentom) pomeni, da pritožnic, ki v tem postopku niso sodelovale (pojavele so se šele po pravno močnosti sklepa o dedovanju) sklep o dedovanju ne veže. Zato seveda nimajo pravice do pritožbe zoper sklep o dedovanju (drugačno stališče bi pomenilo, da sklep o dedovanju nikoli ne bi mogel postati pravno močan, saj bi se vseskozi, vsaj teoretično, lahko pojavil še kak nov dedič), temveč (spričo tega, da jih sklep o dedovanju ne veže) možnost, da svojo pravico uveljavljajo v pravdi (223. čl. ZD). Pri tem je irelevantno, zakaj so bile pritožnice prezrte. Bistveno je, da so se pojavile šele po pravno močnosti sklepa o dedovanju. Sodišče prve stopnje je zato njihovo pritožbo zoper sklep o dedovanju (ki jih ne veže in zato nimajo pravnega interesa za pritožbo) povsem pravilno zavrglo kot nedovoljeno ter jih napotilo, da lahko uveljavljajo svojo pravico v pravdi.

VSL sklep I Cp 3719/2005 z dne 4. 1. 2006: S pravno močnim sklepom o dedovanju se zapuščinski postopek konča. Po pravno močnosti sklepa o dedovanju zato ne stranke zapuščinskega postopka ne tretje osebe tega sklepa ne morejo več izpodbijati v zapuščinskem postopku, temveč le s tožbo v pravdi, če so podane zakonske predpostavke. Zapuščinsko sodišče mora zato vse vloge strank zapuščinskega postopka ali tretjih, ki merijo na

spremenbo ali razveljavitev pravnomočnega sklepa o dedovanju, zavreči.

VSL sklep II Cp 1744/2011 z dne 21. 9. 2011: Glede pozneje najdenega premoženja 221. člen ZD določa, da sodišče ne opravi nove zapuščinske obravnave, če se po pravnomočnosti sklepa o dedovanju najde premoženje, za katero se ob izdaji sklepa ni vedelo, da pripada zapuščini, temveč razdeli to premoženje z novim sklepom na podlagi prejšnjega sklepa o dedovanju (prvi odstavek); če pa prej ni bilo zapuščinske obravnave, jo sodišče opravi le tedaj, če obstaja najdeno premoženje iz nepremičnin (drugi odstavek). Ker oprava zapuščinske obravnave ni namenjena razdelitvi pozneje najdenega premoženja na podlagi prejšnjega sklepa o dedovanju (po prvem odstavku 221. člena ZD), temveč obravnavi vseh vprašanj, ki se nanašajo na zapuščino (zlasti na pravico do dediščine, velikost dednega deleža in drugih pravic), je iz citiranih zakonskih določb jasno, da v primeru, ko obstaja pozneje najdeno premoženje iz nepremičnin (kot v obravnavani zadevi), pa prej ni bilo zapuščinske obravnave, sodišče ne odloči na podlagi prejšnjega sklepa o dedovanju, temveč na podlagi podanih dednih izjav dedičev.

Dedovanje kmetijskih gospodarstev

12

-
-
-
6. Kaj se zgodi, če ni dediča, ki bi izpolnjeval zakonske pogoje za dedovanje zaščitene kmetije?

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
7. Opišite pravni položaj dedičev, ki ne dedujejo zaščitene kmetije.
-
-

8. Ali lahko dedič odtuji podedovano zaščiteno kmetijo? Kakšne so posledice, če jo odtuji v nasprotju z določbami ZDKG?

III. Iz sodne prakse

Opozorilo: Izseki iz sodne prakse se mestoma sklicujejo na pravne akte, ki so bili kasneje spremenjeni ali prenovljeni. Stališča sodišč v izbranih primerih kljub temu ostajajo vsebinsko relevantna, študij sodne prakse pa je vendarle priporočljivo dopolniti z uporabo veljavnih pravnih aktov in sprotim preverjanjem trenutne ureditve.

VSK sklep Cp 46/2008 z dne 11. 3. 2008:

Dedovanje zaščitene kmetije, kar kmetija, ki je predmet dedovanja v tem zapuščinskem postopku, nesporno je, ureja ZDKG. Smisel posebne ureditve je, da se prepreči drobljenje kmetij in da se na ta način doseže uresničitev socialne in ekonomske funkcije lastnine. ZDKG zato podrobno ureja dedovanje pri zakonitem dedovanju, določa pa tudi omejitve oporočnih razpolaganj. Gre za dve popolnoma različni situaciji. Pri zakonitem dedovanju je več zakonitih dedičev v popolnoma enakem položaju, zato mora za primere, ko se dediči ne morejo sami sporazumeti, zakon določiti kriterije, po katerih se določi izmed več zakonitih dedičev tistega, ki bo podedoval kmetijo. Drugače pa je pri oporočnem dedovanju. Svoboda testiranja je z ustavo zagotovljena pravica. Omejitev ustavnih pravic ni mogoče širiti zgolj z razlago zakona, ampak morajo biti jasno določene v zakonu. Niti ZDKG niti ZD ali kakšen drug zakon, ne določajo omejitve dedovanja glede na to, ali je dedič sposoben fizično gospodariti z zapuščino. Tudi sicer je namen ZDKG, da se kmetija ne deli, pri oporočnem dedovanju mogoče doseči že zgolj s tem, da zakon omeji oporočno razpolaganje tako, da določa, da lahko oporočitelj za dediča kmetije postavi praviloma samo eno fizično osebo. Zato pri oporočnem dedovanju posebnih kriterijev iz 7. do 12. člena ZDKG, na podlagi katerih se pri zakonitem dedovanju izbere dediča, ni mogoče uporabiti. Odločitev sodišča prve stopnje je na podlagi povedanega materialnopravno pravilna, sodišču tudi ni bilo treba ugotavljati sposobnosti dedinje v smislu 11. člena ZDKG. Dodati je le, da so pritožnikove navedbe neutemeljene tudi v primeru, če bi šteli, da se 11. člen ZDKG uporablja za oporočno dedovanje. Sodna praksa namreč stoji na stališču, da zgolj fizična nesposobnost obdelovanja kmetije še ne pomeni, da dedič ni sposoben gospodariti s kmetijo. Navedbe o onemoglosti, boleznih in telesnih okvarah pa niso nič drugega kot zatrdjanje le fizične nesposobnosti obdelovanja kmetije.

VSL sklep I Cp 2651/2015 z dne 10. 11. 2015: Po določilu 7. člena ZDKG ima izvenzakonska partnerica, ki s svojim delom ali zaslužkom prispeva k ohranitvi oziroma razvoju kmetije, prednost pred bratom zapustnika, ki na kmetiji ne živi in sta

preskrbljena. Dedič, ki bi sicer imel prednost, se lahko izloči le v primeru taksativno naštetih razlogov iz 11. člena ZDKG. Pritožnika sta v zvezi s tem v postopku izpostavljala alkoholizem, vendar pa v pritožbi ne grajata zaključkov sodišča na tretji strani sklepa, da o očitni in trajni nagnjenosti k alkoholizmu pri C. C. ni mogoče govoriti. Izključitvenega razloga tako nista izkazala, zgolj pavšalne trditve, da C. C. ne gospodari dovolj profitabilno pa ne predstavljajo zadostnega razloga za njeno neprimernost. Izvenzakonska partnerica zapustnika je namreč jasno izrazila namen, da kot prevzemnica nadaljuje z gospodarjenjem na kmetiji, ki jo je pretežno vodila že do sedaj zaradi večletne bolezni zapustnika, pri čemer ni potrebno, da bi vsa fizična dela opravila sama. Pomoč pri spravilu lesa in oddaja pašnikov za košnjo zato ne kažeta na nesposobnost prevzemnice za vodenje kmetije.

VSK sklep I Cp 751/2006 z dne 20. 6. 2006: V zapuščinskem postopku po pokojnem M.M. sta se k dedovanju zaščitene kmetije prijaviли zapustnikovi sestri - zakoniti dedinji, L.S. in J.M., glede katerih je sodišče ugotovilo, da obe izpolnjujeta pogoje za kmeta oz. imata status kmeta, da sta usposobljeni za delo na kmetiji, da praktično že od malih nog delata na kmetiji in se tudi preživljata s takim svojim delom, da pa nobena izmed njiju že pred zapustnikovo smrtjo ni kaj bistveno več prispevala k ohranitvi oziroma razvoju te kmetije; ugotovilo pa je tudi, da M.J. prejema pokojnino po pokojnem možu, S.L. pa ne prejema nobenih dohodkov. Nobenega od navedenih dejstev pritožba ne zanika, te ugotovitve pa imajo oporo v izvedenih dokazih, zlasti v izpovedih zaslišanih obeh dedinj. Ob takih ugotovljenih pogojih, ki jih je sodišče prve stopnje ugotovilo pri obeh dedinjah, in ki pri obeh potrjujejo, da izpolnjujeta pogoje za prevzemnico zaščitene kmetije v smislu določil ZDKG, je po presoji pritožbenega sodišča sodišče prve stopnje pravilno uporabilo določbo 7. člena, ko je na podlagi izločilnega kriterija iz 3. alineje 1. odstavka 7. člena ZDKG izločilo dedinjo J.M.. Ob sicer povsem izenačenih pogojih obeh dedinj, je sodišče pravilno odločilo, ko je izločilo dedinjo, ki ima lastne vire dohodkov in kmetijo dalo dedinji, ki takih lastnih dohodkov nima.

VSL sklep II Cp 2974/2012 z dne 12. 6. 2013: V konkretnem primeru se je za prevzemnika zaščitene kmetije priglasi le Lo.Š., ki je zatrjeval, da bi bil preko V.Š., najbližjega sosedu te zaščitene kmetije (ki za kmetijo že skrbi), najbolj usposobljen za njeno nadaljnje obdelovanje, da se bo kmetija ohranila kot celota. Dedič Lo.Š. pa z ničemer ni izkazal, da se ima namen iz Kanade za stalno vrniti v Slovenijo in na kmetiji gospodariti oz. obdelovati kmetijsko zemljišče, četudi ne s fizičnim delom. Odločilno namreč je, da prevzemnik nadaljuje z gospodarjenjem na kmetiji, pri čemer res ni potrebno, kot to poudarjata dediča L.Š. in C.F. v odgovoru na pritožbo, da mora prevzemnik kmetije sam fizično opravljati vsa dela na kmetiji, vendar pa je bistvo oziroma je namen zakona jasen in sicer, da prevzemnik nadaljuje z gospodarjenjem na kmetiji, ker pomeni, da s kmetijo sam gospodari, torej da je aktivno udeležen in sodeluje pri vseh odločitvah, ki se tičejo gospodarjenja na kmetiji, čeprav ni nujno, kot je bilo že poudarjeno, da sam fizično opravlja vsa dela na kmetiji. /.../. Ker v obravnavanem primeru ni dediča, ki bi izpolnjeval pogoje za dedovanje zaščitene kmetije po 7., 8., 9., 10., 11. in 12. členu tega zakona, na podlagi 13. člena ZDKG dedujejo zaščiteno kmetijo vsi dediči v skladu s splošnimi predpisi o dedovanju, v tem primeru bratje in sestra zapustnika (15. člen ZD).

VSL sklep II Cp 1668/2021 z dne 8. 12. 2021: Višje sodišče v Ljubljani je v sklepu I Cp 185/2010 z dne 10. 3. 2010 prepričljivo obrazložilo, da med kriteriji, ki jih ZDKG1 v členih 7 - 13 predvideva za določitev prevzemnika zaščitene kmetije oziroma ki jih je zapuščinsko sodišče (z ozirom na vsakokratno trditveno in dokazno podlago, ki jo ponudijo konkurirajoči si dediči) dolžno upoštevati, ni sklenjenega hierarhičnega reda (razen ko omenjeni zakon posameznim merilom daje izrecno prednost pred drugimi, pri čemer gre v prvi vrsti za sporazum iz 1. alineje 7. člena zakona), kar (hkrati) pomeni, da posameznih kriterijev ni mogoče obravnavati ločeno od drugih, morebitno konkurenco med njimi pa potrebno reševati v skladu z namenom oziroma temeljnimi izhodišči omenjenega zakona, opredeljenimi v njegovem 1. členu. /.../. V konkretnem primeru se je v posledici dejstva, da se za prevzem zaščitene kmetije potegujeta dva od dedičev (B. B. in A. A.), ki so bili (na podlagi zakona) poklicani k dedovanju, in da med njima ni (bilo) soglasja o tem, kdo naj postane njen prevzemnik, (ob upoštevanju kriterijev iz 7. in 11. člena ZDKG) zapuščinsko sodišče lotilo ugotavljanja, kateremu od obeh (konkurirajočih si) dedičev je potrebno dati prednost. Na podlagi ocene izvedenih dokazov in ob hkratnem tehtanju položajev obeh dedičev je (upoštevaje vsebino tretje alineje 7. člena ZDKG)

zaključilo, da je pri B. B. spričo njegove preskrbljenosti na drug način podan izločitveni razlog, za A. A. (ki je bila na zaščiteni kmetiji pokojnega M. M. rojena in je s svojim delom na njej v mladosti in tudi kasneje vanjo vložila svoj prispevek) pa hkrati ugotovilo, da je usposobljena za kmetijsko dejavnost oziroma da ni kako drugače preskrbljena. /.../

Pravilna presoja utemeljenosti trditvev o obstoju duševne motnje (bolezni) pri A. A. je za določitev prevzemnika zaščitene kmetije v konkretnem primeru bistvenega pomena. ZDKG v prvem odstavku jasno določa, da se lahko dediča, ki bi sicer imel prednost do dedovanja po 7. členu istega zakona (kakor bi to glede na ugotovitve izpodbijanega sklepa veljalo za A. A. napram B. B.), lahko izključi iz prevzema zaščitene kmetije, če je zaradi psihične bolezni, duševne motnje ali telesne okvare nesposoben za trajno gospodarjenje z zaščiteno kmetijo. Za razliko od predhodno omenjenih fizičnih omejitev (potencialnega) prevzemnika zaščitene kmetije se zdi v takšni situaciji »kompenzacija« obstoječih omejitev (s pomočjo drugih) bolj vprašljiva. Od prevzemnika samega se namreč (kot to pravilno izpostavlja pritožba) pričakuje ne le obstoj resnega namena za prevzem in gospodarjenje, ampak tudi dejanska zmožnost osebnega (aktivnega) gospodarjenja s takšno kmetijo, torej za sprejemanje (organizacijskih, pa tudi bolj »usodnih«) odločitev, ki so potrebne za ohranitev in krepitev gospodarske, socialne ter ekološke funkcije takšnih kmetij (1. člen ZDKG).

VSRS sodba in sklep II Ips 425/2010 z dne 25. 4. 2013: Sodišče druge stopnje je pojasnilo, da tožnikova dediščinska tožba ni utemeljena, ker ni bila tožena prava stranka. Takšno tožbo bi bilo treba vložiti zoper dediča, tožnico in toženca kot nujna enotna sospornika. Tožnikovo zatrjevanje aktivne stvarne legitimacije ni sklepčno. Dedič zaščitene kmetije na podlagi zakona je lahko samo oseba, ki je glede na zakoniti dedni red po splošnih predpisih poklicana k dedovanju. Tožnik ne zatrjuje, da sodi v krog oseb istega dednega reda kot tožnica in toženčev pravni prednik. Enako velja tudi za trditve glede vstopne pravice, da bi se tožnica odpovedala dedovanju v korist tožnika, če bi vedela, da gre za zaščiteno kmetijo. Izjava o sprejemu dediščine je namreč nepreklicna. Tožnica njene razveljavitve ni uveljavljala v skladu z drugim odstavkom 138. člena ZD.

VSL sklep II Cp 905/2019 z dne 18. 9. 2019: V skladu z določilom drugega odstavka 14. člena ZDKG sodišče na zahtevo dediča, ki je dedoval zaščiteno kmetijo, zniža vrednost nujnega deleža, če

bi bila znatno ogrožena gospodarska zmožnost zaščitene kmetije, pri tem pa se upoštevajo vse okoliščine primera, zlasti premoženjske razmere in pridobitno sposobnost dedičev ter gospodarsko zmožnost kmetije. Socialne razmere pritožnika in gospodarsko zmožnost zaščitene kmetije je potrebno v skladu s prvim odstavkom 15. člena ZDKG upoštevati tudi pri določitvi roka za izplačilo nujnih deležev. Prevzemnik zaščitene kmetije je v svoji vlogi z dne 22. 10. 2015 predlagal znižanje nujnih deležev in določitev daljšega roka za izplačilo nujnih deležev. Sodišče prve stopnje je ugotovilo, da je prevzemnik zaščitene kmetije zaposlen za 4 ure in prejema 400,00 EUR dohodka ter invalidsko pokojnino v višini 260,00 EUR mesečno, da nima posebnih nepremičnin in da je dolžan preživljati otroke. Na podlagi teh ugotovitev je pravilno zaključilo, da prevzemnik kmetije iz lastnega premoženja nujnih deležev nujnim dedičem v skupni višini 198.807,72 EUR ni zmožen izplačati. Upošteva se to okoliščino ter višino čistega letnega donosa kmetije, je predlogu prevzemnika zaščitene kmetije za znižanje nujnih deležev in predlogu za določitev daljšega roka izplačila utemeljeno ugodilo.

VSM sklep I Cp 904/2022 z dne 6. 12. 2022: 21. člen ZDKG določa, da lahko zaščiteno kmetijo na podlagi oporoke deduje en dedič izjemoma tudi več dedičev, če jo pokojni zapusti zakoncema ali enemu staršu in otroku ali posvojencu oziroma njegovemu potomcu, vendar se v tem primeru zaščitena kmetija ne sme deliti po fizičnih delih. V skladu s tretjim odstavkom 21. člena ZDKG, v primeru, ko je oporočiteljevo razpolaganje z zaščiteno kmetijo v nasprotju z določbami 21. člena ZDKG, pride v poštev dedovanje na podlagi zakona. Prav za takšno situacijo gre v konkretnem primeru, saj je zapustnik zapustil kmetijo dvema dedičema, bratoma, s tem pa je z oporoko razpolagal v nasprotju z drugim odstavkom 21. člena ZDKG, kot je ugotovilo že sodišče druge stopnje v sklepu I CP 278/2022 z dne 12. 4. 2022. Na veljavnost oporoke ne more vplivati dejstvo, da se je eden izmed oporočnih dedičev odpovedal dedovanju. O dedovanju premoženja pokojnika, ki spada v zaščiteno kmetijo je tako potrebno odločiti v skladu z ZDKG, oporočno dedovanje pa pride v poštev le v tistem delu, kjer kmetija ni zaščitena. /.../

Z novelo ZKZ-G so odpravljene omejitve pri prometu z zaščitnimi kmetijami med živimi. Sodišče bo tako preverjalo status zaščitene kmetije le še v postopku dedovanja, torej v zapuščinskem postopku. ZDKG se namreč ohranja v delu, ki se nanaša na dedovanje z namenom preprečitve drobitve kmetije v postopkih dedovanja. Zgolj dejstvo, da bo upravni organ odločal o statusu zaščitene kmetije na podlagi

zaprlo sodišča ali davčnega organa, pa sodišča ne odvezuje dolžnosti, da v primeru dedovanja kmetijskih zemljišč, ko sodišče oceni, da bi lahko šlo za zaščiteno kmetijo na podlagi spisovnih podatkov oziroma na podlagi podatkov, ki jih v postopku navedejo dediči, ne bi zaprosilo upravnega organa, da o statusu zaščitene kmetije odloči.

VSL sklep I Cp 755/2022 z dne 18. 8. 2022: Določbe ZDKG so prvenstveno namenjene temu, da se zaščitene kmetije ne drobijo in da se posledično ohranja poseljenost podeželja kot tudi samooskrbna sposobnost države. Temu cilju služi načelo, da se prevzemnika kmetije ne obremeni preveč. Vendar je treba upoštevati (tehtati) tudi pravice nujnih dedičev, da dobijo (vsaj) po zakonu pripadajočim nujni delež in da njihova dedna pravica (ki je zajamčena tudi z ustavo) ni povsem izvotljena. Tretji odstavek 15. člena ZDKG ni namenjen le olajšanju položaja prevzemnika kmetije, temveč so »upravičeni razlogi« iz navedenega člena lahko tudi varovanje pravic nujnih dedičev. Zato mora prevzemnik, ki se zavzema, da se nujni deleži v celoti izplačajo v denarju namesto v naravi, v primeru dvoma ustrezno izkazati, da to izplačilo (v realnem času) zmore. /.../ »Nujni dediči« v smislu 14. člena ZDKG s prevzemnikom kmetije niso v dediščinski skupnosti v smislu 145. člena ZD, niso torej skupni lastniki zaščitene kmetije, temveč dedujejo le denarno vrednost nujnega deleža, torej denarni znesek oziroma terjatev do dediča – prevzemnika kmetije. Dedovanje se uvede s trenutkom smrti zapustnika, dedič se šteje za prevzemnika (lastnika in posestnika) zapustnikovega premoženja od trenutka smrti zapustnika, sklep o dedovanju pa je le deklaratorne narave. Zato ni dvoma, da nujni dediči v smislu 14. člena ZDKG pridobijo nujni delež že v trenutku zapustnikove smrti. Ker je njihov nujni delež denarna vrednost, v trenutku smrti zapustnika lahko pridobijo le delež (odstotek, ulomek) denarne vrednosti, ki jo je zaščitena kmetija imela v trenutku zapustnikove smrti.

Latinski izrazi
za lažje ponavljanje

13

ab intestato _____

actio testamenti _____

animus revocandi _____

animus testandi _____

apetura testamenti _____

*acquisitio hereditatis viventis non
datur (hereditatis)* _____

beneficium inventarii _____

bona vacantia _____

collatio bonorum _____

commorientes _____

condition _____

convocatio creditorum _____

cum viribus hereditatis _____

decius _____

defunctus _____

delatio hereditatis _____

dies legati cedens _____

dies / terminus _____

exhereditatio bona mente _____

exhereditatio ob iusta causa _____

factio testamenti activa _____

falsa demonstratio _____

forma ad valorem _____

hereditatis iacens _____

hereditatis petitio _____

hereditatis viventis non datur _____

heres _____

in favor testamenti _____

ius acrescendi _____

ius hereditarium _____

ius representationis _____

legat _____

lucidum intervallum _____

mandatum post obitum _____

modus _____

mortis causa _____

*asciturus pro iam nato habetur
quomodo de iuris eius agitur* _____

pacta successoria _____

per capita _____

per partes _____

pro viribus hereditatis _____

reservatio mentalis _____

separatio bonorum _____

successio graduum _____

successio ordinum _____

testamentum allographum _____

testamentum holographum _____

testamentum iudicialis _____

*testamentum nuncupativum
extraiudiciale* _____

testamentum simultaneum _____

Zapiski

Roki
za lažje ponavljanje

14

Pravica zahtevati zapuščino proti nepoštenemu posestniku	_____
Pravica zahtevati zapuščino proti poštenemu posestniku	_____
Pravica do vložitve dediščinske tožbe	_____
Veljavnost oporoke, sestavljene med izrednim ali vojnim stanjem	_____
Veljavnost oporoke, sestavljene na slovenski ladji	_____
Veljavnost ustne oporoke	_____
Pravica zahtevati separatio bonorum	_____
Pravica zahtevati zmanjšanje oporočnih razpolaganj	_____
Pravica zahtevati vrnitev daril (nujni delež)	_____
Pravica zahtevati razveljavitev oporoke zaradi oporočiteljeve nesposobnosti za razsojanje ali ker še ni bil star petnajst let	_____
Pravica zahtevati razveljavitev oporoke ali posameznih njenih določil zaradi grožnje ali sile, zvijače ali zmote	_____
Pravica zahtevati razveljavitev oporoke proti nepošteni osebi	_____
Pravica uveljavljati neveljavnost oporoke zaradi napak v obliki	_____
Pravica zahtevati izpolnitev volila	_____
Pravica do odpovedi dediščini	_____
Obveznost jamčenja za obstoj in izterljivost terjatev proti drugim dedičem	_____

Zapiski

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.pf.6.2024](https://doi.org/10.18690/um.pf.6.2024)

ISBN

978-961-286-933-5

PRAKTIKUM ZA DEDNO PRAVO

SUZANA KRALJIĆ, KATJA DRNOVŠEK

Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta, Maribor, Slovenija
suzana.kraljic@um.si, katja.drnovsek@um.si

Dedno pravo, kot eno izmed temeljnih področij pravnih ved, ima pomembno vlogo pri urejanju prehoda premoženja in pravic umrle osebe na druge osebe. Praktikum za dedno pravo bo služil kot neprecenljiv vir znanja in praktičnih izkušenj. Prvenstveno je namenjen študentom Pravne fakultete Univerze v Mariboru, a tudi vsem tistim, ki želijo razumeti ali poglobiti svoje znanje s področja dednega prava in se pri tem spopasti z izzivi, ki se lahko pojavljajo pri dedovanju.

Ključne besede:

dedovanje,
dedič,
nujni delež,
oporoka,
zapuščinski postopek

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pf.6.2024](https://doi.org/10.18690/um.pf.6.2024)

ISBN
978-961-286-933-5

Keywords:
inheritance,
heir,
forced share,
last will,
probate procedure

PRACTICUM FOR SUCCESSION LAW

SUZANA KRALJIĆ, KATJA DRNOVŠEK

University of Maribor, Faculty of Law, Maribor, Slovenia
suzana.kraljic@um.si, katja.drnovsek@um.si

Succession law, as one of the fundamental areas of legal studies, plays a crucial role in regulating the transfer of assets and rights from a deceased person to others. The Practicum for Succession Law will serve as an invaluable source of knowledge and practical experience. It is primarily intended for students of the Faculty of Law at the University of Maribor, but also for anyone who wishes to understand or deepen their knowledge of succession law and tackle the challenges that may arise in the process of succession.

Univerza v Mariboru

Pravna fakulteta

